www.nanafghan.com

کرزی

لیکوال ـ نیک بې مایلس
ژباړن ـ غلام ولي نوري

د حامد کرزي ناویل سوی داستان، په ډراماتیکه توګه د افغانستان ولسمشر کیدل او هغه مشکلات چي دی او هیواد یې ورسره لاس او ګرېوان دی.

کرزی
د امریکا ماتې او د افغانستان لپاره مبارزه
Karzai

کرزی

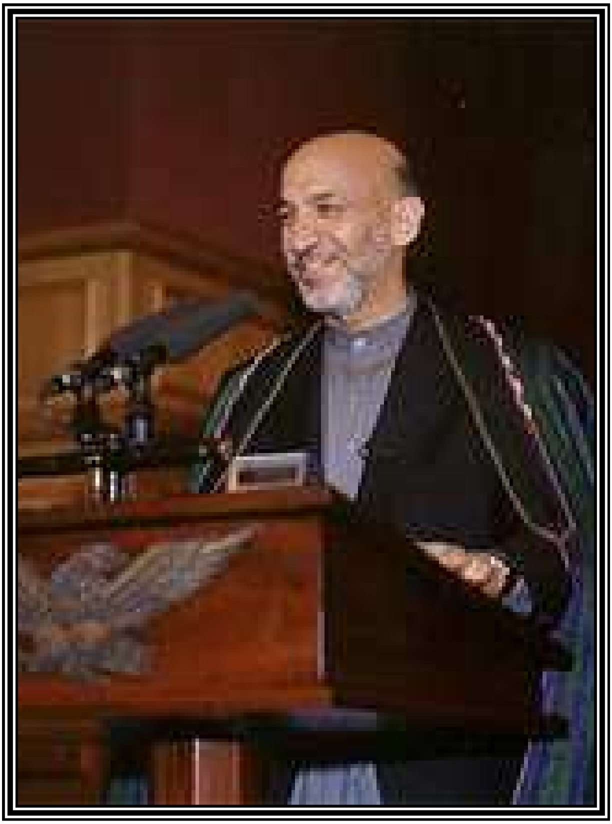

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی

کرزی

(د افغانستان د ولسمشر حامد کرزي ژوندلیک)

لیکوال

نیک بي مایلس

پښتو ژباړن

غلام ولي نوري

د چاپ حقوق په خپرندویه ټولنه اړه لري

د کتاب پېژندنه :

- د کتاب نوم :: کرزی
- لیکوال :: نیک بي مایلس
- ژباړن :: غلام ولي نوري
- خپرندوی :: ویښ ملګري فرهنګي ټولنه
- کمپوز او ډیزاین :: مطیع الله روهیال
- چاپکال :: ۱۳۸۷ش – ۲۰۰۸ع
- چاپشمېر :: ۱۰۰۰ – ټوکه
- چاپ لړ :: ۲
- د پوښتې طرح :: محمود مرهون

اړیکي

aracozia@yahoo.com

ګرځنده

۰۰۹۳(۰) ۷۰۰۳۱۸۴۹۳

بسم الله الرحمن الرحيم

ډالۍ

خپله دا ژباړه د هیواد د تکړه لیکوال

او پیژندلي څېړونکي

استاد محمد معصوم هوتک

نامه ته ډالۍ کوم

غلام ولي نوري

فهرست

۱. پیل

څو خبرې

د نړۍ ملتونه یو له بله د کلتور، دود، ژبې او ځینو نورو عنعناتو او ایډیالوژیکي مشترکاتو پر اساس سره پېژني او د روابطو په استحکام کې دغه چارې خورا مهم رول لري. دغه ډول د نورو ملتونو او اقوامو د نظریاتو او مفکورو په را انتقال کې یوازنۍ ارزښتمنه او ګټمنه لاره د ترجمې هغه ده، چې له دې لارې کېدلای سي، د بېلابېلو ملکونو له هر ډول حالاتو څخه په ژوره توګه خبر سو او د ګټې بل اړخ یې دا دئ، چې زموږ په باب د نورو نظریات او خیالات هم را نقلولای سو، چې له دې لارې به مو ګواکې د خپل ځان په اړه د بل چا تحلیل او نظر اروېدلی وي.

لکه څرنګه چې په پښتو ژبه او ادب کې له بده مرغه د ژباړې بهېر تر نورو ژبو ډېر وروسته پاتې او ټکنی دئ، نو پر همدې بنسټ زیاتره مهال د ژباړې پر اصل او ارزښت خبرې کېږي، خو زموږ په وطن کې د مختلفو بخولو او ستونزو له وجې او د نامساعدي زمینې له امله د ژبې په هیڅ اړخ کې هغونه ژباړه نه ده را منځته سوې، لکه څونه چې توقع کېږي او یا اړتیا ده. په دغه جریان کې چې څه نا څه ترجمې سوي دي، ټولې له هره پلوه تکمیلي ګڼلای نه سو، ځکه چې یا خو په زیاتره ژباړو کې انتخاب د تأمل وړ وي او داسې اثر را ژباړل سوی وي، چې په اصطلاح په لومړیتوبونو کې نه راځي او یا هم کله-کله له کمزورو ترجمو او یا کمزورو آثارو سره مخ کېږو.

زما د معلوماتو له مخي په پښتو ژبه کي د فيصدۍ په لحاظ د داستاني ژباړو ګراف لوړ دئ، چي دا په خپل ذات کي د پښتو داستاني ادب پر کوټه يوه ښه اضافه ده، خو له بده مرغه د علمي اثارو د ژباړي شمېره ډېره ټيټه ده، چي د دې کار له ځينو عواملو څخه يو علت هم دا دئ چي موږ پښتانه لا تر اوسه د ژباړي بهير ته د زړه له اخلاصه ور ننوتلي نه يو او ارزښت ته يې په تمامه معنا قايل سوي نه يو او ځکه نو کله نا کله چي د ځينو ځوانانو له خوا ژباړي کېږي، نو بس پر دغه ځيني داستاني آثارو يې لاس صاف وي او په همدې خاطر زياتره مهال په پښتو کي له ترجمه سوو ناولونو او داستانونو سره مخ کېږو، چي دا کار خپل ارزښت له ځانه سره لري، مګر د دې تر څنګ د علمي او تحقيقي اثارو ترجمه هم د چولاوه پښتو له پاره د وني سايه او تر هغې را لاندي د اوبو غوړپونه ګڼل کېږي.

له نېکه مرغه د دې وروستيو څو بوختو سياسي - بحراني کلونو په جريان کي پښتو ته په ډېر تعداد سياسي او تحليلي آثار را ترجمه سوي دي، چي د دې ولس په ويښتيا او خبرتيا کي يې ونډه اخيستې ده، چي په دغه لړ کي دا دئ د ښاغلي غلام ولي نوري په همت او برکت د (کرزي) تر عنوان لاندي له انګرېزي ژبي څخه يو کتاب ژباړل سوی دئ، چي د يوه دباندني ليکوال له لوري د ولسمشر حامد کرزي په اجازه او موافقه ليکل سوی، چي په هغه کي د ولسمشر کرزي پر ژوند او دوی پوري اړوند ټولو حالاتو رڼا اچول سوې او ضمناً د افغانستان د تېرو کلونو پر سياسي حالاتو هم بېلابېل بحثونه لري، چي لوستنه يې د معلوماتو پر خزانه زياتونه بلل کېږي. ښاغلی غلام ولي نوري د پښتو ژبي ځوان ژباړونکی دئ، چي له څه وخت راهيسي يې موږ په پښتو خپرونو کي له ژباړلو مضامينو سره مخ کېږو او همدا ډول يې څه وخت تر مخه د (امر

باالمعروف) په نامه يو مستقل اثر هم ژباړلی دئ، چي دا دئ په دوهم ګام کي يې موږ له (کرزي) نومي کتاب سره اشنا کېږو.

د نوموړي کتاب د ټولو پېښو او پرېکړو سپيناوي ته اصلي ليکوال پرېږدو او د ژباړي په برخه کي يې قضاوت لوستونکو ته.

موږ ښاغلي غلام ولي نوري ته د کتاب د مبارکۍ تر څنګ، ده ته د اوږده او باثمره ژوند غوښتونکي يو، چي د اسکېرلي پښتو له پاره په پراخه کچه ارزښتمن آثار را وژباړي.

په درنښت

د ويښ ملګري فرهنګي ټولني نشراتي څانګه

کندهار – افغانستان

د ژباړن خبرې

دا نصیب هم په سړي نوري کوي روان کندهار ته وم، خو خپل ځان مي په کاناډا کي ومونډ. دا د ۲۰۰۷ م کال د اکسټ ۱۲ مه وه، چي د کندهار ښار ته نژدې مي موټر ټکر سو. داسي ښکارېده لکه تقدیر چي د افغانستان او پاکستان په نسخو زما روغتیا نه وه نویشته کړې.

خو د غرب د عصري او پر مختللي ټکنالوژۍ څخه په مننه، چي زه یې بیر ته د دې جوګه کړم چي د خپلي خوار کۍ پښتو په ننګ قلم راپور ته کړم. دا ځل مي درمنله د یوه کاناډایي ډاکټر له خوا کېده. پر کټ تر کښېنستلو وروسته مي د عادت له مخي افغاني ټولي نسخي او ایکسرې ورښکاره کړې، خو افغاني ایکسرې حتی په دې کي هم پاته راغلې وه، چي زما د سر په کوپړۍ کي دروزنه ونیسي. ډاکټر هغه ایکسرې وکتلې، چي کومي نتیجي یې نه ځني واخیستې. له همدې کبله یې زه د ایکسرې خوني ته بوتلم هلته یې د عصري ایکسرې ماشین په غېږ ور کړم. تقریبا تر ۱۵ دقیقو وروسته یې زه بیر ته هغه خوني ته راوستم، چي ور څخه بیولي یې وم.

تر لږ ځنډ وروسته د اوو ډاکټرانو یوه ډله راغله راته ویې ویل، چي د وروځو له منځ څخه بیا تر نزلې پوري دي دا هډوکي دوه ځایه درز کړی دئ.

اوه زما خدایه !

دا څه اورم؟

فکر نه کوم په هغه وخت کي چي پر ما څه تېرېدل بل څوک یې حس کړي، خو د تقدیر په وړاندي به خوار انسان څه وکړي.

ما وویل نو چاره څه ده؟

دوی وویل چاره دا ده، چي موږ باید ستا سر د یوه غوږ څخه تر بله پوري عملیات کړو تر څو وکولای سو هغه هډوکي دننه تداوي او له نس

ځخه دي غوښه پریکړو د هغو وینو و مخ ته یې ورکړو، چې د هډوکو د ماتېدو پر وخت بهېدلي او د مغزو پر خوا تللي دي.
یا پاکه ربه چې ستا فضل او کرم نه وي نو زه خوار به څه وکړم. اې د کایناتو خالقه ! زه دي لکه چې د خپل هیواد ، اسلام او ژبې د چوپړ له پاره نور نه وم په کار؟ رب العالمینه بس تاسي پوهیږئ او کار مو.
له ډاکټر ځخه مي وپوښتل که چیري زه عملیات ونه کړم نو څه به وسي؟ ده په جواب کي وویل چي ته په بخت ډېر بیداره یې، چې ستا د سر وینه مغزو ته نه ده رسېدلې که چیري رسېدلې وای نو تاسي به یا تر نامه لوړ یا کښته فلج سوي وای، او که چیري عملیات ونه کړې نو د پورتنیو یادو سوو مشکلاتو سره د مرګ خطر هم تړلی وي. دا چې په زړه کي مي څه تېرېدل یو الله خبر دئ. بس د الله امر ته مي غاړه ایښې وه. د کایناتو رب په خپلو کارونو ډېر ښه پوهېږي.
ما د ډاکټر ځخه ۱۵ دقیقې وخت وغوښت، چې تر څو په همدې اړه د خپلو قریبانو او دوستانو سره سلا او مشوره وکړم. ټولو د عملیات کولو مشوره راکړه چي ما هم ډاکټر ته په هو سر وخوځاوه. تر ۱۷ ساعته وروسته چي پر هوښ راغلم که ګورم د جانسن په نامه یو امریکایي ډاکټر راته ولاړ و، چې تازه د خپلې فلسطینۍ مېرمنې له کبله د اسلام په مقدس دین مشرف سوی و. ده چې زه ولیدم چې را پر سد سوم پر ځیګر یې لاس راکښیښوی راته ویې ویل Noori you will be all right Inshaullah . خو وروسته چې به ما د خپل صحت په اړه پوښتنه ځني کول ډېر به خواشینی کېده او کوښښ به یې کاوه، چې په یو چم مي له ځان ځخه تېر کړي. یو وخت چې مي ډېر مجبور کړ راته ویې ویل ستا روغتیا به ډېر ډېر وخت وغواړي. ده زما سره دومره مینه کوله، چې زه ډېر ورته حیران وم ما ته داسي ښکارېدی لکه خپل ورور.
په روغتون کي نور غیر مسلمان ډاکټران هم وه، خو د جانسن مینې او اخلاص بېخي حد نه درلود. دا مینه د اسلام د هغې رڼا له کبله وه، چې زما او د ده زړه ته یې لار موندلې وه تر دې نو بل کوم ټینګ تړون کېدای سي؟

تر ده وروسته ډاکټر رټکوسکي راغلی، چي زما عمليات يي تر سره کړي وه. ده وويل چي ښه کيږې انشاالله. زما تر دوباره معاينې او ايکسرې وروسته يې راته وويل چي هر څه ډېر سم دي او تاسي کولای سئ، چي نن پر ۱۲ بجي د روغتون څخه ولاړ سئ. ايا که زه په پاکستاني او يا افغاني روغتون کي وای څو ورځي به يي ساتلی وای؟ د دوولسو بجو په شاوخوا کي زما خوږ دوست اېر هم راورسېد، چي سمدستي مو د روغتون څخه خپله کډه را بار کړه.

دا کيسه مي ځکه دونه اوږه کړه، چي يو خو لوستونکو ته وښيم، چي دا کتاب مي په څنګه وخت کي ژباړلی او بل د هغو ملګرو د ډاډ له پاره چي زما د روغتيا په اړه انديښمن دي، خو زه اوس الحمد الله بالکل روغ رمټ يم.

تر دې دوې مياشتي وروسته د کاناډا د البرټا ولايت د مرکز ايډمنټن د لوي مارکېټ پر کتابتون وربرابر سوم. هلته مي د نورو کتابونو تر څنګ دغه کتاب هم پيدا کړ. ډېر مي خوښ سو، چي سمدستي يې د ژباړلو فکر راسره پيدا سو. د روغتيا په دغسي وضعيت کي مي د دغه کتاب ژباړه پيل کړه. د ژباړي په وخت کي به همېشه د کورنۍ د غړو له خوا د سختو نيوکو سره مخامخ کېدم، چي ويل به يې دا ستا صحت او دا کتاب ! کله ښه سې بيا به يې وژباړې خو ما د چا دا ونه منل او نه مي تر اوسه په خپل ځان دا منلې ده، چي ما دومره سخته ضربه ليدلې، خو که مي ومنل په هغه صورت کي نو رښتيا هم مريض يم. تر اوسه لا د تندي پاړسوب راسره دئ او دا چپه ستر ګه خو مي بېخي ډېره پړسيدلي وه، ما به خپلو ملګرو ته ويل لکه دا غربيان چي هم په کړوپ کشي کي ښه تجربه نه لري. خو اوس چي يې پاړسوب کښته سوی هر څه سم ښکاري. خو کله چي به مي دغه سر ګذشت خپلو ملګرو ته وايه نژدې و، چي د زړه حمله پر راسي. خو ما الحمدالله هيڅ کمي نه ده احساس کړې او د دغه کتاب پر پښتۍ عکس مي هم تر عملياتو وروسته اخيستی دئ.

يو څه هم د کتاب او ليکوال په اړه:

د ژباړي په وخت کي مي کوښښ کاوه، چي ژباړه يې ډېره ساده وي. د ارچيوال په نامه يوه دوست له دي کبله د کتاب د ژباړلو څخه منع کولم،

چې د مسعود صفت پکښې سوی دئ. ارچیوال ورور او د ده همنظروته وایم چې د مسعود له پاره همدومره بس ده، چې مړ دئ.

ښاغلی لیکوال یې د افغانانو سره خورا ډېره مینه لري او د افغانانو د کلتور او تاریخ څخه ښه خبر دئ، چې د احساساتو یې باید درناوی وسي. په کتاب کي ځیني غلطې وې، چې هغه مو تر وسه او پر خپل ځاي اصلاح کړي دي. په کتاب کي د ولسمشر کرزي ډېر اړخونه را اخیستل سوي دي چې د راتلونکو تاریخ لیکوونکو له پاره تر ټولو ښه سند دئ، خو که چیري دغه کتاب د ولسمشر کرزي د خولي څخه یو تکړه افغان لیکوال لیکلی وای ډېر به خوندور وای، ځکه چې اوس هم د ولسمشر کرزي د ژوند ډېر اړخونه نه دي روښانه سوي. د هغه روښانتیا د دغسي یو بل کتاب لیکلو ته اړتیا لري.

په پای کي د ښاغلي مطیع الله روهیال څخه مننه، چې په خورا سخت وخت کي یې د دغه کتاب کمپوز په ورین تندي وکړ او ګټوري مشورې یې هم را څخه ونه سپمولې. ویښ ملګري فرهنګي ټولنه هم د هېرولو نه ده، چې د دغه کتاب په چاپ کي یې تر خپله وسه مرسته وکړه.

نور نو دا تاسو او کتاب !

په سپېڅلې مینه او ادب
غلام ولي نوري
۱۳۸۷/۶/۶ ش

د سر خبري

په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره په ۱۹۸۷م کال د پاکستان په پېښور کې هغه وخت ولیدل کله چې ما د افغان مطبوعاتو پروژې له پاره افغان زده کونکي نیول دا د بوسټن پوهنتون د ارتباطاتو د کالج پروژه وه او زه یې ساحوي مشر وم.

د حضرت صاحب په تنظیم کې کرزی زموږ ارتباطي کس و، د ده ډله یوه له هغو ۷ ډلو څخه وه، چې په افغانستان کې د سرو لښکرو پر ضد جنګېدل.

د ځینو ډلو سره په ځانګړې توګه د بنیاد ګرو سره چې له غرب سره یې حساسیت درلود، معامله ډېره ګرانه وه، چې له هغوی څخه کسان تر لاسه سي او موږ دغه افغانان په ژورنالیزم کې ور وروزو.

د دې بر عکس بیا د حضرت صاحب ډله ډېره دوستانه وه دا ځکه چې هلته به موږ همېشه د کرزي د ګرم هر کلي سره مخامخ کېدلو او له بله پلوه ده ډېره ښه روانه انګلیسي ویل چې زه ډېر ور څخه متاثر سوی وم.

ما او کرزي دوه ځله په رسمي توګه سره ولیدل او په پېښور کې څو نور واره په غیر رسمي توګه په هغه ځایونو کې چې غربیان، افغانان او پاکستانیان به سره راغونډ سوي وو، ما د خپلي نوي دندي له پاره چې په بوسټن پوهنتون کي د ښوونکي په توګه ټاکل سوی وم د ۱۹۸۸ م اګست په اخیر کې پېښور پرېښود او تر دې ورسته مي بیا ۱۶ کاله له کرزي سره ونه لیدل، بیا مي هغه وخت ور سره ولیدل چې دی کله د لنډ مهالي اداري مشر و.

په ۲۰۰۴ کال کې مي دا موقع تر لاسه کړه، چې پسرلی په کابل کې تېر کړم هلته مي د کرزي د ویاند او د ده په مطبوعاتي دفتر کې مي د مشاور

او ژورنالیزم د ښوونکي په توګه دنده تر سره کړه. بالاخره مي هغه کابل ولید چي په اړه مي یې د خپل افغان ملګرو څخه ډېر څه اورېدلي وه چي ډېر تکان ور کوونکی و.

په اوونۍ کي مي ۶ ورځي په ارګ کي د ولسمشر د ویاند جاوید لودین له پاره کار کاوه چي دا زما له پاره یو په زړه پوري امتیاز و، کوم کسان چي موږ په پېښور کي روزلي وه له هغوی څخه ځیني اوس په کابل کي وه او له هغوی څخه دوو یې په ارګ کي کار کاوه.

حامد علمي د ولسمشر د ویاند مرستیال و او عبدالصبور د ولسمشر رسمي عکاس و، زموږ د مرکز بل فارغ اکرام شینواری و چي اوس په کابل کي د امریکا ږغ راډیو د پښتو څانګي راپورتور و.

ما دی په دغه دوبي کي ډېر ونه لیدی یو وخت دی د خپل دفتر څخه په ګل خانې ماڼۍ کي د خپل ویاند دفتر ته د هغوی پوښتني ته راغلی و موږ په هغه ورځ د پېښور د وختونو په اړه په مفصله توګه وږغېدلو او کله کله به مو په مطبوعاتي کنفرانس کي چي د ارګ په باغ کي تر ونو لاندي جوړېدی سلام سره وایه.

کله چي زه د دوبي په پای کي تللم، د ولسمشر د ویاند مرستیال ماته یو فلزي بکس راکړ، چي په لاجوردو ښکلی سوی و. دننه په بکس کي یو کارډ و چي پر هغه لیکلي وه ،د افغانستان د ولسمشر جلالتماب کرزي لخوا ډالۍ، خو لاسلیک یې نه و پر کړی.

د ۲۰۰۵م کال په پیل کي د بوسټن پوهنتون مرستیال جوسیپ میر کودیو راته وویل چي ولي ولسمشر کرزی ته زموږ په پوهنتون کي د مېلمه وینا کوونکي په توګه بلنه نه ور کوې؟

ما هم جاوید لودین ته تلیفون وکړ، هغه اوس د ولسمشر د دفتر مسئول سوی و، کله چي ما لودین ته وویل، هغه لومړی شکمن، خو بیا یې وویل ته ودرېږه زه به د ولسمشر تقسیم اوقات وګورم (دا دئ وخت سته خو زه باید په دې اړه له ولسمشر سره وږغېږم).

یوه ورځ وروسته جاوید لودین راته ټلیفون وکړ ده وویل چي ولسمشر راضي دئ، زه ډېر خوشاله سوم.

یوه شپه وړاندې چې دی زموږ پوهنتون ته راسي، کرزي ته په یخ او باراني بوسټن کې د مسچوسیټ د والي میټ روموني لخوا تود هر کلی وویل سو، والي د هر کلي پوره ترتیبات د استقبال د قطعې او بجه خانې په شمول په هوایي ډګر کې ورته نیولي وو.

په دا سبا باران نه و او پنځه ویشت زره تماشاچیانو چې په هغه کې زده کوونکي، والدین یې، کورنۍ او دوستان یې، د بوسټن په پوهنتون کې کرزي ته د یو اتل په څېر ښه راغلي ووایه. کرزي زده کوونکو ته د نړۍ سره د خپل هیواد اړیکي او بیا د دغه کوچني او خوار ملت د نړیوالو لخوا هېرېدل ور په زړه کړل چې د یوولسم سپټمبر پېښې یې یو ځل بیا خلکو ته ور په یاد کړې.

تر دې وړاندې چې کرزی د بوسټن څخه لیدنه وکړي ما له هیلن دیر د جنرال الکتریک مدیر جک ویلخ او مېرمن یې سوزي او د څارنوال الن ډېرشویز سره ولیدل، هیلن راته وویل چې ولي کرزي ته نه وایې چې ستاسو په اړه به کتاب ولیکم، هغه ته د دې وړاندیز وکه او خلک له دې سره ډېره مینه لري چې د کرزي له کیسو څخه خبر سي، ما هم دوې پاڼې پروپوزل ولیکي او جاوید لودین ته مې ورکړې چې ولسمشر ته یې تقدیم کړي، په بوسټن پوهنتون کې تر وینا وروسته ده او ورسره پلاوي واشنګټن ته پرواز وکړ، له هغه ځایه نیبراسکا ته، چې هلته کرزي افتخاري ډګري تر لاسه کړه او بالاخره کابل ته لاړ.

تر دې وروسته مې د خپل وړاندیز په اړه یوه میاشت هیڅ وانه ورېدل، وروسته لودین راته ټلیفون وکړ راته ویې ویل چې ولسمشر د کتاب په اړه راضي سوی دئ نو اوس باید څه وکړو؟.

ما له بوسټن پوهنتون څخه رخصتي واخیسته او د سپټمبر په نیمایي کې مې کابل ته پرواز وکړ.

ما درې میاشتې په یوه مېلمستون کې تیرې کړې چې (Chez Ana)چیز انا نومېده او زما د ژورنالیزم د یوه پخوانۍ ملګري ایدوارډ ګیراډیټ لخوا چلول کېده، ما به له کرزي سره چې کله به یې وخت درلود لیده، حتی زه به یو څو ساعته وړاندې لا نه پوهېدم چې نن ماښام به له کرزي

سره وینو که نه، یاور به ټلیفون راته کوي چې نن ماښام ښاغلی ولسمشر غواړي ستاسو سره ووینې، په کومه شپه چې به مو له ولسمشر سره لیدل یو تور روسی لاډا موټر به د چیز انا مخ ته راته او زه به یې تر ارګ پورې وړلم، تر ټولو امنیت ځایونو به تېر سوو، تر هغه چې موږ به د ارګ دننه ته ورسېدو زه به له موټره کښته سوم ، پیاده به د دېوالونو په بغل کې د ولسمشر د دفتر پر لور روان سوم، د دېوالونو بغل ته به وسله وال کسان ولاړ وو او په Lapel) (Microphones لیپل مایکروفونونو کې به یې خبرې کولې، په ګل خانه کې دننه د ولسمشر دفتر ته تر رسېدو وروسته ما یو ګړی انتظار ایسته او بیا د ولسمشر دفتر ته ور ننوتلم چې هلته به مو د افغان کلتور له مخې د غیږې روغبړ او د لاس روغبړ کاوه او د ولسمشر له تود هر کلي سره به مخامخ کیدو .

اکثره وخت به موږ د ده په دفتر کې سره لیدل دا یو لوی دفتر دی چې مستریح خونه، د څرمنی قېمتي سوفا، چوکیو او د ولسمشر په مېز ښایسته سوې ده، په دغه وخت کې به یاور، مشاورین او حتی د کابینې وزیران هم حاضر وه، چې ده به هغوی ته د پاته کېدلو ویل، کرزی د نورو افغانانو په شان د کیسې ویلو خورا ښه استعداد لري چې اورېدونکي ور څخه خورا خوند اخلي، کله کله به زه او دی د ده د دفتر تر شا په جلا ځای کې تنها و، چې هلته به مو تر خپل کار وړاندې د یو څو دقیقو له پاره په تلوېزون خبرونه وکتل، په دغه ساړه مني کې به د شپې لخوا کرزي، کریمي رنګه پټو پر ځان تاو کړی و، چې دا ډول پټوان ټوله افغان نارینه پر اوږو کوي، مرکز ګرمي په نور افغانستان کې خو څه، حتی په ارګ کې لا نه وه پاته.

موږ به قهوه څښل، خو کرزي به تر قهوې چای له افغاني اوسکو، بادامو، پستې، انګور او کلچو سره خوښول چې دا هر څه به تر موږ وړاندې د ولسمشر د پخلنځي خدمتګارانو لخوا ایښودل سوي وه، کرزي به لکه یو سوداګر همېشه د افغاني تولیداتو صفت کاوه، ده به امر کاوه، دا وخوره او دا وخوره، دا انګور، بادام او اوسکي تر ټولو غوره دي، موږ به یو څو دقیقې باندې سره وکی، پسته او انګور به مو خوړل وروسته به ما خپل ټیپ ریکارډر چالانه کی، ما به موضوع ورته وټاکله او ده به پر هغه خبري پیل

کړې، دی یو ډېر ښه ویاند، فصیح او ډاډمن او هغه ځوک دئ چې د خپلې پوهې او ځیر کتیا څخه خبر دئ، حتی یو په یو په غیر رسمي ناسته کې هم.

یوه غرمه ټلیفون راغلی چې راته ویې ویل، ولسمشر غواړي ماخستن ستاسو سره په خپل استوګنځای کې وویني، دا ځای د ارګ په ساحه کې دوه پوړه ودانۍ ده، دې ځای ته په ور تګ سره باید سړی د څو نورو امنیتي پوستو څخه تېر سي تر څو سړی د همدې سرای اوسپنیزې دروازې ته ورسېږي، د دروازې او کور تر منځ دایره شکله لار وه، دغه دایره په اصل کې باغ و، چې د کبانو حوضونه یې هم لرل.

یو یخ نومبر چې زه ورغلم کرزي د دغه باغ پر شاوخوا پر جغلین سړک چابک قدم واهه، دننه په سرای کې زه د انتظار صالون ته رهنمایي سوم او وروسته به هغه خوني ته چې ولسمشر به مېلمانه پکښې لیدل.

کله چې ما د کرزي سره د سرای په انګړ کې ولیدل خونه د خلکو څخه ډکه وه. ده له ټولو سره په لوړ اواز روغبړ وکړ او کله چې ما مر که پیل کړه نو ټوله به خاموش سول خو کله کله چې به د کرزي د کوم ځای نوم او یا تاریخ په یاد نه و بیا به یې یوه مېلمه ته د هغه دور په یادولو له پاره ور ږغ کړه خو کله کله به دا مباحثه تر ډېره روانه وه تر څو چې ټوله به پر هغه موافق سول، د ده په کور کې زموږ لېدني به خامخا د ماخستن ډوډۍ له ځان سره لرله.

ولسمشر به د ډوډۍ خوړلو په خونه کې د هغه اوږده مېز پر سر کښېناست او زه به یې راسته اړخ ته کښېنولم، ده به د ډوډۍ خوړلو په وخت کې راته وویل د دې خوند وګوره او دا خو بیا افغاني ځانګړي خواړه دي او اکثره وخت به یې سالن په خپله زما په غاب کې را اچاوه، پلو چې خوندور افغاني خواړه دي همېشه به د مېز پر سر له تر کارۍ، تازه کاهو، رومیانو، ملیو او افغاني وچې ډوډۍ سره پروت و، د دې تر څنګ به په کوچني بوتلانو کې اوبه او د انارو جوس هم پروت و، خو هیڅ ښځه به زموږ سره پر مېز نه وه، د افغاني کلتور له مخې ښځې باید د نامحرمه له سترګو څخه پناه وي، زما سترګې تر پایه په دغه کور کې پر یوې ښځې هم ونه لګېدې، د مېز پر سر ټوله خبرې په پښتو او په دري ژبو وې، بېله دې چې ما ته به یې یو څه په انګلیسي ویل غوښتل، تر ډوډۍ وروسته خواږه به تازه مېوه، پوډین،

چای او یا قهوه وه، ډوډۍ به اکثره وخت پر نهه یا نهه نیمي بجې ختمېدل چي تر هغه وروسته به زه بیرته خپل هوټل ته تلم چي د خپل ټېپ په تر تیبولو به مصروف کېدم او د راتلونکي ټلیفون انتظار به مي ایسته.

څه چي ما غوښتل هغه مي بالاخره پر ۸ سپټمبر تر لاسه کړل او ما خپل کور ته د کرسمس له پاره ځان را وروسوی او کوم څه چي ما په هغه ماښامونو کي له حامد کرزي څخه تر لاسه کړل اوس دا دئ ستاسو په لاسونو کي دي.

پېژندنه

په ۱۹۸۰م کلونو کې د پاکستان پېښور د مځکې پر مخ له په زړه پورې ځایونو څخه و.

د زاړه هندوستان پلازمېنه چې اوس د پاکستان شمال غربي وحشي پولي ولایت ، د لرغونو پښتنو ښار او د اوښانو د بې شمېره کاروانونو او بریمنو لښکرو تم ځای دئ، چې د افسانوي کوتل خیبر څخه تېرېږي چې له همدی ځای څخه ۲۵ مایله لېرې د غرب پلو ته د افغانستان خواته پروت دئ.

په نولسمه پېړۍ کې برطانوي اردو دلته یو ګارنېزون جوړ کړ چې ور سره سم یې د هندوکوش په لوړو څوکو کې امنیتي پوستې هم واچولې. یوه له هغو پوستو څخه چیري چې ځوان وینسټن چرچل له هغه څخه د برطانیي تر رهبري لاندې د هندو سکانو او پښتنو تر منځ جګړه څارل تر اوسه د چرچل په څار ځای مشهوره ده.

کله چې سرو لښکرو په ۱۹۸۰م کال کې پر افغانستان یرغل وکړ پېښور ور سره سم په لومړیو کې د لس ګونو وروسته د زرګونو او په پای د ملیونونو هغو افغانانو په موقتي کور بدل سو، چې د کمونیستي رژیم او مجاهدینو تر منځ د جګړو څخه به یې امان غوښت.

جهاد د مسلمانانو د هغې جګړې نوم دئ چې د سرو لښکرو په مقابل کې به جنګېدل او جنګیالیو ته به یې مجاهدین او یا سپېڅلي فرشتې ویل.

مهاجر لا د وړاندې په پېښور کې په پنډغالو کې ځای پر ځای سوي وه چې اکثرو دغه پنډ غالو د ښار ګوټې بڼه لرل. افغانانو د زاړه پېښور په نریو او کږو وږو بازارونو کې ځانو ته دوکانونه جوړ کړي وه چې د کور غالۍ او زېورات یې پکښې پلورل چې په دغه زېوراتو کې د بدخشان د نامتو کانونو لال او جواهر کار سوي وه. د دې تر څنګ به یې د سرو لښکرو چکوشونه،

لورونه، نظامي نښانونه د سرو لښکرو د سر تیرو خولۍ چې اکثرو دغو شیانو به له ځان سره خورا خیالي کیسې هم لرلې داسې چې په څه ډول یې دغه شیان د سرو لښکرو د مړو سوو سر تیرو څخه تر لاسه کړي دي.

د ښار د بهر په دوړنه میداني کې به افغانانو د انسانانو وحشي لوبه یعني بوزکشي کول.

مهاجرینو ته په کنډکونو خیریه اداري جذب سوي وې لکه د ملګرو ملتونو خوراکي پروګرام، د سره صلیب نړیواله کمېټه او نورو دې ته ورته تجارتي کمپنیو، اکثرو دغو کمپنیو مهاجرو ته د خپل بخت د ځلېدونکي ستوري په سترګه کتل او خپل د خیرات خورجینونه به یې هغو غربیانو ته نیولي وه چې د افغانانو سره به یې خواخوږي لرل او دوی به بیا په دغه ټولو پیسو په پېښور کې د ځان له پاره په ښکلیو ودانیو کې خورا مستریح ژوند جوړ کړی و، چې خدمت ګاران، اشپزان، کالي مینځونکي او چوکیداران به یې د اند له پاسه وه.

افغان جنګیالیو د خون ګرمو غریبانو د سړې جګړې اتلان جوړ سوي وه چې په دغه ډله کې یې خپله ولسمشر رونالډ ریګن هم راتلی. ټیکساسي کنګرس مین چارلی ویلسن خو جهاد خپله شخصي جګړه بلل او د ریګن اداري مالي مرسته چې په هغه کې وسلې هم راتلې، برابرولې او تر څنګ یې CIA د افغان جنګیالیو سره پټ عملیات هم تر سره کول.

CIA خو بالاخره د اوږې څخه ویشتونکي الوتک ضد سټینګر* او میزایل هم مجاهدینو ته ورکړل له همدې کبله روسان د افغانستان پرېښودلو ته اړ سول. د سرو لښکرو د اشغال سره سم د افغانستان پوله دغربي ژورنالیستانو پر مخ وتړل سوه خو که به څوک افغانستان ته تللي نو به د مرګ جدي ګواښ ورته متوجه و، خو که به افغانستان ته دننه د مجاهدینو د وسله والو ګروپونو سره تلې هلته به هم د نیولو او ایسارولو وېره موجوده وه، چې بې شمېره دغسې کسان د افغانستان تر ټولو په بدنام او وېره

---

* امریکایانو هغه وخت مجاهدینو ته سټینګر او میزایل ورکړل کله چې په دې باوري سول چې نور نو روسان د مجاهدینو د مقابلې توان نه لري، (ژباړن).

وونکي د څرخي پله په زندان کي ساتل کېدل چي هلته هره لحظه د مرګ امکان موجود و په داسي حال کي نو بیا هیڅ ژورنالیست افغانستان ته د ننه د تګ زړه نه ښه کاوه.

خو ځینو بیا لکه د کریشن ساینس مونیټور ایډوارډ ګیرادیت او د نیویارک ټایمز ډوناټیلا لورچ بیا دا خطر پر ځان منلی و ځکه چي دوی کابل ته په بورقه کي ننوتل، نو ویلای سو چي د دوی دا کار د مېړاني یو ستر مثال او ژورنالیزم ته یوه نه هېرېدونکي ډالۍ ده.

دا چي پېښور د افغانسان سره نژدې او افغانستان ته دننه تګ هم خورا خطرناک و نو له همدې کبله پېښور د معلوماتو په بازار واوښت او د مقناطس بڼه یې غوره کړه چي د نړۍ له هر ګوټ څخه یې ژورنالیستان ځان ته راکش کړل.

د افغانستان د مقاومت هري لویي ډلي او ځینو کوچنیو ډلو هلته مرکزونه لرل او د دوی ویاندویان به ډېر لېوال وه چي د غربي ژورنالیستانو سره نه یوازي معلومات شریک کړي، بلکي په افواهاتو اوغلطو معلوماتو اضافه. اکثره دغه ژورنالیستان د دې ځای له ژبي، کلتور، مختلفو کورنیو، ګروپونو او ډلو تر منځ د اړیکو څخه نا خبره وه.

هري افغاني ډلي خپله خبرپاڼه لرله چي په هغه کي به په پیخر د دوی د مجاهدینو د بریالیتوب په زړه پوري داستانونه چي اکثره به یې بې اساسه او له حقیقته لیري وه، راتلل.

هغه ژورنالستان چي هلته یې ډېر وخت تېر کړی و اکثرو به د پروفیسر سید مجروح پر خبرپاڼه اعتبار کاوه. ښاغلی مجروح د کابل پوهنتون د فلسفې پخوانی استاد و، د ده د معلوماتو مرکز چي د (افغان معلوماتو مرکز) نومېده تر نورو ټولو افغانو ډلو تر معلوماتي مرکزونو د اعتبار وړ و.

ښاغلی مجروح په ۱۹۸۸ کال کي د حکمتیار ډلي د بنسټ پالو له خوا ووژل سو. پېښور یوازي دا نه چي د ژورنالیستانو څخه ډک و، بلکي ګڼ شمېر نور افغان مهاجر، قومانداناﻥ، مجاهدین، جاسوسان، ورانکاران، ایجنټان او نیک بخته سر تیري هم پکښې اوسېدل.

ښار به اکثره وخت په ترهګریزو چاودونو لړزېدی او داسي شېې خو بیخي لږ وې چي په هغه کي دي د ماینونو ډزي نه تر غوږو کېدلې.
د پاکستان د قوي استخباراتي شبکې ISI جاسوسان چي اوس په KGB ننوتلي وه او د KGB همکاره استخباراتي اداره (خاد) امریکایي CIA او برطانوي M١٦ جاسوسان به په مشهوره زرغون هوټل کي سره راټول وه او مېزونه به د چایو ځښونکو څخه ډک وه او هر یوه به خپل غوږونه د هغه بل مېز کسانو ته متوجه کړي وه تر څو پر هغه مېز د ناستو کسانو څخه چي هغوی به په پوسکي خبري کولې، یو څه واوري.
دا و هغه پېښور چي ما ورته په ۱۹۸۶م کال کي د بوسټن پوهنتون د افغان میډیا پروژې له پاره زمینه پکښي برابره کړه، په لومړي سر کي مي هیله لرله چي د پاکستاني حکومت څخه به رسمي اجازه تر لاسه کړم تر څو دغه پروژه د پاکستان په خاوره کي تر سره کړم. ډېر میټینګونه او روغبړونه مي وکړل او د چایو کوپونه مي وڅښل، خو وروسته وپوهېدم چي هیڅ پاکستانی افسر به زما پر مکتوب لاسلیک ونه کړي له همدې کبله مي تصمیم ونیوی چي بېله پاکستان له اجازې هلته خپل کار پیل کړو وروسته به ګورو چي بیا څه پېښیږي.
موږ د پېښور په یونیورسیټي ټاون کي یوه ټولګۍ پیدا کړه چیري چي اکثره د خیریه مرستو اداري میشتي وې او زموږ د پروژې د لومړۍ دورې شپږمه اوونۍ وه ،چي شاګردان مو ونیول، همدلته په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره ولیدل.
موږ د هري ډلي څخه په مساوي توګه کسان وغوښتل د کسانو د تر لاسه کولو له پاره به موږ د هري ډلي مرکز ته ور تللو او خپله پروژه به مو ورته تشریح کوله، تر څو نیم درځن کسان زموږ دغه کورس ته راولېږي.
موږ یې په انځوریزو خبرونو، تصویري ژورنالیزم او چاپي ژورنالیزم په ډګرونو کي وروزو، خو کله چي به موږ د پروفیسر مجددي د ګوند سره تماس نیوی نو زموږ تماسي کس دروند، خوشاله، د زوم په شان پاک حامد کرزی و.

په هغه وخت کې دېرش کلن ځوان و خو د سر وربښتان يې رژېدلي وه او په پاکه بږيره کې يې سپين وربښتان پيداسوي وه. اکثره غربيان به له ده سره په اړيکو نيولو ډېر خوشحاله کيدل، ځکه چې دی ډېر ځيرک، ښکلی او د درانه شخصيت خاوند و او په روانه انګليسي ژبه بږغېدی، له همدې کبله که به له ده سره بږغېدلو، نو د هغه مشکو کې ژباړي خبره به هم حل وه.

د دې تر څنګ ډېر ډيپلوماتيک و او د سخت دريزو ډلو څخه يې کرکه لرل په ځانګړې توګه د ګلبدين حکمتيار له اسلامي ګوند څخه.

کرزی منځلاری دئ، د ښه شخصيت خاوند او فصيح و له همدې کبله نو(ANLF) ملي نجات د ده نوم د دعوت سوو کسانو په لېست کې کېښود، ده به هم اکثره وخت په دغسي مراسمو کې چې په پېښور کې به د امريکا قونسلګری، د جان دو کسن په ځای کې جوړېدل، ګډون کاوه.

جان د امريکا د معلوماتي خدمتونو امريکايي مرکز مشر و چې وروسته يې بيا ځای ريچارد هوګلنډ ونيوی، دغسي غونډې به د اکثرو پاکستاني او افغاني مېلمنو د شرابو د تندي د ماتولو تر ټولو ښه وخت برابر کړی و خو کرزي به خپله تنده په چای او يا فانټا ماتوله.

تر دوو دورو فارغينو وروسته افغان مطبوعاتي مرکز تاسيس سو او هغه کسان پکښې په دندو وګومارل سول چې موږ په دغو دوو دورو کې د مختلفو ډلو څخه روزلي وه. دغه مرکز په يقيني توګه هغه کارونه وکړل چې موږ يې هيله لرل، دوی به ټوله خبري اړخونه تر پوښښ لاندي نيول چې دا کار د غربي ژورنالستانو له پاره خورا ګران او له بله پلوه يې نړۍ ته د افغانستان دننه حقيقي انځور وړاندي کاوه چې په رښتيا هلته څه روان دي؟

د ۱۹۸۸م کال په اګست ما پېښور پرېښود او بيا مې ۱۶ کاله د کرزي سره ونه ليدل، په دغو کلونو کې چې له افغانستان څخه کوم خبرونه راتلل خورا وېره ونکي وه. د سرو لښکرو ضد جهاد په کورنۍ جګړه واوښت، افغانستان چې څونه د سرو لښکرو د اشغال په وخت کې وران سوی و او کورنۍ جګړې نور هم پسي وران کړ. کورنۍ جګړې د طالبانو و مذهبي تحريک ته د راتګ زمينه برابره کړه، په لومړي سر کې يې د افغانستان ځينو سيمو ته سوله راوړه چې له همدې کبله نړۍ ورته شاباسي ووايه، دغه

شاباسي ډېر ژر په وېره، تکانونو او کرکه د طالبانود سختي واکدارۍ او اسامه او د هغه ترهګري ډلي ته په فنا ورکولو بدل سو.

وروسته د ۲۰۰۱م کال د۱۱ سپټمبر پېښه رامنځ ته سول او نړۍ هم په ګډه پرېکړه وکړل چي طالبان بايد نور له واکه لېري او اسامه بايد له دغو کارونو څخه منع سي.

تر دغه بد امنۍ وروسته زه ډېر حيران او خوشاله وم کله چي د بون په غونډه کي زما د پېښور د وخت زوړ ملګری حامد کرزی پکښي د افغانستان د لنډ مهالي اداري مشر وټاکل سو. وروسته د لويي جرګې لخوا د افغانستان د انتقالي اداري د مشر په توګه وټاکل سو، په پايله کي د ۲۰۰۴م کال په مني کي د ازادو ټولټاکنو له لاري د افغانستان لومړنی منتخب ولسمشر وټاکل سو.

د طالبانو له ماتي څخه نيولې بيا د ولسمشری تر ټاکنو پوري خلکو د افغانستان د ښه راتلونکي له پاره خورا ښه اميدونه لرل، طالبانو چي کوم هيواد يرغمل نيولی و اوس تري ازاد سوی و، موسيقي په لوړ اواز ږغېدل، خلکو به ملي اتڼونه کول، په هوټلونو کي به يې ودونه کول چي هالونه به يې په پلاستيکي ګلانو ښايسته سوي وه دا ځکه چي په افغانستان کي تازه ګلان خورا لږ پيدا کيږي.

بازارونه له مالونو او خامي جادې له ترافيکو ډکي وې، رستورانونه پرانيستي وه، نوي کورونه، ودانۍ او دفترونه په خورا زور ليدل کېدل، د موبايل ټليفوني کمپنيو تر منځ سيالۍ زور اخيستی و او د شخصي راډيو سټېشنونو او ورځپاڼو هم همدا حال و.

کرزی بالکل د راک ستوری جوړ سوی و، د ده شنه لويه چپنه، وړينه قره قولي، د نوي افغانستان سمبول او هيله جوړ سوی و، چي کرزي د نړيوالي ټولني په مرسته د افغانستان هغه وقار چي د ترهګری له کبله داغ سوی و، بير ته پر ځای کړی او افغانستان بير ته نړۍ ته راغلی و. د افغانستان مشکلات خورا ډېر وه چي ابادي يې د ټولو ګډه هيله وه خو په مخ کي يو مايوسه او غريب افغانستان پروت و، چي هر څه يې وران سوي وه.

نژادي او قومي تربګنې چې څو لسيزې خورا په زور رواني وې په يوه شپه کې نه سو حل کېدلای، يو نوی حکومت بايد له سره ودان سوی وای چې په هغه کې اجرائيه قوه، مقننه قوه او د قضائيه قوې ټولې څانګې راتلې.

په مکمله توګه زيربنا ته اړتيا وه چې په هغه کې سړکونه، د برېښنا ماشينونه، مکتبونه، د اوبو سيستم او داسې نور چې ټوله د کلونو جګړو په جريان کې وران سوي وه او يا بيخي له منځه تللي وه خو دا هر څه په بيړه نه سوای رغېدلای او دې ټولو يو امنيتي ځواک ته اړتيا لرل تر څو په افغانستان کې يې يو خوندي چاپېريال را منځ ته کړی وای.

امريکا او د ناټو غړو هيوادونو بايد دغه ځواک برابر کړی وای خو د سپټمبر د ۱۱ نېټې څخه بيا تر اوسه پوري دغه سې يو پوره ځواک چا افغانستان ته برابر نه کړ، په امريکا کې د بوش ادارې تصميم ونيوی چې د افغانستان امنيت به ساتي او ولسمشر کرزي ته به د نوي افغانستان د وعدې د پوره کولو توان ورکړي. افغانستان اوس هم ژغورل کېدای سي خو نه په هغه لومړۍ بيه، طالبانو اوس په پاکستان کې خوندي پنا ځايونه موندلي دي او هلته د وران کارو کارونو له پاره تنظيم کيږي.

اسامه لا ژوندی دئ چې کېدای سي په راتلونکې کې پر امريکا او غرب باندې بريدونه وکړي

د مخدره موادو سوداګرو حکومت کمزوری او په فساد اخته کړ، حامد کرزی چې د هيواد ژغورونکی و د کابل په ارګ کې بندي پاته سو.

زه په دې باور لرم چې کرزی د افغانستان د مشرتوب له پاره تر ټولو غوره کس دئ، دی يو رښتونی افغان دئ او پر خپل افغان ملت باور لري، دی يو فاسد انسان نه دئ، د ده فصاحت، پوهه او ښه شخصيت ده ته دا ځواک ور کوي چې د هيواد د غرب او شمال تر منځ پول جوړ کړل سي چې تر اوسه دا کار هيڅ افغان ونکړ خو کرزی هم دا کار په تنهايي نه سي کولای.

که په افغانستان کې د امريکا او د هغه د ملګرو دا زړه نا زړه حالت وي افغانستان به بيا يو ځل ناکامه سي خو که چيري اوس موږ د افغانستان د کاميابۍ بيه ادا نه کړو نو ضرور به يې د ناکامۍ بيه ورکوو.

د افغانستان تاریخ ته لنډه کتنه

هغه سیمه چې د افغانستان په نامه سره پېژندل کېږي په دوامداره توګه د ډېرو زمانو څخه انسانان پکښې اوسېدلي دي. د لرغون پېژندني شواهد ښيي چې افغانان د هغو لومړنيو خلکو له جملې څخه وه چې په کرهڼه او مالداري يې لاس پوري کړ. د افغانستان پخواني ښارونه د لرغوني نړۍ د لومړنيو ښاري مرکزونو څخه وه. د(Bronze) زمانه چې (۲۰۰۰–۳۰۰۰) قبل الميلاد ده د منډيګک اقتصاد چې همدا ننني کندهار ته نژدې دی پر غنمو، اوربشـو، پسـونو او بـوزو ولاړ و*. پـه دغـه زمانـه کـې افغانسـتان د (Mesopotamia) او شـرق تـر مـنځ د مهـاجرت او تجـارت عمـومي لار وګرځېدل. د ۲۰۰۰ قبل الميلاد په پيل کي افغانستان د اريايي قومونو کور سو، چې د دې هيواد لرغونی نوم اريانا و. همدا نوم نن هم په پراخه توګه استعمالېږي، ځکه چې د افغانستان ملي هوايي کرښه اريانا نومېږي، دا اوسنی کابل هم په هغه زمانه کې منځته راغلی دئ.

د ۴۸۶ – ۴۲۲ قبل الميلاد کلونو کي ستر فاتح داروس (Darius) د افغانستان تقريباً ټولي سيمي د پارس د امپراتورۍ برخه وګرځولې خو پارسيان لومړني خلک وه چې د بهرنيو يرغلګرو په وړاندي يې د افغانانو کرکه وپېژندل چې د دوی واکمني به همېشه د قومونو بلواو چلنج کوله. لوی سکندر دوهم يرغلګر و چې پارس يې لاندي کړ. د خپل پلار د وژني په بدل کي يې داروس ووژه، او تر دې وروسته د ده راتلونکي فتح افغانستان و، خو کله چې دی په ۳۳۰ قبل الميلاد افغانستان ته ننوتی او د ستري مقدونيې د امپراتورۍ برخه يې وګرځوي د سخت مقاومت سره مخامخ سو. دده

---

* منډيګک د کندهار د خاکرېز ولسوالۍ په جنوب کي واقع دئ، (ژباړن).

واکمني هم د بلواو سره لاس او ګرېوان وه چې تر څلور کاله جګړې وروسته يې خپل پوځ مرکزي اسيا ته روان کړ. تر هغه وروسته بيرته افغانستان ته راوګرځېد لوی ښارونه يې فتحه کړل او تر هغه وړاندي چې پر هندوستان حمله وکړي د روخشانې په نامه د يو قومي مشر د لور سره يې واده وکړ. نوموړی په هندوستان کې ټپي او په بلوچستان کې د دوه دېرشو کلونو په عمر مړ سو. خو د يونان کوم کلتور چې ده سيمي ته د ځان سره راوړی و افغانستان يې په راتلونکو پيړيو کې تر سختي اغېزې لاندي و. د سکندر تر مړيني وروسته افغانستان د يوناني څلورو واليانو لخوا سره وويشل سو چې دوی هم بالاخره د يونان څخه خپله آزادي واخيستل او پنځه پنځوس کاله يې واکمني وکړه. تر ميلاد درې پيړۍ وړاندي بودا له هندوستان څخه په افغانستان کې معرفي سو، چې دلته يې د سوونو کلونو په اوږدو کې خورا ښه وده وکړه، چې دوې غبرګي ستري مجسمې يې په باميان کې په څلورمه ميلادي پيړۍ کې په پرښه کې جوړي سوې. دغه مجسمې پنځلس سوه کاله د بهرنيو يرغلګرو په وړاندي ولاړې وې، چې حتی هغه وخت هم ،چې چنګېزخان دغه ښار ټوله وران کړ خو طالبانو په ۲۰۰۱ م کال کې ټوټه ټوټه کړې. د عربيا څخه په اوومه ميلادي پيړۍ کې اسلام افغانستان ته راغلی چې د دوه سوه کالو په اوږدو کې نژدې ټوله هيواد سوني اسلام ومانه. د ديارلسمي پيړۍ په نيمايي کې د چنګېزخان مغول ډلې د مرکزي اسيا زياتي اسلامي سيمي فتحه کړې خو د همدې پيړۍ په پای کې مغولو پخپله اسلام قبول کړ. نن تقريباً د افغانستان ۹۹ فيصده وګړي مسلمانان دي، چې ۸۰ سلنه يې سوني او ۱۹ يې شيعه ګان دي.

د ديارلسمي او اتلسمي پيړۍ تر منځ د افغانستان خاوره او د هغه مهمه تجارتي لاري چې په هغه کې د ورېښمو لرغوني لار هم راځي د امپراتورانو د ځای ناستو، کورنيو او ټوپکسالارانو له خوا تل تر حملو لاندي راغلي دي چې واکمني پر کول يې اسان کار نه و. غزنوي کورنۍ چې په ۹۶۲ م کال کې راپورته سوه په ټينګه توګه يې اسلام په افغانستان کې حاکم کړ، چې تقريباً دوې پيړۍ يې واکمني وکړه چې د غوريانو له خوا برطرفه سول، هغوی بيا چنګېزخان له واکه ليري کړي وه چې ځان يې سره منظم او

يوه پېړۍ وروسته بير ته رادبره سول. ګوډ تېمور څلور دېرش کاله واکمني وکړه چې د هغه ځای ناستی بهلول د هندوستان تخت لاندي کړ. ده هلته د لودي کورنۍ واکمني رامنځته کړه. او هغه وخت يې پای وموندی چې کله بابر د مغولو واکمني راوستل، او کابل يې ونيوی. د ده په وړاندي افغان آزادي بخښونکي توريالیان له روښان څخه نيولې تر خټکه، ميرويس، او د ده تر زوی مير محمود پوري چې هغه نه يوازي د بهرنيو يرغلګرو په وړاندي وجنګېدل بلکي پارس يې هم لاندي کړ، تر هغه وخت پوري چې پارسي مشر نادرشاه بير ته د پارس د مځکي تر څنګ يې د افغانستان ډېري جنوبي سيمي هم لاندي کړې. په ۱۷۴۷ م کال کي نادرشاه ووژل سو پارسيان پسې واخيستل سوه او نوی افغانستان د احمدشاه دراني په واسطه منځ ته راغی. درانيانو مغولو ته د اوسني پاکستان په سيمه کي ماته ورکړه، او له هرات څخه يې پارسيان وشړل د افغانستان واکمني يې د مرکزي اسيا څخه تر ډهلي او کشمير څخه تر عربي سمندر پوري وغځول. تقريباً نوي کاله افغانستان د بهرنيو يرغلونو څخه خوندي و، خو کورنۍ شخړي خورا پکښې ډېري وې، چې بالاخره دوست محمد خان په دې بريالی سو چې نژدې ټوله افغانستان يې سره يو ځای کړ.

وروسته برتانويانو په ۱۸۳۹ م کال پر افغانستان يرغل وکړ چې يو غلام باچا يې پر تخت کښېناوه، چې ډېر ژر پر خپل دغه تصميم پښېمانه سول. افغانانو د برتانويانو د واکمنۍ پر خلاف په ۱۸۴۲ م کال کي د اکبر خان په مشري پاڅون وکړ چې د کابل د ټوله برتانوي ګارنېزيون او د هغوی د ساتونکو په وژنه تمام سو. د ۴۵۰۰ سرتېرو او ۱۲۰۰۰ د کمپ له کارکوونکو څخه يې يوازي يو کس په جلال آباد کي برتانوي اډې ته ژوندۍ ورسېدی. دا د افغانانو او برتانويانو د لومړۍ جګړې پای و. دوست محمد خان چې د برتانويانو د لاسه جلا وطن و بير ته راوګرځېد او پر تخت کښېناست. په ۱۸۷۸ م کال برتانويان بير ته راوګرځېدل دوی په دې وپوهېدل چې افغان مقاومت ته به هيڅکله ماته ورنکړي نو د يوې لويي معاملې د لاري يې د افغانستان څخه يوه لويه سيمه جلا کړه، چې افغانانو بيا تر اوسه دغه سيمه نه ده تر لاسه کړې. د ۱۸۸۹ م کال د جولای د ميوند په

مشهوره جګړه کې یوې افغانې پېغلې ملالۍ له دې کبله چې په جګړه کې هغه سر تېري چې د افغانانو بیرغ یې لېږدوی ووژل سو دې بیرغ راپورته او مخ په وړاندې یې یووړ او نه مړ کېدونکی نوم یې وګټی. کله چې بر تانویان له افغانستان څخه ووتل د خپلو بهرنیو چارو د اداره کولو حق یې ځنې واخیست. همدې شي د ډیورنډ کرښې رامنځته کولو ته لاره هواره کړه، چې د افغانستان او بر تانوي هند پوله یې وټاکل، چې افغان قوم یې پر دوو دایمي برخو ووېشی چې هغه یوه یې اوس د اوسني پاکستان برخه ده. افغانستان همدا شان تر ۱۸۹۵ م کال وړاندې چې روسان د پولو و ټاکلو ته راضي کړې ځیني سیمې یې وبایللې.

د شلمې پېړۍ په شروع کې چې افغانستان په کراره د ترقۍ پر لور حرکت وکړ بر تانویانو د دریم ځل له پاره په ۱۹۲۱ م کال کې د افغانستان د لاندي کولو هڅه وکړه، بیا یې هم ماته وخوړل. افغانستان یو ځل بیا د خپلو بهرنیو چارو واک تر لاسه کړ او امان الله خان د باچا په توګه خپل ځان غوره کړ. دی په ۱۹۲۹ م کال د یوه غاصب حبیب الله کلکاني له خوا له واکه لیري کړل سو. حبیب الله د نادرخان په واسطه ووژل سو او دی پخپله په ۱۹۳۳ م کي ترور سو. تر ده وروسته یې زوی ظاهرشاه واکمن سو، چې په ۱۹۷۳ م کال کي نوموړی د داود خان او افغان کمونیسټ ډلي له خوا له واکه ګوښه سو. ظاهرشاه ایټالیا ته په رخصتۍ تللی و، چې کودتا رامنځته سوه او هلته پسې پاته سو چې په ۲۰۰۲ م کال کي ولسمشر کرزي بیرته کابل ته راوست تر څو د خپل ژوند پاته وخت د ارګ په ماڼۍ کي تېر کړي.

په ۱۹۷۸ م کال کي داود خان د کمونیسټي کودتا د لاري له واکه لیري او ووژل سو. تره کی واک ته ورسېد، چې ورسره سم د شکمنو مخالفینو پر اخي نیوني، شکنجې او وژني پیل سوې. مجاهدینو د کمونیسټ حکومت پر ضد جهاد شروع کړ. په را وروسته کال یعني ۱۹۷۹ م کال کي تره کی ووژل سو او حفیظ الله امین ولسمشر سو. د ده د واکمنۍ په وخت کي د امریکا سفیر اډولف ډبس په کابل کي ووژل سو. څو میاشتي وروسته امین ووژل سو او روسانو ببرک کارمل د افغانستان د ولسمشر په توګه نصب کړ. په ۱۹۸۶ م کال کي د ده پر ځای ډاکټر نجیب وټاکل سو.

د مجاهدینو سر سخت ویني بهوونکي شورښ په پایله کې ۱۰ کاله وروسته په ۱۹۸۹ م کال کې روسان له افغانستان څخه ووتل. مجاهدینو د نجیب د کمونیستې حکومت په وړاندې خپلې مبارزې ته دوام ورکړ، چې بالاخره یې کابل په ۱۹۹۲ م کال کې ونیوی او د پروفیسر رباني په مشرۍ یې د مجاهدینو حکومت جوړ کړ* د مجاهدینو د خپلمنځي شخړو له کبله د دوی حکومت بریالی نه سو، چې په ۱۹۹۴ م کال کې د طالبانو غورځنګ رامنځته سو، د کابل پر لور یې حرکت وکړ، چې په ۱۹۹٦ م کال یې کابل لاندې کړ او نجیب چې د واک څخه تر لیرې کېدو وروسته د ۱۹۹۲ م کال راهیسې په کابل کې د ملګرو ملتونو په دفتر کې پناه اخیستې وه راوایستل سو او په دار کړل سو. د طالبانو حکومت د عام وژنې، شکنجو، په عام محضر کې د اعدامولو او د ښځو سره د بد سلوکۍ له کبله په نړیواله کچه وغندل سو. دوی همدا شان د سعودي اسامه په مشرۍ نړیوالې ترهګرې ډلې ته اجازه ورکړه چې افغانستان د خپل مرکز په توګه وکاروي. دوی تقریباً د افغانستان ټوله خاوره لاندې کړه، خو د شمال هغه سیمې چې د بختور مسعود له خوا اداره کېدې په نیولو تر پایه بریالي نه سول. د مسعود شمالي ټلواله د ۲۰۰۱ م کال پر نړیوال تجارتي مرکز او پنتاګون باندې د حملو په تعقیب چې په افغانستان کې د اسامه په روزن ځایونو کې پلان سوي وې د طالبانو په ماته کې د امریکا د اشغال پر وخت خورا مهم رول ادا کړ.

تر طالبانو وروسته لنډ مهاله اداره د حامد کرزي په مشرۍ رامنځته سوه، چې ائتلافي او نړیوال سوله ساتو ځواکونو یې امنیت ساته. بیړنۍ لویې جرګې کرزی په ۲۰۰۲ م کال کې د انتقالي ادارې د مشر په توګه وټاکی او وروسته بیا په ۲۰۰۴ م کال کې د آزادو ټاکنو له لارې د افغانستان د اسلامي جمهوریت ولسمشر سو، نوې اساسي قانون رامنځته سو او په ۲۰۰۵ م کال کې پارلماني ټاکني تر سره سوې او افغانستان سولې، ثبات او خوشبختۍ ته پر هغه اوږده او مشکله لار سفر پیل کړ.

---

* د یادوني وړ ده چې د مجاهدینو لومړی ولسمشر رباني نه بلکې پروفیسر مجددي و، (ژباړن).

﴿١﴾

حامد كرزي

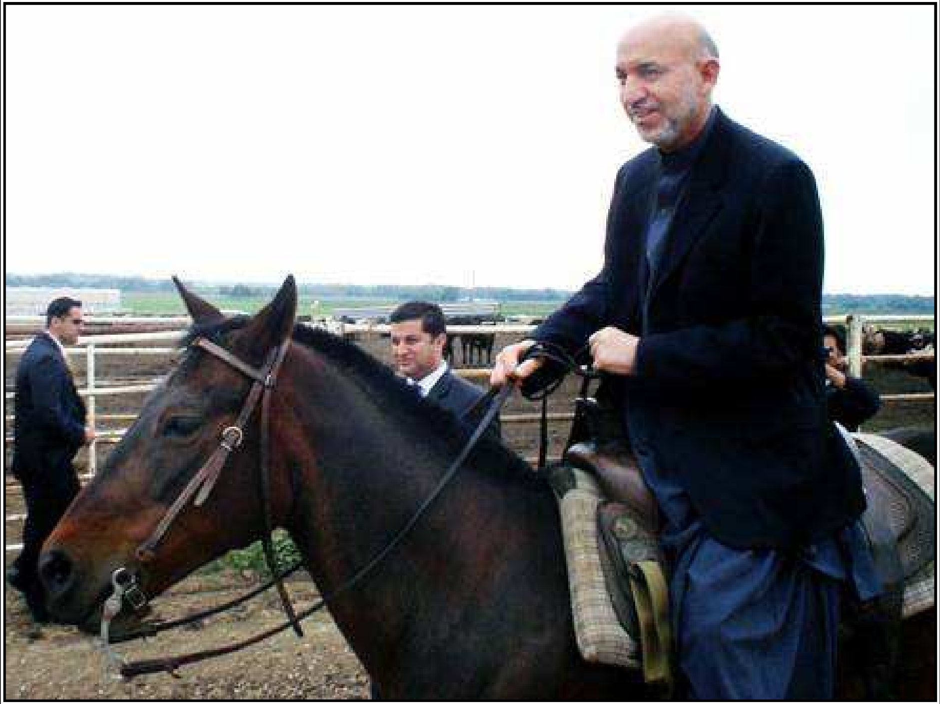

ولسمشر کرزی د آس دسپرلۍ پر مهال

په نولس سوه اتیایمو کلونو کې افغانانو سرو لښکرو ته ماتې ور کړه، خو د دوی هغه هڅې چې خپل هیواد به اداره کوي د کلونو په ورانیو او تشدد واوښتې، د اتیایمو کلونو په نیمایي کې طالبانو یو څه نظم او ثبات راوستی، مګر د هسپانیې د توندلارو عیسوي ډلو په شان زاړه پالي او زیږ رژیم ،چې له دوی سره سعودي متعصب هم ورسره و، چې همدلته یې د نړیوال تروریزم له پاره اډې هم جوړې کړې، خو د افغانانو له پاره دا کار د تحمل وړ نه و.

د ۲۰۰۱ م کال د ډسمبر پر پنځمه نېټه یعني پر نیویارک او واشنګټن باندې د القاعدې تر حملو دوې میاشتې وروسته د امریکا متحده ایالاتو او برتانیې پر افغانستان باندې د حملې تابیا وکړه. د ډسمبر پر اوومه پر افغانستان باندې د هوا له لارې حمله وسوه، خو د دواړو هیوادونو سپېشل فورس (ځانګړي پوځ) لا د وړاندې په افغانستان کې دننه د هوایي بمباریو له پاره د هدف ټاکلو او د شمالي اتحاد په راټولولو اخته وه، تر څو له دغې لارې طالبان له منځه یوسي. طالبانو پر دوی حمله په اصل کې پر اسلام حمله بلل.

د متحده ایالاتو او د هغوی ملګرو هدف یوازې دا نه و، چې د طالبانو کرغېړن حکومت له منځه یوسي، چې یو وخت یې حمایه کاوه، بلکې د القاعده سازمان د اډو او ښوونیزو روزنځایونو له منځه وړل هم وه، چې د شتمن سعودي الاصله اسامه بن لادن له خوا چلول کېدل. په همدې وخت کې بیا د جرمني په بون کې یوه بېړنۍ غونډه راوبلل سوه، تر څو تر طالبانو وروسته د یو نوي حکومت پر جوړښت سره ورغېږي.

حامد کرزی چې په همدې غونډه کې د افغانستان د لنډمهالي ادارې د مشر په توګه وټاکل سو، د سپتمبر تر یوولسمي وروسته دستي افغانستان ته داخل سو، تر څو په جنوب کې پښتانه د طالبانو په وړاندې راپورته کړي. د امریکا د هوایي ځواک او سپېشل فورس په ملاتړ د حامد کرزي کوچنۍ ډلي په چټکۍ سره غټ کلي او ښارګوټي یو په بل پسې تر خپلې ولکې لاندې راوستل. د نومبر پر دوولسمه شمالي ټلواله له غرونو څخه راکښته سوه او پر کابل یې حمله وکړه او طالبان یې بېله کومي نښتي له کابل څخه وشړل. په دوهمه ورځ د شمالي ټلوالي جنګیالي کابل ته د جشن لمانځلو په موخه داخل سول او د ښار د ځېل سوو خلکو له خوا یې تود هر کلی وسو. طالبان چې پخپلو پیک اپ موټرونو کې له ښار څخه وتل، ادعا یې کوله، چې دوی پخپله ښار پرېښووی، دا مهال کرزی او یو شمېر افغان جنګیالي د سپېشل فورس د مشاورینو سره د کندهار په شمال کې د شاه ولیکوټ په کلي کې وه. امریکایي الوتکو پر هغه کرښه بمباري کوله، له کومه ځایه چې د طالبانو یوې کوچنۍ ډلي پر یاد سوي کلي باندي ډزي کولې.

افغان جنګیالي، څو کلیوال او امریکایان د همدې کلي په څنډه کې یوې غونډۍ ته وختل تر څو هوایي حملې وڅاري. کرزی هم همدې غونډۍ ته پر لاري و، چې یو ملګري یې ورته وویل، چې د سیمي مشران راغلي دي او هغوی غواړي ستاسي سره ووینې. کرزی بیر ته راوګرځېدی او هغه کور ته ولاړی چیري چې د کلي مشران ناست ول. نابېره یوې درنې چاودنې د سرای کړکۍ ماتې کړې، دروازې یې والوزولې او د کنډوکپري ودانۍ خاوري خځلې پر کرزي او هغه مشرانو راتوی سوې. دا ځکه چې یو لوی ۲۰۰۰ پونډه سټلایټ رهبري سوی بم د امریکایي B – ۵۲ ډوله الوتکي

ځخه په غلطه توګه و ناسم ځای ته رهنمايي او وغورځول سو.
په دې پېښه کې درې تنه امريکايان، يو شمېر افغان جنګيالي د ځينو ملکي کسانو په شمول ووژل سول. په همدې وخت کې يو امريکايي سر تېري او يو قومي مشر پر کرزي ځانونه واچول، دوی کرزی له هغه ځای ځخه راوايستی او د يو غرګي په منځ کې يې يو سرای ته بوتلی. ياور يې سمدستي ورځخه د وينو او خاورو په پاکولو پيل وکړ. په همدې وخت کې يې ستلايټ ټليفون ته زنګ راغلی، د کرزي ياور ټليفون راپورته کړ، خو له هغه خوا په انګليسي خبري کېدې او ورته وويل سوه چې ټليفون کرزي ته ورکړه.
دا د بي بي سي راډيو خبرياله ليز دوسيټ وه چې له بون ځخه يې ټليفون کړی و، هغې ورته وويل : تبريک دي وي تاسي د افغانستان د انتقالي ادارې د مشر په توګه ونومول سواست. تر دې وروسته بل زنګ راغلی، دا په کندهار کې د يو افغان قوماندان ټليفون و، چې ويل يې : د طالبانو يو لوړ پوړی استازی شاه وليکوټ ته پر لاري دئ، غواړي چې تاسي ته د طالبانو د تسليمۍ ليک وړاندي کړي.(*)
حامد کرزی د ۱۹۵۷ م کال په ډسمبر کې د افغانستان په کندهار ولايت کې دې نړۍ ته راغلی دئ. کرزی معنی دی د کرز د کلي دئ او د ده د کورنۍ نوم هم له همدې ځخه سرچينه اخلي. افغانان د خپلو کوچنيانو د زېږېدلو نېټه نه ليکي، نه يې لمانځي او حتی ځيني افغانان په دې نه پوهېږي چې په کوم کال زېږېدلي دي، خو کرزی يوې تعليم يافته او مشهوري کورنۍ ته منسوب دئ.
د کرزي پلار د پوپلزيو د قبيلې مشر و، لکه ځنګه چې تر ده وړاندي يې پلار هم همدا دنده لرله پوپلزي د ابدالي قبيلې يوه پښه ده، چې دوې پېړۍ يې تر هغه وخته پوري چې پاچا ظاهرشاه په ۱۹۳۷ م کال کې واک ته ورسېد افغانستان اداره کاوه. خو کله چې په ۱۹۹۹ م کال د کرزي پلار د طالبانو له خوا ترور سو، نو کرزی د خپلي قبيلې مشر سو، خو نوموړی په قومي مسايلو چندان سر نه ګرځوي، دی وايي : زه يو ساده افغان يم.
دا چې د کرزي کورنۍ د پخواني پاچا محمدظاهرشاه سره نږدې

اړيکي لرلې، نو کله چي دی د لنډمهالي اداري د مشر په توګه ونومول سو، لومړی کار يې دا و، چي پاچا له ايټاليا څخه تر يوې اوږدې جلا وطنۍ وروسته بير ته خپل وطن ته راولي او پخپل پخواني قصر کي يې ځای پر ځای کړي، چي دوستان او د کورنۍ غړي به يې پر راټول وي.

حامد کرزی اته وروڼه او يوه خور لري، خو دی د عمر له مخي منځنی دئ. ده به ويل چي موږ يوه لوستې، خو محافظه کاره او دوديزه کورنۍ يو، موږ ډېر شتمن نه وو، په کندهار کي نوري کورنۍ وې چي هغه تر موږ ډېري مړې وې.

خو دا کورنۍ د خپلي اوږدې او ښې سابقې له مخي چي د وخت د حاکمي کورنۍ سره يې لرله او په يو لوی کور کي د مستريح ژوند کولو له کبله ډېره مشهوره وه. په داسي حال کي چي د کرزي پلار يو ځواکمن خان او مور يې يوه روحاني ښځه وه، چي اکثره وخت به يې روژه وه. ده وويل چي ښه راشه درشه او د لوړ موراال لرل يې د خپلي مور څخه زده کړي دي.

کرزی د افغانستان د تاريخ د څو هغو سوله ييزو دورو څخه د هغې دورې په پای کي زېږېدلی دئ، چي د پاچا واکمنۍ قومي فيډرالي شکل درلود، داسي چي اکثريت پښتانه په جنوب، تاجک او اوزبک په شمال او رټل سوي شيعه هزاره اقليت په مرکز کي مېشت وه.

کرزي د خپل ژوند يو څو کلونه په کرز کي تېر کړل او مکتب يې هم دلته پيل کړ، خو تر لومړی ټولګي ويلو وروسته يې کورنۍ کابل ته کډه سوه، دا مهال د کرزي پلار (اروانښاد عبدالاحد کرزی) په پارلماني ټاکنو کي د ولسي جرګې غړی سو، چي ډېر افغان تاريخ پوهان دغه لسيزه د ديموکراسۍ لسيزه بولي. د ظاهرشاه حکومت يو اساسي شاهي نظام و، د پارلمان له پاره به داسي آزادي ټاکني تر سره کېدې لکه د نن ورځي آزادي ټاکني، کانديدانو به د خپل ځان او هم د خپلو همفکره کانديدانو له پاره تبليغاتي کمپاين چلاوه، ويناوي به يې کولې او خپلو مؤکلينو ته به يې مېلمستياوي جوړولې، دا مهال مشر کرزی (عبدالاحد کرزی) څلوېښت کلن و.

کابل په هغه شپوورځو کي پاک، منظم او يو نړيوال ښار و، چي د جادو

هـري خـوا تـه يې ګڼـي ونـي ولاړي وي، غربـي ديپلوماټانو بـه پـه کابـل کـي هستوګنه خورا خوښول په ځانګړې توګه د هندوکش د غرو لمني. د کابل د هغه مهال عکسونه د دغه ښار د برم ښه نماينده ګي کوي، چي ټولو حکومتي کارکوونکو به غربي جامې اغوستې وې او د وزارتونو ودانۍ ډېري منظمې او ښايستې وې.

د افغانستان کوکنارو د اروپا په نشه يي کلتور کي ښهٔ نوم درلود، خو شـتمن او مالـدار قاچـاقبران د هغـوی د هيروئينـو کارخـانې د لېږد د نړيوالـو چينلو څخه لا څو کاله ليري وه.

کلـه چـي افغانسـتان شـاهي نظـام او پـارلمـان درلـود، د حکومـت زيـات کارونه په ولايتي او کليوالي سطحه تر سره کېدل. د افغانستان ډېر سياسي ځواک له منتخبو حکومتي چارواکو او حتي د شاهي کورنۍ سره نه و، بلکي ډېر څه د محلي خانانو په واک کي وه. په دي کي شک نسته چي په کابل کي حکومت حاکم و، بلکي اطراف محلي روايـاتو اداره کول. ډېر شيان د سوونو کلونو پخوا پـه ډول پـه افغـاني لارو چـارو تـر سـره کېـدل او حلېـدل، چـي هيڅ ليکلي اسناد به يې نه لرل. د کرزي په ياد دي چي څنګـه بـه د ده پـلار محلـي ستونزي د قوم د مشر پـه توګـه هـوارولې، نه د هغـه ځـواک څخـه پـه استفاده چي دی يو منتخب چارواکی و.

کـرزی راتـه وويـل، چـي اکثـره وخـت بـه زمـا پـلار د محلـي سـتونزو د هواري له پاره ورغوښتل کېدی، دغه شخړي به يا د ځمکي، ملکيت، اوبو، واده او داسـي نـورو پـر سـر وې. دا هـر څـه د مسئلې پـه لـوی والـي پـوري اړه درلوده، ځيني به د کوچنيو خانانو له خوا هوارېدلې او د ځينو له پاره خو به د يوې ډلي مشهورو خانانو اړتيا وه. دعوه د دواړو خواوو څخـه اورېـدل کېـده او پرېکړي بيا پـه خـان پـوري اړه درلـوده، چـي تـور تـه تـور او سـپين تـه سـپين وواييي. هيڅ کاغذ او لاسليک تـه اړتيـا نـه وه، بس همهغـه فتـوا هـر څـه وه. د حامد کرزي د کورنۍ ورځنی ژوند همېشه د دغسي پېښو ډک و.

افغانان په کورونو کـي يو مېلمستون لـري، چيـري چـي هلتـه مېلمانـه د کورنۍ د مشر او د هغه د زامنو سره چای د بادامو او وځکو سره څښي او حتی ډوډۍ هم خوري. په دې وخت کـي ښځي بالکل د نظره نهامي وي، بيله دې

چې مېلمه د نږدې خپلوانو څخه وي، کـه داسې نـه وي نـو مېلمـه بـه د مېلمستون پر ته د کور بله برخه هيڅ ونه ويني. د حامد کرزي مېلمستون په کُلي توګه د محلي سياست له پاره ځانګړی سوی و، چې همېشه به د ستونزو حل، د خوښيو او کوزدو مراسم پکښې تر سره کېدل.

ځيني وخت به مسئله ډېره لويه وه، چې د خان لخوا به ډېر کسان پکښې دخيل وه، تر څو دواړو غاړو ته په مېلمستون کي ښه راغلی وواييې، مشر کرزي (عبدالاحد کرزي) او نورو مشرانو به د همدې مشکل د هواري له پاره هغه کلي ته سفر کاوه.

د کرزي (حامد کرزي) د مځکي پر سر يوه داسې مسئله په ياد ده، چې د هغه د حل له پاره د کندهار د ټولو بانفوذه کسانو اړتيا وه. حامد د خپل پلار سره د دغي لوبې د ليدلو له پاره د کندهار او ارزګان ولايتونو تر منځ د نېش په نامه يوه کلي ته ملګری و، شايد دا د دغه ځوان له پاره په اصل کي يو درس و، چې کله دی يو ورځ د قوم مشر سي، څنګه به د خلکو ستونزي حلوي. د کلي د خلکو له پاره دا يوه لويه لوبه وه، چې د سلو په شاوخوا کي کسان ور ته راغونډ سوي وه، چې په هغو کي به ځينو شاهدي ورکول او نورو به يوازې له مشرانو سره ليدل او د پرېکړې پايلي ته به يې انتظار ايسته، دواړو خواوو به خپل دلايل وړاندي کول، د کرزي پلار او نورو مشرانو به په خورا دقت غوږ ور ته نيولی و، وروسته به مشران پخپل منځ کي سره جرګه سول او پر مسئله به وږغېدل. کرزی (حامد کرزی) وايي چې کله به دوی موافقې ته سره ورسېدل بيا به يې دواړو غاړو ته ور ږغ کړل او فيصله به يې ور ته واورول، دواړي غاړي به له پرېکړې څخه راضي وې او تر پايه به هغه ته وفاداره وو.

د افغان کلتوري ځواک څخه چې په دغه ورځ يې ځوان کرزي توان وليد ډېر ځني اغېزمن سو او هغه هر څه يې اوس هم ښه په ياد دي، مګر دغه پېښه د يوه بل علت له کبله هم د ده په ذهم کي پاتې ده. کرزيان د کلي تر ټولو مشهوري او روحاني کورنۍ مېلمانه وه، چې د کرزي د قوله هغه کورنۍ لا تر اوسه هم په همهغه کلي کي اوسېږي،چې د خپلو ښايستو اسانو په لرلو سره هم د ډېر اعتبار څښتنه وه. افغانان د اسانو په سپرليو کي افسانوي

شهرت لري او هغو اسانو ته زيات ارزښت ورکوي، چې ګړندي، ځواکمن او زړه ور وي.
دا هر څه د افغانانو په ملي لوبه بزکشي کې رانغښتي دي. د دې لوبې وتلي کسان د شمال څخه دي. د بزکشۍ ټکي په ټکي معنی goat) (grabbing ده،چې د دغه لوبې سوچه فورم بېله لوبډلو په آزاد ميدان کې تر سره کېږي. بوزه او يا سخوندر حلال سوی او يا يې سر پرېکړل سوی وي، وروسته پر مځکه ايښوول کېږي، آس سپاره په زاړه آزاد فورم کې (۵۰) او حتی (۱۰۰) کسان وو، پايڅې يې رانغښتې، د لرګي لاس لرونکې غمچينه به يې په غاښو کې وه، چې خپل يا د بل آس غاښ ور وانه چوي، کوښښ به يې کاوه چې د مړې بوزې پر لوري مانور وکړي، چې ورسره سم يوه وحشي الـه ګوله د اسانو شيشني او کپ اچونه رامنځته سي. د دوړو او غبار په منځ کې يو سپور داسي کښته سي چې يوه پښه به يې په رکاب بله د آس تر خېټې لاندي (۷۵) پونډه سخوندر له مځکې څخه راپورته کړي او کوښښ کوي چې له هغه سره د ميدانه ووزي. په داسي حال کې چې هغه نور سپاره دی تعقيبوي او هڅه کوي چې سخوندر د ده له لاسه وباسي چې په دې ډول نومړې جوړې کړي، بايد سپور کس سخوندر د اس پر ملا باندي په روښانه او آزاده توګه د ټولو تعقيب کوونکو څخه يوسي.
کله کله داسي کېږي، چې دوه سپاره چې يوه يې يوه پښه نيولې او هغه بل يې بله پښه نيولې وي له ميدانه وزي. زيات وختونه دا د دغو کسانو په ځواکمنتيا پوري اړه لري، چې ځيني وختونه له ډېره زوره د سخوندر څخه پښه جلا کېږي او يوه ته يوازي پښه پاته کېږي، او هغه بل د نور سخوندر سره د بري تر سر منزله رسېږي.
په اوس وخت کې دغه لوبه د دوو لوبډلو تر منځ تر سره کېږي، چې ميدان يې هم د فوټبال د لوبغالي په اندازه وي. داد تماشاچيانو له پاره يو څه خوندي بڼه لري، تر هغه چې په آزاد ميدان کې به د خپل ژوند د ژغورلو له پاره په داسي حال کې ځغاستل چې د يوې لويي ګلې په پښو کې پايماله نه سي، خو هغه انفرادي آزاد شکل د دغي زړې لوبې هم له منځه ورسره ولاړی.
بزکشي رسمي بڼه لري چې په دقت سره بايد سره منظمه سوې وای او

دغه لوبې ځو ورځې په بر کې نیولې وای، هغه خان چې فکر کوي چې د دې لوبې اقتصادي توان لري نو به یې په اوونیو دغه لوبه غځوله، له همدې له پاره به یې بلنلیکونه لېږل، خوراکي توکي به یې ذخیره کول، د خوب خونې به یې اماده کولې او غوره لوبغاړي به یې د لوبې د تر سره کولو له پاره ور ته راغوښتل. شاید خان له یوه مهم بلونکي او یا هم له یوه ستوري لوبغاړي لخوا وننګول سي، خو که چیري دی خپلو مېلمنو ته په وړ خوړو او سرپناه کي پاته راسي او یا د سیالو ډلو تر منځ شخړه رامنځته سي او یا نقدي جایزې مناسبې نه وي نو هغه خان به اعتبار او ځواک دواړه له لاسه ورکړي.

د بزکشۍ د تر سره کولو فکر دي باید تر هغو پوري په مغزو کي در ونه ګرځي، تر څو چې تاسي ډاډه نه سئ چې تاسي یې تر اوده وتلای سئ او یا هغه صلاحیت، ځواک او نفوذ چې تاسي په افغان حکومت کي تر لاسه کړی دئ د بایللو خطر ته غاړه کښېږدی خو کله چې کرزی واک ته ورسېد تر همدې اغېز لاندي راغلی و.

حامد کرزی د نوي دیموکراتیک افغانستان د ولسمشر په صفت په ډېره ښه توګه د خپل واک له محدودیتونو څخه خبر دئ او د دې هڅه نه کوي چې هر هغه څه چې دی پوهېږي تر سره کړي. د مختلفو جنګسالارانو سره د ده ګذاره یې تر ټولو غوره بېلګه ده، نوموړی پر دې بریالی سوی دئ، چې ځیني زورواکان د خپل ځواک له مرکزونو څخه لیري کړي، د مخدره موادو د تولید د مخنیوي په ساحه کي ځکه پاته راغلی دئ، چې نوموړی پوهېږي چې په اوسني وخت کي د دغه کار په تر سره کولو کي بېوسه دئ.

بیرته د نېش کلي ته ورګرځو، څنګه چې کرزي او پلار یې د کوربنو سره چای وڅښلې، یو کس د دوی د درناوي له پاره خپل یو کورنی آس راوست، ځوان حامد پر آس د سپرلۍ پرېکړه وکړه، که څه هم تر دې وړاندي نوموړی پر آس نه و سپور سوی، نوموړي پر آس پښه واړول او حرکت ته یې چمتو کړ او په کراره یې له کلي څخه لیري بوت. ده په کړه خندا وویل چې تر دې مهاله خورا ښه و. خو کله چې مي د آس مخ د کلي پر لور راوګرځاوه نوموړي آس د برېښنا په شان په ډېره تلوسه د خپل کور پر خوا منډې کړې. همدا د ده لومړی ځل دئ چې پر آس سپرېږي نو په دې نه

پوهېدی چې په څه ډول يې ودروي، ځکه نو نومړي د خپل قيمتي ژوند دژغورلو په هڅه کي و او اس هم سيخ سيده و خپل غوجل ته منډې وهلې. څنګه چې اس د غوجل دروازې ته په ورننوتو و، کرزي په همدې وخت کي له مغز څخه کار واخيست او د غوجل ددروازې د سر تير يې ونيوی، له همدې کبله دی لوړ د دروازې پر سر پاته سو او اس تر ده لاندي تېر سو. نومړی هلته ځړېدلی پاته سو، چې وروسته له ژوبل کېدو پر ته مځکي ته را کښته سو.

کرزی وايي : دا حالت ډېر بېرووونکی و، ټولو راوځغستل چې وګوري زه خو به نه يم خوږ سوی، د کلي يوه سپين ږيري سړي راتـه وويل، چې ډېر ښه ته ډېر چالاکه هلک يې ! وروسته چې دوی کلی پرېښووی يو کس له يوه ډېر ښايسته کوچني آس سره راغلی او هغه يې حامد ته د تحفې په توګه ورکړ. کرزی وايي چې ما هغه ته د نصواري روښانه رنګ او سپين ټکو له کبله د (بادام ګل) نوم ورکړ. نومړي دغه آس ډېر کلونه د ځانه سره وساتی،او اکثره وخت به هغه پېښي ته د افغاني سيرت او عنعنې د بېلګې په توګه کتل. سره د دې چې د ده د هيواد بې رحمه تاريخ په خونخواري کي د افغانانو شهرت او د نه بخښونکي توريالیتوب سره سره کرزی د خپلو خلکو پر سخاوت او مېلمه پالنه باور لري.

په رشتيا د ټولو افغانانو په ځانګړې توګه د پښتنو ژوند خو د عزت، مېلمه پاني او کسات څخه جوړ دئ، دا د يوه افغان فريضه ده، چې پخپل کور کي د ټولو خلکو مېلمه پالنه وکړي حتی که دښمن هم وي. مګر عزت او وقار ته د هر ډول سپکاوي کسات بايد واخيستل سي، چې بل هيڅ شی نه پکښې ځايېږي. د کرزي پلار او نورو مشرانو پرېکړي کولې او قومي شخړي يې هوارولې، د پرېکړي د دواړو غاړو په عزت او حساسيتونو پوهېدل، چې په يوه معظله کي يې د راپورته کېدو امکان وي.

په کندهار کي کرزيانو په خورا اساسي کور کي ژوند کاوه، چې باغ هم پکښې و. د کور غولی خورا لوی و، چې حامد کولای سوای پر آس سپرلي پکښې وکړي، په دغه سرای کي باغ، د کبانو حوض، ونې، ګلان او د ده پکښې ډېر الوتونکي هم په ياد دي، دی وايي چې ډېر مستريح او باډسپلينه

ژوند مو درلود. کرزی وايي چې په سلوک کې اصول ډېر سخت وه خو زما په روزنه کې يې مهم رول ولوباوه او په ژوند کې يې ښه لوري ته سوق کړم. مور دا زده کړل چې نه يوازي د خپلو والدينو احترام او اطاعت وکړو بلکې عموماً ټولو مشرانو ته په درنه سترګو وګورو. دا د افغانانو د ژوند اصلي لار ده، خو دا لاره په ځانګړې توګه په کليوالي سيمو کې ډېره قوي ده.

کله چې کرزی ولسمشر سو، ده يوه والي ته بلنه ورکړې چې په ارګ کې د ده سره وګوري او والي خپل کوچنی زوی هم ورسره راوست، دا هلک د دوه نيمو کلونو و، کله چې پلار او زوی د ولسمشر و دفتر ته ورننوتل، کرزي سمدستي دغه هلک واخيست په غېږ کې يې ونيوی او مچ يې کړ.

کرزي وويل چې دغه هلک هم خپله وظيفه لرل، ځکه چې همداسي روزل سوی و، چې تر سره يې کړي او سره له دې چې ما په روغبړ سره د دغه کوچني هلک هر څه ور ګډوډ کړل بيا هم ده خپله ذمه واري هېره نه کړه. دې هلک مخکې لا له خپلې کورنۍ څخه زده کړي وه، چې تر معرفت وروسته څونه ژر چې کېداې سي بايد دمشرانو لاس ور مچ کړي، خو کرزي ده ته دا موقع په لاس ور نه کړه، مګر کله چې ولسمشر دغه کوچنی ملګری کښته کړ، سمدستي يې ورته اسلام عليک ووايه، او د کرزي لاس يې ور مچ کړ. کرزی وايي چې وروسته نومړي د دې احساس وکړ، چې اوس يې نو په سمه توګه خپله وظيفه تر سره کړې ده. په همدې ډول مور را لوی سوي يو، په افغاني عنعنوي کورنيو کې بايد کوچنيانو ته ور ښوول سوي وي چې بايد دمشرانو ډېر درناوی وکړي.

ځوان کرزی ډېر آرام هلک و، خو کله چې يې کورنۍ کابل ته ولاړه، يوه ډله انډيوالان يې پيدا کړل، په حقيقت کې دا دوې کوچنۍ ډلې چې يوه يې په مکتب او هغه بله په ګاونډيتوب کې. هر هغه ملګری چې بايد د هغه بل کور ته ورسي بايد د خپلې کورنۍ اجازه ولري، والدين تل پوهېږي چې کوچنيان يې چيري او له چا سره دي. حتی په تنکۍ ځوانۍ کې د کرزي کوچنيانو بايد يو ځای ته د تللو له پاره د خپلو پلرونو څخه اجازه اخيستې وای، په ځانګړې توګه سينما ته. کرزی وايي ما د عمر د تفاوت په خاطر د خپلو ورونو او خونديو سره ډېره راشه درشه نه لرل، مګر کله کله به زمور

دوستان لکه د کاکا، ماما،عمه او خاله زامن او اکاګان سره راغونډېدل او سېنما ته به تللو، حامد او ملګرو يې له فوټبال سره مينه لرله او همدا شان پر بايسکل به يې د ښار چکر واهه.

د کرزي تر ټولو ښې خاطرې اکثره په استالف کي له مېلو څخه دي، دا يو کوچنی کلی دئ، چي د کابل څخه د يوه ساعت د موټر د مزل په اندازه ليري پروت دئ، او د خپلي کلالۍ له کبله خورا مشهور او زرغونتوب يې پر ښاري کورنيو خورا اغېزه ښندي، چي په مېله ور ووزي او يا د اوونۍ پای هلته تېر کړي. استالف د (۲۰۰۱ م) کال په جګړو کي سخت وران سو، خو په هغه وخت کي خورا زرغون او په زړه پوري کلی و، لکه يو رغيانه چي سيندونه، حوضونه، باغونه او ځنګلونه ولري. د همدې ځای د اکثرو کورنيو د ژوند روزګار د لاسي کلالۍ توليدات دي، چي خورا روښانه زرغونه او په شنه ښيښه سينګار سوي وي، چي په مارکيټ کي د ښار په هره برخه کي تر لاسه کېدلای سي. په کال کي يو ځل به د کرزي ماما چي د دولتي مطابعو رئيس و* په استالف کي به يې لويه مېله جوړول، کرزی وايي چي د کورنۍ ټوله کوچنيان، ټوله زما د کاکا او ماما زامن له خپلو والدينو، نيکونو او اناګانو سره هلته درې يا څلور ورځي تېرولې، چي شاوخوا به مو ځغستل، ونو ته به ختلو او په سيندونو کي به مو لوبي کولې او دامېلې زما د کوچنيوالي تر ټولو غوره وختونه وه.

کوچنيانو ته د امتياز په توګه ځوان کرزي هم د موقع څخه په استفاده سره ځان ښودنه کړې وه او د ده هغه توره تر اوسه په ياد ده، چي يو وخت يې په استالف کي د مېلې پر مهال کړې وه. د ده اکا يو افغان هنرمند د نتو په نامه راوستی و، چي غزلي ووايي. نتو په ټوله هيواد کي د محلي غزلو په ويلو شهرت درلود. حامد چي په هغه وخت کي به نهه يا لس کلن و د نتو تر څنګ کښېناست، او هغه ته يې غوږ ونيوی، کله چي نتو غزله ختمه کړه کرزي ور ته وويل :

---

* د کرزی ما ما اروانښاد محمد ابراهيم کندهاری و، چي د پخواني شاه اعليحضرت محمد ظاهر د پاچهۍ په دوره کي د دولتي مطابعو رئيس و، ژباړن.

"ښاغلې !"
زاړه هنرمند کښته ورته وکتل او ورته ويې ويل :
بلې زويه !

حامد غوښتل چې ده ته په افغاني موسيقي کې خپله وړتيا وښووي، او ترې وې پوښتل : آيا تاسي کلاسيکه غزل هم ويلای سئ؟ د ده مطلب راګونه وو، لکه کلاسيک هندي راګونه، چې په افغانستان کې هم ويل کېږي. کرزی وايي دا داسي و لکه سړی چې د کليوالي هنرمند څخه وپوښتي، چې بيتون راته ووايه او له همدې کبله نتو پر ما ډېر په غوسه او قهر سو او ويې ويل ، چې له مخې مي ورک سه، او ته بيا په کلاسيکه موسيقي څه پوهېږې؟

د کرزي ياد دي چې کابل په هغه وخت کي نه يوازي پاک، خوندي، پر موډ برابر او د يوې ښې فعالي ادارې درلوونکی و، د پخواني پاچا له واک څخه تر ايسته کېدو وروسته چې کله کرزی هندوستان ته د لوړو زده کړو له پاره ولاړی، او د لومړنۍ ژمنۍ رخصتيو په جريان کې بيرته کابل ته راوګرځېدنو ډېر حيران سو، چې د پاکستان په نسبت په افغانستان کې څونه ښه اداري نظام حاکم دئ. پاکستان ته په اوښتلو سره بايد ټول مسافرين له بس څخه کښته سوي وای او د پاسپورټ له کنټرول څخه تېر سوي وای. مګر کله چې افغانستان ته راواوښتو نو ټوله مسافر په بس کي پر خپلو سيټونو ناست وه او پوليس بس ته راپورته سو، پاسپورټونه يې له مسافرو څخه ټول کړل، وبهرنيو مسافرينو ته يې بيرته بس ته پاسپورټونه راوړل، او کرزي ته يې وويل چې ستاسي پاسپورټ دلې په پوله کي راسره ساتو، چې وروسته بياتاسي کولای سئ د بهرنيو چارو له وزارت څخه يې تر لاسه کړئ. کرزی وايي په ډېر ډاډ سره چې زه يوه اوونۍ وروسته د بهرنيو چارو وزارت ته ورغلم پاسپورټ مي تيار هلته پروت و. ما د افغانستان د اداري سيستم په مؤثروالي ډېر وياړ کاوه، کله چې ځوان کرزي د بس په ذريعه د پاکستان او هندوستان سفر وکړ کابل ورته اروپايي ښار غوندي ښکارېده. تقريباً هر چا غربي جامې اغوستلې، د هغه وخت عکسونه د ده د دې ادعا تاييد کوي، که څه هم هلته ډېر موټرونه نه ول، خو ښار د برېښنايي

او ډېزلي بسونو خورا ښه ترانسپورټي سیسټم درلود، چې د ښار ټولي برخې یې تر پوښښ لاندي راوستلي وې. کابلیان ډېر جهان دیده او د غرب اغېزه له ورایه پر ځر ګندېدله. کرزی وایي تاسي کولای سوای چې هر ډول عصري موسیقي واروئ، لکه د Tom Jones او Engelbert Humperdink. نوموړی به همېشه د افغان موسیقۍ مرکز په نامه د موسیقۍ دوکان ته ورتلی، چې د ده یو دوست یې خاوند و. تر دې وړاندي چې د کوم یوه د رانیولو پرېکړه وکړي دی به په یوه کوچنۍ غرفه کي کښېناست، ګوشکي به یې په غوږو کړې او هغه به یې واورېد. په همدې ډول زیات ښه رستورانتونه هم موجود وه.

د کرزي د زده کړې په وخت کي افغاني ټولګي د زده کړي او ډسپلین مرکز و. ټولګی د افغان ځوانانو د جوړښت په بڼه کي خورا مهم رول لوباوه، دی وایي چې موږ د ښوونکو خورا زیات احترام کاوه. هیڅ پروا یې نه کوله، چي ته د خپلو ملګرو سره تر ښوونځي بهر څونه بد یې خو په هغه وخت کي چي تاسي ښوونکی لیدلی وای نه یوازي ستاسي شخصي ښوونکی بلکي هر یو نو باید ځان دي سم کړی وای.

په لومړي سر کي د حامد ښوونځی خورا ډېر خوښېده، مګر دا خوښي پر ظاهرشاه تر کودتا وړاندي وه، چې وروسته هر څه کمونیزم یرغمل کړل.

کله چې په ۱۹۷۳ م کال کي ظاهرشاه د ایټالیا په سفر بوخت و، داود خان چې لومړی وزیر او د شاه اخښی او د اکا زوی و، واک پخپل لاس کي واخیست، کله چې داود خان لومړی وزیر و بېله دې چې کمونیسټ و په بهرنیو اړیکو کي روسیې ته خورا نژدې و، له همدې کبله روسانو ورسره خورا زیاتي نظامي مرستي د عصري وسلو په شمول وکړې. دلته په دننه کي داود خان پلان درلود، چې د خلق او پرچم افغان کمونیسټ ډلي شا ته پرېږدي، کوم چې د شاهي نظام سرسخت دښمنان او په اردو کي یې سختي ریښې لرلې. شوروي اتحاد په لومړي سر کي د داود خان کودتا وستایل، خو دی کمونیزم ته نژدې خورا وطن پال افغان و، چې پر یوې قوي سیاسي ډلي مرکزي حکومت او د مرکز لخوا کنټرولېدونکي اقتصادي پرمختګ یې باور درلود. هغه کمونیسټانو چې د داود خان سره یې د واک په نیولو کي

مرسته کړې وه اوس د کابل په اداره کې د نوي اعتبار تر لاسه کولو په خاطر په جامو کې نه ځایېدل او د دوی اغېزه تر ښوونځیو پوري ور رسېده. د حبیبیې لیسې په شمول چې کرزی هم همدلته زده کړې کولې چې د ښار تر ټولو لوی او غوره منځنیو ښوونځیو څخه شمېر کېده کرزی وایي چې موږ ته د کمونستې ښوونکو راتګ پیل سو او هغوی په ځانګړې توګه ځیني خلک تعقیبول.

زه نه وم خبر چې یو ښوونکی به د داسي چا خلاف وي لکه زه، زما تر اوسه د بیالوژي یو کمونیستې ښوونکی په یاد دئ چې زه یې ښه نه ایسېدم، ځکه چې ده فکر کاوه چې زه ډېر مستریح ژوند لرم. هغه ډېري احمقانه نظریې لرلې، ده فکر کاوه چې زموږ په کور کې هر څه په بریښنا تر سره کېږي، چې مازي یو بټن ووهو نو د اشپزخانې څخه خواړه پر پټه باندي راوزي. یوه ورځ د لسم ټولګي ځوان حامد د بیالوژي ښوونکي د انسان تکاملي نظریه چلنج کړل. کرزی وایي چې دا داسي مضمون و، چې ما ډېره مطالعه پکښې لرله، د ډاروین تیوري او داسي نور او زه پوهېدم چې په همدې اړه زه تر همدې ښوونکي ډېر معلومات لرم. کله چې ما هغه چلنج کړ نژدې و، چې زه یې ټکولی وای، او همدا لومړی ځل و چې په ښوونځي کي د مشکل سره مخامخ سوم.

د ۱۹۷۳ م کال کودتا په ډېرو شیانو کي د کرزي د فامیلي ژوند په شمول تغیر راوست. د ده پلار د شاه سره د نژدې اړیکو له کبله تر فشار لاندي و، یو څو کاله وروسته خو د همدې اړیکو له امله د څرخي پله زندان ته ولېږل سو. همدې زندان ته کمونیستانو په لسګونو زره سیاسي بندیان ولېږل ، چې اکثره شکنجه او ووژل سول.

کله چې کرزی له حبیبیې ښوونځي څخه فارغ سو، پرېکړه یې وکړه چې نوري زده کړې په هندوستان کې تر سره کړي. کودتا او کمونیستې ښوونکو کېدای سوای چې د ده پر انتخاب اغېزه کړې وای، مګر د دې په مخنیوي کي د ده ورونو ډېر رول ولوباوه. د ده دوو ورونو په متحده ایالاتو کي زده کړې کولې او هغوی ده ته وویل : چې ته باید داسي ځای ته ولاړ سي چیري چې انګلیسي زده کولای سي. ده په دوو ژبو خبري کولای سوای

پښتو او دري. دري ته فارسي هم ویل کېږي او دا د فارسي افغاني ډول دئ. همدا دواړي ژبي د کرزي په کور کي ویل کېدلې او دا د افغاني سیرت تر ټولو ښه نمونه ده. کابل او نور افغان ښارونه څو قومیز دي، چي د هیواد د هري برخي خلک پکښې تر ستر ګو کېږي. کرزی وایي ټوله لوستي کسان په دواړو ژبو ږغېدای سي، او دواړي په مساوي توګه دوې افغاني ژبي وې، چي هیڅ یوې تر هغه بلي امتیاز نه درلود، هیچا دا فکر نه کاوه چي پښتو یوازي د پښتنو ژبه ده او فارسي د نورو ګروپونو. دوی د افغانستان ژبي وې چي دا تر ټولو غوره ټکی دئ، موږ دوه ژبیز خو یو کلتور مو دي.

کرزي د یوه کلتور داسي مثال وړاندي کړ : ده وویل چي په راوروستو کي د زابل څخه زما یو ملګری زما د لیدو له پاره راغلی. د ده بڼه، چپنه، بګړۍ، کالي، کړه وړه او هغه د خبرو کولو طرز یوه ذره هم زما د یوه نژدې بدخشاني انډیوال د بڼې، کړه وړو او خبرو تر طرز توپیر نه درلود. یادي سوي دواړي سیمي یو له بل څخه د زر کیلومتره په واټن لیري دي. کرزی وایي څومره ډېر چي د افغانستان تاریخ ته ورننوزې هغونه لږ توپیر به د سیمو تر منځ ووینې. د کرزي پلار چي د کندهار و، قرقولي یې پر سر کوله (د کرزي له خولې) په همدې ډول یوه بل خان مهین یار له هزاره جاتو څخه او نورو هم د هیواد له هره ګوټه څخه همدا خولۍ پر سر کول او یو شان کړه وړه یې لرل.

کرزی وایي تر ټولو غوره کتاب چي پر لویه جرګه باندي وکښل سو، لیکوال یې د شمال و نه د جنوب په کوم ځای کي چي دا جرګه زېږېدلې ده. موږ ټول یو افغان یو.

ډېر افغان ځوانان په هغه وخت کي هندوستان ته د زده کړو له پاره تلل، چي په هغو کي یو د کرزي د ماما زوی و، چي هلته د طب لوستلو له پاره تللی و (په را وروسته کي هغه په متحده ایالاتو کي د سرطان یو مشهور متخصص سو). کرزی په لومړي سر کي ډهلي ته ولاړ، چي ډېر ژر ورته معلومه سوه چي د هغه ځای د وژونکي ګرمۍ توان نه لري، ځکه چي دی د سمندر له سطحي څخه په شپږ زره فوټه لوړ کابل کي رالوی سوی و، چي حتی په دوبي کي یې هم ګرمۍ سړي ته تکلیف نه ور کاوه، خو ډهلي د ده له

پاره ډېر ګرم و. د کرزي د ماما زوی ده ته وويل چي ته بايد شيملا (Simla) ته ولاړ سې، هغه ځای د غونډيو پر سر آباد دئ، او د Himachal په نامه يې پوهنتون درلود.

د کرزي هغه شپې په ياد دي، چي کله د ډهلي څخه اورګاډی و شيمله ته ورداخل سو، چي خورا ډېر حيرانوونکی و، موږ د ښار ګرمي تر شا پرېښوولي او اورګاډی په ښايستو کليو کي مخ په وړاندي روان و او د غونډيو سيمو ته په ورختو و. د هغه ونو ګلان چي پټلۍ ته به نژدې ولاړي وې چي کله به اورګاډی ورسره ټکر سو نو ګلان به ډېو ته رادننه سول او وريځي به داسي کاښکابدلې لکه په يوه کړکۍ چي راننوزي او تر هغه بلي ووځي. شيملا د غونډيو پر سر آباد دئ، چي په دوبي کي به بر تانوي افسران او لوړ رتبه دولتي چارواکي د خپلو کورنيو سره د ښارونو څخه له ګرمۍ ورته راتښتېدل. د بر تانويانو همدا ځای ډېر خوښېده له همدې کبله يې دا ځای په اوړي کي د هندوستان مر کز وټاکه. همدې ځای له کرزي څخه زړه يووړ. کرزی وايي چي هغه ډېر په زړه پوري ځای و. حيرانوونکي منظرې يې لرلې، د غرونو سرونه به يې په واورو پوښلي وه، او موسم يې زما خوښېده. ده هغه پوهنتون ته درخواست وکړ خو هغوی د حبيبيې لېسې و ډيپلومې ته اعتبار نه ورکاوه، خو نوموړی لومړی افغان و چي هلته داخله ورکړل سوه.

لومړۍ څو مياشتي د کرزي له پاره ډېري سختي وې، ځکه چي نوموړی همدلته تنها افغان و، له کورنۍ او دوستانو څخه ليري و او درسونه يې هم ټوله په انګليسي ژبه وه، چي د ده هم په هغه وخت کي نه وه زده. دی وايي کوم ژوند چي ما په کابل کي درلود دا تر هغه خورا سخت و. په لومړي سر کي نوموړی قصر ته ورته جورجايې مېلمستون په يوه کوچنۍ خونه کي چي په (Summer Hill) کي واقع او د ښار غربي سيمه ده اوسېده او دا هغه سيمه ده چي کله به مهاتما ګاندي له شيملا څخه ليدنه کوله دلته به پاته کېدی. وروسته همدا ځای د All India د طبي ساينس د انسټيټيوټ په مېلمستون واوښت. کرزی وايي چي دا ډېر په زړه پوري ځای و، خو دلته نه ډوډی او نه هم حتی چای ورکول کېدې، او له بله پلوه زموږ د کالج څخه د يوه ساعت پياده تګ په اندازه ليري و. کله چي به د ټولګيو څخه وزګار

سوم بیا به په غونډیو کې یو جونګړي ته ورتلم، چې هلته د بیا رغوني څو تنه کارګر اوسېدل او ما به ډوډۍ له هغوی سره خوړل. دا خواړه ډېر ښه نه وه، چې اکثره به له رېګو څخه ډک وه. تر دغه غریبي ماښامنۍ وروسته به کرزی بیرته خپلي خوني ته راګرځېده او د پوهنځي کتابونه به یې لوستل.

کله چې دی هلته و، نو انګلیسي بیا اجباري وه. دی په دې هم وپوهېده، چې په افغانستان کې تعلیم دی په لابراتوار کې د ساینسي تمرینو له پاره سم نه و اماده کړی. په عمومي پوهنه، ساینسي تیوریو او نړیواله پوهنه کې ده احساسوله چې تر اکثرو هندي زده کوونکو په مایلونو مخکې دئ. دی وایي چې د ریاضي، فزیک او کېمیا ټولي فارمولې او عنصرونه مو په زړه کې ناست وه. موږ د امریکا تاریخ ، د ناپیلیون جګړې، اوسنۍ چاري لوستي وې. ما د میسیسیپي ، امازون او نورو شیانو په اړه خورا ډېر معلومات لرل او تر خپلو هندي ټولګیوالو زیات مخکي وم. خو کله چې به په لابراتوار کې عملي درس ته راغلو نو بیابه هغوی زما څخه خورا ډېر وړاندي وه. په تیوریو کې ځوان کرزی بېخي بلبل غوندي و. خو کله چې به لابراتوار ته ورداخل سو نو بیا به هر څه ځني ورک سول. د ده د بوټاني درسونه په لومړي سر کې ډېر سخت وه.

په شیملا کې مشکلاتو دغه تازه ځوان پر یوه جګړه واړاوی. کله چې دی ولسمشر سو، نو ډېر ځله یې په کنفرانسونو کې د دې یادونه وکړل، چې د افغان تعلیمي بنسټ باید سم سي. داسي چې د عمومي زده کړي او عملي زده کړي تر منځ باید مناسب توازن وي.

په لومړي سر کې د کرزي له پاره د انګلیسي ژبي ټولګی هم خورا مشکل و. وروسته د ده له استادانو څخه یو دې ته متوجه سو چې دی په انګلیسي کې مشکل لري، البته چې دا ډېر غوره انسان و، له ده څخه یې وپوښتل چې څه ډول قاموس کاروي؟ کرزي په جواب کې ورته وویل چې فارسي – انګلیسي قاموس کاروم. پروفیسر خپل سر وټکاوه او وې ویل : نه ! نه ! هغه بیا مه کاروه! له هغه قاموس څخه به ته هیڅکله انګلیسي زده نه کړې، داسي قاموس کاروه چې ټوله انګلیسي وي. کرزی هم یوه دوکان ته ولاړ یو لوی انګلیسي قاموس چې د Random House له خوا چاپ سوی و په

۳۰ روپۍ چې د هغه وخت دوه ډالره کېدل رانيوی.

د ماخوستن تر ډوډۍ وروسته به کرزی خپلي خوني ته تلی او خپل کتابونه به يې لوستل. کله چې به له داسي يوه لغت سره مخامخ سو، چې د ده به نه و زده، نو قاموس ته به يې مراجعه کول. دی وايي چې په قاموس کي به له نورو داسي لغاتونو سره مخامخ سوم، چې زما به نه وه زده، چې هغه به مي هم ورسره وکتل. هره شپه به ده پنځه يا شپږ پاڼي له لغاتونو او د هغوی په ساده تشريح ډکولې. کرزی وايي چې همدا کار مي دوې درې مياشتي وکړ، چې زيات مشکل و. خو کله چې زه ډهلي ته د خپل استوګني د اوږدېدلو د درخواست له پاره ولاړم، او هغه افغان هلکان چې هلته ما پېژندل چې کله زه په انګليسي ږغېدم ډېر حيران سول. البته زه دې ته نه وم متوجه خو انګليسي مي په دوو درو مياشتو کي زده کړې وه.

کله چې کرزی بیر ته شيملا ته راوګرځېد په يوه هوټل کي يې استوګنه غوره کړه، چې د يوې کونډې او د هغې د درو لوڼو له خوا پر مخ بېول کېده. چې يوه يې د ده همزولې او هغه نوري دوې يې تر ده لږ څه مشري وې. دی وايي چې د هغوی پلار وفات سوی و او دا يوه ډېره ښه کورنۍ وه او هلته محاورې زما د انګليسي په قوي کولو کي ډېره مرسته راسره وکړه. په همدې ډول دی د هندي او افغاني کورنيو تر منځ په توپيرونو هم پوه سو.

افغاني کورنۍ د پرېمانۍ ژوند خوښوي ، هر څه چې لري هغه را اخلي او هيڅ د سپما فکر نه لري. دوی هر شي پرېمانه را اخلي، دوی د مېز پر سر خورا زياته ډوډۍ ايږدي، دوی پيسې مصرفوي او حتی که دوی کالي هم و نه لري چې دا د افغانانو يو جلا کردار دي.

پوهنتون په کرزي له يوه ليول څخه بل ته پورته کاوه، خو تر اوسه لا هغوی د حبيبي ليسې ډيپلومه نه منل او نه يې کرزي ته ويل چې څوم نومره دئ. خو کله چې يې د ليسانس دوره پای ته ورسول د ماسټرۍ پروګرام ته ور داخل سو، وروسته نو پوهنتون د ده د لېسې ډيپلومه ومنل او د تېرو درو کلونو نومرې يې هم ور ته وويلې. وروسته دی وپوهېدی چې يوازي د لومړۍ دورې د انګليسي په مضمون کي ناکامه سوی دئ او په نورو مضمونونو کي

بريالى سوى دئ، له همدې کبله به نوموړي ته اجازه ورکول کېده چې د يوه لېول تر ختمولو وروسته په لوړ لېول کې زده کړې ته دوام ورکړي.

په ۱۹۷۸ م کال کرزى کابل ته د ژمي د يوې بلې رخصتۍ تېرولو له پاره کور ته راغلى. دى په کابل کې و هغه کس چې شاه يې له واکه ليرې کړى او شاهي نظام يې ختم کړى يعنې داودخان پخپله په يوه وينې بهېدونکي کودتا کې د کمونيستانو له خوا له واکه ګوښه او ووژل سو. کرزى په هغه ګړۍ و ارګ ته نژدې د خپل يوه ملګري په کور کې و چې د داود خان مخالفينو ارګ محاصره کړ.

کله چې داود خان د افغان کمونيستي ډلو په ملاتړ شاه له واکه ګوښه کړ، دى په تدريجي توګه و ښي خوا ته وګرځېد او زيات کمونيستانو يې له خپل حکومت څخه وشړل. ده همدا شان هڅه وکړه افغانستان چې يوازې اقتصادي او نظامي تکيه يې پر شوروي اتحاد ده له اتکا څخه يې خلا کړي، په جنوب کې هندوستان او په غرب کې ايران او عربي هيوادونو ته وروګرځېده. همدې شي په ماسکو کې ډېر تشويشونه راولاړ کړل، چې افغانستان ته يې په غربي اسيا کې د روسيې د نفوذ د خپرولو او د چين د تېري په وړاندې د کيلي په ستر ګه کتل او د هند ګرمو اوبو ته يې د روسيې تر ټولو لنډه لار بلل. روسان په پټه لګيا وه چې د افغانستان په اردو کې خپل جاسوسان اختراغ کړي چې د اړتيا په وخت کې استفاده ځني وکړي.

داود خان د پښتونستان په موضوع کې په نرمښت ښوولو د خپل ټبر پښتنو ملاتړ هم له لاسه ورکړ دا د پښتنو سيمه ده چې په ۱۸۹۳ م کال کې انګرېزانو په خودسرانه توګه د ډيورنډ د کرښې په توګه ورڅخه جلا کړه. د هندوستان د تجزيې په وخت کې د هندوستان پښتونستان پاکستان ته پاته سو. داود خان په اول سر کې د واحد پښتونستان شعار ورکاوه، چې د پاکستان قهر يې راولاړ کړ، خو په ۱۹۷۸ م کال کې بير ته د خپلې خبرې څخه پر شا سو او د اسلام اباد سره د ښو اړيکو په لټه کې سو.

د ۱۹۷۸ م کال د اپريل پر ۲۷ مه د شورويانو په ملاتړ خلق او پرچم په نيمګړي ائتلاف سره پر ارګ حمله وکړل، داود خان او د هغه تقريباً ټوله کورنۍ يې ووژل. کرزى وايي چې داود خان د کمونيستانو په مقابل کې د

اتل په څېر ودرېد. داسي ويل کېږي چي کله داود خان له کمونيستانو سره مخامخ سو، د افغانستان بيرغ يې په لاس کي و. هغه ځای چي داود خان پر وژل سوی دئ، په ګلخانه کي دننه د لوي دروازې سره نژدې دئ. د عصل رنګه ډېرو څخه جوړه د هغه ودانۍ سره چيري چي حامد کرزی د هيواد د ولسمشر په توګه هره ورځ د خپل هيواد چاري پر مخ پکښي بيايي. کرزی چي هره ورځ خپل د کار دفتر ته ځي پر هغه ځای تېرېږي او چي کله ور ته راورسېږي د دېوالونو تر شا او درانه امنيت لاندي چابک چابک قدمونه پورته کوي. که څه هم هلته د هغه وژني اوس هيڅ فزيکي نخښه نه ده پاته، مګر هغه ځای ولسمشر کرزي ته يو ډېر ښه ور يادونکی دئ، چي ډېرو لږو افغان مشرانو له دې دفتر سره په ژوندوني مخه ښه کړې ده.

د ۱۹۷۸ م کال کودتا په اصل کي د افغانستان په يوه لويه غميزه واوښتل. نوي کمونيستي مشرانو د افغانستان د پېړيو د عنعناتو او ژوند په بدلولو پيل وکړ. دوی پر ټولو کسانو چي زړو اصولو ته به ژمن، پر تعليم يافته اوروحاني قشرونو، قومي مشرانو او د مځکي پر څښتنانو باندي تېری او ظلم وکړ. دوی د هر هغه چا په وړاندي ډېر له تشدده ډک چلن کوي چي مازي به د دوی د مخالف شک پر کېده، او ډېر داسي کسان چي هيڅ شکمن به نه وه. په لسګونو زره کسان ووژل سول، خو کمونيستانو د هغو په اړه لا پي وهلې. دوی پر يوه ودانۍ باندي د هغو وژل سوو کسانو يو ليست راځوړند او علان کړ، چي ۱۲ زره کسانو ته رسېده. همدې شي د افغانستان د ورانۍ بنسټ کښېښود.

﴿۲﴾

د جهاد پیل

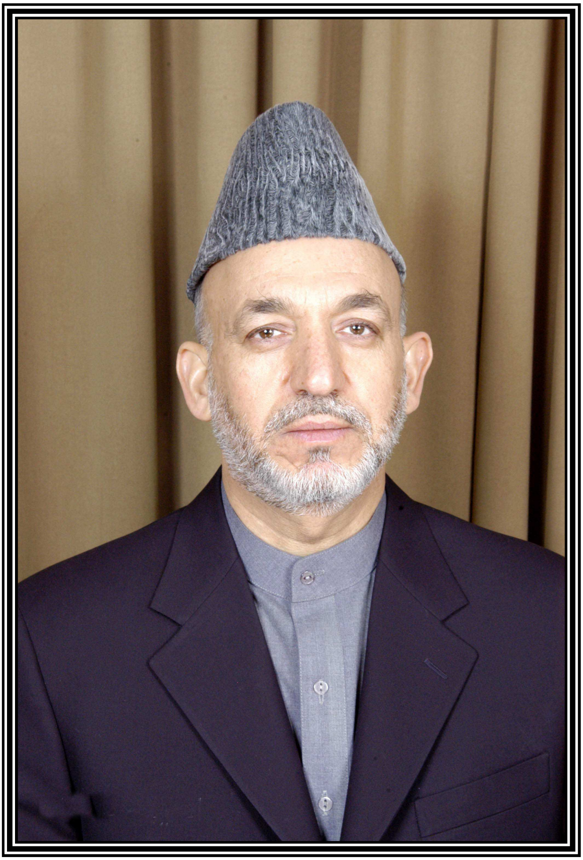

ولسمشر حامد کرزی

حامد کرزی د شاهي کورنۍ سره د خپل فامیل د نژدې اړیکو او د پلار

د سیاسي بوختیاوو له کبله به همېشه د سیاسي چارو څخه خبر و. د کرزي په کوچنیوالي کي مشر کرزی لومړی ولسوال او بیا په کندهار کي د تجارت د خوني رئیس و. د حامد په تنکۍ ځواني کي په طبعي توګه د دوی کور د سیاسي بحثونو مرکز و. دی وايي چي هیڅکله یې د خپل پلار سره په دې اړه بحث نه دئ کړی. په راوروستو کي د سرو لښکرو ضد جهاد په دوران کي او تر هغه وروسته کرزیانو او د هغوی سیاسي محور بې شمېره سیاسي بحثونه کړي دي، چي په هغوی کي به د ډلي د غړو سره تصمیمونه هم شامل وه.

دی وايي چي ما ته خپل ځان سرزوری سیاسي او داسي څوک ښکاره سو، چي بېړنی عمل مي غوښت. زه ټینګه عقیده لرم او همېشه مي عمل په همدې رڼا کي وي که کوم شی صحیح راته ښکاره سي، د هغه له پاره جګړه کوم. کرزی فکر کوي چي د ده د شخصیت همدا برخه یو څه ورته له خپله پلاره په میراث پاته ده، خو زیاته یې له خپلي مور څخه بولي، چي ډېره قوي روحیه او عقیده یې لرل. د حامد کرزي سیاسي عقیدې هغه ته دا توان ورکړ چي خپل ژوند اداره کړي.

د ۱۹۷۸ م کال تر کودتا وروسته چي کله کرزي افغانستان پرېښود او په شیمله کي خپل پوهنتون ته راوګرځېد په کابل کي یې د خپلي کورنۍ سره اړیکي وشلېدې. دا کشمکش لا په افغانستان کي جاري و، وروسته نوموړی ته خبر ورسېد چي پلار یې د کمونیستي حکومت له خوا چي په رأس کي یې نورمحمد تره کی و زندان ته لېږل سوی دئ. مشر کرزی او د حامد له یوه اکا سره د څرخي پله په بدنام زندان کي بندیان وه.

کرزی وايي چي دا یوازي د خدای په فضل او چانس سره و چي هغه ژوندی پاته سو. ډېر افغانان چي دغه زندان ته لېږل سوي وه بیا ژوندي راونه وتل. دا د ځوان کرزي له پاره خورا سخت وخت و، چي خبر یې تر لاسه کړ، چي پلار او تره یې په دغه بدنام زندان کي زنداني سوي دي او له بله پلوه د خپلي کورنۍ سره د تماس نیولو هیڅ امکان نه و. ده کوښښ کاوه چي د افغانستان چاري تعقیب کړي او د وضعیت د ښه والي هیله یې لرل، خو هر څه ورځ تر بلي بدترېدل.

څو میاشتي وروسته چي تره کي د داود خان څخه واک تر لاسه کړ په خپله ووژل سو. د تره کي د قاتل او ځای ناستی حفیظ الله امین دوره لږ څه اوږده وه. دی هم په یوه بله کودتا کي یو کال وروسته د کریسمس په ورځ ووژل سو. دې کودتا د افغانستان تاریخ په ژوره توګه بدل کړ او د نړۍ سیاسي ډګر ته یې تکان ورکړ.

کرزی په هغه وخت کي په شیمله کي د لیسانس د کچي شاګرد و او په (Political science) کي د ماسټر ډیګرۍ د تر لاسه کولو په هڅه کي و او د همدې دورې وروستی سمسټر یې و چي د ده سره یو ځای د میلیونونو افغانانو ژوند چپه سو. د ۱۹۷۹ م کال د ډسمبر په وروستیو کي ده د پوهنتون په انګړ کي قدم واهه، چي دوې نجوني یې ولېدې چي ډېري احساساتي ږغېدلې او له هغوی څخه یې د افغانستان نوم واورېد او له موضوع څخه خبر سوم. کرزی وایي څه چي ما هلته واورېدل په کامله توګه یې زما ژوند تغیر کړ، دا د ۱۹۷۹ م کال د کریسمس ورځ وه، چي روسانو پر افغانستان یرغل وکړ. حفیظ الله امین یې وواژه د واک واګي یې په لاس کي ونیولې او د دوی ګوډاګی ببرک کارمل یې د نوي افغان مشر په توګه نصب کړ. د روسانو یرغل سره جګړه خپل اوج ته ورسول، داسي چي د امریکا ولسمشر جیمي کارټر یې په جواب کي د پاکستان سره خپلي اړیکي پیاوړي کړې او د ۱۹۸۰ م کال د ماسکو د المپیک له لوبو څخه یې خپل لوبغاړي ور وغوښتل.

د همدې خبر په اورېدلو سره کرزي په لومړي سر کي پرېکړه وکړه چي زده کړي پرېږدي او د افغان مقاومت سره یو ځای سي، تر څو خپله خاوره بیر ته تر لاسه کړي. دی وایي چي تر ډېر فکر او سوچ وهلو وروسته زه دې پایلي ته ورسېدم چي دا به زما د هیواد له پاره ډېر په ګټه وي چي زه په هندوستان کي پاته سم او خپلي زده کړي پای ته ورسوم.

د هغه ډراماتیکو پېښو سلسله چي په ۱۹۷۳ م کال کي د شاهي نظام په ړنګېدلو سره پیل سوې وه، د یوه ښورښي غورځنګ راپور ته کولو ته لاره هواره کړه، چي وروسته مجاهدین او په سپېڅلو فرشتو مشهور سول. دا داسي غورځنګ و، چي په ژوره توګه د اسلامي توندلارو او عنعنوي منځلارو

تر منځ سره وېشلي و. خو هدف يو هغه داسي چي يوه هم د روسيې مداخلې ته اجازه نه ورکول، د پېښو دغه سلسله چي د ظاهرشاه د واکه د ليري کولو څخه راپيل سوې وه داسي ښکارېدل چي يوه يې تر هغه بلي خورا خطرناکه ده. د تره کي د کمونيستې وحشي ځانګي زيبر او ناروا چلن ډېر افغانان د خپل هيواد پرېښوولو ته اړ ايستل او پاکستان او ايران ته مهاجر سول، چي هلته بيا په مجاهدينو بدل سول. کله چي امين واک تر لاسه کړ وحشت يې تر تره کي څو چنده سو، چي دې د ياغيانو په قوي کولو کي ډېره مرسته وکړه. دا کار روسانو ته د زنګ د خطر په معنی و، چي په زياته پيمانه يې په افغانستان کي سرمايه ګذاري کړې وه او غوښتل يې چي پېښې همدلته کنټرول کړي. روسانو د اسلامي بنسټپالني د راپورته کېدلو څخه بېره لرل چي کېدای سوای د شوروي اتحاد د جنوبي پولي په اسلامي هيوادونو کي لکه تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان او په قرغزستان کي په پراخه پيمانه خپور سي. په همدې خاطر دوی لاس په کار سول چي امين له واکه ليري کړي او پر ځای يې منځلاري او نرم ببرک کارمل نصب کړي، کوم چي تره کي له دې کبله چي د کابله يې ورک کړي چکسولواکيا ته د سفير په توګه لېږلی و.

د ۱۹۷۹ م کال په فبروري کي په افغانستان کي د امريکا سفير اډولف ډبس (Aduloph Dubs) چي د شوروي چارو يو تکړه کارپوه و، په کابل کي و خپل دفتر ته پر لاري د ځينو کسانو لخوا چي د افغاني پوليسو لباس يې اغوستی و يرغمل ونيول سو. نوموړی د کابل هوټل ته يووړل سو او هلته يې يرغمل کوونکو د ځينو بنديانو د خوشي کولو غوښتنه وکړه. امريکايي مرکچيان په خبرو لګيا وه تر څو افغان حکومت په دې راضي کړي چي د هوټل پر خوني يرغل ور نه وړي چي ډزي پيل سوې. ډبس ووژل سو او هغه درې نور يرغمل کوونکي ژوندي پاته سول. امريکا چي په هغه وخت کي يې افغانستان ته محدودي مرستي ورکولې تر دغي پېښې وروسته يې په کلي توګه بندي کړې. د ډبس په مرګ کي د روسيې پر لاس لرو شک کېږي، خو تر اوسه يې په دقيقه توګه پخلی نه دئ سوی.

تر دې لس مياشتي وروسته د روسانو د پلان نتيجه د ۱۹۷۹ م کال د

ډسمبر د ۲۵ مي يرغل راووت.

په پاکستان کې د کمونيسټ رژيم مخالفينو ډېر ژر وده وکړه، او په پرله پسې توګه يې د حکومت ته سرايت وکړ. په لومړي سر کې په لسګونه زره بيا په سلګونه زره او د شوروي تر اشغال وروسته په ميليونونو افغانانو خپل هيواد پرېښود. د افغان او شوروي د جګړې د اوج په وخت کې د افغاني مهاجرينو شمېر چې پاکستان، ايران او نورو ځايونو ته مهاجر سوي وه څلورو ميليونو ته رسېده، چې دا د نړۍ په تاريخ کې د مهاجرو تر ټولو لويه شمېره ده. د حامد کرزي له دې فکره څخه چې زده کړې پرېږدي د مقاومت سره يو ځای سي د تشدد اندازه له ورايه معلومولای سي.

د شوروي تر اشغال وروسته هغه ځوان افغان چې په هندوستان کې يې زده کړې کولې د امريکا د حکومت له خوا ورته وړانديز وسو، چې امريکا ته ولاړ سي، ځکه چې د ده ځيني ورونه لا د وړاندي په امريکا کې په زده کړو بوخت وه. نوموړي په ډهلي کې د امريکا سفارت ته ورغلی او اړين فارمونه يې ډک کړل. ده ته وويل سول چې دخپلې کورنۍ له کبله ته ډېر قوي کېس لرې، چې بېله کوم مشکله به امريکا ته د تګ اجازه درکول سي. خو کرزي د هغه په مخالفت پرېکړه وکړه. دی وايي ما فکر کاوه که زه هلته ولاړ سم نو د هندوستان په پر تله به زه هلته د افغانستان د پېښو له جريان څخه ليري يم له همدې کبله مي پرېکړه وکړه چې د ۱۹۸۰ م کال په پسرلي کې په پاکستان کې د مهاجرو د کمپونو څخه ليدنه وکړم.

دی او د اکا زوی يې لومړی د پېښور او وروسته له هغه ځای څخه کوټې ته ولاړل او يوه مياشت يې د افغان مهاجرو سره وليدل او هغه وضعيت يې وليدی، چې دوی ژوند پکښې کاوه. تر دې وروسته نوموړی بير ته شيملې ته راوګرځېدی چې خپله ډګري واخلي او ډېر ژر د مقاومت د ليکو سره يو ځای سي.

د کرزي زده کړې مفتي نه وې، ځکه چې په همدې وخت کې يې پلار په زندان کې او کورنۍ يې په ګډوډ حالت کې په افغانسان کې تر شا پرې ايښې وه. خو له ده سره د کورنۍ يوه بل غړي مرسته کوله. کرزی وايي چې زه د خپل ورور چې په شيکاګو کې يې په هوټل کې د خدمتي ويټر په توګه

کار کاوه ډېر پوروړی یم. هغه ډېري پیسې نه ګټلې خو په میاشت کې به یې د سلو ډالرو د چک سره یو لیک رالیږی، تر څو د پوهنتون مصارف په تر سره کړم. هغه وروسته خپل یو شخصي رستورانت پرانیست او وروسته نور چې خورا ښه ګټه وټه یې لرل د شوروي تر اشغال وروسته د ببر ک کارمل نوي غلام حکومت ډېر هغه سیاسي بندیان چې تره کي او امین زنداني کړي وه د ښه نیت په توګه آزاد کړل. د کرزي پلار او اکاهم په همدې جمله کې وه، خو په لومړي سر کې نه وه. دوی له دې کبله چې د شاهي نظام سره یې تودې اړیکي لرلې باید یو څو اوونۍ نور هم د څرخي پله په زندان کې پاته سوي وای. کله چې دوی خوشي سول مشر کرزی سیده له افغانستان څخه مکې مکرمې ته د حج د ادا کولو له پاره ولاړ. له هغه ځایه د پاکستان کوټې ته ولاړ.

د کورنۍ نور غړي به د افغانستان څخه یو یو یا دوه کسان پر وخت وتل، چې ځیني به امریکا ته تلل او ځیني به بیا په پاکستان کې پاته کېدل.

حامد د فراغت په ډګري سره په ۱۹۸۲ م کال کې ونازول سو. دی وایي چې په پوهنتون کې یې وخت ډېر ښه تېر سو. خو اوس زه دې ته اماده وم چې په مقاومت کې د خپل پلار او نورو افغاني وروڼو سره یوځای سم او په هغه جګړه کې برخه واخلم چې افغانستان د خپلو افغانانو له پاره ګټي.

د ۱۹۸۳ م کال په پیل کې کرزي شیمله پرېښوول، د کوټې پر لور روان سو. دی وایي چې د دغه ۴۸ ساعته سفر په جریان کې چې د بس او اورګاډي په اقتصادي کلاسونو کې و، په لومړی ځل له دې څخه خبر سوم، چې د سرو لښکرو په وړاندې مبارزه کې څونه اختلافونه موجود دي له کوم شي سره چې دی مخامخ سو هغه اسلامي توندلاریتوب و.

د یوې پښې په دې سفر کې کرزی په همدې اورګاډي کې د ځینو ځوانو افغانانو چې د ده همزولي وه خبري واورېدې، چې د سرو لښکرو په وړاندې د جهاد په اړه یې کولې. دا د اسلامي حزب کسان وه، چې په افغان مقاومت کې تر ټولو ډلو راډیکاله ډله وه. کله چې دوی خبري سره کولې کرزی په دې پوه سو، چې د افغانانو مبارزې ته یوه بله ناروغي ورپېچکاري سوې ده، چې همدې شي دی ډېر ناآرامه کړ.

ده وویل زه د هغو سیاسي او ایډیالوژیستي غور ځنګونو څخه خبر سوم، چي غوښتل یې افغاني عنعنات، ارزښتونه او د هغوی د ژوند کولو طریقه یو مخ بدله کړي. داسي چي د حکومت ټوله فورمونه باید په یوه بنسټ پاله مذهبي حکومت بدل سي او ټولي چاري د قرآن څخه د دوی د خپل ډول تونډلاري ژباړي په رڼا کي تر سره سي. کرزی وایي چي دغو ځوانانو په اورګاډي کي دا هم ویل، چي د دوی لار تر ټولو غوره ده، او په افغان مقاومت کي نور عناصر او د هیواد نور ټوله خلک بې معنی دي. د دوی دا نظریه د هغه وطن پالي روحیې سره په ټکر کي راتلل، چي د کرزي ژوند ته یې لار موندلې وه. په اورګاډي کي بانډار د راډیکال اسلام په اړه د ده لومړی بحث و، نه وروستی.

کرزی وایي د میاشتو او کلونو په تېرېدو سره زه وپوهېدم چي دغه راډیکال غورځنګونه ډېر پلرونه لري. هر یوه د هغوی په قوي کولو کي لاس درلود، لکه غرب، ګاونډیانو او هر یوه ،چي بالاخره په افغانستان، متحده ایالاتو او ټوله نړۍ کي د وراني سبب سو.

کله چي ولسمشر کرزی د ګاونډیانو په اړه رغېږي، نو اشاره یې یوازي یوه ګاونډي ته وي چي هغه پاکستان دئ. له ده سره په خبرو کي به څو ځله د ګاونډیانو خبره رامنځ ته شول چي ور سره سم به یې د خواشینۍ څپې پر مخ راماتي سوي ، چي ویل به یې چي وګوري یو مسلمان ورور هیواد دده هیواد څونه له دربدري سره مخامخ کړي دي.

په همدې میاشتو کي ده په ډېره آزاده توګه پر پاکستان او د هغه پر نظامي مشر جنرال پروېز مشرف باندي لـه دې کبله انتقادونه کوله چي افغانستان ته د طالب او القاعده جنګیالیو د را اوښتلو په مخنیوي کي پاتي راغلي دي. دا هغه څه وه چي د امریکایې قوماندانانو او په ایساف کي د ناټو د قوماندانانو په خبرو کي هم څرګندېدل.

په ۱۹۸۳ م کال کي د کرزي منزل کوټه د بلوچستان محافظه کاره ښار و. دا د پاکستان شمال غربي قبایلي ولایت دئ او د هیواد تر ټولو سیمو عنعنوي سیمه ده. بلوچستان یوه لویه سیمه ده، چي د افغانستان د جنوبي پولي څخه بیا تر عربي سمندر پوري غځېدلی دئ. دا ولایت همهغسي پاتـه

دئ لکه ځرنګه چې د برتانوي هند سرحدي سیمه وه او د پښتونستان د نظریې له پاره مهمه کیلي ده، چې تر اوسه د عمل تر بریده نه ده رسېدلې، که چیري د عمل جامه ور واغوستل سي نو دواړه افغانستان او پاکستان باید ډېري سیمي د لاسه ورکړي. برتانویان تر هغه وروسته چې په دې ونه توانېدل چې پښتانه د زور د لاري مهار کړي. بالاخره یې په سیمه کي د خپل حیثیت ساتلو له کبله سیاسي وېشني رامنځ ته کړي ، چې تر اوسه لا هغه وېش پر خپل ځای پاته دي او بلوچستان په قبایلي سیمو کي راځي چیري چې اسلام اباد محدود واک لري*.

په ۱۸۹۳ م کال دظاهرشاه نیکه عبدالرحمن خان د برتانیې لخوا د هندوستان د ګورنر مور تیمور ډیورنډ سره یو قرارداد لاسلیک کړ. د ډیورنډ کرښه د افغانستان او هندوستان تر منځ پوله سوه او پښتانه یې په دوو هیوادونو سره ووېشل . دغه کرښه له پیل ځخه وغندل سوه او هیڅکله د پښتنو له خوا په رسمیت ونه پېژندل سوه، کوم چې له هغه پیل ځخه یې د قوم د یووالي له پاره مبارزه پیل کړه. دغه یووالی تر سره نه سو او په ۱۹۴۸ م کال کي د هندوستان د ویني بهېدونکي تجزیه کېدو وروسته چې کله یو نوی هیواد د پاکستان په نامه وزېږېدی او د هند د ډیورنډ کرښي ټولي سیمي پاکستان ته په میراث پاته سوې او افغانستان خپله خاوره تر لاسه نه کړه، نور هم مشکل سو.

هغه تړون چې ډیورنډ کرښه رامنځته کړه تر یوې پېړۍ وروسته په ۱۹۹۳ م کال کي پای ته ورسېد، چې باید پاکستان همدا سیمي افغانستان ته حواله کړي وای، خو پاکستان هغه تر اوسه لا ورسره ساتلي دي. دغه پوله په سیمه کي ژوره اغېزه لري په ځانګړې توګه خو د امریکا او ناټو له پاره یو زېښناک جوړ سوی دئ. د کله چې دوی په ۲۰۰۱ م کال کي طالبان له

---

* د لیکوال له معلوماتو ځخه ښکاري لکه د پاکستان درواغجن جادو چې پر ده هم اغېزه کړې وي چې هر وخت یې په همدي پلمه غرب غولولي دي. دا ځنګه امکان لري چې بلوچستان دي د پاکستان د اټومي ازمایښتونو مرکز وي او بیا دي هلته د دوي واک محدود وي. ژباړن.

واکه ګوښه کړل. دا ټولو منلې ده چې طالبان او القاعده د پولي د دواړو غاړو ته آزاد تګ راتګ کوي، خو امریکایې او ناټو ځواکونه بیا په دې اړ دي چې دغه کربښه مراعت کړي او له بله پلوه پاکستان هم د قبايلي سیمو په ساتلو کي پاتـه راغلی دئ. کوټه او پېښور د طالبانو د غورځنګ او القاعدې له پاره خوندي ځایونه دي او طالبان او القاعده چې په هغه سیمو کي نن هم خپل آزاد مرکزونه لري خورا خوند ځني اخلي.

کله چې کرزی د ۱۹۸۳ م کال په جنوري کي کوټې تـه راغلی نو هیڅ ورتـه حیران نه سو، ځکه چې دا ځای داسي و لکه افغانستان، داسي چې ټوله خلک، کلتور او موسیقي یې یوه وه. کرزی وایي چې ډېر په دغه دو کانونو کي افغاني موسیقي اورېدل کېدل او همدا شی نن هم حقیقت لري. د محلي خلکو لخوا د افغان مهاجرو خورا تود هر کلی وسو، داسي ښکارېدل لکه دغه قوم، چې د ډیورنډ کرښي د پاکستان خوا تـه سره یو سوې وي. پـه لویـه پیمانه د ایران او پاکستان لخوا د مهاجرو قبلول د دې ښکارندوی دي چې د روسانو ضد جګړې ښه ملاتړ درلود او دا د کرزي تر ټولو خوښ شی و. دی د همدې شي په لیدلو خوښ ښکارېده، خو د شیمله څخه د سفر پر مهال چې د اسلامي توندلاري څخه خبر سو خفه و، ځکـه چې هغوی د کوټې پـه ټولنه کي ځالي جوړي کړي وې.

مشر کـرزی د پروفیسر مجـددي پـه ملي نجات حـزب کـي د کـوټې د دفتر مشر و، او حامد کرزی هم هلته ورغی چې کار ورسره وکړي او د خپل پلار سره په یوه کور کي اوسېده.

صبغت الله مجددي منل سوی اسلامي عالم دئ، پـه پراخـه توګـه یې سفرونه کړي دي، پـه ۱۹۷۳ م کال د داود خان تر کودتـا وروستـه تـر ممکنه نیوني او یا وژني د بېري لـه کبلـه لـه هیـواد څخـه جلا وطن سو، پـه اوسلو او کوپنهاګن کـي یـې د اسلامي زده کـړو مرکزونـه جـوړ کـړل، او د منځلاري سیاسي نظریې خاوند دئ. له وړاندي یې په افغانستان کـي د کمونیستـیانو د زېږېدلو سره مخالفت درلود او په کابل کي له ۱۹۵۹ م څخه تر ۱۹۶۴ م کال پوري پـه دې تور بندي سو، چې په هغه ځای کي د هغو ځوانانو سره ملګـری و کوم چې د روسیې د لومړي وزیر د وژلو پلان یې درلود. ده ملي نجات په

۱۹۷۹ م کال کې جوړ کړ، تر څو د افغانستان د آزادۍ له پاره جګړه وکړي.

ملي نجات يوه له هغو اوو لويو ډلو څخه وه، چې په افغانستان کې يې د کمونيسټ حکومت او روسانو د اشغال پر ضد جګړه کوله. دوی ټولو په کوټه او پېښور کې دفترونه لرل، چې د خيبر د افسانوي کوتل څخه يو څو ميله ليري موقعيت لري او دغه سيمه د پاکستاني حکومت تر کنټرول لاندې ده. ځوان افغانان په دواړو ښارونو کې د جهاد له پاره د نوم ليکنې له پاره ورمات وه.

دغه مقاومت کوونکې ډلې هري يوې ځان ته خپله ايډيالوژي لرلې د اسلامي حزب د ګلبدين حکمتيار د زهرجنې توندلاري نظريې څخه نيولې بيا تر منځلاري ملي نجات پورې چې د کرزي غوندې روايتې او پاچا غوښتونکې يې تر اغيزې لاندې راغلي و. حکمتيار چې وروسته يې کابل په کنډواله بدل کړ، په نولس سوه اويايمو کلونو کې چې کله دی د تياره مسلمانانو وروڼو د ډلې مشر و، هغه وخت په متعصب مسلمان مشهور سو، چې ويل کېږي د کابل په پوهنتون کې به يې پر لڅ مخو ښځو تېزاب پاشل.

خو هدف يو و، هغه دا چې ټولو په افغانستان کې د روسانو ماته غوښتل، خو مقاومت کوونکو ډلو د مبارزې له پاره هيڅ ګډه ستراتيژي نه لرل. هر چا جهاد کاوه، په انفرادي شکل د کوچنيو ډلو په سطحه، د قومونو، کليو او ولايتونو په سطحه. کرزی وايي چې دا يوه ملي مبارزه وه، خونه هماهنګه او متحده. مجاهدينو د کوچنيو او لويو ډلو په واسطه په ګوريلايي شکل نظامي عمليات تر سره کول، د عملياتو جزئيات ،چې څه وخت او چيري بايد حمله تر سره سي او څنګه بايد هدف ته ورسېږي په ساحه کې قوماندانانو ته پرېښودل سوي وه.

دا د امريکا د ويټنام ځوروونکې جګړې ته ورته جګړه وه، په افغانستان کې شخړه د نظامي لحاظه داسې وه، چې يو منظم اردو د جګړې يوې خواته او يو خپل سری ګوريلايي ځواک بلې خوا ته و. ځواکمن سور لښکر پر افغانستان په درانه ټانکونو او مځکنې ځواکونو چې هغه په هوا کې د (MIG) او (Sukhoi) جنګي بم غورځوونکو الوتکو او ښه مجهز او بېروونکو (Hind) څرخکو له خوا حمايه کېدل. مجاهدين لکه ويټناميان په سپکه

توګه په روسي جوړ کلاشينکوفونو سمبال وه او د جنګ ډګر ته به اکثره وخت چې په واورو پوښلي کوتلونو اخوا به وه ورځې او اوونۍ په چمپلانو کې سفر کاوه تر څو يوه هدف ته ورسېږي. روسانو په ځايي ژبه خبري چې پښتو او دري وې خبري نه سواى کولاى چې د همدې له پاره به يې تکيه پر افغان ژباړونکو وه، چې هغوى به اکثر وخت دوه طرفه اجنټان وه. مجاهدينو کولاى سواى چې سرپناه، ډوډۍ، اوبه او استخباراتي معلومات په هر کلي کې تر لاسه کړي. په لومړي سر کې زياتو څارونکو په افغانانو کې داسې کوم څرک نه ليدى چې روسانو ته دې ماته ورکړي، ما ته په همدې اړه د جهاد د لومړي سر د يوه امريکايي او افغان تر منځ د بحث وويل سوه.

دغه امريکايي تازه د افغانستان څخه راستون سوى و، ويل يې چې روسان ډېر قوي دي افغانان هيڅکله هم هغوى ته نه سي تکيه کېداى. هغه پياده رو ته اشاره وکړه او وې ويل چې زه نه غواړم داسې ووايم چې اخير به دوى تاسي د دغه پياده رو په شان له مځکې سره برابر کړي. افغان ور ته وويل چې بلې ! کانګريټ کلک ښکاري خوهغه درځ ته وګوره چې واښه سر تري را ايستلى دئ. موږ همداسي شان يو. اوس د ټولو لرغونو ښارونو او نظامي کلاګانو په اړه فکر وکړه، چې يو وخت ټوله ابدي ښکارېدل خو اوس هغوى ټول په کنډواله بدل سوي دي. موږ او روسان هم همداسي يو چې په اخير کې به يې موږ وګټو.

همداسي د طالبانو په خبرو کې هم ښکارېدل، چې د امريکا ملګرو ځواکونو ته چې طالبان يې له واکه ليري کړل ويل چې که امريکايان ساعتان لري موږ بيا وخت لرو.

کرزى وايي چې موږ همېشه خوشبين و او زه فکر کوم چې په همدې اړه هيڅ موږ ته د هيلي تمه نه لرل. خو موږ ټوله په دې پوهېدلو، چې موږ به بالاخره برى تر لاسه کړو او اشغالګر به له خپله هيواد څخه وشړو.

په کوټه او پېښور کې د ملي نجات په مرکزونو کې کرزيانو او د نورو ډلو مشرانو تقريباً په لويه سطحه مجاهدينو ته سياسي، ديپلوماتيکي او لوژستيکي ملاتړ برابروي. کرزى وايي چې هره ورځ به موږ کوښښ کاوه چې دا ډاډه کړو چې جنګيالي، وسلې، مرمۍ ، کالي، خواړه، طبي اسانتياوي

او نور هغه اړین توکي لري چي د دوی په عملیاتو کي په کار راځي. کله چي د مقاومت اغېزه راڅرګنده سول خورا زیات نړیواله توجه حضور او ملاتړ یې راجلب کړ. په دغه ملاتړ کي وسلې، پیسې او د هیوادونو سره ملاقاتونه او روابط ټینګول چي په هغه کي پاکستان، سعودي عربستان، متحده ایالات، برطانیه، فرانسه او نور شامل وو. د وخت په تېرېدلو سره حامد کرزي په زیاته دغه نماینده ګي پر غاړه لرل. د ډلي اداره لویه سول او یو مغلق تشکیل یې رامنځته کړ. چي پر مختلفو ریاستونو او کمېټو وېشلی و، لکه نظامي، سیاسي او عملیاتي.

د روسانو اشغال نړۍ په دوو علتونو د افغانستان دروازې ته راوستل. لومړی علت بشري و، مهاجر د سېلاب غوندي له هیواد څخه د پاکستان او اېران تر پولو ور اوښتل. غربي مرسته کوونکو ادارو ته په لویه کچه په اېران کي ښه راغلی ونه ویل سو له همدې کبله یې په لوی تعداد پام د پاکستان شمال شرق سرحدي سیمو ته واړاوه، چي له پاکستان سره د مهاجرو د دغه ناڅاپي څپې په اړه مرسته وکړي او د ښووني او روغتیا په ډګرونو کي ورسره په پراخه پیمانه اساسي او د تجهیزاتو مرسته وکړي. په ځانګړې توګه د هغو افغان زخمیانو سره چي خپلي پښې یې د کمونیستي ځواکونو په ښخو سوو پرسونل ضد ماینونو کي له لاسه ورکړي وې. دغه ماینونه شوپرک نومېدل، چي په لسګونو زره د روسي الوتکو له خوا غورځول سوي وه. د دغو کوچنیو پلاستیکي وزرونه د هغوی په پراخه اندازه خپرېدل ډاډمنوي کله چي د څو زره فوټه لوړي څخه وغورځول سي. او د دوی خام زرغون رنګ دوی ته دا زمینه برابروي، چي په سیمه کي خپاره سي او د دوی اندازه او شکل پر کوچنیانو اغېزه ښندي چي کله دغه اله راپورته کړي نو لاسونه او کله کله خو ستر ګي له لاسه ورکوي. اکثره دغه خیریه ټولني د پاکستان په خوا کي پاته سوې او په کوټه او پېښور کي یې خپلو هڅو ته دوام ورکاوه. بې پولي ډاکټران او دوو نورو فرانسوي طبي ټولنو افغانستان ته دننه ولاړې او د دوی ډاکټرانو او کار کوونکو ژوبل مجاهدینو ته د خپل ژوند په بیه طبي مرستي برابرولې. د بې پولي ډاکټرانو یوې ډاکټري (Laurance Laumonier) سلګونه مایله د شمالي افغانستان په غرونو کي پر پښو مزل

وکړ، تر څو د احمدشاه مسعود ټېپيانو ته چې په دوامداره توګه به د سرو لښکرو او افغان کمونيستې ځواکونو تر حملو لاندې راتله طبي مرستې برابرې کړي.

له افغانانو سره د نړيوالو خيريه مرسته دويمه درجه علت سياسي و. کله چې روسانو افغانستان اشغال کړ امريکا يې په وړاندې سمدستي عکس العمل ونښود. په ضرب د يوې شپې کې پاکستان د سړې جګړې په لومړي کرښې واوښت او د دوی اړيکې چې يې د متحده ايالاتو سره بېخي د پرېکون په حال کې وې بير ته جوړې سوې وې. ولسمشر کارتر هغه وخت پر پاکستان خپلې مرستې بندې کړې کله چې د پاکستان قوي نظامي مشر ضياء الحق په اپريل کې د خپل هستوي پروګرام له بندولو څخه انکار وکړ. په نومبر کې پاکستاني پارېدلو کسانو د امريکا پر سفارت حمله وکړه هغه يې وسوځاوه او يو امريکايي سمندري سرتېری يې مړ کړ. مګر د روسانو اشغال دې ته زمينه برابره کړه چې پاکستان او امريکا دا هر څه يو طرف ته کړي او امريکا ته په پاکستان کې دا زمينه برابره سي چې د افغان مقاومت کوونکوسره پټې مرستې وکړي، که وکولای سي چې دا ځای ور ته په ويټنام بدل کړي.

کرزی وايي زه فکر کوم چې د نړۍ له پاره دا ډېره ګرانه وه چې په دې پوه سي چې افغانان دي د نړۍ له دوو زبرځواکونو څخه يوه ته ماته ورکړي، خو وروسته په تدريجي توګه به موږ د روسانو د افغانستان اشغال د امريکا د ويټنام د تجاربو د مقايسې خبرې اورېدې، روسان په يوه داسې جګړه کې موښتي وه چې نه يې د بري څرک ښکارېده او نه يې پای درلود.

ستره لوبه په غربي اسيا کې دبرتانوي امپراتورۍ او تزاري روسيې تر منځ د يو بل د لاندې کولو د هڅو نښان و. سړه جګړه تر دويمې نړيوالې جګړې وروسته د امريکا او شوروي اتحاد تر منځ ونښتل. خو اوس د نولس سوه اتيايمو کلونو په جريان کې سړه جګړه په توده جګړه بدله سوه، چې د سترې لوبې يو اضافه دور و او افغانستان يو ځل بيا د لوبې ډګر ګرځېدلی و.

(۳)

زبر ځواک ته ماته ورکول

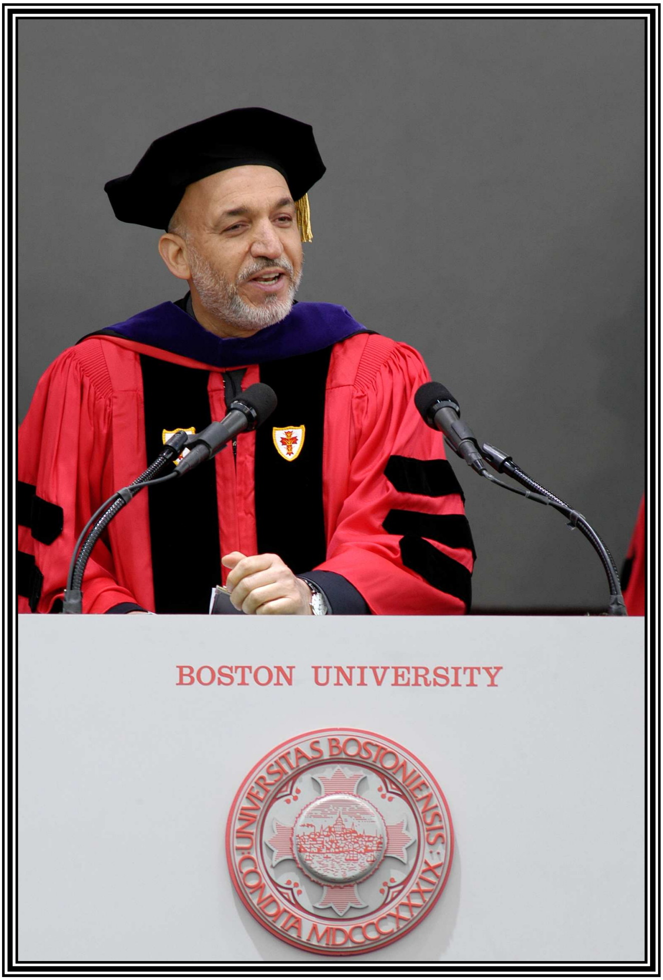

د افغانستا ولسمشر حامد کرزی په بوسټون پوهنتون کي د وینا پر مهال

حامد کرزي افغانستان هغه وخت پرېښود، چې د لېسې شاګرد و، خو کوټې ته په داسې حال کې راورسېدی چې لوستی ځوان و. دا مهال د افغانستان په جهاد کې د شمولیت له پاره تیار و، مګر په بل ډول. دی وایي چې زه په دې وپوهېدم چې تر ټولو لوی جهاد زده کړه ده، هغه څه چې ما ته کوم چا رازده کړل د بهرنیانو تر هغه ښکاره مداخلو کم نه وه چې د افغاني جهاد د عملي کولو له پاره یې کولې. دا هغه هڅې وې چې وروسته یې افغانستان د اور په لمبو کې وسوځاوه.

"ګاونډیان همدلته په کار بوخت وه"

پر افغانستان د سرو لښکرو یرغل د سهېل لوېدیزې اسیا سیاسي نقشه په یوه شپه کې رامنځته کړل. تر روسي یرغل لاندې د سیمې نورو هیوادونو ته تیوریکي ګواښ و. په تاریخي توګه روسانو پلان درلود چې ګرمو اوبو ته ځان ورسوي او دا یوازې د پاکستان او اېران د لاندې کېدو په صورت کې کېدای سوای. ځکه چې ناټو یې مدیترانې ته ټولې ممکنه لارې بندې کړې وې. د امریکا او پاکستان اړیکې چې د امریکا د سفارت تر سوځلو وروسته

خرې پرې سوي وې په بېره بير ته سره ورغول سوې. د پاکستان د اردو ځواکمن کس ضياء الحق پر افغانستان د سرو لښکرو په تېري کې په سيمه کې د خپل نفوذ د زياتولو له پاره يوه موقع وليده. نېکپال ضياء په تمامه معنی د ساړه جنګ محاسبه کړې وه او په دې پوهېده چې تر څو د رېګن اداره دې ته ژمنه وي چې روسان به راپرځوي نو پاکستان ته به د مرستو سېلاب ورمات سي او جنرال ضياء به دا پرېکړه کوي چې دا مرستې په څه ډول مصرف کړي او چا ته يې ورکړي.

ضياء د هغه خطر چې شورويانو د ده هيواد ته متوجه کړی و پروا ونه کړه، ده يو داسي افغانستان غوښت چې د دواړو هيوادونو پاکستان او شوروي اتحاد دوست وي. عنعنوي افغان پښتانه په زياته چې بيا يې له پاچا سره خواخوږي لرل او د يوه متحد پښتونستان خوبونه يې ليدل د ضياپه زړه کي کوم ځای نه درلود. ده له بنيادګرو سره د خپلي استخباراتي اداري ISI په واسطه اړيکي بسته کړې له همدې کبله نو د امريکا مرستي يوازي تر دغو ګروپونو پوري رسېدې.

د اوو لويو جهادي ډلو څخه درې يې منځلاري وې، چې جهاد يې د افغاني ارزښتونو سره سم کاوه، په دغه کې د کرزيانو مشر پروفيسر مجددي، پير سيداحمد ګيلاني چې د اسلامي محاز مشر و او محمدنبي محمدي د اسلامي حرکت مشر شامل وه، چې په راوروسته کې د مجاهدينو د حکومت مرستيال ولسمشر سو.

کرزی همدا شان د همدغو منځلارو په ډله کې برهان الدين رباني هم راولي (چې بيا وروسته د مجاهدينو په حکومت کې ولسمشر سو) او د اسلامي جمعيت مشر و خو نورو ډېر تفاوت درلود. رباني د حکمتيار سره په ګډه په نونس سوه شپېتمو کلونو کې د تشددي او راډيکالو مسلمانانو وروڼو سازمان رامنځته کړ. د دغو منځ لارو ډلو پلويان نيشنليسټ او ملت پال وه، چې د افغاني ارزښتونو او عنعناتو له پاره يې جګړه کول. د دوی تر منځ خورا لږ سياسي اجنډاوي، پټې معاملې او يا يې بهرني ملګري لرل. په همدې حساب نو دوی د پيسو او هغه پټو نظامي مرستو د وېش د ليست په پای کې راتلل. هغه نورو درو لويو ډلو ته کرزی تونددلاري وايي، چې د عربو

تر نفوذ لاندي راغلي وې، او هغوی مالي مرستي ورسره کولې، تر څو پر افغانستان د راډیکال اسلام ایډیالوژي مسلطه کړي. په دوی کي د حکمتیار اسلامي ګوند، یونس خالص چي د اسلامي ګوند د یوې بلي څانګي مشر و او عبدالرب رسول سیاف د اسلامي اتحاد مشر و. سیاف اسلامي زده کړي کړي دي او د اسلامي ورونو (اخوان المسلمین) سازمان غړی و او د جهاد په دوران کي د سعودي عربستان له خوا خورا ډېري مالي مرستي ورسره کېدې او د اسامه بن لادن نژدې ملګری و. د ۹/۱۱ کمېسیون په راپور کي د ده نوم د خالد شیخ محمد د ښوونکي په توګه راغلی و کوم چي د ۹/۱۱ د حملو طراح و. په راپور کي دا هم راغلي وه، چي د ۲۰۰۱ م کال د سېتمبر پر ۹ چي په کومه حمله کي د شمالي ټلوالي قوماندان احمدشاه مسعود ووژل سو د مرکې زمینه یې ده برابره کړې وه.

کرزی وایي دغو توندلاور د ټولي نړۍ د غرب په شمول د مرستو زیاته برخه تر لاسه کوله. چي په پایله کي یې منځ لاري په کُلي توګه هېر سول او څنډې ته سوي وه. دا رشتیا وه چي توندلارو د غرب تقریباً ټولي مرستي تر لاسه کولې دا ځکه چي غرب دا هېره کړې وه چي هغه مرستي چي دوی د افغان جهاد له پاره کوي د کومو مارانو په روزلو مصرفېږي، ځکه چي جهاد لا د وړاندي د پاکستان له خوا یرغمل سوی و.

د غرب د دغو مرستو تر ټولو وړ کرشمه حکمتیار و، نوموړي د توند لاري اسلامي نظریې څښتن و او په مکمله توګه یې ددې زغم نه درلود، چي د خپلو نژدې شیطانانو سره معامله وکړي او بېله دربغه یې پر هغه چا حمله کوله چي د ده په مخ کي به یې ځان اچاوه.

د جهاد په جریان کي حکمتیار په منظمه توګه په افغانستان کي دننه پر خپلو رقیبو افغان ډلو ګزارونه کول، په ځانګړې توګه په هغو سیمو کي چي ده به غوښتل خپل ځواکونه د سرو لښکرو سره مخامخ کړي. البته دا خبره تر همدې ځایه نه خلاصه کېدل نوموړي همدا کار په پاکستاني خاوره کي هم کاوه او هلته به یې منځ لاري او هوښیار مشران هدف ګرځول. نوموړی په افغانستان کي دننه د غربي ژورنالیستانو په وژنه هم ګرم دئ، تر څو د ده افغان رقیبان لکه احمدشاه مسعود له شهرته څخه لیري وساتي، د

حکمتیار د افغانستان د ورانی هڅي د ودان افغانستان له وخت څخه پیلېږي د شوروي تر جګړې وروسته کلونه تر همدې ورځي پوري دوام کوي، چي په پټه د عربي القاعده غورځنګ ملاتړی کوي.

د پروفیسر مجددي په تنظیم کي د حامد کرزي وظیفه د عملیاتو په څانګه کي وه، چي مجاهدینو ته د وسلو اکمالات وکړي او افغانستان ته د تګ چاري یې منظمي کړي. همدې ډلي د مهاجرو په ټولو چارو کي مرستي کولې، تر هغه ځایه چي په توان کي به یې وه. د دې ټولو سره په هند کي لوستي کرزي د مهاجرو افغانانو له پاره د انګلیسي ژبي زده کړي یو مرکز جوړ کړ. کرزی وایي هر څه چي ما په دغه جریان کي تر سره کړل د انګلیسي ژبي زده کړي دغه مرکز مي تر ټولو لوی خدمت و. دا ډېر لوی او ستر کار و، ډېرو افغانانو چي په دغه مرکز کي یې انګلیسي زده کړل خپلو زده کړو ته پسې ادامه ورکړه، ځیني خو بې تر لوړي سطحي پوري ورسېدل. زما هغه افغانان په یاد دي او کله چي مي راپه زړه سي چي ما له دوی سره د دوی په ښوونه کي مرسته کړې ده ډېر خوشحاله سم.

دغه جهادي ډلو منځ لارو او توندلارو په منظمه توګه په دغو وختونو کي غونډې تر سره کولې تر ۱۹۸۵ م کال پوري لا هیڅ ډلي رسمي اتحاد نه درلود. کرزی د ګیلاني د اسلامي محاذ، د رباني د جمعیت او د مولوي یونس خالص د اسلامي ګوند د خپلي څانګي د مشر سره په ښه اړیکو لرلو سره خوند اخیست. کرزی وایي چي ما خورا لږ یعني بیخي لږ تماس د حکمتیار او سیاف د اسلامي اتحاد سره درلود، دا تر هغه وخت پوري چي دی ولسمشر سو، خو کله چي یې د سیاف سره ولیدل او په دغه لیدنو کي سیاف له خپلي توندلاري تاریخچې سره پر کرزي اغېزه وکړه. په دا تېرو درو کلونو کي د بون د غونډې څخه نیولې او د اساسي قانون څخه د ملاتړ راهیسي سیاف د افغانستان د دولت د پیاوړ تیا له پاره کار کړی دئ، او بله لا دا چي هغه اوس د پارلمان غړی هم دئ.

کرزی وایي چي همېشه موږ په خپل منځو کي پر توپیرونو سره بږغېدلو، موږ منځلارو به تل د لویي جرګې او شاه د بیر ته راوستلو ننګه کوله او توندلارو به زموږ وړاندیزونه به یې ردول خو متأسفانه دوی پیسې لرلې

چي زموږ وړاندیزونه به یې شا ته کړل. کله چي مجددي، ګیلاني او محمد منځ لاري توب خوښاوه او د یوه ازاد افغانستان په لټه وه نو بلیونونه ډالر دغو راډیکالو ګروپونو ته ور پمپ سول کوم چي د افغانستان دمسخه کېدو په لټه کي وه. دوی غوښتل چي افغانان د پېړیو د عنعناتو څخه بې برخي کړي، خپله توند لارې نظریه پر وتپي او د ملت په چارو کي بهرني نفوذ ته په ستره پیمانه لاره اواره کړي. کرزی وایي د دوی همدا کار په ژوره توګه زموږ پر روحیاتو تاثیر کاوه خو موږ پوهېدلو چي دا غلطه لار ده او همداسي هم سول او د همدې شي تر ټولو لوی بار افغانانو پر اوږو پور ته کړل.

منځلارو په اصل کي دوې جګړې پر مخ بېولې: یوه د سرو لښکرو د هیواد څخه د شړلو جګړه او بله افغانستان هغسي ساتل لکه څرنګه چي منځلارو پېژانده، داسي هیواد چي منظم حکومت به لري په سر کي به یې شاه وي، ټوله عنعنوي ارزښتونه به یې ساتلي وي او داسي افغانستان چي په افغانانو پوري اړه ولري. دا د هغي دسیسې په وړاندي مبارزه وه چي د افغانستان په وړاندي عملي سوې وه. داسي چي تجزیه یې کړه او حکومت پر وکړه. دغه شخړه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته خورا وغوړېده او تر هغه ډېر کلونه یې دوام وکړ، چي کله د سرو لښکرو اخیري ټانک د امو له سیند څخه واوښت. دا هغه رود دئ، چي شوروي اتحاد او افغانستان سره بېلوي، خو داهر څه لا خورا لیري وه.

د شوروي د اشغال په سبب څو میلونو افغانانو خپل کورونه پرېښوول، اکثرو یې په ایران او پاکستان کي په بې شمېره کمپونو کي واړول او کرزی به اکثره وخت د بهرنیو مرسته کوونکو پلاوو سره د ژباړن په توګه له دغه کمپونو څخه لیدنه کول. ده یو وخت د ستر اغا خان سره د ژباړن په توګه هم کار کړی دئ. شهزاده صدرالدین اغا خان هغه څوک دئ چي په راوروسته کي د ملګرو ملتونو د مهاجرینو د عالي کمیشنرۍ UNHCR مشر و. اغا خان د شیعه فرقې د اسماعیلیه څانګي روحاني مشر دئ، چي په ۱۱ مه پېړۍ کي منځته راغله. زیات شمېر اسماعیلیه په شمالي پاکستان او یو کم شمېر هزاره اسماعیلیه په افغانستان کي ژوند کوي. تر طالبانو وروسته د نوي رژیم په راتګ سره اغاخان د افغانستان د بیا رغوني له پاره پنځه اویا

میلیونه ډالره مرسته وکړه. د ځینو مهاجرینو له پاره په کمپونو کې ژوند داسې و، لکه په افغانستان کې د دوی ژوند. د مهاجرینو ځینو کمپونو خو بېخي د دايمي کلو بڼه غوره کړل، چې منظم کورونه، ښوونځي او مسجدونه به یې لرل. ځینې داسې پېښې خو هم لیدل سوي وې چې د کلي ټولو خلکو د خپلو مشرانو سره یو ځای د سرو لښکرو تر اشغال وروسته پاکستان ته رامهاجر سوي وه. په ځینو ځایونو کې خو د خلکو ژوند عادي بېله کومه تغیره روان و. خواړه، کالي، اوبه، سرپناه، روغتیايي خدمتونه او داسې نور اړین توکي ورته د نړیوالې ټولنې له خوا برابرېدل. ډېرو غیر حکومتي ټولنو NGOs مهاجرو ته ډېرې مرستې او هر ډول د ښوونې او روزنې چارې برابرولې.

د سرو لښکرو تر اشغال وروسته شوروي اتحاد په سوونو میلیونه ډالره مرسته د افغانستان سره وکړه، کله چې غربي هیوادونو پر کمونیستي رژیم خپلې ټولې مرستې ودرولې او پر ځای یې د پولې هغه بلې غاړې پاکستان کې د افغاني مهاجرو سره پیل کړې. انجوګانو روغتیايي کلینیکونه، ښوونځي او د حرفوي زده کړو مرکزونه جوړ کړل او د ملګرو ملتونو د خوراک نړیوال سازمان په زرونو ټنه خوراکي توکي برابرول.

کرزی په دې باور دئ، چې د مهاجرت یو تر ټولو مثبت اړخ دا دئ، چې افغانان سره ګډ سول، د افغانستان د مختلفو برخو خلکو سره وپېژندل چې دا په بل صورت کې له امکان څخه لیرې وه. کرزی وايي چې د مثال په توګه د افغانستان د شمال ځینې ازبکان کوټې ته راغلل، چې البته دا د جنوب د پښتنو سیمه وه، هلته یې په زړه پوري د ازبکانو بازار (ازبک بازار) جوړ کړ او موږ په دې ډېر خوشحاله و، چې دوی زموږ سره هلته اوسېدل. ټولو کسانو په دغه کمپونو کې خواخوږي سره لرل او ټوله ځپل سوي وه او موږ په دغه غم کې ټوله سره یو ځای وو. د مهاجرت یو بل ښه اړخ دا دئ چې افغانان د پراخې نړۍ سره آشنا سول چې خورا لږ یې دغه پېژندګلوي لرل.

په پېښور او کوټه کې به دوی پاکستاني ټلوېزیون کاته او بي بي سي راډیو چې په پښتو او دري یې خپروني لرلې غوږ نیوی. هندي فلمونه به یې

په سينما کي کتل او د هاليوډ جنګي فلمونه به يې په ويډيو کي کتل* همدا شان مهاجرو د مختلفو غربيانو سره وپېژندل، د اروپايي او امريکايي خيريه ادارو له کارکوونکو سره او کولای يې سول چې په مفت ډول انګليسي ژبه زده کړي همداسي دوی ته د ښوونې موقع برابره سول، او ښه روغتيايي مرستي ورته برابري سوې، چې پخوا تر دې هيڅکله نه وي ورته برابري سوي. دا چې مهاجرو زيات وخت له هيواد څخه ليري تېر کړ، خو کله چې دوی خپل هيواد ته راستانه سول نو دوی د هغه ډول تعليمي او روغتيايي خدمتونو هيله لرله، لکه دوی چې له هيواد څخه بهر ليدلي وه. خو دا د کرزي د حکومت له پاره ډېره ګرانه وه، چې هغسي شرايط ورته برابر کړي.

کرزی د هغو افسانوي جنګياليو په ليکه کي نه و، لکه احمدشاه مسعود، عبدالحق، جلال الدين حقاني او جنرال عبدالرحيم وردګ. په پېښور کي نوموړی د هغو غربيانو په منځ کي و چې په خيريه ادارو کي يې کار کاوه په (Best-dressed Afghan) غوړ پړ افغان سره مشهور و. د نوموړي رول د ده د زده کړو، د ژبي د مهارت او د کرزي د کورني اعتبار له کبله په سياسي او ډيپلوماتيکو چارو کي خورا د هوښيار توب و. چې همېشه به يې سروکار د نورو افغاني ډلو د استازو پاکستاني او بهرني حکومتونو له چارواکو سره و. د بله پلوه په جهاد کي د مجاهد په صفت ګډون کول فرض او په يو ډول د ده د اعتبار له پاره ډېر ضروري و، چې د مقاومت کوونکو سره يو ځای سي. له همدې کبله په ځانګړې توګه د جنګ په وروستيو يعني په ۱۹۸۷ – ۱۹۸۸ م کلونو کي د ځينو کوچنيو او لويو ګروپونو سره افغانستان ته دننه ورتلی، چې هلته د سرو لښکرو په وړاندي په وسله واله مبارزه کي برخه واخلي. کرزی وايي چې زه بېخي په دې پوهېدم چې د دغي مبارزې جګړې يزه اړخ څونه ستونزمن و، روسان او د هغوی افغان ملګري په اورني جګړه کي خورا ګټور و.

دوی مځکه په ټانکونو، هوا په خپلو(Hind) هيلوکوپټرونو او (Sukhoi) جنګي الوتکو کنټرولول او همدا شان يې درنه توپچي لرل. کله چې به

---

* په پاکستان کي هندي فلمونو ته په سينما کي د ليدلو اجازه نسته، (ژباړن).

مجاهدینو ته د مختلفو هیوادونو له خوا په پټه وسلې رسېدلې هغه به هم د پاکستان د لاسه موږ ته راوتلې، چې اکثره به سپکي وسلې وې، چې هغه افغانستان ته د مجاهدینو پر اوږو او د قچرو، اسانو او اوښانو پر شا وړل کېدلې.

دا د مجاهدینو د جنګ ډول و: د جنګیالیو یوه کوچنۍ ګروپ به سپکي وسلې او یو څو د (RPG) راکټونه او یا هوان افغانستان ته دننه د یوه خاص هدف له پاره د ځان سره وړل، چې هغه ته رسېدل به څو ورځې وخت په بر کي ونیو. کله چې به دوی د هدف ځای ته راورسېدل دا به یا د افغان اردو اډه یا به د سرو لښکرو پوسته او یا به د غرونو په منځ کي پر غزېدلې لار د کمین سیمه وه. دوی به هلت ځای پر ځای حمله به یې وکړه، څونه مرګ ژوبله چې به یې اړولای سول وابه یې ړول، بیر ته به په غرونو کي پر همهغه لار خپلې فناه ځای پاکستان ته واوښتل. نور وختونه به ګوریلایي ګروپونه په یوه ځای کي تر څو ورځو پوري پاته سول او هلته به یې ډېر هدفونه په نښه کړل.

د مجاهدینو اکثره جنګي عملیات په غرونو کي پر پښو تر سره کول، چې دغه غرونه به په کال کي څو میاشتې په واورو پوښلي وه. کرزی وایي چې زیات وخت به جنګیالیو د سړک پر ځای د موټرونو له پاره د سیندونو د نس او یا د اسانو او اوښانو له لارو څخه کار اخیست چې هغه یې هم یوازي د شپې لخوا بېله بتیو کارولای سول، زه تر اوسه ډېر حیران یم چې دغه ټویوټا،نیشان اومیتوبیشي وسایطو څنګه پر دغسې لارو تګ کاوه.

په افغانستان کي د پخو سړکانو څخه اخوا په موټرو کي سفر کول کوږ ووږ او ډاروونکی دئ. ځیني وختونه خو سړک داسې ښکاري لکه هیڅ لاره چې نه وي هغه وخت خو بیا ډېر خطرناک وي، چې د کړنګ سر ته په ورختو وي. د یوه ګړي په جریان کي کېدای سي،چې موټر په سوونو فوټه لاندي شوه سي، چې زیاتره دغه د اوښانو لرغوني لاري د هوا څخه په نصواري منظرو کي خو داسې ښکاري لکه یو چا چې په لرګي کرښه ایستلې وي. دغه فرعي لاري د موټر له پاره مناسبي دي خو لویې ډبري پر پرتې دي، تر دې وړاندي چې پر هغه دي موټر تېر سي نو ډبري یې باید په لاس ورڅخه

ليري سي.

د جهاد په ورځو کي د دې سخت خطر هم و چي په ناڅاپي توګه د يوې ځو کي څخه روسي ځرخکي راښکاره سي او د موټرو، اوښانو او قچرو پرهغه کاروانونو حمله وکړي چي د متحده ايالاتو مرسته سوي وسلې به يې مجاهدينو ته وړلې.

کرزی د همداسي يوه سفر يادونه داسي کوي : يو کوچنی کاروان په پاکستان کي بسته او د لوړو غرونو د لاري افغانستان ته ننوت. دوی څو ساعته پر ډېره خرابه لار سفر وکړ. دی وايي چي موږ تر يوې درې واوښتو چي هلته بيا رود ته ور داخل سو او په رېګستان کي تېر سوو چي هلته واوره اورېدلې وه، چي سړی يې تصور هم نه سي کولای. ما خپل سر د موټر تر کړکۍ دباندي را ايستلی و، چي زکام سوم. همدې ګروپ ټوله شپه سفر وکړ، چي بالاخره د شپې درې بجې يو ځای تم سول. دی وايي چي کله څو ساعته وروسته زه راکښېنستم زما په شاوخوا کي د افغانستان د غرونو ښکلا حيران کړم، تر غرمې وروسته لمر موږ ګرم کړو، او يوه شپه مخکي چي زکام سوی وم ورسره ښه سوم.

کله چي دوی هلته ولاړ وه، له دوی څخه يوه کس د خپلي وسلې يو ټک پر واورين غره باندي وکړ، چي ورسره سم د چي ورسره سم د يخو او پاکو اوبو رابهېدل پيل سول. يوه کس يو نلکه ورسره واخيسته په سوري کي يې ور ووهل چي ورسره سم د غره څخه د اوبو رابهېدل پيل سول، چي البته ده دغه کار بل وخت هم تر سره کړی و.

دا په هغه ګروپ اړه لري چي د روسي ځواکونو څخه ځنګه ځان چپوي او کومه لار اخلي. دغو موټري سفرونو به په ښه ورځ کي ۱۲ ساعته سفر کاوه خو که به کوم مشکل پېښ سو تر دې به هم اوږدېده، کله چي به دوی خپل منزل ته ورسېدل هلته به پنځلس يا شل ورځي پاته کېدل د حمله وکه او وځغله عمليات به يې تر سره کول او په کليوالو سيمو کي به اوسېدل. استراحت، خوراک به يې کاوه او د محلي خلکو سره به يې کتل. کرزی وايي دا له دې کبله و، چي مجاهدينو دننه په هيواد کي د پوره ملاتړ څخه برخمن وه او هر چيري چي به موږ تللو دوی به موږ ته اوبه، ډوډۍ او نور هغه

څه راکول، چې د دوی به په توان کې وه. همدا ډول محلي خلکو به موږ ته استخباراتي معلومات هم برابرول پر وخت به یې د کمونستې ځواکونو له حرکت څخه خبرولو. خو همېشه د دې خطر و داسې نه چې په دغه کلي کې کمونستانو کوم جاسوس ونه لري له همدې کبله نو مجاهدینو هیڅکله په پوره توګه استراحت نه دی کړی. موږ همېشه هڅه کوله چې ځان پټ وساتو خو بیا به هم له دې څخه بېرېدلو چې په کمین کې ونه خېژو.

یوه شپه کرزی د یوه ګروپ جنګیالیو سره د کندهار ښار هغې سیمې ته ولاړ، چې دی پکښې بلد و. دوی تر نیمې شپې وروسته هغه ځای ته په خیر ورسېدل او ورته د محلي خلکو له خوا شلومبې ورکړل سوې، کرزی وایي چې زما هغه عملیات یو څه د هغه خلکو د سخاوت له کبله په یاد دي، او یو څه له دې وجې چې زه تر اوسه په دې پوه نه سوم، چې ولې هغه موږ تر سره کړي. ده له ځانه سره د (RPG-۷) راکټ ګولۍ وړلې او د جنګیالیو ګروپ تر ۵ – ٦ ساعته پیاده تګ وروسته د شپې پر یوه بجه کندهار ته راورسېدل. د چای او شلومبو تر نوشجان کولو وروسته مو یوه کوچنۍ حمله تر سره کړه، چې یو څو دقیقې یې دوام وکړ، چې وروسته په ځغستا بیر ته د خپلو مرکزونو پر لور وخوځېدو.

دی فکر کوي چې دا ډول عملیات په کلیوالي سیمو کې ګټور وه، خو په ښارونو کې بې ګټې وه. ځکه چې غیر ضروري تلفات به یې د لږ څه په بدل کې اړول. کرزی وایي چې زه تر اوسه هغه ته زموږ د غور ځنګ د غیر تاکتیکي عمل د نمونې په توګه ګورم.

کله ناکله به مجاهدینو د سرو لښکرو سر تېري او هغه افغانان ونیول چې د کمونستانو سره به یو ځای سوي وه.

کله چې کرزی په لومړي ځل د کمونیستې اردو د افغان نیول سوي سر تېري سره مخامخ سو، د هغه څه له امله چې هغه بندیانو ورته وویل ډېر حیران سو. دوی فکر کاوه چې موږ یعني مجاهدین د افغانستان سره خیانت کوو، ځکه چې موږ له هیواد څخه بهر په یوه بهرني هیواد کې ژوند کاوه او دوی همدلته وه، چې د هغه څه له پاره جنګېدل چې فکر یې کاوه صحي دئ.

کله چې به کمونیستې سر تېري ونیول سول، که به افغان او یا روسی و

نو ژوند به يې خورا لنډېده. ځيني وختونه روسي عسکر د مجاهدينو د يو قوماندان د تبادلې له پاره ساتل کېدی، خو په ټولیز ډول په افغانستان کي دننه ګوريلا يانو پر پښو عمليات تر سره کول چي په داسي صورت کي نو د بنديانو سره د معاملې هيڅ ځای نه پاته کېدی. د کرزي د ګروپ پاليسي دا وه ،چي يا بنديان پاکستان ته ورسره بوزي او يا يې د(ICRC) دفتر ته ور تسليم کړي. کرزی د دغسي يوې پېښي يادونه کوي، چي په يوه ډېر يخ غره کي د چای څښلو له پاره په يوه جونګړه کي تم سو. په هغه وخت کي له بنديانو څخه يو تن چي افغان کمونيستې و کرزی ته راغلی ور ته وې ويل : لطفاً ما پاکستان ته مه وړه. دلې مي ووژنه،پرېږده چي په دا خپل وطن کي مړ سم.

کرزي په جواب کي ور ته وويل : ولي دا فکر کوې چي موږ به تا پاکستان ته تا په لاس ور کړو؟هيڅ فکر مه خرابوه، موږ به هيڅکله داسي ونه کړو. کله چي دغه ګروپ پاکستان ته ورسېد دوی بنديان (ICRC) ته ور حواله کړل او کرزي له (ICRC) څخه وغوښتل هغه نفر چي د دې خواست يې کړی و، چي په خپل وطن کي دي ووژل سي بير ته خپل وطن ته بوزي او په خوندي توګه يې د کابل او کندهار پر لويه لار آزاد کړي. کرزی وايي چي هغه کس تر اوسه ژوندی دئ. زه هغه پېژنم ځکه چي هغه ما ته راغلی او راته ويې ويل چي هغه پېښه مي په ياد ده، او زه اوس وپوهېدم چي تاسي يو رښتينی وطن پال ياست او زه له دې کبله چي د کمونيستانو د پوځ سره ولاړ وم پر غلطه وم. هغه څه چي د سرو لښکرو سره د جنګ په ډګر کي يې تغير راوست امريکايي ستېنګر توغندی وې، چي د CIA له خوا پټې مجاهدينو ته ور کړل سوې. دغه قوي د اوږې څخه ويشتونکي توغندۍ د(Raytheon) کمپنۍ له خوا جوړي سوي وې چي په مقناطيسي برېښنايي پلټونکي الې سمبال او خورا مغلق چلېدونکی سيستم لري.

دغه توغندۍ ډېري سپکي وې، چي د مجاهدينو پر اوږه افغانستان ته ولېږدول سي. د يوه ښه ترييه سوي ويشتونکي په لاس هغوی د روسي حمله کوونکو څرخکو او الوتکو په مقابل کي خورا اغېزمن و. CIA په سوونو ستېنګر توغندۍ مجاهدينو ته ور کړې او داسي ويل کېږي چي له

کبلـه يـې درې سـوه الـوتکي راغورځـول سـوي دي. لـه دې کبلـه چـې د مجاهدينو هر ګروپ سټينګر د ځان سره لرل د جنګ ښه بدله کړل ځکه چي روسي الوتکو به په لوړه فضا کي پروازونه کوله چي له همدې کبله به پر مځکه د جنګياليو په مقابل کي بې اغېزې وې.

د مجاهـدينو پـه لاس کـي ددغـو توغنـديو ايښـوول د روسـانو هـوايي بهتري ته د پای ټکی کېښېښود. او د زياتو الوتکو او پيلوټانو د بايللو له کبله يې جګړه ډېره لنډه کړه، کرزی وايي چي د نړۍ له پاره دا ډېره ګرانه وه، چي په دې باور وکړي چـي افغانان به د نړۍ د دوو سترو ځواکونو څخـه يوه ته ماته ورکوي. پـه تـدريجي توګـه موږ د روسانو د افغانستان د اشغال او د امريکا د ويټنام د تجربو د مقايسه کولو اوريدل پيل سول. عيني هغه څه چي امريکا په ويټنام کي ليدلي و داسي چي روسان د يوه ښورښ سره مخامخ و داسي جګړه چي د پای او ګټلو هيڅ څرک يې نه ښکاري. د سياست په ډګر کي تـر ټولو لوی تغيـر ورکوونکی ټکـی دا و، چي کلـه ميخايـل ګورباجوف واک ته ورسېد او د کمونيستي ګوند کانګريس ته په وينا کي يې وويـل چي افغانستان شوروي اتحاد ته د يوه ويني بهېدونکي ټپ په توګه اووښتی دئ.

کرزی وايي کله چي د شوروي اتحاد د مشر څخه داسي خبري اورېدل کېدې، دا د دې نښه وه چي هغه غواړي د افغانستان څخه پر شا سي. موږ پـه دې پوهېدو چي د روسانو وتـل حتمـي دي، او پـه نظامي ډګـر کـي هغـوی لا د وړاندي ماتې خوړلې وه.

د نونس سوه اتيايمو کلونو په وروستيو کي روسي ځواکونه د کليـوالي سيمو څخـه ورټول سول چي هلتـه خورا بې اغېزې وه او ښارونوته راغونډ سول تـر څو د هغوی څخـه د وروستي کرښي پـه توګـه دفاع وکړي. تـر دې وروسـتـه د هغـوی سـره يـوازي د ښـارونو او لويـو لارو کنټـرول پاتـه و. کـرزی وايي چي افغان ولس د هغوی سرسختی دښمن و. هيڅ يرغلګر ځواک نـه سي کولای چي په افغانستان کي پاتـه سي. چي تـر اوسـه هيڅوک پـر دې نـه دي توانېدلي او نـه بـه وتـوانېږي. لـه همـدې کبلـه نو موږ لـه هغـه لومړي سره پوهېدو، چي روسان بـه وزي. څـه چي موږ يې پـه اړه وړاندوينـه نـه سو کولای هغه ورسره راوروسته غمېزه وه.

د کرزي په ۱۹۸۷ م کال کې د يوه ځوان امريکايي ژورناليست سره خبرې کول په ياد دي، دا هغه وخت و چې ما تازه د ملي نجات د معلوماتو څانګه جوړه کړې وه او د يوه ژورناليست سره مې لومړی سلسله يي مرکه وه. هغه زما څخه وپوښتل چې روسان به ووزي؟ ما ورته وويل چې بلې ! هغوی به ووزي. تر هغه وروسته موږ د روسانو سره تر وروستۍ مورچې پورې جنګ وکړ.

د ۱۹۸۸ م کال په اپريل کې پاکستان او افغانستان او متحده ايالات او روسيه د ضمانت کوونکو په توګه يو قرارداد لاسليک کړ، چې د ۱۹۸۹ م کال تر فبرورې پورې د ټولو روسي سرتېرو د وتلو غوښتنه پکښې سوې وه.

دا چې د روسي لښکرو تر وتلو وروسته به څه پېښېږي کرزی يې په اړه هيڅ نه پوهېده، خو نورو بيا دا هر څه ليدلای سوای. په ۱۹۸۵ م کال کې دی فرانسې ته د ژورناليزم په يوه کورس کې د ګډون له پاره ولاړ، چې د فرانسوي حکومت له خوا افغان معلوماتي افسرانو ته اماده سوی او دا په ملي نجات کې د ده وظيفه وه. د اوو تنظيمونو د هر يوه څخه دوه دوه تنه ولاړل. کرزی وايي چې زما په ياد دي، چې د پاريس په يوه جاده کې مې د اسلامي حزب د يوه ملګري سره قدم واهه، چې هغه هم د همدې کورس ګډونوال و، په همدې وخت کې د فرانسې پر ښايست او ترقي بږغېدو، چې دا څونه په زړه پوري ځای دئ. ما خپل ملګري ته وويل کله چې سرې لښکري له افغانستان څخه ووزي افغانستان به په داسي سوله کې وي لکه فرانسه. په همدې شان مترقي او خوشبخته به وي، زما ملګري راسره مخالفت وکړ، چې نه دلته نور ځواکونه په کار لګيا دي.

د اسلامي حزب همدې غړي ده ته وويل چې د سرو لښکرو تر وتلو وروسته به د راډيکالو ډلو تر منځ د افغانستان د کنټرول پر سر په کلونو جګړه روانه وي. کرزي په هغه اعتبار نه کاوه. دی وايي چې ما ورته وويل، چې ستا په خبرو باور کول راته ګران دي. کرزی يوازي په جنوبي او جنوب غربي افغانستان کې جګړه کړې وه، په ځانګړې توګه په کندهار کې چې د ده سيمه وه، چې د راډيکالو پر ځای يې خپل قوميان پکښې واکمن وه. دی په دې نه پوهېده چې د هيواد په نورو سيمو کې توندلارو څونه نفوذ کړی

دئ.

خوالبته په خواشيني سره هغه څه پېښ سول، لکه زما ملګري چې ويلي وه.

(۴)

د سولې له منځه تلل

کله چې نړۍ افغانستان هېر کړ

د څلورو ډلو تړون چې له افغانستان څخه د شوروي ځواکونو وتلو ته لاره برابره کړې په جنيوا کې د افغانستان د کمونيستي حکومت، پاکستان، امريکا او روسيې چې دا وروستيو دو هيوادونو د ضمانت کوونکو رول لوبوی تر منځ سره سو. د نړيوالي غلطي ډيپلوماسۍ په پايله کې چې په افغانستان کې يې پر مخ بيول مجاهدينو هيڅ قانوني ارزښت نه درلود. په رسمي توګه خو افغان کمونيستي حکومت روسان افغانستان ته وروبلل. پاکستان چې افغان مقاومت ته يې مهاجر برابرول په رسمي توګه هغه هيواد و، چې پر خپل ګاونډي يې د سرو لښکرو يرغل خپه کړی و. امريکا چې په هغه وخت کې يې مقاومت ته د پاکستان له لاري پټې مرستي ورکولې او روسانو چې په کابل کې د رژيم سره نظامي مرستي کولې د دوی په زړه پوري ډلي وې او دوی يې ضمانت کوونکي و.

د مجاهدينو ډلي په دې باندي چې په رسمي تړون کې نه وه شامل سوي ډېر خوابدي وه، ځکه چې هغوی فکر کاوه چې همدا اوس يې د نړۍ يو زبر ځواک پر ګونډو کړ. د پردې شا ته هم د مجاهدينو او نجيب الله د حکومت تر منځ خبري رواني وې، چې ځيني پټې او ځيني ښکاره وې چې د حامد کرزي له نظره چې دا تر روسانو وروسته افغانستان په وضعيت پوري اړه درلوده، په جنيوا کې د کابل او مقاومت کوونکو ډلو تر منځ غير رسمي

تماسونه هم نیول سوي وه او داسي پلان هم و، چي مجاهدین د هغه څه څخه خبر کړي څه چي د څلورو ډلو تر منځ په خبرو کي وویل سول.

روسانو موافقه وکړه چي د ۱۹۸۹ م کال د جنوري پر ۱۵ نېټه به خپل ټول ځواکونه له افغانستان څخه باسي. د دې موافقې تر ټولو منفي ټکی دا و، چي روسان او امریکایان پر دې سلا سول، چي په افغانستان کي دخیلو ډلو ته به وسلې نه ورکوي او د افغانستان په چارو کي به لاسوهنه نه کوي، خو دې بېله تشریفاتي چارو بل کوم څه د ځان سره نه لرل.

کرزی وایي چي د مقاومت هغو ډلو چي د دغه تړون سره یې نظریات ډېر په ټکر کي راتلل او ځینو نورو ډلو چي عملاً د جګړې په ډګر کي وه دغه تړون له دې کبله رد کړ چي مجاهدینو ته ګډون نه و پکښې ورکړل سوی. خو په عمومي توګه د مجاهدینو د مقاومت ډلو نظر ورته مثبت و. مقاومت وګټل او روسان له افغانستان څخه ووتل، د اوو ډلو ائتلاف اماده ګي نیول تر څو د روسانو تر وتلو وروسته خلا ډکه کړي خو دغه ائتلاف د روسانو تر اشغال وروسته د مقاومت په جریان کي خورا ډېر سره وېشل سوی و. په دوی کي درې منځلاري ډلي او څلور تونډلاري ډلي وې. په منځلارو کي د پروفیسر صبغت الله مجدد اسلامي نجات، اسلامي حرکت او اسلامي محاز شامل وو. څلور تونډلاري عبارت وه له جمعیت اسلامي، اسلامي اتحاد، د حکمتیار اسلامي حزب او د خالص اسلامي حزب. کرزی وایي چي په دغه تونډلارو کي بیا هم ځیني نرم هم وه لکه رباني او خالص چي د هغه درو منځ لارو ډلو ائتلاف ته نژدې وه او په زیاتو غونډو کي به یې ګډون کاوه.

په اسلامي نجات کي د حامد کرزي رول د هغه د کورنۍ پس منظر، تعلیم، د ژبي ځواک او طبیعي اغېزمنتیا له کبله ډېر سوی و. دغه ډله پر ده ولاړه وه په ځانګړې توګه د غربي هیوادونو سره د نماینده په توګه ځکه چي ده د امریکا د متحده ایالاتو د چارواکو او نورو عربي ډیپلوماټانو سره ښه اړیکي جوړي کړي وې، په دغه اړیکو کي بېله شکه هغه د CIA سره ښه اړیکي لرل او هغه اړیکو او ملګرتیا چي کرزي د جهاد په دوران کي جوړ کړي وه دی یې د یو ایډیال په توګه پرېښود که چیري افغانستان تر کلونو وروسته یو رهبر ته اړتیا ولري لکه تر طالبانو وروسته نو دی به وی.

ملي نجات تر ټولو د شاه خوښوونکې ډله وه، چې رهبري يې همېشه د پاچا سره چې په ايټاليا کي اوسېدی په تماس کي وه. حامد کرزی د ډلي نماينده و. کرزی وايي چې په ۱۹۸۸ م کال کي ما ايټاليا ته په منظمه توګه سفرونه پيل کړل، چې د کاله به يو يا دوه ځلي هلته تللم تر څو د عليحضرت سره ووينم، همدا ليدني خو د طالبانو په وخت کي خورا ډېري سوې. کرزی وايي چې زه وپوهېدم چې باچا څونه د افغانستان په چارو بوخت دئ، چې همېشه به خوشبين او د درک وړ يو افغان و. په ايټاليا کي به ده کرزي ته هغه څه ويل چې په عين شکل به هغه څه ده له قومي مشرانو او مذهبي رهبرانو څخه د افغانستان په دننه کي اورېدل. اعليحضرت به همېشه هغه پوښتنې مخ ته راته ايښودلي لکه څنګه چې به زما پلار راڅخه کولي داسي چې ته د امريکا ملاتړ د ځان سره لرې؟ نو کله چې به ما په هو جواب ورکړ نو ده به ويل ډېر ښه. اوس موږ دغه کار کولای سو. معنی دا چې شاه په دې باور و، چې په آخر کي به مقاومت کمونيستي حکومت رانسکوروي او افغانستان ته به آزادي ګټي او د افغانستان خلکو ته به يو نظام رامنځته کړي که چيري امريکا د دوی تر شا ودرېږي لکه څرنګه چې د جهاد تر شاه ودرېد د وسلو او تجهيزاتو مرسته يې ورسره وکړه. کرزی وايي هغه ډېر واقعيت بينه او په غوره توګه د مشکلاتو حلوونکی و.

کرزی وايي چې زما د ژوند يوه تر ټولو غوره کاميابي او خوشحالي دا وه چې زه پر دې بريالی سوم چې د ۲۰۰۲ م کال په اپريل کي روم ته ولاړ سم، او اعليحضرت بير ته خپل ګران افغانستان ته راولم، په ځانګړې توګه هغه قصر ته چې ده په هغه کي بادشاهي کړې او ۳۰ کاله ورڅخه مسافر و.

کله چې روسان د وتلو په حال کي وه امريکا او پاکستان او (سعودي عربستان په افغانستان کي د تونددلاري اسلامي حکومت په راوستلو کي دلچسپي لرل او اېرانيان د شيعه) د درو سوو په شاوخوا کي افغان قومي مشران په اسلام اباد کي سره، راغونډ سول تر څو په جلا وطني کي يو حکومت رامنځته کړي. کرزی وايي چې ځينو مهمو قومي مشرانو په هغه کي د ګډون کولو څخه ډډه وکړل ځکه چې يو خو دا غونډه د افغانستان په خاوره کي نه وه، بل دا چې دا د بهرنيانو لخوا رامنځته سوې وه. سره له دې

بیا هم ټاکني وسوې، پروفیسر مجددي د ولسمشر او پروفیسر سیاف د لومړي وزیر په توګه وټاکل سول. هیڅ هیواد د دغسي یوه جلا وطنه حکومت د رسمیت پیژندلو سره دلچسپي نه لرل. خو موږ د دې شي کومه پروا نه کوله، ځکه چي موږ د دغه حکومت په جوړولو کي د مخ په وړاندي تګ یو ځر ک ولید دغه شي مقاومت کوونکي پر یوه مېز سره کښېنول ځکه چي تر دې وړاندي هیڅ داسي نه وه سره لیدلي. که څه هم د یووالي خوند مو نه و. حکمتیار چي په هغه حکومت کي د بهرنیو چارو وزیر ټاکل سوی و، ډېر ژر له حکومت څخه جلا سو او پر ځای یې پروفیسر رباني وټاکل سو. د نظامي کارپوهانو په نظر د حکمتیار کسان چي د جهاد په دوران کي عادي جنګیالي وه تر روسانو او طالبانو وروسته په ټولو ورانوونکو او تجزیه کوونکو توپکسالارانو واوښتل.

کله چي روسان له افغانستان څخه ووتل تر شا یې یو غلام حکومت د ډاکټر نجیب په مشري پرېښود او نجیب هغه څوک دئ چي په ۱۹۸۶ م کال کي د ببرک کارمل ځای ناستی سو. نجیب په خټه پښتون دئ خو د زده کړو په جریان کي کمونیست سو. په ۱۹۷۹ م کال کي چي کله روسانو افغانستان اشغال کړ، دی یې د خاد د مشر په توګه نصب کړ. خاد د روسانو د KGB معادل دئ. پر همدې چوکۍ نوموړی په خورا وژونکي او ډاروونکي انسان واوښت چي ډېر ژر یې د قصاب لقب وګاټه.

د مقاومت ډلو، عربي حکومتونو او په پېښور کي د غربي مرستو ټولني فکر کاوه چي مجاهدین به ډېر ژر په کابل ورننوزي او د نجیب حکومت به د هغوی په مخ کي د بوس په شان وي. کرزی وایي چي موږ یعني مقاومت کوونکو فکر کاوه چي د نجیب حکومت به ډېر ژر اخیري سلګۍ ووهي. خو موږ غلط فکر کاوه. روسانو افغان کمونیست اردو تر هغه ډېر ښه روزلی، منظم کړی، تجهیز کړی او په یو جنګي ماشین بدل کړی و تر هغه چي موږ یعني مقاومت کوونکو یې فکر کاوه.

کرزی وایي چي موږ په دغه شي تر یوه ډېر سخت درس اخیستلو وروسته ډېر ژر پوه سوو، چي په ۱۹۹۰ م کال کي د موقت حکومت تر جوړولو وروسته مو پر جلال آباد حمله وکړه. جلال آباد د کابل او پېښور په

منځ کې پروت دئ او د خیبر کوتل ته تر ټولو نږدې افغان ښار دئ. د افغانستان او پاکستان تر منځ لویه لار هم له همدې ځایه تېرېږي او د کابل شرقي دروازه ده. کرزی وایي چې موږ هلته سخته ماته وخوړل او دا د مجاهدینو له پاره یوه غمیزه وه. اطراف او کلي د هغوی د واک څخه بهر و خو لوی ښارونه تر هغه وخت پوري د دوی په واک کې وه تر څو چې ټوله حکومت په وروستي ځل تسلیم سو. د نجیب حکومت تر درو کالو پوري بېله د روسانو د مستقیم نظامي ملاتړ څخه ژوند وکړ.

مجاهدینو نور حیرانوونکي شیان لرل. نه یوازي دا چې کمونیستي حکومت تر روسانو وروسته دونه قوي راووت چې فکر یې نه کېدی. بلکي افغانستان په خپله نور هغه ځای نه و لکه څنګه چې مهاجرو د جنګونو په کلونو کي پرېښي و. کرزی وایي روسانو د اشغال په دوران کي د افغانانو اروا بدله سوې وه. موږ یعني مقاومت کوونکي اوس بهرنیان سوي و او هغه افغانان چې د جنګونو په جریان کي په افغانستان کي پاته سوي وه داخلیان وه.

البته ډېر مجاهدین چې په کلونو د روسانو په مقابل کي جنګېدلي وه بېله دې چې وسلې پر مځکه کښېږدي، خپلو کورونو ته راستانه سي او په خپلو مځکو کي کار وکړي نور هیڅ نه غوښتل. دوی احساس کاوه چې د څه له پاره چې دغه مقاومت راپورته سوی و هغه یې تر سره کړ، چې هغه له هیواد څخه د سرو لښکرو ایستل وه. د دوی له پاره جګړه نوره ختمه وه او هدف تر سره سوی و. کرزی وایي چې زه په دغه شي د روسانو تر وتلو وروسته ډېر ژر وپوهېدم. دی وایي چې زه د کندهار ښار جنوب پلو ته په یوه کلي کي وم چې د یوه ښه مجاهد سره مي ولیده، دا شین کالی ملنګ و، ما له هغه څخه وپوښتل چې اوس په څه لګیا یې ده راته وویل چې د روسانو تر وتلو وروسته مي نه غوښتل چې د افغانانو سره جګړه وکړم له همدې کبله مي جنګ بس کړ اوس بزګري کوم.

په همدې شیان ډېری مجاهدین وه چې خپلي وسلې یې پر مځکه کښېښوولې او د کرزي له نظره همدا دوی تر ټولو ښه مجاهدین وه. خو د مقاومت لویي برخي په پاکستان کي د خپلو مرکزونو څخه د کمونیستي

حکومت په وړاندي جګړو ته ادامه ورکړه، او د مهاجرو یوه لویه برخه یې چې په پاکستان، اېران او نورو ځایونو کې اوسېدل هم افغانستان ته راونه ګرځېدل. معنی دا چې د روسانو تر وتلو وروسته ډېر لږ تغیرات راغلل. کرزی وایي موږ د روسانو د اشغال د دوران قصابي د نجیب د حکومت سره تړل او فکر مو کاوه چې جهاد ته باید تر پایه ادامه ورکړل سي.

د مهاجرو لویه برخه د نولس سوه نیویمو کلونو په اوږدو کې او بیا د ۲۰۰۱ م کال د طالبانو تر سقوط پوري چې په افغانستان کې څه ورانی روان و لیري پاته سول. کله چې طالبان د کابل څخه لیري سول او د حامد کرزي په مشري لنډ مهاله اداره رامنځته سوه وروسته په لوی شمېر مهاجر افغانستان ته رامات سول. په دوی کې زیاتو خپل کورونه د تېرو شلو کلونو راهیسي نه وه لیدلي او په همدې جلا وطني کې یې یو نوی افغان نسل زېږولی و. چې په هغوی کي ډېرو یې د خپل لس کلني او شل کلني ژوند په جریان کي پښه په خپل هیواد کې نه وه ایښې چې زیاتو یې د ځان سره نوي ارزښتونه او توقعات راوړل.

د نجیب الله سره د درې کلنې جګړې په جریان کې یو بل مشکل راپورته سو، چې حتی د روسانو تر وتلو وړاندې لا د مقاومت کوونکو ډلو لخوا د واک د تر لاسه کولو له پاره جګړه پیل سوه. د روسانو تر وتلو وروسته دا جګړه نوره هم سخته سوه. کله چې مختلفو ډلو د واک د تر لاسه کولو له پاره په مانورو لاس پوري کړ او نجیب په ۱۹۹۲ م کال کې په داسې حال کې مجاهدینو ته واک وسپاره چې د هغوی تر منځ سخته بې نظمي رامنځته سوې وه. د حکمتیار ځواکونه چې د پاکستان د ISI د چینل د لاري امریکا حمایه او شتمن عربي اسامه بن لادن تکویه کول په پراخه توګه د شمال د افسانوي قوماندان احمدشاه مسعود سره نښتل، چې هغه هم په پراخه پیمانه د امریکا له مرستو څخه برخمن و.

دغو دوو مسلطو ځواکونو د دې له پاره مانورونه کول تر څو په کابل کې داسي ځایونو ته ځان ورسوي چې په پای کې نجیب واک وسپاري. دوی کابل تر لاسه کړ. د نجیب رژیم وروستۍ سلګۍ وهلې چې پر دېوالونو به داسي شعارونه ورته لیکل سوي وه چې یوازې یو له بل سره د خپل ځان

ساتلو له پاره جګړه وکړئ. ځواکمن ازبک توپکسالار* چې په شمال کې د نجیب قوي متحد و د ۱۹۹۲ م کال په جنوري کې د خپلو ملېشو سره دنجیب څخه بېل سو او د مسعود سره ملګری سو. د نجیب څخه د دوستم جلا کېدنه د هغه د حکومت د پای شېبې خورا لنډې کړې. په جنیوا کې د ملګرو ملتونو تر نظارت لاندي خبرو پر دې موافقه وکړل چې نجیب دې د مجاهدینو د ډلو پر ځای (یوې بې طرفي اداري) ته په تدریجي توګه واک وسپاري. کرزی وایي چې دا نو هغه وخت و، چې د نجیب حکومت وروستۍ سلګۍ وهلې او موږ یعني مقاومت کوونکو د تغیر راوستلو له پاره اماده ګي نیول.

کله چې د نجیب په حکومت کې درزونه پیدا سول، تر دې حده چې په خپله ونړېږي، حکومتي ګارنېزیونونه خپلې خواوي بدلي کړې او مقاومت ته د ښار ګوټو تسلیمول پیل شول خو هر څه مځکي لا پر غلطه لار خوځېدلي وه چې د کابل لار د مجاهدینو د نورو وینو او وحشت سره تړل سوې وه.

لوموړي ښار ګوټي چې مجاهدینو ته په لاس ورغلي هغه د ارزوګان ولایت مرکز ترینکوټ و. د کرزي هغه یاد دي وایي چې کله موږ د ښار پر لور حرکت کاوه یوه قوماندان ما ته را ږغ کړل چې ژر کوه ښار د سقوط په حال کې دئ. ما هغه ته وویل چې ته ژر مخکې ولاړ سه او زه هلته دوې ورځې وروسته ورسېدم. کله چې هلته ورسېدم او څه چې مې ولیدل تکان مې وخوړ. تیاره یوه قصابي وه چې هر چیري د انسانانو جسدونه تر ستر ګو کېدل چې دا ټوله افغانان وه. کرزی وایي ما فکر کاوه چې ولي دا خلک ووژل سول؟ چا ووژل؟ زه د هغه وخت راهیسي د هغه سوالونو په جواب پسې ګرځم خو تر اوسه مې لا جواب نه دي ورته موندلي. زه اوس په دې باور یم چې هغه وژني او وحشت زموږ له پاره یوه ښه نښه وه، خو موږ دونه هوښیاران نه وو، چې په هغه په خپل وخت کې وپوهېږو. د ترهګرو تاکتیکونه یوه نوې پدیده وه، چې بېله شکه ورته د مقاومت په جریان کې د داسي کسانو لخوا

*لیکوال دوستم په غلطۍ سره تاجک کړی و.

لکه حکمتیار وربپېچکاري سوې وه، چې د هغه د قدرت تندي هیڅ حدود نه پېژندل او د هغه سخت دریځه بنسټپالنه د هغه د سعودي او ISI ملاتړ و لخوا هڅول کېدل.

کرزی وایي څنګه چې مجاهدین پر مخ تلل او ښار ګوټې یې نیول د بهرنیانو د نفوذ نښانې راڅرګندې سوې هر شي وحشي بڼه غوره کړل او افغانان پخپله دونه ظالم او شدید سول چې یو د بل په وینو نه اوبېدل. کرزی وایي کله چې کابل موږ ته تسلیم سو، وژني رواني وې خو دوه کاله وروسته کله چې مجاهدین یو د بل په وړاندې جنګېدل دا هر څه خورا په وحشي بڼه او خلاص مټ تر سره کېدل، چې تر هغه وروسته مو په پوره او ښتینې توګه د افغاني دولت ټوټه ټوټه کېدل ولیدل.

په همدې وخت کې یو بل دولت هم پر نړېدو و، له افغانستان څخه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته کمونیستي زبر ځواک هم رانسکور سو. د برلین دېوال ونړېد، اوسپنیزه پرده ماته سوه او د نورو خپلواک سوو هیوادونو له کبله د شرقي اروپا په نقشه کې تغیر راغی. سړه جګړه پای ته ورسېده او غربیانو وګټل. دا نړۍ د پېښو سلسلې سره ښورول هغه زلزلې چې شوروي اتحاد یې نسکور کړ او ځینو نورو تکانونو یې د افغانستان له پاره روښانه او خواشینوونکې لړۍ لرل. د حامد کرزي په پلرنی ټاټوبي کې د غربي نړۍ دلچسپي پر یوه اصول ولاړه وه. په جنوبي اسیا کې د روسانو مخه ډب کول او سرې لښکري په داسي یو جنجال اخته کول او بې کفایته کول چې ښورښ ته ماته ورکړي لکه څنګه چې متحده ایالاتو په ویټنام کي ماته وخوړل. کله چې سرې لښکري ووتلې هغه هدف هم ورسره سم دستي سر ته ورسېد.

په ۱۹۹۲ م کال کې د مقاومت کوونکو ځواک پر دوو اصلي ځواکونو ووېشل سو، ملېشه هم ور اضافه او د ګلبدین حکمتیار ځواکونه چې د جنوب لخوا یې پر مختګ کاوه د افغان پلازمینه د دوو ځواکونو د زامو تر منځ راګیر و خو دا وخت دا زامي یو د بل په مقابل او د نجیب د پاته شونو ځواکونو په وړاندې کار کاوه. مسعود لومړی په حمله لاس پوري کړ د افغاني اردو د پاته شونو څخه یې د هوایي ډګر په شمول د ښار لویې ودانۍ

ونیولې. حکمتیار په خوب بیده و چې له امله یې ځواکونه د ښار په څنډو کې پاته سول.

کرزی هغه روښانه پېښه بولي. دی وايي چې په ۱۹۹۲ م کال کې زه د مجاهدینو په هغه لومړۍ ډله کې وم چې کله نجیب د واک د سپارلو اعلان وکړ کابل ته ننوتل. ما د پروفیسر مجددي سره سفر کاوه ځکه چې هغه اوس د افغانستان ولسمشر و او هغه ډېره ترخه تجربه وه. کرزی د ۱۹۷۸ م کال راهیسې د کابل ښار نه و لیدلی په ځانګړې توګه پر داود خان تر خونړۍ کودتا وروسته چې ده هیواد پرېښاوه. په اپریل کې چې د مسعود ځواکونو په لویه پیمانه د ښار په شرقي دروازې یرغل ور وړ کرزی په پېښور کې د جلا وطني حکومت په غونډه کې و او ناکامي هڅې یې کولې، تر څو مسعود او حکمتیار وهڅوي چې ځواکونه سره یو کړي. خو حکمتیار هغه رد کړ. کابل ته د مجاهدینو په بریالۍ او منظمه توګه راتګ د کرزي یاد دي. موږ په یوه کاروان کې سفر کاوه. چې په سلګونو کسانو د ټولو مقاومت ډلو استازیتوب کاوه خو حکمتیار زموږ سره نه و، ځکه چې دغه کاروان د مسعود لخوا چې په یوه ټانک کې سپور و رهنمایي کېدی، موږ د پېښور څخه جلال آباد او بیا کابل ته ولاړو. په دا سبا چې کابل ته ننوزو شپه مو د ځرخي پله او نظامي اکاډیمۍ سره نژدې تېره کړه. ما په هغه شپه خپله خونه له جنرال نوروز سره شریکه کړه، چې زما انډیوال او په لنډ مهالې اداره کې لوی درستیز ټاکل سوی و، چې یو خورا باډسپلینه او مسلکي عسکر و. هغه شپه ډېره یخه وه. په دا سبا افغان اردو همهلته و چې مجاهدین د کابل ښار ته بدرګه کړي.

کرزی وايي چې کله مي هلته راغونډ سوی نظامي ځواک ولید ښایست او مسلکیتوب یې ډېر حیران کړم او دا زما لومړۍ ځل و چې روسي روزل سوی اردو له دونه نژدې څخه وینم، چې مجاهدینو په کلونو ورسره جګړه وکړه. د هغوی لباس خورا منظم، او وسلې او وسایط یې خورا پاک او اخلاق یې د باډسپلینه سرتېرو و. د اردو مشران د ولسمشر مجددي سره یوې خونې ته ننوتل چې ورسره د تسلیمۍ پر شرایطو وړغېږي، وروسته موږ موټرانو ته وختلو او د کابل پر لور روان سولو.

د ښار اوسېدونکي کله چې مقاومت کوونکي دښار څنډو ته ورسېدل د جګړو سره ډېر اشنا سوي وه چې هيڅ د وارخطايۍ احساس يې نه کاوه خو د همدې بري له کبله يو ډول محتاط و. خو کله چې موږ ښار ته ننوتو په خلکو کې مې يو ډول بېره وليده. کله چې موږ د روسي جوړ لوی اپار تمانونو يعني مکروريانو څخه تېرېدو د اپار تمانونو پر کړکيو پردې کش سوي وې او خلکو د کړکيو تر شا موږ ته کتل.

دغو مشرانو په موقتي توګه په يوه ماڼۍ کې واړول چې وروسته د متحده عربي اماراتو سفارت سو. کرزي خپل پلرني ښار ته په حيرانوونکي احساس ستر ګې ور واړولې. کرزی وايي چې کابل لا تر همدې وخت پوري روغ و خو را وروسته ونړېد. د روسانو سره د جګړې کولو وروسته د نجيب سره د جنګ په دوران کې کابل لا تر دي مهاله هغسي روغ رمټ ، پاک ستره او منظم ښار و لکه کرزي چې په ځواني کې پرې ايښی و. د ښار لويي ودانۍ د وزارتونو په شمول، مسجدونه او د دارالامان پر تمينه ماڼۍ چې د شاه امان الله خان له پاره په نونس سوه شلمو کلونو کې جوړه سوې وه تر اوسه ولاړه وه. خو بالاخره دا هر څه د راوروسته کلونو په جريان کې ونړېدل. زه چې هلته وم ډېر احساساتي وم خو هغه وخت خوشحالي په دې کې وه چې موږ بری لمانځه خو په دې نه و خبر ، چې دا د تراتيژيديو پيل دئ. مجاهدينو د همدې بري د لمانځني په خاطر په زرګونو د توپکو ګولۍ په هوا کې فير کړې چې بير ته مځکې ته راتګ يې په درځنونو بېګناه انسانان او يوه شپه دمخه د کرزي د خوني ملګری جنرال نوروز د ورور په شمول يې ووژل.

په جادو کې د ډزو ږغونه اورېدل کېدل، ځکه چې د نجيب د اردو ځينو پاته شونو مقاومت وکړ خو نور اکثره ډزي د خوشحالۍ وې، خو د مسعود او حکمتيار د زرګونو جنګياليو سره ګډېدل ډېر ژر يوې بلې چاودني ته زمينه برابره کړه او دا د بلي افغاني جګړې پيل و.

نوي حکومت په پېښور کې د مقاومت کوونکو تر منځ د خبرو په ترڅ او د څلورم لاربښود د واک د سپارلو د موافقې په رڼا کې منځته راغلی. داسي چې پروفيسر مجددي به دوې مياشتي د ولسمشر په توګه وظيفه تر سره

کوي. وروسته به رباني څلور میاشتي او تر هغه وروسته به واک د مجاهدینو د رهبرانو شورا ته سپارل کېږي. تر هغه وروسته به لویه جرګه د افغانستان حکومت ټاکي چي پر همدې لار به ملت مخ په وړاندي درومي. کرزی وایي چي هیڅ شی د پلان مطابق تر سره نه سو. کله چي مجاهدینو واک تر لاسه کړ خپله په دوی کي د ځینو ډلو تر منځ جګړه نوره هم بنسټیز سوه.

په حقیقت کي د واک د رسمي سپارلو څو ساعته وروسته د مسعود او حکمتیار تر منځ جګړه پیل سوه، چي یو د بل ځواکونو کابل ودانۍ په ودانۍ او بلاک په بلاک په کنډواله بدل کړ. کرزی په دې باور دئ چي د دغه ورانوونکي جګړې تخم په ډېره ښه توګه د واک سپارلو وړاندي کرل سوی و چي کله د مجاهدینو ځینو مشرانو او د بهرنیانو د ګټو ساتونکي کابل ته د نجیب د حکومت سره د خبرو کولو له پاره پر خپل سر راغلل. د پردې تر شا خورا ډېر کسان وه چي د هري ډلي په وړاندي به یې دسیسې جوړولې. هر هیواد کوښښ کاوه چي د پلازمېني یا هیواد یوه برخه ونیسي تر څو دوی پر واکمن وي.

د مجاهدینو تر بري وروسته کرزی د بهرنیو چارو وزارت ته ولاړ تر څو همدلته د بهرنیو چارو د وزیر د مرستیال په توګه خپل یو پوسټ اشغال کړي. خو د هغې ورځې وروسته په افغانستان کي هر څه پر بد مخ واوښتل. دی وایي چي دا یوه بدمرغي وه. د ملي یووالي ټولي هڅې په اوبو لاهو سوې. اردو او وسلې یې سره ووېشل سوې، هري ډلي چي په کومه وسله، ټانک یا الوتکي نیولي وې خپل دډلي نوم به یې پر لیکلی و. د کرزي د اټکل له مخي د دوو درو کلونو په جریان کي ډېر ښه افغان هوایي ځواک چي څلور سوه روغي الوتکي او سل څرخي الوتکي یې لرلې او په سوونو ښه روزل سوي پیلوټان یې په ډېره اساني سره له منځه ولاړل. کابل د درو څلورو ډلو تر منځ ووېشل سو. چي نور افغان ښارونه هم همداسي در واخله. کندهار چي د کرزي پلرنی کور دئ، قومي وفادارو د ډلو ځای ونیو او ښار د درو څلورو قومونو تر منځ سره ووېشل سو. یوازینی ځای چي د یوه کس په واک کي و هغه غربي ولایت هرات و چي د ایران سره پر پوله پروت دئ. کرزی وایي چي د اسمعیل خان تر قوي رهبرۍ لاندي هرات جوړ پاته سو او ژوند هم

پکښې ډېر ښه و، چې وروسته بیا کرزي هغه کابل ته راوست. هر چیري د ښارونو په شمول د ډلو تر منځ خپل منځي جګړه پیل سوه. ځورونه د هري ورځې کار وګرځېد. دی هغه ته د افغانستان د ودانیو، ملکیتونو، میراثونو، قانونیت او په لویه توګه د خلکو د ژونداساسي بربادي وایي. ما تاسي ته د اساسي ورانۍ وویل دا ځکه چې زه په دې باور یم چې دا د دغو ډلو هدف و چې د افغانانو ژوند ور وران کړي او هیواد د بېوسۍ منګولو ته ور ټېل وهي. پر روسانو باندي زموږ بری په غمیزه او ماته بدل سو.

پروفیسر مجددي یوازي تر خپل ټاکلي وخت پوري چې دوې میاشتي و واک په لاس کي درلود، چې وروسته یې رهبري شورا ته واک وسپاره او هغوی د افغاني لنډ مهالي ادارې مطابق چې په پېښور کي ټاکل سوی و رباني د ولسمشر په توګه وټاکی. خو د کرزي په نظر اصلي مشکل وروسته رادبره سو. حکمتیار همدا پروسه رد کړه او پر کابل یې راکټونه و اورول، چې په زرونو خلک یې ووژل او بې شمېره ودانۍ یې ورانې کړې. د مسعود ځواکونو په جواب کي د حکمتیار پر مرکزونو حمله وکړه چې په همدې ترڅ کي نور ګروپونه هم په جګړه کي ورګډ سول. کرزی وایي چې ځیني ورځي خو به له کورونو څخه نه سو وتلای او کله کله خو به راکټونه زموږ په کورونو کي هم ولګېدل. دی وایي چې زما په شخصي کور کي دوه ځله راکټونه ولګېدل. موږ کوښښ کاوه چې حکومت همداسي فعاله وساتو، خو ناممکن و. لنډه مهاله اداره په خپله تر دې وروسته په خورا بېوسه توګه وېشل سوې وه. کرزی وایي چې یوه ورځ د بهرنیو چارو په وزارت کي زما دفتر ته یو پولیس راغی ماته یې وویل چې موږ دوه کسه پاکستانیان نیولي دي چې هغوی د نورو دو کسانو سره لیدل سوي وه، چې د لومړي وزیر له دفتر څخه راروان وه. کرزي وایې ما وویل چې دا څنګه امکان لري چې موږ دي همداشي بهرنۍ نړۍ او افغانانو ته تشریح کړو چې د ولسمشر کسان دي له دې کبله یو څوک توقیف کړي چې د لومړي وزیر له کسانو سره قدم وهي. دا داسي یوه نړۍ وه چې هر څه پر خپل سر پکي روان و ، چې په مکمله توګه د عادي او نورمال حالت اصول پکي له منځه تللي وه ، چې دا شي هر چا ته څرګند و.

د بهرنیو چارو د وزیر په توګه د ده د رول له مخې کرزی په بار بار د ملګرو ملتونو او په غرب کې د خپلو زړو ملګرو څخه مرسته وغوښتله خو هیڅچا یې پر خبره غوږ ونه نیوی. کرزی وایي چې دا اوس ډېره روښانه وه چې د شوروي اتحاد تر ماتېدلو وروسته افغانستان غربیانو پرېښود خو حتی موږ د غرب د پرېښوولو دا نښې په ۱۹۸۹ م کال کې د روسانو تر وتلو وروسته لانه لیدی ځکه چې وسلې د جنېوا د تړون پر خلاف را رواني وې. تر هغه وخت پوري چې کله موږ په پېښور کې و د غرب ډیپلوماټیکه ټولنه زموږ سره په چارو کې دخله وه خو چې کله مجاهدینو په کابل کې واک تر لاسه کړ غرب ولاړ.
امریکا خو د CIA د افغان عملیاتو تر بندولو څو میاشتې وړاندې کډه بار کړه. د برطانیې سفارت چې د روسانو د ټوله اشغال او د کمونیسټ حکومت په جریان کې پر انیستی و وتړل سو. کرزی وایي چې ما هغوی ته په خورا ټینګه وویل چې دا کار مه کوئ، خو هغوی وکړ. د امریکا سفارت خو څو کاله وړاندې لا افغانستان پرې ایښی و، حال دا چې د امریکا حکومت د روسانو ضد جګړه کې د افغان مقاومت ملاتړ کاوه. خو اوس د ۱۹۹۲ م کال په پسرلي کې دا دخالت پای ته رسېدلی و. افغانستان د یوه بې ارزښته دولت حیثیت خپل کړی و. کرزی وایي چې د دغو غمیزو د لړلي تر شا دغه سببونه وه چې موږ افغانان یې په کلونو د اور په لمبو کې وسوځولو چې وروسته یې په ۱۱/ ۹ کې امریکا او ټوله نړۍ په غېږ کې راونغاړل.
د غرب د ملاتړ پرته افغانستان د نورو د اغېزو په مخنیوي کې ناتوانه و او دا دغرب دښمني ایډیالوژۍ وې چې غرب د دغه خطر په پېژندلو کې پاته راغلی و. د سعودي شتمن اسامه بن لادن چې وروسته پر غرب د حملو له کبله د نړۍ تر ټولو ستر غوښتونکی جنایتکار سو د جهاد تر پردې لاندې یې په خورا ارامه توګه خپل فعالیتونه کوله چې د نولسوه اتیایمو کلونو په جریان کې د پېښور په شاوخوا کې لیدل کېدی. هغه په سعودي کې بسپنه راغونډول تر څو توندلاري ډلې په حمایه کړي، لکه حکمتیار او سیاف او ځوان سعودیان به یې په افغانستان کې د جګړې له پاره استخدامول. د ۱۹۸۸ م کال په شاوخوا کې یې یوه ډله جوړه کړه، چې په القاعده سره

وپېژندل سول. چي ور ته (Matia costa nostra) وايي چي ساده مفهوم يې بنسټ کېدای سي. د شاهي کورنۍ سره د ده د تقريري مخالفت په پايله کي هغوی دي په ۱۹۹۱ م کال کي له هيواد څخه وشړی او ده خپل ټول پام په افغانستان او افريقا کي د راډيکال اسلامي غورځنګونو و ملاتړ ته واړوی، په سوډان کي يې يو کور رانيوی چي له هغه ځايه به يې په يمن او افريکا کي امريکايي هدفونه په نښه کول.

کرزی د مجاهدينو دوره د نورو ځواکونو له پاره د لويو مداخلو وخت بولي چي البته دا مثبتي مداخلې نه وې. دی وايي چي هيواد په نابېره توګه د ټولو ګاونډيانو د پلانونو له پاره پرانيستل سو. که چيري دوی غوښتل چي وران يې کړي کولای يې سوای. که يې زړه سوی وای چي يوه ډله د هغه بلي په وړاندي وجنګوي ور ته مشکل نه وه. که يې غوښتي وای چي وژني و کړي په مخ کي ور ته کوم خنډ نه و. ځينو مصلح کسانو غوښتل چي د افغانستان په اړه خپل اواز پورته کړي خو هغه چا نه اورېده. افغانسان خپل اواز له لاسه ورکړی و، او دا چي غربيان له افغانستان څخه پر شا سول د کرزي په وينا په لوی لاس د افغانستان ټولواکي کمزورې سوه.

کرزي بالاخره په ۱۹۹۹ م کال کي کابل پرېښود ځکه چي نور هلته د ده له پاره ژوند کول ناممکن و. دی وايي چي د ولسمشر رباني او بهرنيو چارو د وزير سياف سره يې ښې اړيکي لرلې خو په کابل کي حالت ورځ تر بلي خرابېدی. د بې نظمۍ په دغه دوران کي به کرزي هره ورځ وزارت ته د کار راپور ورکاوه، ماسوا له هغو ورځو څخه چي راکټي حملې به خورا ډېري وې او موږ به له کوره نه سوای وتلای. وروسته يوه ورځ يو افغان چي ده نه پېژندی د ده دفتر ته راغلی ور ته وې ويل چي ولسمشر رباني غواړي ستا سره ووينې. دی وايي چي زه يو څه شکمن سوم ځکه چي دا هغه عادي لار نه وه چي زه به ولسمشر ورغوښتم سره له دې بيا هم ما ور ته وويل چي داسي ده نو درځه. هغه ناآشنا کس کرزی يوې ودانۍ ته بوتلی چي دی ډېر ښه پوهېدی چي دلته رباني د چا سره نه ګوري او لوړ منزل ته يې رهنمايي کړ، چي هغه ځای د تحقيقاتو د دفتر غوندي ښکارېدی. موږ کښېنستو چي يو بل نابلده کس هم راغی او زما څخه يې پوښتني پيل کړې داسي چي څوک د

ملي نجات پر طرف و؟ مختلفو کسانو د چا خوا ونیول؟ دا دغو کسانو خورا ناوړه پوښتنې وې چې زه هیڅ نه پوهېدم چې دا څوک دي چې زما څخه پوښتنې کوي. د کرزي ژوند شاید په خطر کې لوېدلی وای ځکه چې دی په غیرخوندي ځای کې د ناپېژندلو کسانو سره په یوه وژونکې او ډاروونکې ښار کې و. خو کله چې به اوس ده جواب ورکاوه او یا به یې د تشریح له پاره غوښتنه ځني کول، راکټ د همدې ودانۍ پر سر ولګېد، خاورې، ډبرې او د ښیښو ماتې ټوټې پر دوی راشوه سوې. کرزی له ودانۍ څخه وتښتېد او وزارت ته راغلی هلته یې وینې او هغه دوړې و خاورې له ځان څخه پرېولې او د بهرنیو چارو وزیر یې پیدا کړ او له پېښې څخه یې خبر کړ. هغه ډېر حیران سو چې داسې پېښه څنګه امکان لري چې تر سره دي سي، چې دا زما او ستا دواړو له پاره یوه اشاره ده چې نور حالات د کنټرول څخه بهر دي. وروسته ما ده ته وویل چې نور دا ځای زما څخه پاته دئ. کرزي موټر کرایه کړ له هغه ځایه پېښور او بیا کوټې ته ولاړ. رباني دغه پېښه په سختو ټکو وغندل او هغه خلک چې له ده څخه یې پوښتنې کړې وې د افغانستان دښمنان وبلل خو په هغه وخت کې د ده خبرو چنداني ارزښت نه درلود.

د هغه وخت کیسې ویل د ځورونې، ورانې، هیواد پلورنې او د افغانستان د خلکو د غمیزې او غربت پارونه ده. داسې ډېرې کیسې سته چې هغه کسان چې خپل هیواد ته راستانه سول، څنګه بیر ته پاکستان او اېران او نورو هیوادونو ته وتښتېدل. کرزی وایي چې د ډېرو داسې دسیسو کیسې سته چې د بهرنیانو لخوا پر لار اچول سوي وې تر څو د افغانستان روح ور ووژني.

هغه دا و چې طالبان صحنې ته راوړاندي سول او د افغانانو اکثریت د حامد کرزي په شمول د هغوی خوا ته ور مات سول.

۵

د طالبانو راپورته کېدل

طالبان چي په لومړي سر کي د مجاهدينو له پخوانيو ډلو څخه جوړ وه

راپورته سول، ځکه يې طالبان بلل، چې د مذهبي ښوونځيو څخه راوتلي وه. طالب په اصل کي مذهبي عالم ته ويل کېږي. دغو ښوونځيو ته مدرسې هم وايي چې د پاکستان په خاوره کي موقعيت لري او زده کوونکي يې هغه افغان ځوانان دي چې کورنۍ يې د روسانو د اشغال په وخت کي پاکستان ته مهاجري سوي وې.

مدرسې د اسلام ډېر زيږ اوسختګيره شکل تدريسوي، چې تر جګړې وړاندي افغانانو هغه هيڅ نه پېژانده. ډېرو افغانانو د سوني اسلام په حنفي ښوونځيو کي زده کړي کړې دي چې د قرآن تر ټولو د زغمه ډکه ترجمه ده. په پاکستان کي مدرسې وهابيزم تدريسوي چې په لويه پيمانه د سعوديانو لخوا راوړل سو، چې غوښتل يې د روسانو له خوا د اشغال سوي افغانستان په مذهبي او سياسي چارو کي نفوذ وکړي.

د ځوانو افغانانو جذبېدنه او د دغه ايسار سوي ديني زده کړو په اړه د دوی د نه پوهي له کبله مدرسو دغه متعصب ځوانان سره راغونډ کړل، تر څو د طالبانو تر سپين بيرغ لاندي د مذهب په نامه مارچ وکړي.

په ۱۹۹۴ م کال کي رواني کورنۍ جګړې هيواد ټوټه ټوټه او په يوه بې قانونه دولت او د سيمي د ټوپکسالارانو او بدمعاشانو په خوندي ځای يې بدل کړ. افغانانو سولي، نظم او ثبات ته ډېره اړتيا لرله او دوی طالبان خپل ژغورونکي وليدل، په نولس سوه نويمو کلونو کي طالبان د يو ځواک په توګه د راپورته کېدو په حال کي وه، چې د ۱۹۹۴ م کال په پسرلي کي تر يوې پېښي وروسته په پرهېزګارو سره مشهوره سول. کرزی هغه کيسه داسي کوي، چې په کندهار کي يو ټوپکسالار له خپلي حريفي ډلي څخه دوې نجوني وتښتولې چې وروسته د هغه ټوپکسالار په مرکز کي ورسره ډله ييز جنسي تېری وسو، د طالبانو يوې کوچنۍ ډلي پر هغه مرکز حمله وکړه، نجوني يې آزادي کړې او هغه خلک يې په دار وځړول. د دغي ډراماتيکي ژغورني خبر خورا ژر په پراخه کچه خپور سو. پاکستانيانو دا يوه موقع وګڼل او د طالبانو سره يې د وسلو، وسايطو او نظامي مشاورينو مرسته پيل کړه. پاکستان د هغي ستري تجارتي لاري چې مرکزي اسيا ته غزېدلې دئ، چې د افغانستان له جنوب څخه تېرېږي په اړه ډېر تشويش درلود، دغه

لار د حکمتیار د ځواکونو لخوا کنټرولېده، د دې مخالفت یې وکړ چې دغه پاکستاني بار سوي موټران دي افغانستان ته نه را اوړي، او هلته دي پر پوله په افغاني موټرانو کې خالي سي. حتی تر دې وروسته هم لاره ډېره ډاروونکې وه او اکثره به دغه موټران د وسلوالو داړه مارانو لخوا تښتول کېدل. کله چې طالبانو سرحدي ښار ګوټی سپین بولدک د اسلامي حزب له ځواکونو څخه ونیوی، پاکستان دوی دې ته وهڅول چې هغه تښتول سوی کاروان راخوشي کړي چې البته دوی هم همدا کار وکړ. په همدې اوونۍ کې طالبانو کندهار ونیوی او د کابل پر لور په حرکت کي سول.

کرزی وایي د کندهار هر سړی پخپله طالبانو ته تسلیم سو، ځکه وژني، لوټماری او ورانۍ لا رواني وې د کله چې د مجاهدینو ډلو یو د بل په وړاندي جګړه پیل کړې وه. د مجاهدینو ځینو ډلو د طالبانو سره جګړه وکړه خو ډېر ژر یې له دې کبله ماته وخوړه چې طالبانو په پراخه اندازه ملاتړ تر لاسه کړی و او مجاهدینو هم د زړه له کومي جنګ نه کاوه. کرزی وایي چي موږ د دغه غورځنګ په اړه خورا لوړي هیلي لرلې، موږ هیله لرل چي طالبان به سوله راولي او افغانستان به بیرته افغانانو ته په لاس ورکړي. ولسمشر رباني، ما او نورو ګروپونو د دوی حمایت وکړ.

طالبانو د شمال پر خوا مخ پر کابل روان سول، او په غرب کي د هرات پر خوا چې د اسماعیل خان له خوا اداره کېدی، د ده ځواکونو د څو اوونیو له پاره مقاومت وکړ خو بالاخره د ۱۹۹۵ م کال د سپټمبر په میاشت کي هرات د طالبانو لاس ته ولوېدی. اسماعیل خان اېران ته مهاجر سو، طالبان په همدې کال د کابل تر څنډو پوري ورسېدل، د لاري په اوږدو کي به یې د حکمتیار ځواکونه خالي سلاح او ماته ورکول خو د احمدشاه مسعود د ځواکونو له خوا چې د کابل د ساتلو هڅه یې کول مخه ونیول سوه. بالاخره طالبانو چې په پراخه اندازه د پاکستان او سعودیانو لخوا اکمال سوي وه د ۱۹۹۶ م کال د اګست په وروستیو کي یې جلال آباد چې د مرکز شرقي دروازه وه ونیوی او تر هغه یوه میاشت وروسته یې کابل پخپله ولکه کي کړ . برطرفه سوی کمونیستې ولسمشر نجیب الله چې د ۱۹۹۲ م کال راهیسي یې د ملګرو ملتونو په دفتر کي پناه اخیستې وه له هغه ځایه راوایست او د

ولسمشر ماښۍ ته نژدې يې په دار وځړاوه. طالبانو دوه کاله په شمال کې د مزار شريف د نيولو له پاره چې د دوستم ټينګ مرکز و د ډېرو تلفاتو په ورکولو سره جګړه وکړه خو دغه چاره ډېر ژر په پاکستاني مدرسو کې د طالبانو په استخدامولو او د وسلو او موټرو په اکمال سره تر سره سوه. د ۱۹۹۸ م کال په مني کې طالبانو د افغانستان پر ۹۰ فيصده خاوره کنټرول درلود. هغه نوره ۱۰ فيصده خاوره چې د شمال غرنۍ سيمه وه د احمدشاه مسعود او د تاجکو، ازبکو او هزاره وو د شمالي اتحاد تر يوه بيرغ لاندي اداره کېده. طالبان په دې ونه توانېدل، چې د شمال دغه سيمي تر خپل واک لاندي راولي خو په نور ټول افغانستان کې يو زيږ قانون حاکم کړ. په تدريجي توګه هيواد د بهرنيانو لخوا يرغمل سو چې داسي اسلام يې ورته راوړ چي نړۍ يې سره ولړزول.

کرزی وايي چې افغانانو په لومړي سر کې ځکه طالبانو ته ښه راغلی ووايه چې قانون او نظم يې رامنځته کړ چې تر دې وړاندي بې قانوني، وژني او ورانی روان و. هر ځای چې به طالبانو نيوی هلته به سوله راتله. خو هلته به ډېر فشار او خورا ډېر ټينګار و. دوی هيواد شا ته بوتلی او ټوله هغه منځلاري شيان يې بند کړل چې په پراخه توګه منل سوي دي.

د ساعتيري پر ټوله فورمو، د کاغذباد الوزولو په شمول بنديز لګېدلی و. دوی خلک دې ته اړ ايستل چې راډيوګاني او تلوېزيونونه مات کړي او د هر ډول موسيقۍ پر اورېدلو بنديز و. نارينه له ږيري خريلو څخه بند سوي وه. د ورځې پنځه وخته لمونځ چې د افغانانو عادت ګرځېدلی دئ چې په هر ځای کې يې وخت راورسېد تر سره کړي اوس بايد په مسجد کې ادا سوی وای، خو پر ښځو د بنديز له کبله بيا طالبان د بهرنۍ نړۍ د ډېري غندني سره مخامخ وه. هيڅ ښځې نه سوای کولای چې بې له محرم کس څخه چې هغه به هم بالغ وي تر کور بهر ووزي، خو دا بيا د هغو ښځو له پاره خورا لوی مشکل و، چې مړونه به يې په جګړه کې وژل سوي وه. حتی که به يو څوک هم ورسره و نو بورقه يې بايد اغوستې وای. ښځو ته د کار او زده کړي اجازه نه وه خو دوی وعده کړې وه چې کله پر ټول شر او فساد بريالي سي بيا به د نجونو ښوونځي پرانيزي او کرزی وايي چې دوی لا خپل هغه شکنجو، د لاس

و پښو پرېکولو او د اعدامولو قانون ته زور وکړی و. خو غرب ته تر ټولو تکان ورکوونکی شي د کوچنیو خطاوو له کبله په جادو کي د خلکو وهل، په لوبغالو کي د سرونو پرې کول او په ډېرو ویشتل چي خلکو به هغه ته په ډېره خاموشي سره کتل.

طالبانو د خبرو نه کولو او هیڅ معاملې تر سره کولو قانون هم وضع کړ. کرزی وایي کله چي طالبانو کابل ولکه کړ دوی له دې څخه انکار وکړ چي د مجاهدینو د هغه ډلو سره قدرت شریک کړي چي له دوی سره یې د کابل په نیولو کي مرسته کړې وه او زیات دغه ناراضه مجاهدین د طالبانو پر ضد سول. کرزی له همدې غورځنګ څخه په لومړي سر کي بېل سو. د طالبانو په اړه چي په لومړي ځل په بدو شیانو وپوهېدم هغه په ۱۹۹۴ م کال کي د اعتراض په شکل کرزي په کابل کي د مجاهدینو د غیر فعال حکومت ته استعفی ورکړل، کابل یې پرېښود او کوټې ته راغلی چي هلته تر اوسه لا د پروفیسر مجددي مرکز موقعیت درلود. د طالبانو یو غړی چي یو ملا و کرزي د سرو لښکرو سره د جګړې راهیسي پېژنده د ده لیدلو ته راغلی. دغه ملا د افغانستان څخه راغلی او یو ناروغ یې راوستی او له کرزي څخه یې وغوښتل چي داسي زمینه ورته برابره کړي چي دغه مریض جرمني ته او یا بل غربي هیواد ته د تداوي له پاره ولېږي. کله چي مو د ناروغ کس په اړه خبري پای ته ورسولې د افغانستان په اړه بحث شروع سو. ده وویل ښاغلې کرزیه ! د طالبانو دغه غورځنګ مخ په وړاندي ځي خو زه غواړم تاسي ته یو شی ووایم، زموږ تر منځ مېز و او دغه ملا خپل لاس لوېشت کړ او پر مېز یې کښېښود او ویې ویل : بهرنیان چي زموږ هره لوېشت خاوره نیسي د زرګونو افغانانو ویني به وبهوي. دوی به د دې له پاره زموږ په زرګونو خلک ووژني. دوی به هیڅ رحم ونه کړي. دا د طالبانو د غورځنګ دریمه میاشت وه، چي زه په دغه لومړي خطر وپوهېدم چي هر څه سم نه دي.

راتلونکي خبر یو بل ملا چي ملا یارمحمد نومېده ورته راوړ. یوه ورځ هغه په کوټه کي د کرزي دفتر ته ورغی او ورته ویې ویل چي په دغه تحریک کي داسي کسان سته، چي موږ یې نه پېژنو. دوی په ناڅاپي توګه زموږ په هیواد کي راښکاره سول. دا څوک دي؟ موږ هغوی نه پېژنو. خو تر

اوسه لا خورا مجهز او خورا ښه وسلې لري. دا څه روان دي؟ ولي موږ افغانان دونه مسکينان يو چې دغه بهرنيان بيا خورا په غوره کي دي.

همدا رازونه همداسي پسې ښکاره کېدل، کله چي طالبان د کابل پر لور روان وه داسي چي سيمي به بېله د افغانانو د ښکاره دخالت څخه ورته تسليمېدلې. په داسي حال کي چي د طالبانو مهم مشران او قوماندانان په کندهار کي وه او ځايونه به ورته تسليمېدل. کرزی وايي دا چا کول؟ د رازونو افشا کېدل په همدې شان روان وه او زه وپوهېدم چي د طالبانو غورځنګ څونه تر اغېزې لاندي دئ.

په غورځنګ کي يوه بله نښانه هم راد بره سوه : په ۱۹۹۵ م کال کي هيڅ افغان طالب د کرزي سره تماس نه درلود. زه په دې وپوهېدم چي دوی زما سره په تماس نيولو کي مايوسه سوي دي او په کوټه کي زموږ کور ته راسي چي ما او زما پلار د پروفيسور مجددي په اداره کي کار کاوه او په دې هڅه کي و تر څو غربي هيوادونه افغانستان ته د مرستي له پاره رامات کړو. طالبانو به له کرزي سره د يوه مخالف کس په توګه کتل. چي البته دوی صحي هم وه. د ۱۹۹۵ م کال په نيمايي کي دی په دې وپوهېدی چي ځيني شيان خورا بد پر خرابېدو دي، ځکه چي طالبانو افغان کريکټر بايله او غورځنګ يرغمل سوی و. د چا له خوا؟ کرزی وايي چي يوه ورځ د څرخي الوتکي يوه پيلوټ چي ماله ډېره وخته راهيسي پېژانده زما د ليدلو له پاره څو واره زموږ کور ته راغی خو د دريم او که د څلورم مجلس په جريان کي يې ما ته وويل چي ما د طالبانو له پاره يوه وظيفه تر سره کړل. ما ته وويل سول چي يو لوی ډېري عرب سړي د څو نظامي افسرانو سره د شرقي ولايتونو له يوې سيمي څخه کندهار ته راوړه. دی وايي چي دغه عرب د پيسو دوه ډک بکسونه د ځان سره لرل او دی د طالبانو مرکز ته ورغلی چي د ملا عمر او ملا رباني سره وګوري.

د دغه پيلوټ د کيسې تر اورېدلو وروسته کرزی په دې خبر سو چي د عربي هيوادونو ډېر کسان د نورو بهرنيانو سره د کندهار د هوايي ډګر شاوخوا سيمي ته راغلي دي.

په همدې شان ډېري همدا ډول کيسې کرزي ته د هغو پخوانيو

مجاهدينو لخوا ويل كېدې چې د جهاد له وخت راهيسي يې ورسره پېژندل او پـه افغانسـتان كـې دننـه د روان بحـران څخـه خبـر وه. وروسـته نومـوړی وپوهېده چې طالبانو پر هغه بنديزونه لګولي دي. يوه كس ده تـه وويـل چې په كندهار كي د بهرني استخباراتي شبكي يوه افسر راته وويل چې د كـرزي څخـه ليـري ګـرځـه. وروسـته چـې كلـه امريكـايي ځواكونـو پـه هغـه پسـي د سوالونو د جوابولو له پاره كتل موږ د هغه د تسليمي چاري منظمي كړې خو هغه پاكستان ته وتښتېد هلته د پاكستانيانو له خوا ونيـول سو او امريكايانو ته يې په لاسه ور كړ چې هغوی بيا ګونتنامو تـه ولېږه. د همدې تېښتي له كبله ده خپل ځان مشكوک مجرم ثابت كړ. يو بل وخت چې طالبانو كابل ولكه كړ او په شمال كي د احمدشاه مسعود د ځواكونو سره په جګړه لګيا وه يو ځوان طالب په كوټه كي زموږ كور ته راغلی او زما د ليدلو له پاره يې هلته څو ورځي تېري كړي وې. بالاخره يوه كس وويل چې دغه نفر د يوې هفتې راهيسي انتظار كوي كه چيري وخت لرې له هغـه سره وګورئ. د هغه سره مي د ماخستن تر ډوډۍ وروسته وخت وټاكه كله چې ډوډۍ وخوړله سوه، هغه مي په لوړ منزل كي خپل د مجلس خوني ته راوغوښت، چې موږ به هلته كار كاوه. ما تری وپوښتل چې تاسي څوک ياست؟ ده كـرزي تـه خپل نوم ووايـه او هغـه نفـر پـه مركـزي افغانسـتان كـې د ارزګـان ولايـت څخـه و. ده كرزي ته وويل چې زه د پروان په ولايت كي وم، چې دا ځای د كابل شمال پلو ته دئ او هلته مي يو ډېر نابلده شي وليد. ده وويل چې زه د طالبانو د هغه ۱۵۰ كسيزي ډلـي غـړی وم چـې مـوږ تـه وظيفـه راكـړل سـوه، چـې د پـروان ولايت د غوربند د سيمي كنټرول په لاس كي واخلو. خو كله چې موږ د هغه ولسوالۍ كلي ته ورسېدو چې نور ځواكونه بيا د وړاندي لا هلتـه رسېدلي وه او ډېر خلک يې وژلي وه. موږ هغه څـوک و چې بايـد پـر دغـه ځـای مـو حملـه كړې وای. دغه ځوان كرزي ته وويل چې په دا سبا سهار موږ د څلورو پنځو SUV موټرانو كـاروان وليـدی، چـې تـوري سيښـې يې وې لـه دوی څخـه تېـر سول. دی وايي چې كله دوی تېر سول موږ زموږ قوماندان سره راغونډ كړو او راته ويې ويل چې دا يو راز دئ، چې دا خلک څوک وه او څـوک هلتـه تـر موږ مخكي ورسېدل. موږ د چا لـه پـاره جګړه كـوو؟ مـا فكـر كـاوه چـې مـوږ د

افغانستان له پاره جنګیږو، د ښه حکومت له پاره جګړه کوو خو دلته اوس نور کسان دي. دغه قوماندان ولاړی چې د همدې شیانو په اړه ښه فکر وکړي، چې وروسته یې بیر ته موږ سره راټول کړو. ده خپلو جنګیالیو ته وویل چې زه نور په دغه جګړه باور نه لرم. دا زموږ جنګ نه دئ. دا افغاني شی نه دئ، په تاسي کي چې هر څوک غواړي ولاړ سي کولای سي ځکه چې دغه کسان به سزا ونه ویني.

دغه ځوان طالب کرزي ته وویل چې وروسته ما خپل ګروپ پرېښووی خپل کلي ته راغلم او هلته مې دا کیسه خپل پلار ته وکړه، هغه راته وویل چې کوټې ته ولاړ سه هلته همدا کیسه حامد کرزي ته وکه. دا د دغه ځوان داستان و، چې تر هغه وروسته د کرزي د کور څخه ولاړ او بیا یې تر اوسه نه دئ لیدلی.

کرزی وایي چې دغه پېښې زه په دوو شیانو باوري کړم، یو دا چې د افغانستان په ورانولو کي د بهرنیانو لاس و بل دا چې زه یې په سهېل ختیځ کي د طالبانو په مخالف مرکز بدل کړم. ما نه دغه طالب پېژانده او نه هم د هغه پلار، خو بیا هم هغه خپل زوی سیده ما ته راولېږه.

د کرزي په باور چې یو څرګند لاس او هڅې په طالبانو کي لیدل کېدې، چې افغانستان بې حرمته کړي. نژادي نفرت راولاړ کړي. د افغان ټولني سپکاوی وکړي، زړه ورتوب یې ور مسخه کړي او په خپلو کولمو یې نس ور وګنډي. دوی غوښتل چې افغانان بې عزته کړي. د خپل پېژند څخه یې محروم، غیرانساني او بې کلتوره یې کړي. د بېلګي په توګه چې ښځه د خپل خاوند په مخ کي وهل او یا مېړه یې د خپلي ښځي په وړاندي له دي کبله په بازار کي وهل او سپکول چې مېرمني یې غلط رنګ بوټونه په پښو کړي دي. کرزي ته په همدې اړه د ملګرو ملتونو د یوه کار کوونکي لخوا چې د بنګله دیش هیواد اوسیدونکي و د هغو تاکتیکونو په اړه وویل چې کله ده په افغانستان کي د کار کولو پر وخت لیدلي و. ده ماته وویل چې زه په افغانستان کي د بنګله دیش په شان د توهینونکو پېښو شاهد یم او کله چې ما هغه ولیدي سمدستي وپوهېدم چې خورا اساسي هڅي رواني دي تر څو د افغانانو څخه خپل تهذیب واخلي، اروا یې ور ووژني، او په مذهبي تونـد

لاريتـوب يـې وربدلـه كـړي. اسـلام؟ طالبـانو هـيڅ اسـلام نـه عملـي كـاوه، برعكس دوى اسلام ته د ماتي وركولو اله وه چې د همدي له پاره راوتلي و چې اسلام او افغانستان يو ځاى سره وران كړي. هر څه چې دوى تـر سره كـړل هغـه د اسـلام پـر ضـد وه. د ښځو سپكاوى اسـلام نـه دئ، كوچنيـان د ښوونځيو څخه محروموول اسلام نه دئ، د ژوند اخيستل د اسلام پر ضد دي او خپل هيواد خرڅول د اسلام پر ضد كار دئ.

كرزى په دې باور دئ، چې طالبان د بهرنيو ځواكونو اجنټان سول، تر څـو افغانسـتان د زرګونـو كلونـو د تـاريخ او كلتـور څخـه بـې برخـې كـړي اوافغانان هغه وخت په دې وپوهېدل چې د افغاني مشرانو اساسي وژني پيـل سوې، چې په هغو كي د كرزي خپل پلار، او بل لوى قوماندان عبدالحق وژل او د باميـانو د بتـانو ورانول شـامل وه. د بودا دغه جوړه مجسمې چې يوه يې ۱۷۵ فوټه لوړه په باميانو كي په يوه پرښه كي ۱۸ سوه كاله په افغانستان كي تر اسلام وړاندي جوړه سوې وه، دا يوه تـاريخي خزانه وه، خو طالبانو هغه د ۲۰۰۱ م كال پـه اپريـل كـي پـه چاودېدونكو توكو او توپونو ونړول او ذره ذره يې كړل. چې په نړۍ كي يې په پراخه توګه پر ضد مظاهرې وسوې. كرزى وايي چې افغانانو دا كار غلط باله، خو پـه هغـه وخـت كـي دوى د همدې شي د مخنيوي له پاره توان نه درلود. پـه هزاره باميـانو كـي د طالبانو څخـه نفرت كېده، هزاره ګانو د شمالي ټلوالي پـه ملاتـړ پـه مزارشريف كـي جګـړه وكـړه خو د طالبانو له خوا په اساسي توګه د كسات اخيستلو له كبله ووژل سول. د باميانو اوسني اوسېدونكي وايي چې دوى د دې شاهدان دي چې دغه بتـان د پاكستان د نظامي مشاورينو لخوا ونړول سول.

كـه څـه هـم كـرزى او پـلار يـې پـه افغانسـتان كـي نـه وه، خـو دوى د هغـو پخوانيو مجاهدينو له كبله چې په پخواكي يې ورسره ملګري وه او اوس د طالبـانو د غورځنـګ غـړي وه پـه واسـطه پـه افغانسـتان كـي معلومـاتو تـه پـه پراخـه كچـه لاس رسـى درلـود. دغـه معلومـات كـرزيـانو تـه پـر هغـه سـربېره راتلل چې د كرزي سره د تماس نه نيولو اخطارونه وركول كېدل. كله چې د داسي كيسو اورېدل ډېر سول چې د طالبانو پـه غورځنـګ كـي د افغانـانو واك ورځ تـر بلـي لږېږي كـرزى پـه دې فكـر كـي سو چـې د طالبـانو پـه وړانـدي يـو

مقاومت سره منظم کړي. کرزی وایي تر دې وړاندې چې موږ دغه مرحلې ته ورسېږو موږ کوښښ کاوه چې له دوی سره خبري وکړو. موږ د ۱۹۹۵ م کال په پیل کې یو لوړ رتبه پلاوی کندهار ته د ملا عمر سره د لیدلو له پاره ورولېږی خو ده له موږ سره د لیدلو څخه انکار وکړ او خپل مرستیال دوهم لمبر کس ملا رباني يې د هیئت سره د لیدلو له پاره ور ولېږی. د کرزي پلاوي دوی ته وړاندیز وکړ، چې طالبان دي د افغان کارپوهانو څخه مرسته وغواړي لکه اقتصاد پوهان، انجنیران او تیکنوکراتان چې هیواد پر پښو ودروي. خو طالبانو دغه وړاندیزونه رد کړل. کله چې طالبانو په ۱۹۹٦ م کال کې کابل ونیوی دوی حامد کرزی په ملګرو ملتونو کې د خپل استازي په توګه وټاکی، خو ده دغه وظیفه د ځینو ښکاره لاملو له کبله رد کړه. دی وایي چې ما به د افغانستان نماینده ګي نه کولای بلکي د بل چا استازی به وای. په ۱۹۹۸ م کال د طالبانو د بهرنیو چارو وزیر چې تر اوسه لا د کرزي نږدې ملګری و، ورڅخه وغوښتل سول چې د امریکا د شاردافیر سره وګوري. چې طالبانو وروسته دغه پېښه په رسمي توګه پر کرزي تړل. امریکایي شاردافیر وویل چې امریکا داسي معلومات تر لاسه کړي دي چې د خوست په ولایت کې د ترهګرو روزنیز مرکزونه دي کوم چې د افغانتسان سهېل ختیځ کې د پاکستان پر پوله پروت دئ. د بهرنیو چارو وزیر وویل ډېر ښه که تاسي زما څخه په دې اړه پوښتنه کوئ زه خو په داسي هیڅ شي نه یم خبر او نه موږ هلته کومي اډې لرو، شاردافیر وویل چې موږ شواهد لرو. وزیر وویل که تاسي د دغو شیانو په اړه معلومات لرئ نو په دې به هم پوهېږئ چې دغه اډې چیري دي، د هغوی اکمالاتي لاري در ته معلومي دي او تاسي بايد په دې هم خبر یاست چې چا جوړې کړي دي او د دغو فعالیتونو اصلي مرکزونه چیري دي. نو په دغه قضیه کې تاسي د اصلي سړي سره خبري نه کوئ. د کرزي په قول چې د درو میاشتو په جریان هغه وزیر د خپلي دندي څخه لیري سو. د تروریستانو د روزنیزو مرکزونو مسئله د طالبانو تر وس تېر کار و.

د ۱۹۹۵ م کال په پای کې کرزي په آزاده توګه د طالبانو مخالفت پیل کړ او په ۱۹۹٦ م کال کې په فعاله توګه يې د دوی د مخالفینو په راغونډولو

لاس پوري کړ. دا د ملي نجات د رهبري سره د بحث کولو څخه راپیل سو او د نورو منځلارو افغانانو سره چي په کوټه کي اوسېدل او له هغه ځایه پاشل سوي وه. په اسلام آباد کي د غرب د مختلفو هیوادونو د سفارتونو سره په ملاقاتونو کي به کرزي د طالبانو په وړاندي خبري کولې او غربیان به یې په غورځنګ کي د راپورته کېدونکي خطر له نښو څخه خبرول. مګر په یوه سفارت کي د ملاقات پر وخت یوه غربي ډیپلوماټ ده ته وویل چي تا د طالبانو پر ضد خورا خپله خوله پرانیستې ده. سړیه له ځان سره پام کوه هغوی به دي کوکي موکي کړي. خو کرزي وایي څونه چي به زه په افغانستان کي له حالاتو خبرېدم هغونه به زه د طالبانو مخالف واقع کېدم.

ده په اسلام آباد کي غونډې تر سره کړې او بله یې په استانبول کي د افغان ګروپونو سره ملاقاتونه وو. دغه پروسه ډېره لویه سوه چي په ۱۹۹۸ م کال کي په فرانکفورټ کي یې لویه غونډه راوبلل چي ورپسې څلوېښت مخور افغان مشران په روم کي سره جرګه سول کرزي وایي چي تر هغه وروسته د طالبانو ضد دغه غورځنګ ډېر ژر وغوړېدی، او هر یوه لکه رباني، ملي نجات، احمدشاه مسعود او مورړ ټولو برخه پکښې اخیستې. د دغو خبرو نتیجه دا سول چي دا ټوله د افغانانو حل و او هغوی د لویې جرګې د رابللو پرېکړه وکړه. د طالبانو ضد دغه ټلوالي اعلامیه خپره کړه چي د نړۍ مطبوعاتو هم ورته توجه وکړل. مورړ همدا شان دا اعلامیه طالبانو ته ولېږل او هغوی ته مو په لویه جرګه کي د ګډون بلنه ورکړه خو دا هر څه یې رد کړل.

کرزي په دوامداره توګه د نړیوالي ټولني سره په تماس کي و او په هفته واره توګه به یې په اسلام آباد کي د امریکا، برطانیې، فرانسې، جرمني او ایټالیا له سفارتونو څخه لیدني کولې. کرزي په منظمه توګه روم ته شاه ته د حالاتو په اړه د راپور ورکولو له پاره سفرونه کول او ده د طالبانو د نسکورولو له پاره یوه پلان هم جوړ کړي و چي د لوي جرګي جوړول هم پکي شامل و.

کرزي څو واره واشنګټن ته سفرونه وکړل د سنا د بهرنیو اړیکو کمېټې ته یې وینا وکړه او د بهرنیو چارو د وزارت د مامورینو سره یې د سنا او پارلمان په ډېرو غونډو کي ګډون وکړ. دی وایي چي دې کار بېله دې چي سیاسي

ملاتړ تر لاسه کړم نور کومي خاصي پايلي نه لرلې. په افغانستان کي د نظامي عملياتو له پاره هيڅ ملاتړ نه و موجود. شايد افغانستان دونه مهم نه و او د افغانستان غميزه او د افغانانو وژنه د دغوهيوادونو له پاره کوم د اندېښني وړ شی نه و. موږ يو غريب هيواد و په تجارتي لحاظ مو دوی ته څه نه سوای ورکولای. کرزی وايي چي غربي حکومتونو د افغانستان مسئلې ته د غرب په عينکو کي کتل. زه اوس پوهېږم چي دوی به شايد غوښتل چي زموږ ملاتړ د اصولو له مخي وکړي او دوی زموږ په زړونو او روح کي د دې توان نه ليده چي موږ دي طالبان راوپرزوو. دوی يوازي پر ټانکونو او توپونو حساب کاوه. دوی د دغه څواکمن ملت د زړه اواز نه اورېده چي دا هر څه تر سره کولای سي، خو نه دا چي په افغانستان کي رواني غميزي ته د پای ټکی کښېږدي.

د قومي مشرانو څخه نيولې د ناراضه طالبانو په شمول او ژورنالستان په کوټه کي د کرزي کور ته راتلل او د بي بي سي، امريکا ږغ او آزادۍ راډيو له پاره به يې مرکې ورسره کولې. د ده ږغ وزن درلود چي دی په هغه وخت کي نه و په خبر، خو د بي بي سي دري او پښتو څانګو به افغانانو ته معلومات رسول چي حتی طالبانو د دغسي پروګرامونو پر اورېدلو بنديز لګولی و خو ډېرو افغانانو به په پټه غوږ ور ته نيوی. کرزی وايي چي په يوه مرکه کي ما پر طالبانو ږغ وکړ، چي د بهرنيانو څخه خپل ځانونه جلا کړي، ما وويل چي پروګرام ستاسي سره يعني د افغاني طالبانو سره نه دئ دا بهرني طالبان دي چي هيواد يې يرغمل کړی دئ. دغه نشراتو خورا زياتي اغېزې لرلې، تر دې وروسته افغاني طالبان تر ډېر فشار لاندي راغلل ځکه چي پر دوی باندي نور هغو بهرنيانو چي غورځنګ يې کنټرولوی اعتبار د لاسه ورکړی و.

د طالبانو او د هغوی د پلويانو له پاره د کرزيانو فعاليتونه د يوه زنګ په معنی وه او حامد د دوی يو ښکاره او ژبور مخالف راڅرګند سو. لومړی دوی هڅه وکړه چي دی راضي کړي. يو ځل دوی ده ته قومي مشران ور واستول چي ته څه غواړې؟ راسه زموږ سره يو ځای سه که غواړي چي د بهرنيو چارو وزير سې موږ به دي همدا اوس وټاکو. په جواب کي کرزي ملا عمر ته يو ليک وليکه، چي په هغه کي راغلي وه، چي افغانانو ستا څخه ډېري هيلي

لرلې خو تا دوی ته غم او مايوسي راوړل. داسي چي افغان کوچنيان دي له ښووني څخه محروم کړل. په هيواد کي آزادي نسته او همدا شان داخلي جنګونه. ما ده ته وويل چي يوازينۍ لار چي هيواد له دغه غميزي راوباسي هغه د لويي جرګې رابلل دي، چي بله هيڅ لاره نسته. بېله دې چي فنا کېږي. ملا عمر په جواب کي وويل چي زه ستا د ځينو غوښتنو سره موافق يم خو نه د لويي جرګې سره.

طالبانو همدا شان کرزي ته د ده د سر کښو فعاليتونو او د طالبانو پر ضد د وينا له کبله اخطار هم ورکړ، چي په پايله کي يې په ۱۹۹۹ م کال کي پلار ور مړ کړ. دی وايي چي شايد دوی به په ما پسې وه دا چي دوی زه نه سوم پيدا کولای نو زما پر ځای يې زما پلار وواژه. خو ما پر خپل ځان چاپېر هيڅ څوک نه لرل چي ما دي وژغوري، حامد او پلار يې څو واره د ممکنه ترور په اړه سره رږغېدلي و خو مشر کرزي به ويل دوی په ما هيڅ هم نه کوي ځکه چي زه سپين ږيری يم او له بله پلوه دوی پوهېږي، چي دا ټولي چاري ته تر سره کوې. له ځان سره دي پام کوه. حتی يوه ورځ تر هغه وړاندي چي د ده پلار ووژل سي د کرزي په ياد دي چي په کوټه کي هغه زما کور ته چي دده د کور په مخامخ کوڅه کي و راغلی او زموږ ځينو کسانو هغه احاطه کړی او بدرګه کاوه. ده ورته وويل چي دا تاسي هلکان څه کوئ؟ دوی به په ما هيڅ هم ونه کړي بلکي د ده پر شاوخوا راټول سئ يعني د حامد امنيت وساتئ. خو په دا سبا مشر کرزی وويشتل سو او مړ سو.

د کرزي د پلار دا هيله وه، چي په خپل کلي کي دي ښخ سي. د ده د همدې هيلي د پوره کولو په خاطر حامد کرزی د خپلو ملګرو افغانانو د درناوي له پاره همدا کار وکړ. دی وايي چي ما يې جسد له کوټي څخه د افغانستان کندهار ته انتقال کړ. په سلګونو کسان به په مراسمو کي د ګډون له پاره راتلل خو طالبانو هيڅ مزاحمت ونه کړ.

د ده د پلار تر وژلو وروسته په پاکستان کي د امريکا سفير ده ته وويل چي بايد نور دا ځای پرېږدې ځکه چي کېدای سي هغوی تا هم ووژني، کرزي په جواب کي ورته وويل زه به هيڅ کله ولاړ نه سم، ددې پر ځای چي ما ته د دې ځای د پرېښوولو وايي زما سره مرسته وکه. طالبانو په وار وار

هڅه وکړه چې دی ووژني خو تر هغه وروسته د ده امنیت خورا ټینګ ساتل کېده. دی وایي چې خدای موږ وساتلو.

د ۲۰۰۰ م کال په جون کې کرزی د افغانستان کندهار ته (د شپې لیکونه واستول) چې هلته په پټه وویشل سي چې په هغه کې یې د خلکو څخه غوښتي وه چې د طالبانو په وړاندې مقاومت وکړي او دغه رژیم ته خاتمه ورکړي. په لیک کې دا هم ویل سوي وه چې هیواد پر بهرنیو خرڅ سوی دئ او په خپله یې د افغانانو تر منځ مشکلات راپورته کړي دي. کرزی وای چې موږ یو ۱۵ کلن کوچنی پر بایسکله د شپې ناوخته د کندهار شاوخوا ته ولېږی او هغه د دغه لیک دوولس سوه کاپۍ توزیع کړې. طالبان وارخطا سول، او په زیاته اندازه ځواکونه یې ښار ته ور داخل کړل، سړکونه یې وتړل او په ټوله ښار کې یې مورچلونه ونیول.

د ۲۰۰۱ م کال وروسته چې کله طالبان له واکه ګوښه سول، دوی هم همدا د شپې د لیکونو خپرول په کلیو کې پیل کړل، په هغو کې به یې خلک ګواښل چې که د ناټو او ائتلافي ځواکونو سره همکاري وکړي نو د وهلو، شکنجه کولو او د مرګ د سزا سره به مخامخ سي.

د دې ټولو سره کرزي د هر چا سره چې غوږ به یې نیوی خبري کول جاري وساتل او د طالبانو په وړاندې کار یې همداسي جاري روان و.، چې دقیقه په دقیقه په افغانستان کې دننه خلکو ته ټلیفونونه کول هغوی به یې په کوټه کې منل او له هغوی څخه به یې معلومات تر لاسه کول او ورته ویل به یې چې په افغانستان کې څه روان دي او کوښښ به یې کاوه چې د هغوی مورال ور لوړ کړي. کرزی وایي کله چې نړۍ زموږ مرستي ته راغله او موږ منظم سولو سبب یې دا و چې موږ دغه بې شانه ملاتړ مخکې تر لاسه کړی او منظم کړی و. د هغه پیلوټ کیسه چې څو میاشتي وړاندې یې د یوه بېړه ور او جګ عرب په اړه ویلې وه چې د پیسو دوه ډک بکسونه ورسره وه و کرزي ته خبرداری و، چې د پاکستان تر څنګ نور خارجي عناصر هم په افغانستان کې د نفوذ غځولو په هڅه کې دي. دغه جګ عرب بېله شکه اسامه بن لادن و. کله چې ده د نولس سوه اتیایمو کلونو د جهاد په جریان کې خپل ځان په افغاني چارو کې ور داخل کړ، نو ده د منځلاري پروفیسور مجددي د ملي

نجات سره هیڅ اړیکي نه ساتل د هغه پر ځای یې دې ته ترجیح ورکول چې خپلې پیسې او ایډیالوژي چې په توندلارو اسلامي ډلو کې نفوذ وکړي په ځانګړې توګه د حکمتیار او سیاف سره.

په هر صورت هر یو زموږ په شمول د دې مسئولیت لري اوباید وغندل سي چې داسې کسانو ته یې د راتګ اجازه ورکول، مګر غرب او راډیکال توند لارو مسلمانانو یو ځای کار سره کاوه، هیڅوک نه سي کولای غرب ددغه مسئولیت څخه خلاص کړي چې د دوی د مرستو څخه څه کوچ راووتل. په دا خورا نژدې وخت کي چي په افغانستان کي مذهبي توندلاري توب غوړیدلي و ملت یې سپک کړ او افغانانو ته یې لویه غمیزه راوړل. اسامه په آزاده توګه کولای سوای چي په کندهار او د هیواد په نورو برخو کي خپل د روزني مرکزونه جوړ کړي له همدې امله نو نړیوالي ترهګرۍ په یوه داسي هیواد کي چي فعاله هوايي ډګرونه، الوتکي او په پراخه پیمانه وسلې یې لرلې خپل وزرونه وغوړول .

په ۱۹۹۸ م کال کي چي کله د طالبانو د بهرنیو چارو وزیر امریکايي شاردافیر ته ویل چي دوی په خوست کي د ترهګرو د اډو په اړه هیڅ معلومات نه لري په همدې وخت کي په شرقي امریکا کي نایروبي او دارالسلام کي القاعدې د امریکا پر سفارتونو بمي بریدونه وکړل. د اګست پر اوومه په یوه وخت کي دغه موټرو چاودنو ۲۵۰ کسان ووژل اوپه سلګونو نور یې ټپیان کړل. امریکا په مستقیمه توګه بن لادن په دغو حملو کي په لاس لرلو تورن کړ. د اګست پر ۲۰ مه ولسمشر کلنټن د افغانستان په خوست کي د اسامه بن لادن ښوونیز مرکزونه او په سوډان کي یوه فابریکه چي د اسامه بن لادن ملکیت و او د امریکا د استخباراتو د راپورونو له مخي چي دا ځای اټومي وسلو ښځي ده په کورز توغندیو وویشتل.

کرزی نن پوښتي چي ایا ولسمشر کلنټن په هغه وخت کي تر دې نور څه نه سوای کولای؟ که په هغه وخت کي نړۍ تر هغه ډېر څه کړي وای د نیویارک غبرګولي ټاورونه به نن ولاړ وای. دغه قوي درس مخکي لا هېر سوی و مشکل بیا راپیدا سو، او افغانستان یو ځل بیا ژغورلو ته اړتیا لرل.

٦

د ۲۰۰۱ کال د سپتمبر ۱۱ مه

په افغانستان کې د تروریزم پر ضد د جګړې پیل

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر پر نهمه دوه عرب د ژورنالستانو په بڼه یوه ویډیو کیمره عیار کړل او د افسانوي قوماندان احمدشاه مسعود چې د پنجشېر د زمري لقب یې ګټلی و پخپله پلرنۍ غرنۍ ښایسته دره کې چې په بریالۍ توګه د هغه په دفاع توانېدلی و د مرګ امادګي ونیول. مسعود د روسانو سره د جګړې په اوږدو کلونو کې ژوندی پاته سو، چې هغوی په وار وار هڅه وکړه، چې مځکه په بمباریو، ټانکونو او توپونو پر هغه باندي سور تنور وګرځوي. ده او د ده تاجک، ازبک او ترکمن اردو په دوامداره توګه روسانو ته سرخوږی جوړ سو او د شمال غرونه یې د جګړو په ټول جریان کې وساتل.

کله چې په ۱۹۹۲ م کال کې کمونیسټ حکومت رانسکور سو، مسعود د مجاهدینو د بې اتفاقه حکومت د دفاع وزیر سو. کله چې په ۱۹۹٦ م کال کې طالبانو کابل ونیو دی غرونو ته پر شا سو او هلته یې په تکرار سره د

طالبانو حملې د روسانو په شان پر شا کړې. چې د هغوی نظامي افسرانو د مجاهدینو په ټولو نظامي قومندانانو کې ده ته د هوښیار قوماندان په توګه قایل وه. روسانو وروسته دی د طالبانو په وړاندې په جګړه کې حمایه کاوه. ښایسته، جادوګر، هوښیار او توریالي مسعود خورا لږ غرونه پرېښوول خو د هغو ژورنالیستانو سره به یې په ازاده توګه مرکې کولې چې پنجشېر ته به ورتلل او د افغان لانجې په وخت کې یو نړیوال اتل سو. ده د طالبانو سره وسله واله مبارزه کوله او په ځو ځو واره یې د امریکا او غربي هیوادونو څخه وغوښتل چې له ده سره د افغانستان څخه د طالبانو او د هغوی د عرب ملګرو په شړلو کې مرسته وکړي.

همدې شي دی نه یوازې د طالبانو او د هغوی د مشر ملا محمدعمر په دښمن بدل کړ، بلکې د اسامه دښمني هم ور تر غاړې سوه، چې په یو ترهګر سره پېژندل کېده او په ۱۹۹۸ م کال کې په افریقا کې د امریکا پر سفارتونو د حملو طراح و.

مسعود د هغې کېمرې مخ ته کښېناست چې هغه عرب عیار کړې وه، تر څنګ یې پخوانی ملګری مسعود خلیلي ناست و، چې اوس د مسعود په اداره کې په هندوستان کې سفیر و. او د اسلامي وحدت سره یې تړاو درلود. خلیلي د انګلیسي په شمول په څو ژبو بړغېدلای سي، چې په دغو عربو کې د یوه یې هم انګلیسي زده وه.

یوه عرب کېمره روښانه کړه، چې سمدستي ورسره چاودنه رامنځته سوه. یو ډېر زوره ور بم په هغه کې ځای پر ځای سوی و او د مسعود کسانو د هغه په چیک کولو کې غفلت کړی و. مسعود ډېر شدید زخمي سو. یو عرب ځای پر ځای مړ سو او هغه بل چې کله د تښتې هڅه کوله د مسعود د ساتونکو لخوا ووژل سو. مسعود خلیلي او فهیم دشتي چې پر مسعود یې مستند فلم جوړاوه هم سخت ژوبل سول.

مسعود ګاونډي تاجکستان ته په څرخکه کې واستول سو، چې هلته یې ملګرو خورا زیات کوښښ وکړ، چې هغه وژغوري خو وې نه سوای کولای، خو ځیني څارونکي بیا وایي چې مسعود په هغه چاودنه کې سمدستي مړ سو.

دا حمله د القاعده کار و، خو دا چې دغه وژني د ۱۱ سپټمبر له پېښې سره تړاو درلود که نه لا تر اوسه نه ده روښانه. خو دا هم سر سره لګوي چې بن لادن غوښتل چې مسعود تر ۱۱ سپټمبر تر پېښې وړاندې له مخې لیرې کړي او ځواکونه یې سره بې نظمه کړي، ځکه چې دی پوهېده چې امریکا به په امریکا کې تر حملو وروسته په طالبانو پسې راځي، خو حامد کرزی په دې نه دئ خبر چې د دغو پېښو تر منځ تړاو و که نه. سړی نه پوهېږي چې د دغو دوو پېښو تر منځ ته تړاو و او که په تصادفي توګه یې وختونه سره برابر سول. دا هغه څه دي چې شاید موږ هیڅکله په خبر نه سو. په څه چې موږ پوهېږو هغه دا چې یو لوی افغان توریالی مو د لاسه ورکړ.

په ژوند کې مسعود اتل و خو په مړیني یې د پیر مقام تر لاسه کړ. ده ته د ملي اتل لقب ورکړل سو او د هغه تصویرونه به د دوکانونو پر دېوالونو او په کورونو کې ځړېدل او یو رنګه تصویر یې چې څو منزله لوړ دئ د کابل په ترمینل کې د کرزي د کوچني عکس تر څنګ منښتی دئ. کاشکې مسعود ژوندی وای چې خپله شمالي ټلواله یې لیدلې وای چې طالبان له کابل څخه باسي او د ولسمشرۍ له پاره یو ځواکمن کاندید و.

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر پر ۱۱ مه کرزی په اسلام آباد کې و او د سفارتونو دوره یې کوله چې پر مسعود د حملې یې واورېدل خو په هغه وخت کې لا دا څرګنده نه وه چې د پنجشېر زمری وژل سوی دئ. کرزی تر ۱۱ سپټمبر یوه میاشت مخکې له مسعود سره لیدلې وه او د طالبانو په وړاندې پر روان کمپاین سره بړغېدلي وه او پر دې موافقې ته سره نژدې سوي وه چې دغه بړغیز مخالفت به په وسله وال شورش اړوي. په اسلام آباد کې د ورځې تر ملاقاتونو وروسته کرزی د ماښام د ډوډۍ دمخه قدم وهلو ته ولاړ، دا په اسلام آباد کې د ورځې پای خو په متحده ایالاتو کې د نه هېرېدونکې ورځې پیل و.

کرزی وایي چې زما موبایل ټلیفون ته زنګ راغی. دا زما د ورور بړغ و، چې ویل یې یوه الوتکه د نیویارک په ښار کې د نړیوال تجارتي مرکز له یوه ټاوره سره ولګېده، کله چې مې دا واورېدل زه دستي وپوهېدم چې دا اشتباه نه ده، کله چې یوه بله الوتکه د نړیوال تجارتي مرکز د هغه بل ټاور سره

ولګېدل زه پوه سوم چې دا یوه تروریستي حمله ده.

د ورور تر ټلیفون وروسته کرزی د سبا ورځې له پاره په سفارتونو کې خپلې غونډې وځنډولې. دی وایي چې تر دې وروسته به نو د دوی هغه ټول څه ور په زړه سوي وي چې ما په دا تېرو شپږو کلونو کې ورته ویل. کرزي غرب ته د خطرناکه توندلاري غورځنګ په اړه خبرداری ورکړ، چې د طالبانو تر واکمنۍ لاندې یې په افغانستان کې خوندي ځایونه پیدا کړي وه. ده کوښې ته د تګ تیاری ونیو، او په دې پوهېده چې نور د خبرو وخت تېر دئ او هغه وخت رارسېدلی دئ چې افغانستان ته دننه ولاړ سم او طالبان له واکه لیرې کړم.

یوه ورځ وروسته کرزی کوښې ته راورسېد په سلګونو کسان له ټولو سیمو څخه و ښار ته راغلي او دوی په دې باور وه چې اوس نو باید یو څه تر سره سي. کرزی د طالبانو په وړاندې پېژندل سوی مشر و او افغانانو هغه ته د لارښووني له پاره کتل. د طالبانو تر واکمنۍ لاندې افغانستان په یوه تیاره هیواد بدل سوی و، چې یوازې پاکستان، سعودي عربستان او متحده عربي اماراتو په رسمیت پېژانده. اوس پر متحده ایالاتو باندې ترهګرو بریدونه کړي وه چې هغوی په افغانستان کې تربیه سوي وه او د اسامه بن لادن له خوا هلته د ځانمرګي عملیاتو له پاره لېږل سوي وه، نو له همدې کبله افغانانو په عکس العمل کې د امریکا او د ملګرو د یوې لویې حملې تمه لرل. کېدای سوای چې افغانستان بیر ته افغانانو ته حواله سوی وای.

کرزی وایي چې زموږ د کور پر شاوخوا خورا لویه ګڼه ګوڼه وه او نور هم پسې را روان وه. په راتلونکو څو ورځو کې مې په پټه افغانستان ته د تګ تابیا وکړل. چې زه لا د وړاندې دې کار ته چمتو وم. کرزی په تېر مارچ کې د هرات د ځواکمن قوماندان اسمعیل خان سره ولیدل، چې اوس په ایران کې د طالبانو له کبله مهاجر سوی دئ، چې چارې سره همغاړې کړي. تر دې وړاندې شمال ته د مسعود د لیدلو له پاره تللی و. نو نور څه هغه دا چې پاکستان د کرزي د وېزې د اوږدولو څخه انکار وکړ، چې شاید دا به د طالبانو ضد فعالیتونو له امله و. دی وایې چې زما له پاره نور څه نه وه پاته چې تر سره یې کړم. زما له پاره یوازینۍ لار دا وه چې یا به تسلیمېدلای او یا

په افغانستان ته دننه تللای، تر څو حمایت تر لاسه او جګړه وکړم.

تر دې څو ورځې وړاندي چي کرزی کوټه پرېښودي ده خپل ورور ته وويل چي د ده له پاره پیسې پیدا کړي او ورور ته یې وويل چي زه افغانستان ته ځم. هغه ډېر حیران سو او ما ته یې وويل چي خپل له دې پرېکړې څخه تېر سم، خو ما ور ته وويل چي نه زه به خامخا ځم. د دا سبا ورځې د ماپښین پر پنځه بجې کرزي خپلي مېرمني ته وويل چي زه سرحد ته د یوه ملګري وفاتحي ته ځم چي زما یو څو جوړې کالي، د غاښو برس او کریم سره تیار کړي. دې وويل چي نو بیا دې شیانو ته څه اړتیا ده. ته کولای سې چي په یوه ګړي کي ولاړ سې او بیر ته راسي. ما ور ته وويل چي خبره داسي نه ده که زه په دوو ورځو کي نه راغلم او یا مي ټلیفون نه راوکړ، نو ما هېر کړئ. د کرزي مېرمن ډېره حیرانه سوه، خو تر دې چي هغه نور څه ووايي کرزي دروازه بنده کړه او ووت. کرزی وايي چي ما نه غوښتل چي هر چا ته دا موقع ورکړم چي ما دي له خپلي پرېکړې څخه واړوي.

په کوټه کي د هغو ورځو په جریان کي چي دی لا افغانستان ته نه و تللی له ډېرو خلکو سره چي په هغه کي د امریکا نامعلوم چارواکي هم شامل وه ولیدل، او هغوی له ده سره ژمنه وکړه چي کله ته افغانستان ته ننوزې نو ستاسي مرسته به کوو. خو دی په دې نه پوهېدی، چي څونه ژر او په څومره پیمانه به امریکا په افغانستان کي د نظامي لحاظه مشغوله سي. له ده سره د نظامي ملاتړ وعده وسوه، خو په دې ډاډه نه و چي معنی هوايي ملاتړ دئ که مځکنی. ځواکونه دي او که یوازي وسلې او مهمات دي. کله چي کیسه ښکاره سوه ده دا هر څه او تر دې زیات لرل.

د ۱۱ سپټمبر تر پېښي وروسته د بوش اداري توجه د ساعتونو اوورځو په جریان کي افغانستان او اسامه ته راواوښتل. واشنګټن له پاکستان څخه ځیني غوښتني وکړې چي په هغه کي د پاکستان هوايي اډې او خاوره د امریکايي نظامي عملیاتو د مرکز په توګه کارول و، خو په دغو شیانو کي ځیني شیان د پروېز مشرف له پاره د سیاسي نګاه څخه ډېر ګران وه، چي ورسره موافق سي. د دې ټولو سره پاکستان په افغانستان کي د طالبانو حکومت په رسمیت پېژانده او استخباراتي اداره ISI یې د دغه غورځنګ په

چارو کې ډېره داخله وه.

د بوش ادارې د دې غوښتنه هم وکړه چې طالبان دې اسامه ونیسي او دوی ته دې وسپاري، په اسلام آباد کې د طالبانو استازي وویل چې دوی اسامه ته د افغانستان پرېښوول وویل ، خو د هغه په وړاندې به اقدام ونه کړو.

په افغانستان کې د اسامه د ترهګرو د روزلو کمپونو تر ۱۱ سپټمبر وروسته خورا ژر خالي سول او د امریکا د حملو د بېرې له کبله په غرونو کې سمڅو ته وتښتېدل، چې د امریکایي بم غورځوونکو الوتکو له پاره یې هیڅ مهم هدف پرې نه ښود. امریکایي نظامي پلان جوړونکو د بمبار له پاره په کابل کې ځیني هدفونه تر لاسه کړل چې کولای یې سوای د طالبانو پښې ور سستې کړي، خو په کورنۍ جګړه کې د هیواد زیربنا نړېدلې وه. دوی تر ټولو ښه لار دا ګڼل چې افغانستان ته کمانډو واستول سي، هلته د ترهګرو روزنیز مرکزونه او پټن ځایونه له منځه یوسي او د شمالي ټلوالي په مرسته چې اوس یې مشري د احمدشاه مسعود د مشر نظامي قوماندان محمدقسیم فهیم پر غاړه ده پر کابل او نورو ځایونو حمله وکړي او د اړتیا په وخت کې د امریکا د هوایي ځواک څخه کومک وغواړي. امریکایي چارواکو د شمالي اتحاد او پښتنو له مشرانو سره چې په هغه کې حامد کرزي او وتلي جهادي قوماندان عبدالحق او حتی په روم کې له ظاهرشاه سره خبري پیل کړې. باچا وویل چې دی غواړي د یوه سمبول په توګه د افغانانو خدمت وکړي او دوی بیر ته سره راټول کړي او ده زیاته کړه چې هیڅکله به بیا تخت قبول نه کړي. متحده ایالات همدا شان د ائتلاف جوړولو په هڅه کې وه چې په هغه کې برتانیه هم د نظامي ملګري په توګه ورسره وه.

دابېره وار په وار پر ډېرېدو وه، چې د امریکا حمله به طالبان بې نظمه کړي. داسي راپورونه هم وه چې طالب سرتېري اماده دي چې شمالي اتحاد ته تاوان ور واړوي، ملا عمر چې مرکز یې په کندهار کې و او له هغه ځایه یې افغانستان اداره کاوه د خپل دفتر څخه ووت په غرونو کې پټ سو، له ده سره دا بېره وه چې کېدای سي ځیني کسان د ده خوا پرېږدي او حامد کرزی یې پر ځان راټول کړي.

کله چې کرزي کوټه پرېښووله شپه یې د افغانستان او پاکستان پر پوله د خپل یوه ملګري سره تېره کړه. سهار وختي یې هغه کور پرېښود او د سهار ناری یې د خپل یو بل ملګري کور ته ورسوی، هلته یې د خپلو درو ملګرو سره ولیدل چې د ده د طالبانو ضد غورځنګ غړي و. ده ووېل موږ پر موټرسایکلانو سپاره بګړۍ مو وتړلې پولي ته پر عمومي لاره ور روان سولو. دغه وخت بېغمي وه او پر سړک چندان موټران نه وه. همدارنګه پر پوله نه ډېر پاکستاني عسکر او نه هم ډیر طالبان وه چې له همدې کبله موږ تر سرحد بېله کوم مشکله څخه واوښتو. دا چې د امریکا د خورا درنې هوایي بمبارۍ تمه کېده نو پر موټرسایکل سپرو کسانو ته د چا توجه نه ور اوښتل. کله چې دغه کوچنۍ ډله د کندهار هوایي ډګر ته راورسېدل، ډېر طالبان یې ولیدل چې د پاکستان څخه راتلونکي او تلونکو موټرانو تلاښې یې اخیستل. کرزی وایي چې زما یوه ملګري راڅخه وپوښتل چې اوس باید څه وکړو؟ ما جواب ور کړ چې هسي باندي درځه که یې ودرولو ویې درولو او که یې نه ودرولو ځني تېرېږو به. همدې شي کار وکړ ځکه چې طالبان د لویو موټرانو په چیکولو مصروف وه او موږ ته یې هیڅ پام نه سو. موږ له دوی څخه تېر او خدای موږ وساتلو.

دغه کسان د کندهار ولایت یوه کلي ته ولاړل، هلته ډېره آرامي وه هیڅوک شاوخوانه تر سترګو کېدل، دوی د کرزي د اکا د زوی کور ته ورغلل خو چې هر څه یې دروازه وټکول چا جواب ور نه کړ. کرزی وایي چې بالاخره زما یو ملګری راغی موږ یې خپل کور ته بوتلو زموږ یې ښه عزت وکړ، د ماخستن ډوډۍ یې راکړه او د خوب له پاره یې ښه ځای. تر دې ټولو وروسته دا هغه سیمه وه چې کرزی پکښې لوی سوی، ډېر قریبان او انډیوالان یې دلته اوسېدل، او د ده کورنۍ دلته د ښه نامه څښتنه وه. اوس چې ده مرستي ته اړتیا لرل دوی بېله پوهېدلو ورسره وکړه. په دا سبا سهار کوربه دوی ته راغلی او ورته ویې ویل کومه وظیفه چې تاسي پر غاړه اخیستې ده خورا درنه ده. بیر ته کوټې ته ولاړ سئ ناحقه خپل ځانونه مه وژنئ. کرزي له ده څخه مننه وکړه او ورته ویې ویل چې نه. د همدې ملګري په کومک دوی د ورځې په نیمایي کې یې دغه کور پرېښود او د یوه بل د تره

زوی کره ورغلل. د اکا زوی دوی ته د غرمې ډوډۍ ورکړه هغه ډېر بېړېده چي حتی خپله د دوو کالو لور یې هم مېلمستون ته نه پرېښوول، چیري چي دوی ناست وه. په همدې شپه د امریکا بمباری پیل سوې.

امریکایي الوتکو به له هندي سمندر څخه د الوتکو لېږدوونکي بېړۍ څخه پروازونه کول او حتی د امریکا په متحده ایالاتو کي له اډو څخه به یې پروازونه کول او په افغانستان کي به یې هدفونه ویشتل، په امریکایي او برتانوي کورز توغندیو به په افغانستان کي د طالبانو نظامي اډې نوري مشکوکي قرارګاوي د ترهګرو روزنیز مرکزونه او د وسلو ډیپوګان ویشتل کېدل. د کابل په شمال کي د شمالي ټلوالي سرتېري د لومړۍ لیکي پر لور وخوځېدل او د مرکز څخه د یوې حملې په اندازه لیري وه.

په کندهار کي بمونه د طالبانو پر لویو وسله تونونو ولګېدل، او راکټونه هري خوا ته په ښار کي موښتل. کرزی وایي چي موږ بهر راووتلو ډېر خلک مو پر سړکونو ولیدل، چي د چاودنو څخه تښتېدل. موږ بل داسي ځای هم نه درلود چي ورسو نو له همدې کبله په همدې هیله چي راکټونه به راباندي ونه لګېږي همدلته پاته سوو.

په دا سبا د کرزي د ډلي سره د طالبانو مخالف ډلي یو بل ګروف یو ځای سو، چي هغوی لا د وړاندي د کندهار شمال ارزګان ته لېږل سوي وه، دغه ډلي پر دې خبري سره وکړې چي په کندهار کي پاته سي او که ترینکوټ ته ولاړ سي، چي د ارزګان ولایت مرکز دئ، او له کندهار څخه ۷۰ مایله لیري دشمال خوا ته دئ. کرزی وایي چي فیصله پر دې باندي وسوه چي ترینکوټ ته ولاړ سو، یو ټکسي موټر مو راوغوښت، چي زموږ یوه ملګري چلوی او د ترینکوټ پر خوا روان سولو. موږ د شپې تر اتو بجو پوري سفر وکړ چي یو داسي ځای ته راورسېدو چي هلته د طالبانو ډېر ځواکونه پراته وه او د شپې پر اته بجې به ګرځ بندیز لګېده چي له همدې ځای څخه هیچا ته د تېرېدو اجازه نه ورکول کېده. یوه طالب پیره دار دغه کسان ودرول او موټر یې تلاښي کړ. هغه یو شی پیدا کړ چي کېدای سوای دوی ټوله یې په مشکل اخته کړي وای چي هغه سټلایټ ټیلیفون و.

په افغانستان کي د سرو لښکرو تر وتلو وروسته په کورنۍ جګړه کي

د ټليفون سيسټم وران سوی و. د مجاهدينو قوماندانان د جهاد په دوران کي په دې عادت سوي وه چي خپلي ټولي چاري او نظامي عمليات د لاسي مخابره له لاري سمبال کړي. موبايل ټليفونونه چي تر طالبانو وروسته په افغانستان کي د نړيوالو اړيکو برقراره کوونکي سول، بنديز پر لګېدلی و خو د اوږدې فاصلې د تماس نيولو له پاره يوازي سټلايټ ټليفونونه وه.

پيره دار ټليفون راپور ته کړ او ويې پوښتل چي دا څه شي دئ؟ د کرزي يوه نفر جواب ورکړ چي دا مازي يو بکس دئ، هغه وويل چي د مازي بکس څخه دي مطلب څه شي دئ؟ طالب وويل چي زه پوهېږم دا بکس نه دئ. هغه يو افغان طالب و د کرزي په نظر چي هغه خورا زورور افغاني احساس درلود. د امريکا په بمباريو سره ډېر طالبان په دې فکر کي وه چي له کوم طرف سره ودرېږي، کرزي نه غوښتل چي وپېژندل سي، ځکه چي يوه بله ډله يوې غونډې ته ور وختل تر څو هلته د طالبانو قوماندان راضي کړي، چي دوی پرېږدي. د طالبانو قوماندان وويل پروانه لري تاسي کولای سئ چي ولاړ سئ.

کرزی وايي چي کله يې ايله کړو ټکسي مو دونه تېز کړ چي په توان کي يې و، چي يوه رود ته ورسېدو او هلته ځني راکښته سوو. تر رود واوښتو بيا پر پښو روان سولو، چي د شپې پر يوولس بجې د ترينکوټ ښنډې ته د يوه ملګري کور ته راورسېدل او شپه يې همدلته تېره کړه.

په دا بله ورځ دغه ډلې د دغه ملګري کور د لمر لوېدو پر مهال پرېښود او د ترينکوټ هغه بلي خوا ته د يوه محافظه کاره ملا کور ته ورغلل چي کرزي له ډېر پخوا څخه پېژنده او اوس يې ورور د ارزګان په ولايتي اداره کي قاضي و. تر دې وړاندي چي موږ هلته ورسېږو ما هغه ملا ته پيغام ولېږه چي قومي مشران راغونډه کړي، کله چي موږ هلته ورسېدو نو هغه قومي مشرانو هلته انتظار کاوه. کرزی وايي چي تقريباً د شپې پر نهه بجې ما په افغانستان کي دننه د طالبانو پر ضد خپل لومړی مجلس تر سره کړ. په دغه غونډه کي زما دوه ملګري ملا او څلور قومي مشران حاضر وه.

تر دې وړاندي چي کرزی څه ووايي يوه قومي مشر کرزي ته وويل چي موږ په دې پوهېږو چي ته د څه له پاره راغلی يې ايا امريکا ستا ملګرې

ده؟ کرزي ورته په هو جواب ورکړ او ویې ویل چي حتی تر یوولس سپټمبر وړاندي زه نه یوازي د امریکا سره په تماس کي وم بلکي د فرانسې، ایټالیا، بر تانیې او نورو سره مي اړیکي لرلې، چي هغوی زما سره د مرستي ژمنه کړې ده. ما تر دې وړاندي چي افغانستان ته راسم له واشنګټن، روم څخه مي پیغامونه تر لاسه کړل او په کوټه کي مي د امریکایې چاروا کو سره ولیدل. کرزی وایي په څه چي زه نه پوهېدم هغه دا و چي دوی به راسي او که به یوازي وسلې راولېږي، وروسته ملا وویل چي ستا سره خوستلایټ ټلیفون درسره دئ امریکایانو ته ټلیفون وکه چي راسي په ترینکوټ کي دطالبانو د قوماندې پر مرکزونو بمباري وکړي.

کرزي ورته نه وویل او زیاته یې کړه چي دی به داسي کار ونه کړي. دی وایې ما وویل چي دا زما ضمیر نه قبلوي چي امریکایانو ته ووایم چي زما خلک او هیواد رابمبار کړي. ملا وویل چي داسي ده نو بیا خو ته ډېر یو وطن پال انسان یې. کرزی هم په هوجواب ورکړ. ملا وویل په داسي حال کي به نو ته ګټونکی نه بلکي بایلونکی یې.

کرزي په قار جواب ورکړ، چي ستا مطلب څه دئ؟ وروسته ملا وویل ښه نو چي داسي ده نو ولس ستا سره دئ، او موږ به تاتر وروستۍ سلګۍ پوري وساتو. خو دغه کسان چي موږ یې په وړاندي درېږو ډېر ظالمان دي او له هیواد څخه بهر پراخ ملاتړ لري، چي پر موږ به هیڅ رحم ونه کړي. دوی به موږ بمباري کړي، کورونه به مو په راکټونو راوولي او د ښځو او کوچنیانو غوښي به مو په درختو پوري وځړوي. ایا ته همدا غواړې؟ کرزي وویل چي نه زه دا نه غواړم. ملا وویل چي نو بیله امریکایانو موږ نه سو بریالي کېدلای. که ته دوی ته د بم غورځولو له پاره نه وایې دا نو ورته ووایه چي یو څه وسلې راته راوغورځوي چي کرزی هم ورسره موافق سو.

کرزی د همدې ملا په کور کي څو ورځي تېري کړې او د ملا قاضي ورور به هر ماپښین د چای څښلو له پاره ورته راتلی. ده کرزي ته وویل چي ته به دا جګړه ونه ګټې، خو زه به ستا په اړه خبر ور نه کړم. په هر صورت طالبان په ښه توګه په افغانستان کي د کرزي د حضور څخه خبر و او دوی له وضعیت څخه ډېر په ډار کي وه او په دې هڅه کي وه چي د کرزي ملګري

پیدا کړي.

کرزی وايي چې دلته تقريباً تر لسو ورځو تېرولو وروسته زه بیر ته هغه کور ته راستون سوم چې ما په ارزګان کي لومړۍ شپه پکښې تېره کړې وه، او هلته مي د طالبانو د يو لوړ پوړي پلاوي سره وکتل. دوی راتـه وويل کـه چيري امريکا درسره ملګرې ده نو سمه ده خو که نه وي پام کوه چې يوه کوچنۍ هڅه هم ونه کړې. مه خپل ځان وژنه مه تاريخ خرابوه او مه د دې سيمي خلک تباه کوه.

دا طالبانو ته څرګنده ده، چې ډېر افغانان اوس کـرزي تـه د خپـل مشر په ستر ګه ګوري او هغه څوک دئ چې کېدای سي د افغانانو څخه هغه ظالم قانون ليري کړي چې طالبانو پر ايښی دئ. يوه شپه کـرزي تـه پيغـام ورسېد چي ملا عمر د ارزګان والي ته ټليفون وکړ چي ويل يې کرزی ستا په ولايت کي دئ، چي ولي ستاسي ځواکونو لا هغه نه دئ نيولی؟ والي پـه جواب کي ورته وويل چي زه پوره ځواکونه نه لرم، چي هغه ونيسم. ملا عمر پـه جـواب کي ورته وويل چي د ځواکونو د نه لرلو څه دي مطلب څه دئ، کرزی يـوازی د لسو کسانو سره هلته دئ. والي جواب ورکړ چي ولس د هغـه تـر شا دئ او خلک ټوله د هغه پر خوا دي. موږ دوه ځله کوښښ وکړ چي هغه ونيسو خو د کليوالو لـه خـوا بـه زموږ مخنيـوی وسو او زموږ لـه ور تـګ څخـه يـې دی خبـر کړی و. ملا عمر وويـل چي داسي ده نو دی بـه يې لـه کنـدهار غـم وخوري او دوې ورځي وروسته د زرو نفرو پـه اندازه يـو ځـواک راورسېد تـر څـو کـرزی ونيسـي يـا يـې مـړ کـړي. بيـا هـم ده تـه د خلکـو لخـوا خبـر ورکـړل سـو چـي وتښتي.

کرزی وايي طالب ځواکونو فيصله وکړه چي پـه همـدې شپـه چي دوی راورسېدل په موږ پسې راسي خود سيمي خلکو موږ ته خبر راوړ او د طالبانو له پلان څخه يې خبر کړو. ده او ملګرو يې دغـه ځـای پرېښود او دوه ساعته يې پياده مزل وکړ چي د يوه بل قومي مشر کور ته راغلل هلته يې شپه تېره کړه چي البته د دغه قومي مشر دوه زلمي زامـن د طالبـانو قومانـدان وه. دوی په همدې شپه پـه کور کي وه خو د کرزي پـه وړانـدي يې هيڅ اقدام ونه کړ. سهار وختـي مـوږ دغـه ځـای پرېښـود او د ترينکـوټ شـمالي غرونـو تـه روان

سولو، چې هلته به طالبان نه سي رارسېدلای او وسلې به هم راته راوغورځول سي.

دی په داسي ځای پسې ګرځېده چې د کليو څخه ليري وي که چيري جنګ مښلي ملکي خلکو تـه خطر نـه وي ، د طالبـانو او د هغـوی لـه پيکـپ موټرانو څخه ليري وي، کـه چيـري وسلې ورتـه راوغـورځي داسي نـه چـې تـر دوی وړاندي طالبان ورته راورسېږي.

ده خپـل سټلايټ ټليفـون راوکيښ او پـه اسلام آباد کـي يـې د امريکـا سفارت د خپل پلان څخه خبر کړ، چي وروسته د غرونو پر لور رهي سو. د ده ډله اوس پنځوس کسيزه سوې وه.

کرزی وايي چې د شپې پر اتـه بجې مو مزل پيـل کړ او د شپې پـر يـوه نيمه بجه د غـره يـوې څـوکي تـه ورسېدو، چـي البتـه دا د غـره تـر ټولـو لوړه څوکه نه وه، خو بيا هم په دغه سيمه کي تر ټولو لوړ ځای و، چـي خـورا ټينګ يخ و، چي زما په ګمان هغه مي د ژوند تر ټولو سړه شپه وه. ده د دوبي کالي اغوستي وه چي حتی د اکتوبر په نيمايي کي پر اواره مځکه هوا ګرمه وي خو کله چي دوی له اواري مځکي څخه پورته سول هوا يو دم يخه سول. کـرزی وايي چي غره ته ختلو زه ډېر ګرم کړم خو کله چي موږ ودرېدو نو ټوله بدن مـي خولـه و. مـوږ ټولـه بيـده سوو خـو تـر شلو دېرشو دقيقـو وروستـه بيرتـه راپاڅېـدو، خـو د يخـي لـه کبلـه داسـي رېږدېـدو چـي هـيڅ مـو ځـان نـه سـو کنټرولولای. کرزي خپل زنګنونه په سينه پوري ونيول خو بيا يې هم لړزه نه کـړه راکـابو. هغـه نورو کسانو څومره چـي پـه تـوان کـي يـې وه هغونـه لرګـي راغونـډ کـړل او اور يـې بـل کـړ خـو بيـا هـم دوی سـم نـه سـول تـاوده. تـر دې وروسته يې بيا حرکت وکړ چي د سهار پر نهه نيمو بجو يو ښايسته درې تـه ورسېدل، چي غرونه پرې چاپېره وه او هلتـه يـوې کـورنۍ ژونـد کـاوه. کـرزی وايي چي موږ له هغه سړي څخه چای وغوښتې او ده هـم يـو لوی چـايبر چـای پـر اور راجـوش کـړې. ده يـوازي شپږ ګيلاسونه لـرل چـي مـوږ بـه هـر يـوه يـو ګيلاس وڅښنه هغه بل ته به يې ورکړ، چـي پـه همـدې سـره ټولـو تـودې چـای نوشيجان کړې. پـه همدې وخت کي يې زموږ له پاره کډو راپوخ کـړ. کـرزی او ملګرو يې هلته دوې ورځي استراحت وکړ او دغه بزګر بـه هـم چـي څنګـه

يې توان و هغسي به يې دوی مړول، خو هغه د دې تياري نه لرل چې پنځوس کسه دي هره ورځ ماړه کړي. د همدې له پاره کرزي څو کسه نژدې بازار ته ولېږل چې خوراکي توکي رانيسي. خو دغه اکمالات هيڅکله تر کرزي پوري ونه رسېدل، ځکه چې طالبانو د غرونو ټولي لاري تړلي وې.

کرزي تر دې وړاندې چې طالبان يې ونيسي لاس په کار سو، په خپل سټلايټ ټليفون يې په اسلام آباد کې د امريکا د سفارت سره تماس ونيوی چې وسلې ور ته راوغورځوي.

هغوی وپوښتل چې تاسي چيري ياست؟ کرزي وويل چې موږ په ارزګان کې په يوه سيمه کې يو. همدلته نوموړي ته د امريکايي ټکنالوژۍ د غوره والي څرک ولګېد. امريکايانو ورڅخه وپوښتل چې تاسي د ترينکوټ څخه پر کومه خوا راغلاست او ده هم په هغه اړه معلومات ورکړل چې پر کومه لار راغلي او څونه ليري تللي دي. امريکايانو ور ته وويل چې د سلو مترو په اندازه د اور مربع جوړه کړئ او په دا سبا بيا موږ ته ټليفون وکه.

دوی بوټي راغونډ او په هغه شانې يې اور بل کړ، چې څنګه امريکايانو ور ته ويلي وه، په همدې شپه دوی د هيڅ الوتکي ږغ وانهورېد، چې د دوی پر سر الوزي خو په دا سبا چې کرزي امريکايانو ته ټليفون وکړ هغوی ور ته وويل چې موږ ستاسي اور وليد. اوس موږ ته ستاسي موقعيت رامعلوم دئ. په همدې شان سبا شپه هم اور ولګوئ چې د شپې پر اته بجې به موږ تاسي ته وسلې در وغورځوو. دوی بيا اور بل کړ خو هيڅ الوتکه رانغله. کرزی وايي چې ما امريکايانو ته ټليفون وکړ، او ورڅخه ومي پوښتل چې څه پېښ سول دوی په جواب کې وويل چې په هغه شپه الوتکه له جرمني څخه راتلل خو پر وخت راونه رسېدل خو سبا به يې در ته ولېږو.

په دا سبا شپه دوی بيا اور ولګوی او انتظار يې کاوه، دی ډېر ستړی و چې په نيمه شپه کې بيده سوی و، چې وروسته د شپې پر يوه نيمه بجه يوه کس ناري کړې چې الوتکي !

موږ الوتکي نه ليدې ځکه چې بتۍ يې نه لګېدې، خو ږغ مو يې اورېده خو چې کله يې پراشوټونه مځکي ته راخوشي کړل او د مځکي پر لور را راوان وه ليدل مو. دوه درې پر هغه نښاني سوي مځکه ولګېدل خو هغه نور

په نورو سيمو کې راشوه سول. دوی نژدې ښکارېدل چې کرزي څو نفره ورسره روان کړل چې هغه راوړي، دوی په غره کې درې ساعته سخت مزل وکړ، تر څو هغه ځای ته ورسېدل چې پراشوټونه راشوه سوي وه. کله چې کرزي او کسانو يې د وسلو او مهماتو کريټونه پيدا کړل. نو ورته ثر ګنده سوه چې دا ډېر درانه دي او دوی نه سي کولای چې ورسره يو يې سي. په همدې وخت کې سهار سوی و او د ده له کسانو څخه څو نفره ولاړل چې اوښان راولي . دوی اوښان پيدا کړل او د مالک څخه يې د يوې ورځې له پاره کرايه کړل، وسلې په دا سبا پر اوښانو د کرزي ځای ته راورسېدې، خو اوس د ده د کسانو شمېر ۱۵۰ ته رسېدلی و. اوازې په ټوله ولايت کې خپرې سوې او د ولايت د مختلفو برخو څخه به کسان راتلل د کرزي سره به يو ځای کېدل. په دغه وسلو کې (RPG–۷) راکټونه، توپکونه او مهمات شامل وه، کرزی وايي چې وسلې په خورا ښه وخت کې راورسېدې ځکه چې طالبانو ته زموږ ځای معلوم سوی و او په دا سبا شپه يې پر موږ حمله وکړه.

د غره پر هغه بلي خوا د کلي ملا د سهار پر درې بجې د لمانځه له پاره اماده ګي نيول چې د خلکو حرکت يې وليد هغه سمدستي د کرزي پر لور روان سو او دی يې خبر کړ د سهار تر لمانځه لږ مخکې د ټوپک ډزې واورېدل سوې چې دا د حملې خبرداری و. له ده سره سټلايټ ټليفون و خو د ده کسان چې پر څو کوچنيو ګروپنو وېشل سوي وه هيڅ د ارتباط نيولو اله يا مخابره نه لرل. له همدې کبله نو يو ګروپ د هغه بل د حال څخه نه و خبر، چې څه ورپېښېږي. د ټوپکو دا جګړه د ماپښين تر څلورو بجو پوري روانه وه، کرزي هغه قومي مشرانو ته چې د ده سره ورسره وه، وويل راځې چې خپل ځانونه ثر ګند کړو. راځې چې د لويي جرګې بړغ وکړو. وروسته که موږ ووژل سو دغه اواز به ژوندی وي. د لويي جرګې بړغ به د دې زمينه برابره کړي چې ټوله ولس د طالبانو پر ضد راپورته سي. د هغو غرونو څخه کرزي د بي بي سي راډيو ته ټليفون وکړ.

په لومړي سر کې يوه کس د ده سره د خبرو کولو څخه انکار وکړ. کرزی وايي چې ده وويل که موږ ستا بړغ خپور کړو نو تاسي به ټول په هغه غرونو کې ووژل سئ. ما ورته وويل چې ته دا د ټوپکو ډزې نه اورې؟ ايا دغه

ټکان نه اورې؟ زما په اړه د تشویش کولو اوس خورا ډېر ناوخته دئ. موږ غواړو چي زموږ همدا ټلیفون دي خپور سي. لطفاً دغه شېبه د افغانستان له پاره مه وژنه. بالاخره هغه نفر راضي سو او کرزي ټلیفون خپل ویاند ته ور کړ. (دا چي ولي کرزي دغه مهم وخت خپل ویاند ته ور کړ ده یې په اړه څه ونه ویل) ویاند وویل چي زه د کرزي په استازیتوب خبري کوم. موږ د طالبانو پر ضد لویه جرگه رابولو. دا د طالبانو په وړاندي یو ملي پاڅون دئ. د هغه وینا بي بي سي په افغانستان کي نشر کړه. کرزي وایي چي دا زموږ اخیري ټلیفون و، چي و مو کړای سو ځکه چي د ټلیفون بطرۍ ختمي سوې.

تر همدې ټلیفون وروسته قومي مشرانو کرزي ته وویل چي نور خپل کسان له دې ځای څخه وباسي ځکه چي کېدای سي ډېر ژر زموږ شمېر کم او یا محاصره سو، چي بیا به موږ ته د رارسېدو څوک نه وي. ما ورسره خوښه کړه او ومي ویل چي راځئ. مشرانو لومړی حرکت وکړ ځکه دوی سوکه وه او د غره څخه مخ پر کښته روان سول، کله چي موږ حرکت کاوه زموږ یو کس چي پر هغه بله تپه و راغلی ویل یې چي تاسي چیري ځئ؟ موږ بری تر لاسه کړ. طالبانو ما ته وخوړه او هغوی ولاړل.

طالبانو شاید ما ته خوړلې وي خو دوی خپلو قوماندانانو ته د دې اجازه ورنه کړه. دوی اوازه خپره کړه چي کرزی یې وواژه. له همدې وخت راهیسي په بهرنۍ نړۍ کي هیڅوک په دې نه و خبر چي دی چیري و. دی هم پدې نه و خبر چي په نور هیواد کي څه روان دي او نور یې د خپل سټلایټ ټلیفون څخه ټلیفونونه هم نه سو کولای. دی وایي چي پر موږ د طالبانو حملې هر څه بدل کړل او زما د مرگ اوازه خپرول یې تر ټولو لویه غلطي وه، ځکه چي دې د ترینکوټ خلک په دې اړ کړل چي ځانونه سره منظم او خپل مرکز بیر ته تر لاسه کړي.

د طالبانو د ځواکونو تر ماتي وروسته چي په غرونو کي یې د کرزي پر گروپ حمله وکړه دوی کولای سول، چي هلته استراحت وکړي او راتلونکي حرکت پلان کړي خو سپین ږیري قومي مشران لا د وړاندي درې ته شوه سوي وه، دا ښکاره وه چي قومي مشران او نور کسان په غوسه وه او دا د دوی له پاره ډېر مشکل کار و، چي په غرونو کي دي بیر ته د کرزي و ځای

تـه راوګرځـي. لـه همـدې کبلـه ده خپلـو کسـانو تـه امـر وکـړ، چـې پـه قـومي مشرانو پسي کښته سي او تعقیب یې کړي، خو د پښو د دې اوږده سفر تر ټولو مهمه برخه لا نه وه را رسېدلې.

۷

د طالبانو نسکوریدل

د افغانستان نوی پیل

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د کندهار ولایت په شاه ولیکوټ ولسوالۍ کې
د امریکایي سپیشل فورس په منځ کې

د کرزي کوچنی اردو پر درو ډلو وویشل سو او په غرونو کي یې هغه

ځای پرېښود چې له طالبانو سره یې جګړه پکښې وکړه او په دره کې هغه ځای ته راکښته سول چې الوتکي ورته شیان راغورځولي وه. د کرزي ګروپ چې ټوله یوولس کسان وه د چارچینو د ولسوالۍ پر خوا روان سول، چې هلته د کرزي د پخواني ملګري کور و. کرزی وایي چې موږ په ساعتونو ساعتونو په ډېر اندېښمن حالت کې چې ډېر یخ هم و په ښایسته منظرو کې مزل وکړ. کرزی وایي چې موږ پر یوه طبیعي تونل وربرابر سوو، چې لاندي درې ته شوه سوی و او هلته مو یو ځای پیدا کړ، چې د اوبو صفا چینه د یوې غونډۍ څخه راوتلې وه. دوی هلته د اوبو څښلو او لږ استراحت کولو له پاره ودرېدل، چې په همدې وخت کي کرزي د سټلایټ ټلیفون د بطرۍ په چیکولو مصروف سو. ټوله بطرۍ ختمي سوي وې، چې شاید له هري یوې څخه یو یو ټلیفون سوی وای، چې شاید بېله سخت بېړني حالت څخه یې له ټلیفون څخه استفاده نه وای کړې. زموږ اړیکي په مکمله توګه له نړۍ سره شلېدلي وې. هیڅوک نه پوهېده چې موږ چیري یو او حتی موږ لا تر اوسه ژوندي یو که نه؟

د امریکا او برتانیې د هوایي بمباریو کمپاین په افغانستان کي د اکتوبر پر ۷ پیل سو، چې کرزي ته په کندهار کي ورمعلوم هم سو. امریکایي او برتانوي کمانډو د CIA د ځینو افسرانو سره په افغانستان کي څو ځایونو ته رسېدلي وه تر څو محلي مقاومت او شمالي ټلواله سره منظمه کړي، چې پر کابل او مزار شریف حملي ته یې چمتو کړی. کله چې کرزی په غرونو کي و په شمال کي سخته جګړه روانه وه. اوس د نومبر په نیمایي کي طالبان د تېښتي په حال کي وه او مخالفانو یې نیم هیواد ځني ولکه کړی و. تر افغانستان بهر هڅي رواني وې چې د ملګرو ملتونو تر نظارت لاندي د ځانګړي استازي لخدر ابراهیمي په مشري او د افغان مقاومت د څلورو ډلو په ګډون د جرمني په بن کي یو کنفرانس دایر کړي کله چې دا هر څه د تر سره کېدو په درشل کي وه، حامد کرزي د افغانستان په غرونو کي د خپل تقدیر پر لور قدم واهه او د افغانستان دا نوی پیل ډېر نژدې و چې د ده د ژوند پای سي.

کرزی وایي چې موږ خپل مزل ته داسي ادامه ورکول چې په یوې غټې

دري ننو تلو چي غرونو احاطه کړې وه او د درې په پای کې مو يوه زراعتي مځکه وليده. کله چې هلته راورسېدلو دبزګر کوډله مو پيدا کړه چې ډېره کوچنۍ وه او دروازه يې تر سينې پورې لوړه وه چې يو کس ترې راووت او زموږ سره يې روغبړ وکړ. بزګر دوی دننه رهنمايي کړل چې د کرزي په فکر هلته يې د شپږو يا اوو په شاوخوا کې کوچنيان هم وه، چې دوی ته يې د شنو چايو چايبرونه او ډوډۍ راوړه. کله چې موږ چای وڅښلې هغه نفر ولاړ، چې زموږ له پاره خواړه تيار کړي خو دې ته ډېر حيران يم چې دغه خلک څنګه له کليو څخه ليرې د محصولاتو د کوټې ساتنه کوي، چې په همدې وخت کې يې ډېرې ښه بينډۍ او څو لوی افغاني ډوډۍ چې پر تبخي پخېږي راوړې. ډوډۍ او بينډۍ مو نوشيجان کړلې او د لږ وخت له پاره مو هلته دمه جوړه کړه چې د ماپښين پر دوو بجو بير ته د چارچينو خوا ته روان سولو.

دغه ډله يو ځای ته راورسېدل چې د کوچيانو کيږدۍ ښکارېدلې چې ورڅخه يو کس راووت او له دوی څخه يې وپوښتل چې چيرې ځي؟ کرزي د سيمې څخه يو رهنما چې په غرونو کې بلد و د ځان سره واخيست چې ډېر هوښيار او په غرونو کې پر پښو ډېر چابک و. رهنما وويل چې دوی واده ته تلل خو هغوی راڅخه ولاړل. مګر هغه نابلده کس د دوی تر مخه ډېر چابک يوازې روان و، چې دغه ډله نه سو پسې رسېدلای، چې رهنما پر دغه شکمن سو او ويې ويل راځئ چې پر فرعي لار ولاړ سو. له همدې کبله دوی پر بله خوا پر يوه بل غره روان سول، چې هلته د دوړو داسي توپان و چې دوی تر يوه متره ليرې آخوا څه نه ليدل. کله چې دوی د شپې پر اته بجې د چارچينو ولسوالۍ ته راورسېدل هغه رود چې دوی بايد پر پورې وتلی وای ټوله د طالبانو د پيکپ موټرونو ډک و، چې بتۍ يې روښانه او په دوی پسې ګرځېدل. هغه کس چې په خيمه کې و بېله شکه د طالبانو جاسوس و. کرزي وايي موږ بېله دې چې کشف سو تر رود واوښتو او په کلي کې ورک سولو، خو هغه کس چې موږ يې ليدلو ته راغلي و په کور کې نه و. شکر خدايه ! که چيرې موږ هلته پاته سوي وای نو په هغه شپه به طالبانو له منځه وړي وای. طالبان په هغه کلي کې کور په کور په حامد کرزي او د هغه په جنګياليو پسې ګرځېدل. دغه ډله د کلي بهر د کرزي د وياند د خور کور ته

ورغلل. د هغه اخښي ورته وویل چې د دې هیڅ امکان نسته چې تاسې دلته پاته سئ ځکه چې طالبان خبر دي چې تاسې دلته راځئ.

ده دوی ته بادام او انار ورکړل، او کرزي ته یې وویل چې د خپل امنیت په خاطر بیرته غرونو ته وخېژه. بیرته غرونو ته وخېژه ! کرزی وایي موږ ډېر خواشیني سوو ځکه چې فکر مو کاوه که موږ نور مزل وکړو نو مړه به سو، نو بله مو کومه چاره لرل؟ که چیري موږ په کلي کي پاته سو وبه نیول سو او وبه وژل سو. بیرته په ډېره ستوماني سره د هغه ځای پر لور روان سول په کوم ځای کي چي دوی ته وسلې راوغورځول سوې، مګر پر بله لار چي دا د دوی د مبارزې بر خلیک ټاکونکی ټکی و.

تر نیمي شپې پوري تر څلور ساعته مزل وروسته کرزی او ملګري یې د دمي جوړولو له پاره ودرېدل، یو کس چي دا کښېناست بیا له وخته خوب په منګولو کي اخیستی و. ده خرهار پیل کړ، کرار کرار پسې په زوره کېده تر دې چي سپي غپا شروع کړل. کرزی وایي موږ فکر وکړ چي شاید هلته به کلی او یا د کوچیانو کیږدۍ وي. دوی نه غوښتل چي څوک یې ووینی له همدې کبله د سهار پر څلور بجې راپورته سول چي تر اوسه لا تاریکه وه په حرکت یې پیل وکړ چي د غه رهنما نابېره ودرېد او کرزي ته راغی چي آرام سي بږغ مه لرئ. ټوله کښېناستل ده شپېلکی وکړ. کرزي ورځخه وپوښتل چي څه پېښه ده؟ ده وویل چي ما یو کاروان ولید. دوی ټولو وکتل خو بېله تاریکې څخه نور څه یې نه لیدل. رهنما وویل چي تاسې انتظار وکړئ. تاسي به یې ووینئ، پروت وکړئ.

دوی هلته پروت وکړ، چي تر پنځلس دقیقو انتظار وروسته د زنګولې بږغ واوریدل سو . په افغانستان کي خلک زنګولې د اوښانو په غاړه تړي، کرزی وایي چي دا ډېر ښایسته آواز و، چي له ډېري لیري څخه راتلی. جنګیالي آرام پرېوتل چي کله کاروان دونه لیري سو چي نور یې د زنګولې بږغ نه راته رهنما وویل چي اوس نو د حرکت له پاره خطر نسته.

دوی سهار تر پنځو بجو پوري مزل وکړ، چي مرګوني ستړي وه، چي تقریباً ۳۵ ساعته یې مسلسل مزل کړی و دوي بیا د هغه بزګر کوډلي ته راغلل چي دوی ته یې ډوډۍ او چای ورکړي وې. هغه یو ځل بیا دوی ته ښه

راغلې وويل او دننه يې بوتلل او ورته ويې ويل چې بيده سي. کرزی وايي چې اوس هغه شکمن و، چې موږ ساده مسافر نه يو او دا چې موږ به بيا د ده جونګړې ته راځو خو ده هيڅ ونه ويل. تر يوه ساعت آرام وروسته بزګر دوی ته چای، ډوډۍ، بادام او آنار ورکړل. دا منی و چې په سيمه کې د بادامو او انارو سېزن وي. بزګر کرزي ته مشوره ورکړه چې غرونو ته د شپنو پر لار ولاړ سي او د نورو لارو څخه ډډه وکړي، ده وويل چې اوس ما ته دا څرګنده ده چې تاسي غواړې د يو چا مخه ونيسئ. دوی روان سول او د ورځې په نيمايي کې تم سول او پر ډېرو د خوب له پاره بيده سول چې لمر هم تاوده کړل بيا يې تر نيمي شپې د کوچيانو د پسونو د دوبې تر څړ ځايونو چې هلته دوی د خوب له پاره سمڅې جوړې کړې وې مزل وکړ، ځکه رهنما فکر کاوه چې هلته تاسي بېله خطره خوب کولای سئ دوی هلته تر سهاره پوري خوب وکړ.

کرزی وايي موږ په غرونو کې خورا ليرې تللي و، په داسي حال کې چې نه مو خواړه او اوبه لرل او نه مو د چا سره تماس نيولای سوای. دوو کسانو درې ساعته مزل وکړ تر څو اوبه پيدا کړي داسي ښکارېدل چې زموږ عمليات (ميشن) پر هيڅ لور حرکت نه کوي او نه کوم پلان او هدف لري.

بالاخره د کرزي ملګري حفيظ الله خان په قار سره کرزی له هغه نورو څخه جلا کړ. ورڅخه وې پوښتل ته څه غواړې؟ ته غواړې چې دلته په غرونو کې مړ سې؟ د لوږي د لاسه هغه هم ناکامه؟ او که غواړې چې بريالی سې؟

کرزی وايي چې البته ما غوښتل چې بريالی سم. حفيظ الله خان وويل چې داسي ده نو دا يې د ګټلو لار نه ده. کرزي يې په جواب کې وويل چې بلې همدا يې د ګټلو لار ده. موږ به ډېر ژر د کليو سره تماس ونيسو او بيا به ګورو چې څه وکړو.

حفيظ الله خان وويل چې داسي نه ده تاسي پر غلطه ياست. طالبانو بايد دا ټوله سيمه محاصره کړې وي. نه موږ کليو ته رسېدای سو او نه کلي موږ ته. نور موږ خپل توان د لاسه ورکړی دئ. په ورځو مو څه نه دي خوړلي. نو څنګه به ژوندي پاته سو؟ کرزي وويل نو ته څه غواړې چې ويې

کړې؟ده وویل د امریکا په سفارت کې دې خپلو ملګرو ته ټلیفون وکړه هغو ته ووایه چې راسې موږ پور ته کړي.

کرزي وویل ټوکې خو به نه کوې؟ هغوی به هیڅکله زما له پاره دا کار ونه کړي، څنګه به هغوی موږ له دغه غرونو څخه پور ته کړي. ده وویل ته خو ټلیفون ور وکه بیا به ګورو چې څه کېږي.

کرزي د ټوله ټیم نظر وغوښت. هغوی ور ته وویل چې حفیظ الله خان سم وایي موږ باید د دغه ځای څخه د وتلو یوه لار پیدا کړو. دوی وویل چې دا د بري لار نه ده. جنګیالیو وویل د دوی لویه غلطي دا وه چې هغه مرکز یې پرېښود چې طالبانو ته یې ماته پکې ور کړل او بل دا چې ګروپ سره ووېشل سو. اوس دوی د خپلو ټولو ملګرو کلیوالو څخه لیري وه او په دې نه پوهېدل چې طالبانو دوی ته چیري کمینونه نیولي دي. دوی کرزي ته وویل په هغه شپه چې تر رود پوري وتو ډېر بختور و. اوس نو ته ټلیفون لرې د دې ځای څخه د وتلو یو د حل لار پیدا که.

کرزي وویل که ستاسي فتوا همدا وي زه به هم کوښښ وکړم. خو فکر نه کوم چې بطرۍ دي دونه چارج ولري، چې یو ټلیفون په وکړم. د ورځي په ګرم وخت کي ده بطرۍ راوکښلې او لمر ته یې کښېښوولې چې که لمر یو څه چارج کړې خو دی شي هم کار ونه کړ. کرزي یوه بطرۍ ټلیفون ته ور واچول او ورور ته یې ټلیفون وکړ، چې زه ژوندی یم. ورور یې وویل شکر خدایه ! نو ولي دي موږ ته مخکي ټلیفون نه کاوه؟ کرزي وویل چې مابطرۍ د سخت وخت له پاره ساتلي وې خو دا چې کرزي نور څه ویل بطرۍ ختمه سوه. وضعیت توپاني ښکارېده. که ټوله بطرۍ په همدې شان کمزوري وای نو د دې امکان نه و چې امریکایانو ته دي هیڅ وویلای سي. حتی چې مازي یې خپل موقعیت ورښوولی وای. کرزی وایي چې ما د بطریو په چیکولو پیل وکړ چې یوه داسي بطرۍ پیدا کړم چې د یوې یا دوو دقیقو له پاره خبرو کولو چارج ولري. خو یو ناڅاپه مي بخت رابیدرا سو. ما یوه بطرۍ چیک کړل چې پول نوې وه او پوره چارج وه، دا څنګه راڅخه پاته سوې وه؟

په همدې چارج بطرۍ سره کرزي په اسلام آباد کي د امریکا له سفارت،د روم او خپل ورور سره بیا خبري وکړې. ده ټولو ته وویل چې زه

ژوندی یم او په غرونو کې یم او له هغه ځایه د راوتلو له پاره مرستې ته اړتیا لرم. امریکایانو بیا هغه تکراري پوښتنه وکړل چې تاسې چیرې یاست؟ کرزي بیا دوی ته وویل چې چې دي او ملګرې یې څونه لیري دي او پر کومه خوا راغلي دي. هغوی بیا ورته د مربعي اور د بلولو وویل چې وروسته به مو موږ پیدا کړو. په دغه شپه دوی په غرونو کې یو اوار ځای پیدا کړ او اور یې پر بل کړ. په دا سبا کرزي بیا ټلیفون ور وکړ او ورته ویې ویل چې شاید دا زما وروستی ټلیفون وي ځکه چې دا نوې بطرۍ هم مخ پر ختمېدو ده. امریکایي تماس نیوونکي ورته وویل چې موږ ستاسې اور ولید او سبا ماښام پر اته بجې به موږ درسو.

دوی بیرته د کوچیانو د پسو سمڅو ته راغلل او هلته بیده سول. او په دا سبا ماښام کې بیرته غره ته وختل او اور یې ولګوی. کرزی وایې چې څلورو خواوو ته د وسلو سره کښېناستو ځکه چې کېدای سو طالبان هم زموږ اور ووینې. اتو بجو ته لا پنځه دقیقې پاته وې چې ناڅاپه یې د څرخکو بړغ واورېد. دوی د غرونو تر څوکو کښته پرواز کاوه چې شاوخوا ګرځېدې. دوی نه لیده ځکه چې څراغونه یې نه وه روښانه خو یوازې به یې بړغ تعقیبوی چې نابېره یوه بله څرخکه راغله او هلته کښېناستل چیرې چې کرزی او ملګرو یې انتظار کاوه، چې بله سمدستي په پسې وه. کرزي وویل چې څونه په زړه پوري صحنه وه. یو کس چې د شپې دوربین یې پر سترګو و د لومړۍ څرخکې څخه راکښته سو په زوره یې ناره کړل : ښاغلی کرزیه ! دا تاسې یاست؟

دغه ډلې د څلورو خواوو څخه د اور ځای ته راوګرځستل او څرخکو ته وختل خو چې کله یې پرواز کاوه کرزی وپوهېد چې یو نفر کم دئ. دا حفیظ الله خان و چې پر ده په غوسه سوی و او ورته ویلي یې وه چې مرسته وغواړه. دی له څرخکي څخه راکښته سو او پسې کتل یې. نارې یې ور ووهلې له یوه اور څخه تر بله به یې منډې وهلې او پسې کتل به یې چې بالاخره یې په داسې حال کې پیدا کړ چې ټینګ یې په پټو کې ځان پېچلی و. کرزي پر بړغ کړه چې دا څه کوې؟ هلیکوپټر راغلی دئ حفیظ الله خان وویل فکر کوم چې ما یو څه واورېدل، خو ډېرې دوړې وې له همدې کبله مې ځان ټینګ

وپېچي.

څرخکي دوه ساعته پرواز وکړ، چي بالاخره په هلمند کي يو ځای راکښته سوه، چي هلته يو تعداد د کرزي ملاتړو انتظار کاوه. اوس د پښو شل سوی کوچنی اردو پنځه څرخکي او خورا مجهز امريکايي ځانګړي ځواکونه (سپېشل فورس) د ځان سره لرل. دوی هلته څو ورځي تېري کړې چي کرزی په دې وتوانېده د خپل ټليفون بطری چارج کړي او څو ټليفونونه وکړي. هلته دی په دې بريالی سو چي د حاجي بدر سره تماس ونيسي حاجي بدر د ده د هغو قوماندانانو څخه و، چي د غرونو په جګړه کي يې د ده سره اړيکي پرې سوي وې چي البته ده هم سټلايټ ټليفون درلود.

کرزي کماندو ته وويل چي دی غواړي هغه کلي ته ولاړ سي، چيري چي حاجي بدر دئ خو بدر نه سو کولای چي سم لوری ور وښووي. دوی کرزي ته وويل چي ورته ووايه چي هغسي اور بل کړي لکه څنګه چي يې په غره کي بل کړی و. امريکايي کماندو و کرزي ته وويل موږ هم ستا سره ځو او هلته درسره پاتېږو. اوس د هغو اړيکو په مننه چي کرزي په پاکستان او نورو ځايونو کي د متحده اياالاتو سره د استازي په توګه ساتلي چي اوس کرزی تر طالبانو وروسته افغانستان کي د امريکا له پاره تر ټولو غوره مشر ښکاره سوی و او غوښتل يې چي وې ساتي.

يوه شپه تر هغه وروسته چي بدر اور ولګوی امريکايان، کرزی او ملګري يې د هغه پر خوا الوتنه وکړه تر څو له هغه سره يو ځای سي. څلور څرخکي په خوندي توګه راکښته سوې خو هغه پنځمه دانه چي څلور امريکايي ځانګړي ځواکونه پکښې سپاره وه تر اصلي ګروپ څخه يو يا يونيم مايل ليري کښته سوه، ځکه چي مخکنيو څرخکو دوړي او باد جوړ کړی د پيلوټ له پاره يې مشکلات جوړ کړل ده دغه څلور کماندو همدلته شوه کړل او ځني ولاړی. کرزي د حاجي بدر څخه وپوښتل چي دا څه ډول اراضي وه چي څرخکه پکښې کښېناستل وروسته ده امريکايي قوماندان او خپل کسان ورسره واخيستل او په تاريکه کي د هغه ځای پر خوا ور روان سول.

کرزی وايي چي موږ بيا غره ته په ختو سوو او زه ختلو ډېر ګرم کړم

چې وروسته باد بیر ته یخ کړم. یوه امریکایي راته د وړیو جاکټ راکړ، چې دې هم یو څه مرسته راسره وکړه. وروسته د شپې پر دوولس نیمې بجې موږ خلک ولیدل چې په یو څه فاصله کې زموږ پر خوا د لاسي او لاټینرین څراغانو سره راروان وه. کرزی وايي موږ نه پوهېدو، چې دا دوستان کلیوال دي او که طالبان؟ کله چې هغوی موږ ته نژدې راغلل او موږ یې ولیدو نارې یې کړې چې تاسي څوک یاست؟ کرزی نه پوهېده چې څه جواب ورکړي، چې وروسته یې په مخابره کې پر حاجي بدر برغ وکړ، هغه ورته وویل چې ورته ووایه چې موږ د ده ملګري یو. ما هم همداسي ورته وویل. خو دوی وویل چې موږ باید څنګه پوه سو چې تاسي د ده ملګري یاست؟ ما ورته وویل چې راسي خپله له ده سره خبري وکړئ. دوی خبري ورسره وکړې او وروسته یې وویل چې داسي ده او تاسي طالبان نه یاست. موږ تاسي ته څلور امریکایي سر تېري راوستي دي.

سر تېري ټوله روغ رمټ وه او هغه کسان بیر ته د غرونو اخوا د خپل کلي پر خوا ور روان سول. دا چې اراضي ډېر خراب و نو یوه امریکایي سرباز خپله بجلکه ماته کړې وه او نورو اوږه ورکړې وه او کرار کرار را روان وه. د شپې پر دوې بجې دوی د غره اواري سیمي ته راووتل چې هلته د کلي څخه د حاجي بدر لخوا موټران ورته رالېږل سوي وه او دوی ته انتظار وه، چې وروسته ټولو ټوله لار په موټر کې سفر وکړ.

کرزی وايي چې اوس نو روژه رانوې سوې وه او ما پېشلمی وکړ چې وروسته بیده سوم. کله چې دی راویښ سو د سپېشل فورس عسکرو شاوخوا د کلیو د کوچنیانو سره لوبي کولې چې د امریکایانو د لیدلو له پاره راغلي وه. یوه ماشوم یو امریکایي سر تېری ولید چې سپینه خولۍ یې پر سر کړې وه ورته ویې ویل چې القاعده ! دا خولۍ هیسته کړه. د طالبانو او القاعدې ملګرو به سپیني بګړۍ د سپېڅلتوب د سمبول په توګه تړلې او هغه هلک هر هغه چاته چې سپین شی به یې پر سر و د هغوی په سترګه کتل چې وروسته ده خپله خولۍ و هغه سر تېري ته ورکړه.

کرزي د حاجي بدر په کلي کې دوې ورځې تېري کړې چې هلته ورته د امریکایانو له خوا نوري وسلې راورسېدې. په دغو ورځو کې د دوی شمېر

ځو چنده سو، ځکه چې خلک به د هر ځای څخه راتلل او د طالبانو ضد دغه ځواک سره به یو ځای کېدل. دا لومړی ځل و، چې کرزي په افغانستان کې دننه په خپل واک د یوه نظامي قوماندان په توګه کلیوال منل. په دغو راتلونکو کې یو سپین بږیری او یو هلک چې پر خره یې یو څه را بار کړي وه. د کرزي د راتګ په شپه چې کله هغه یوه څرخکه د حاجي بدر د کلي څخه د یوه او یا یو نیم مایل په اندازه لیري کښېناستو ته اړه سوې وه او هغه څلور سپیشل فورس سرتېري یې هلته خوشي کړي وه هغوی تر خاشو لاندې ځنې سامانونه پټ کړي وه او کله چې کلیوال د هغوی د ژغورلو له پاره ورغلل دوی په تاریکه کې ونه توانېدل چې هغه بیرته پیدا کړي. دغه زاړه سړي کرزي ته وویل چې موږ دغه سامانونه تر خاشو لاندې پیدا کړل چې فکر مو وکړ چې شاید دا به د امریکایانو وي. موږ فکر وکړ چې شاید دوی به ورته اړتیا لري نو ځکه مو دلته درته راوړل.

په کلي کې د کرزي په دوهمه ورځ یو شپانه تېرېده چې یو څه ګڼه ګوڼه یې ولیده. ده وپوښتل چې دا څه روان دي؟ ده ته وویل سول چې کرزی دلې دئ. شپانه وویل کرزي ته وواياست چې ترینکوټ سقوط وکړ او خلک په تا پسې ګرځي. په همدې اړه یې په تا پسې هري خوا ته خلک ولېږل.

کله چې کرزي ته دا وویل سول ده پر خپل ګروپ بږغ وکړ، چې سره راټول سي. هغو مشرانو چې د ده سره په غرونو کې وه او نورو ده ته وویل چې د ده په خبرو باور مه کوه. شاید دا یوه دسیسه وي. یو ځل هلته یو څوک ولېږه چې دا خبره کره کړي. کرزي یو ځوان پر موټرسایکل ترینکوټ ته پټ ولېږه چې د دې خبري جاج واخلي او هغه نفر بیرته د نوي خبر سره راوګرځېد داسي چې ترینکوټ په رښتیا سره سقوط کړی و. ده وویل چې د افغانستان ملي تور، سور او زرغون بیرغ هلته د طالبانو د بیرغ پر ځای رپېدی. دی د محلي مشرانو هغه جرګې ته ورغلی چې تازه جوړه سوې وه او ورته ویلي وه چې زه د کرزي له خوا راغلی یم. د شورا غړو ویلي وه چې هغه چیري دئ؟ ځوان ورته ویلي وه چې کرزي په خپلي کلي ورجان کې دئ.

کرزی وایي په دا سبا مو د پنځلسو یا شلو موټرو کاروان ولید، چې د

کلي پر خوا را روان وو. دا د ترینکوټ د مشرانو شورا وه چې ما ته را روان وه او راته وې ویل چې دوی ښار د طالبانو څخه واخیست او په تاسي پسې مو هره خوا ته پیغام رسوونکي ولېږل، خو موږ نه و خبر چې ته یوازې درې ساعته د موټر د مزل په واټن زموږ څخه لیري په غرونو کې سرګردانه ګرځې.

کرزی ډېر ژر دې ته چمتو سو، چې خپل عملیات و ترینکوټ ته ولېږدوي چې په مخ کې یې پر کنډو او کپر سړک شپږ اووه ساعته سفر پروت. د ټکسیو او پیکپ موټرانو دغه کاروان هلته د شپې پر لس بجې ورسېد، چې کرزی سیخ سیده د ولایت مقام ته ولاړی. ترینکوټ د افغانستان په جنوب غرب کې لومړی ځای و، چې سقوط یې وکړ.

دی وایي چې د طالبانو په شمول خورا ډېر کسان د ده د لیدلو له پاره راغلل. موږ ته اوس خورا ښه جنراتورونه او نور سامانونه د امریکایانو له خوا اکمال سوي وه او د نړۍ سره مو ښه ثابتي اړیکي لرلې. زه اوس په ناڅاپي توګه د نړۍ سره وصل سوم.

په ترینکوټ کې د کرزي په دوهمه ورځ یو طالب ده ته راغی او ورته ویې ویل که ته ما ته خط راکړې زه به خپل دوه موټران او وسلې دلته ترینکوټ ته راوړم او تاسي ته به یې تسلیم کړم.

کرزي ترې وپوښتل چې ته ولي زما لیک ته اړتیا لرې؟ کندهار، زابل او نوري هغه سیمي ټولي د طالبانو تر واک لاندي دي. نو ته ولي زما لیک ته ضرورت لرې؟ دا سړي وویل چې ښاغلې پر لویو لارو زه کوم مشکل نه لرم خو مشکل په کلیو کې دئ. داسي نه چې موږ په کلیو کې تېرېږو کلیوال موږ ودروي. کرزی همدا خبره د خپلو ملګرو سره شریکه کړه چې تاسي په دې اړه څه نظر لرئ؟ دوی وویل ده ته لیک ورکړه وبه ګورو چې څه پېښېږي؟

کرزي و هغه طالب ته لیک ورکړ، چې د ده د خوندیتوب هیله پکښې سوې وه، چې دوې ورځې وروسته هغه د خپلو موټرانو او وسلو سره راغی او کرزي ته یې وسپارل. دا هغه نښه وه چې کرزي باید نور خپلواک غځولی وای، ځکه چې دا هر څه د حیثیت له کبله وه، ولي چې کرزی کوم رښتوني

ځواک نه درلود. خو په افغانانو کي د حیثیت ځواک خورا ارزښت لري. خورا ډېر کسان ده ته راتلل او د لیکونو غوښتنه یې ځني کول ده هم وېشل چي هغوی هم کار کاوه. کرزی وایي زه په ترینکوټ کي په یوه درې خوني کور کي ناست وم هلته به مي قومي مشران منل، خلکو ته به مي لیکونه ورکول تر هغه ځایه چي به یې کار ورکاوه.

کله چي کرزي د طالبانو وروسته جنوبي افغانستان کي خپله ولکه ټینګول دا مریکا په مشري د هوایي بمباریو کمپاین د طالبانو د ځواکونو د پاته شونو د منځه وړلو پر ضد روان و. ترینکوټ ته د کرزي تر راتګ شل پنځلس ورځي وړاندي امریکایانو د طالبانو په شک په غلطي سره د ارزګان ولایت په لیري پرتو سیمو کي د توري په کلي کي پر یوه کور بم وغورځوي چي د بېګناه ملکي خلکو ډک و او زیات قربیانیان یې کوچنیان وه ووژل. بم غورځوونکي الوتکي له همدې ځای څخه د یو نیم کیلومتر په اندازه لیري د طالبانو پر معلومي قرارګاه بمبار کاوه، چي یو بم غلط سو که پیلوټ په خطا سره دا ځای په نښه کړ.

د هغو کوچنیانو نیکه چي په توري کي وژل سوی و، ترینکوټ ته د کرزي د لیدلو له پاره راغی او کرزي ته یې د ماخستن ډوډۍ راوړل ځکه چي کرزی د هغه مېلمه و او دا میلمستیا د عجبي پیښي ډکه و. ما دغه کس امریکایي سپېشل فورس سرتېرو ته ورمعرفي کړ او ورته ومي ویل چي امریکایي بم د ده ټوله کورنۍ ور ووژل. دغه کس وروسته خورا په زړه پوري خبره وکړل چي په هغه کي د داسي شي څرک تر سترګو کېدی چي افغانان ئونه د آزادۍ آرمان لري. ده امریکایانو ته وویل د هغه بم د لوېدو له کبله مي خپل اووه کوچنیان له لاسه ورکړل، خو که زه ټوله کورنۍ هم د لاسه ورکړم پروانه کوي خو تاسي افغانستان آزاد کړئ.

خطا بمونو په دوامداره توګه په افغانستان کي د بېګناه ملکیانو د وژلو وسیله ګرځېدلې وه حتی د طالبانو د حکومت تر ړنګېدلو وروسته چي کله به ائتلافي ځواکونو د القاعدې او بیا منظم سوو طالب ښورښیانو پر ضد جګړه کول. خو ټوله پاته سوي کسان د توري د نیکه په شان بخښونکي نه وه.

د نومبر پر اووه ويشتمه پر افغانستان باندي د ملګرو ملتونو خبري د ملګرو ملتونو د استازي لخدر ابراهيمي په مشرۍ پرانيستل سوې. د افغان مقاومت څلور لويو ډلو په کنفرانس کي ګډون درلود. چي په هغه کي شمالي ټلواله، پاکستان مېشت پېښوري ائتلاف، اېران مېشت سايپرس ګروپ او د روم ډله چي د پخواني شاه استازيتوب يې کاوه. کرزی هم د همدې کنفرانس ګډون وال و، چي د ترانسپورټ د نشتوالي له کبله يې نه شو کولای چي هلته ولاړ سي او بل دا چي د ده له پاره دا ډېره مهمه وه چي د بن پر ځای په افغانستان کي وي. خو ګډونوالو له ده څخه وغوښتل چي له هغه ځايه دوی ته په سټلايټ ټليفون خپله وينا واوروي. کرزی وايي کله چي کنفرانس پيل سو، زه په ترينکوټ کي په يوه خاورين کور کي د پراشوټ پر يوه ډېره کوچنۍ ټوټه په ډېره يخه خونه کي ناست وم. له بله پلوه زه ډېر سخت زکام وم خو بيا هم زما ټليفون په بن کي د کنفرانس سره وصل سو او ما استازو ته وينا واورول. ده په پښتو او دري خبري وکړې او ويې ويل چي موږ ټوله افغانان يو او د دې هيواد کاميابي بايد ډاډمنه کړو.

وروسته چي کله دی د سيمي د مشرانو سره په غونډه کي و د طالبانو په وخت کي د مجاهدينو د حکومت ولسمشر برهان الدين رباني ورته د کابل څخه ټليفون وکړ او ورته ويې ويل چي زه غواړم ته واک په لاس کي واخلې. زه غواړم چي قدرت تاسي ته وسپارم.

کرزی وايي ما ورته وويل ښه ښاغلې ولسمشره خو اوس زه هيڅ نه پوهېږم چي تاسي ته څه ووايم. دی د يوه کوچني کور په يوه خاورينه خونه کي په داسي حال کي ناست و، چي ډېر ستړی او د نه خوراک او څښاک له لاسه يې د بدن سپک ختلی و. زه هيڅ نه پوهېدم چي دا نړۍ د څه له پاره ده او همداسي نه پوهېدم چي په دې نړۍ کي څه روان دي. تر ټليفون وروسته ده مشرانو ته وويل چي تاسي په دې اړه څه فکر کوئ؟ دوی وويل چي ستاسي مطلب د فکر کولو څخه څه دئ؟ ته بايد همدا کار وکړې.

خو کرزي ته دا اړينه برېښېدل چي دا خبره د ټولو مشرانو سره شريکه کړي چي په دا سبا شپه يې د ټولو مشرانو غونډه راوبلل. دوی پر مسايلو خبري وکړې او ټوله په دې راضي وه چي ته بايد همدا کار وکړې.

په هغه ورځ چې د بن کنفرانس داير سو د عبدالحق د مرګ خبر خپور سو، نوموړی د سرو لښکرو په وړاندي خورا مشهور قوماندان و او د طالبانو سرسخت مخالف و. عبدالحق د کرزي په شان پښتون او د مولوي خالص د حزب قوماندان و. په جګړه کي زړه ور او هوښيار پښتون چي د احمدشاه مسعود برابر و. د کرزي په شان په انګليسي ډېر ښه ږغېدلای سوای. ده د نړۍ له ډېرو مشرانو د امريکا دولسمشر رونالډريګن سره ليدلي وه، چي هغه يې د يو اتل په شان هرکلی وکړ او د برطانيې له لومړي وزير Margaret Thatcher)) سره .ده په ۱۹۹۲ م کال د مجاهدينو په حکومت کي د کابل د امنيه قوماندان په توګه خدمت وکړ، خو کورنۍ جګړې زړه توری کړ چي تر هغه وروسته يې په لندن او ډوبۍ کي آزاد تجارت پيل کړ. د طالبانو د واک ته رسېدلو وروسته ده ډېر ژر دوی د کرزي په شان وغندل او د کرزي په شان يې د همدې مخالفت خورا لويه بيه ورکړل. په پېښور کي د ده مېرمن او ځوان زوی په ۱۹۹۹ م کال کي ووژل سول چي په همدې کال د طالبانو له خوا د کرزي پلار هم ووژل سو.

تر ۱۱/ ۹ وروسته عبدالحق متحده ايالاتو ته وويل، چي پر افغانستان حمله مه کوئ، ځکه چي دی په دې باور و، چي شمالي ټلواله او د هغوی پښتون سياله ډله به وکولای سي چي د طالبانو د پوځ د مشرانو په وژلو سره به په خورا لږ ويني بهولو سره د طالپانو څخه واک تر لاسه کړي. د کرزي په شان دی هم خورا ژر افغانستان ته ننوت خو حق په لومه کي ونښت، طالبانو ونيوی چي وروسته يې اعدام کړ. د پاکستان استخباراتي شبکه د هغه سره په خيانت کولو تورنه ده. که نوموړي ژوندی وای تر طالبانو وروسته افغانستان کي به يو ځواکمن او د درناوي وړ کس وای.

په بن کنفرانس کي تر وينا وروسته کرزی د کندهار پر لور د حرکت په حال کي سو. ده وويل موږ د لاري په اوږدو کي هيڅ جګړه ونه کړه، ځکه چي موږ له يوې ولسوالۍ څخه بلي ته تللو، نو خلکو به زموږ تر ورسېدو وړاندي لا واک د طالبانو څخه اخيستی و. وروسته د کندهار په شمال کي د شاه وليکوټ ولسوالۍ ته ورسېدو، چي دلته لوبي بل رنګ واخيست. خدای هلته يو ځل بيا زما سره مرسته وکړه.

کله چې کرزی شاه ولیکوټ ته راورسېد، یوه مجاهد ده ته ټلیفون وکړ، چې د طالبانو رهبري غواړي هلته درسي، او واک درته تسلیم کړي. سبا ورځ د غونډې تر سره کولو له پاره وټاکل سوه. کله چې کرزی په دا سبا راکښېناست ډېر ساړه یې کېدل، له همدې کبله یې پرېکړه وکړه چې په کلي کي یوې کوچنۍ رېګني غونډۍ ته وخېژي او تر هغه وخته پوري چې طالبان راځي پیتاوی وکړي. کرزی وایي چې دا د روژې میاشت وه دا چې سړی د ورځي خوراک او څښاک نه کوي نو یخ یې کېږي. په همدې شپه ډېره امریکایي مرسته راورسېده. چې په هغه کي نور سرتېري، دوا او خواړه شامل وه، ځکه چې د بن په کنفرانس کي د افغانستان د موقتي ادارې د مشر په توګه د کرزي د احتمالي ټاکلو له کبله امریکایانو ډېره پاملرنه د ده خوا ته کړې وه.

په دغه سهار ډېر کسان د کوچنیانو او زما د کسانو په شمول پر هغه غونډۍ ښکارېدل، کله چې زه هغه غونډۍ ته ور روان سوم، یو کس په ما پسې راځغستل او ویل یې چې یو ګروپ مشران راغلي غواړي چې ستا سره ووینې. زه بېرته راوګرځېدم او په هغه خونه کي د مشرانو سره یو ځای سوم، چې ما به لیدونکي پکښې منل. کرزی کښېناست او دوی په خبرو پیل وکړ. د خبرو تر پیل څو دقیقې وروسته خونه وچاودل. د خوني کړکۍ او دروازه وغورځېدل او پر مشرانو خاوري او ټوټې راشوه سوې. دی بهر راووت چې جسدونه، کنډوکپر موټرونه او کلی یې په بده ورانی کي ولید. یو ۲۰۰۰ پونډه بم د (B-۵۲) ډوله لوړ ارتفاع لرونکي امریکایي الوتکي څخه پر هغه غونډۍ شوه سو چې یو تعداد خلک پر راغونډ سوي وه او چې کېدای سو کرزي به هم هلته ولاړ وای. ده وویل که چیري دغه خلک زما د لیدلو له پاره نه وای راغلی او په دغه مهمه شېبه کي ما ته د دوی د لیدلو نه وای ویل سوي زه به پر هغه ځای ولاړ وای چې بم پر ولګېد او په ایرو به بدل سوی وای.

په دغه بم کي ده خپل پنځه غوره ملګري، درې امریکایي کمانډو بایلول چې البته په وژل سوو کسانو کي کلیوال د کوچنیانو په ګډون هم شامل وه. د نولسو امریکایانو په شمول خورا زیات نور ژوبل سوي هم وه.

دا د ډسمبر ۵ مه وه او د بن غونډې د پای ورځ وه، چې تر یوې اوونۍ زیات یې په افغان موقته اداره کې د واک وېشلو پر سر خورا سخته مناقشه وکړه. تر چاودنې وروسته په وینو ککړ کرزی خورا ژر د بم له ځای څخه لرې کړل سو او نژدې په یوه ځای کې د بل بم د راپرېوتلو له وېرې د پرښو په منځ کې ځای پر ځای کړل سو. کله چې د ده یاور له ده څخه د وینو په پاکولو لګیا و، د ده سټلایټ ټلیفون ته د بن څخه د بي بي سي د لیز دوسیټ زنګ راغی او دا زېری یې وکړ، چې دی د افغانستان د موقتي ادارې د مشر په توګه وټاکل سو. د بن په غونډه کې کرزی د زورواکو سره تر خورا سختو مناقشو وروسته وټاکل سو، چې یو بل ته د غونډې د پرېښوولو ګواښ یې وکړ. کرزی د امریکایانو ملاتړ د ځان سره درلود چې د ده پر خوا یې د توازن په برابرولو کې مرسته کول او له بله پلوه د مسعود او عبدالحق تر مړینې وروسته کرزی تر ټولو قوي کاندید و. له بله اړخه کرزي د خپلې کورنۍ پسمنظر، د شاه سره د ښو اړیکو او د خپلې نړیوالې اوږدې ډیپلوماسۍ له کبله خورا منطقي انتخاب و.

کرزی وایي چې زه په وینو لړلی د شاه ولیکوټ تر کلي دباندې په پرښو کې ناست وم، چې راته وویل سول تاسې د افغان ملت د مشر په توګه غوره سوي یاست. تر دې ډېر ژر د بن څخه د لخدر ابراهیمي رسمي ټلیفون راغی او د لیز دوسیټ خبرې یې تاییدولې. کله چې ده همدا خبر هضموی او دده ملګرو او امریکایانو مړي او ټپیان د پېښې له ځای څخه ایسته کول د تسلیمۍ له پاره د طالبانو پلاوی راورسېد.

کرزی وایي چې موږ د کلي په ښوونځي کې یوې خونې ته ولاړو، او هلته د تسلیمۍ له پاره د خبرو کولو له پاره کښېناستو. طالبانو خورا قوي پلاوی رالېږلی و، چې په هغه کې د طالبانو د دفاع وزیر، د کورنیو چارو وزیر، د ملا عمر شخصي سکرټر او نور شامل وه. دوی هم هلته وروستل سول او کرزي ته یې وویل چې موږ غواړو تاسې ته د افغانستان د نوي قانوني مشر په توګه قدرت تسلیم کړو.

ما ورته وویل مننه خو تاسې باید د تسلیمۍ رسمي لیک راوړی وای، دوی ولاړل او پــه دا ماپښــین بیر تــه د لیــک او ځوبنــدیانو ســره بیر تــه

راوګرځېدل، چې په هغو کې يو د کرزي نږدې ملګری و، چې وروسته د ارزګان والي سو کرزي ته تسليم کړل . دا يوه بېله شرطه تسليمېدنه وه.

د طالبانو تر تسليمۍ دوې ورځې وروسته کندهار ته راغی او د ملا عمر په کور کې يې واړول، چې په بمباريو کې خورابد زيانمن سوی و. دا وخت ملا عمر الونيا سوی و. کرزی وايي کله چې موږ کندهار ته راغلو خورا ډېر خلک موږ ته د روغبړ له پاره راغلل. بهرنۍ ميډيا هم راغلل چې اوس هغوی ما ته د نږدې لاس رسی درلود.

د کرزي د کابل د تګ له پاره تياری ونيول سو. او پرېکړه يې وکړه چې کابل ته به يوازي ننوزي. چې هيڅ ځواک حتی يو باډيګارډ به نه وي ورسره. ده د قومي مشرانو او نورو مخورو کسانو غونډه راوبلل او د خپل پلان څخه يې خبر کړل. د ده د همدې پرېکړې سره ځينو مخالفت وکړ. دوی ويل ته بايد کابل ته د درو څلورو زرو کسانو سره خورا په درب ننوزې. خو اکثريت زما ملګري سول. هغوی ووېل يوازي ولاړ سه ځکه چې هر افغان يو افغان دئ که چيري يو کندهاری ستاسي ساتنه کولای سي نو ولي يو کابلی او نور ستا ساتنه نه سي کولای. زما پرېکړه ومنل سوه چې البته دا تر ټولو ښه پرېکړه وه.

کرزی د کابل پر لور په امريکايي نظامي الوتکه کې د خپل ورور، اکا او د کورنۍ د يوه نږدې ملګري سره والوت. کرزی وايي بس همداسي مو وکړل. د باګرام هوايي اډې ته زموږ سره د ليدلو له پاره خورا ډېر کسان راغلي وه او ګڼ شمېر موټران يې ورسره راوستلي وه، ځکه چې دوی د خوراډېرو کسانو د راتګ له پاره تياری نيولی و. خو چې کله موږ د الوتکي څخه کښته سوو موږ يوازي څلور کسان وو. شپه ناوخته وه او د شمالي ټلوالي جنګياليو د کابل په تياره جادو کې ګزمې کولې. کرزی ارګ ته بوتلل سو، چې په دا سبا د کابل د هري خوا څخه خلک راغلل او د ماڼۍ دروازه يې په پلاسټيکي ګلونو وپوښل چې خپل نوی مشر ته ښه راغلی ووايي. د افغانستان نوي مشر د ارګ ماڼۍ خپل نوی کور وليد چې د يوې لسيزې جګړې ته په کتو سره يې وضعيت خورا ښه و. دا ماڼۍ پر ۱۸ ايکړه مځکه باندې د کابل په شمال ختيځه برخه کې په اتلس سوه اتيايمو کلونو

کي جوړه سوې ده، چي د هر افغان واکمن کور و، خو حفیظ الله امین پکښې ووژل سو. د مرمیو سوري یې پر بهرني دېوال هر چیري ښکاري او د همدې ستري ماڼۍ برج رالوېدلی چي د تشناب کار ځني اخیستل کېده، خو دننه په ماڼۍ کي وراني ډېره لږ سوېده. ګلخانه چي د ولسمشر د کار د دفتر ودانۍ ده او مسجد جوړ او روغ و او همدا شان د استوګني سیمه چي دوهمه درجه لویه دفتري ودانۍ ده. دلکشاه ماڼۍ چي د شاه رسمي د اوسېدو ځای دئ او د کله چي باچا ظاهرشاه له واک څخه په ۱۹۷۳ م* کال کي لیري کړل سو نه ده اشغال سوې دلکشاه اوس بیرته رغول سوې او د درنو خلکو له پاره مېلمستون دئ. په دې ماڼۍ کي د باختري دورې دوه زره کلن زاړه تاریخي آثار کله چي په (۱۹۷۸ م) کال کي پیدا سول سمدستي پټ کړل سوي وه. ډېر کلونه دغه خزانه چي شل زره طلایي توکي، لکه د پیل غاښونه، او غمي یې لرل پټه سوې وه. داسي بېره وه چي د جګړې په جریان کي دغه اثار ورک سوي وې او یا به د ټوپکسالارانو له خوا ویلي کړل سوي وي. خو یوازي څو کسانو ته دا حقیقت څرګند و او کله چي کرزی ولسمشر سو، د دغه لوی راز ښخوونکو فیصله وکړه چي دغه خزانه باید نوره راڅرګنده سي. دغه توکي اوس کیتلاک سوي دي او په ۲۰۰٦ م کال کي یې سل په پاریس کي ننداري ته وړاندي سول. کله چي کرزی په ارګ کي ځای پر ځای سو، نو د ولسمشر رباني او نورو سره د غونډو لړۍ پیل سوې، وروسته یې روم ته پرواز وکړ چي د باچا ظاهرشاه دعا وغواړي. کرزی وایي چي ده ما ته قرآن کریم او خپله چټۍ راکړل. بیرته کابل ته راوګرځېد او د واک تبدیلي یې په رسمي توګه تر سره کړه. په اپریل کي کرزی بیا روم ته ولاړ چي دا وار یې پاچا د ځان سره راوست. کور ته د شاه ظاهرشاه راتګ باید یوه میاشت مخکي په مارچ کي تر سره سوی وای خو امنیتي ځواکونو یوه دسیسه کشف کړه چي په هغه کي د شاه او کرزي د مرګ پلان جوړ سوی و.

هغه مراسم چي کرزي او نورو ملیونونو افغانانو یې په خورا لېوالتیا تیاری نیولی و وځنډېدل. خو ټولو افغانانو د شاهي نظام د بیرته فعاله کېدو هر کلی

---

* په اصل کي لیکوال د شا د لیري کېدو کال ۱۹۳۳ بللی دئ(؟)

ونه کړ، مګر په جنوري کي د افغانستان په شرقي ښار خوست کي په زرګونو پاچا پلوه قبایلو لاریون وکړ چي ویل یې امریکا دشاه ضد شمالي ټلوالي چي د تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده پلوي کوي چي البته یاد سو قومونو خورا ډېر وخت د پښتنو تر واکمنۍ لاندي تېر کړي دي.

د ۲۰۰۲ م کال د اپریل پر ۱۸ شاه ته د کابل په نړیوال هوایي ډګر کي خورا تود هر کلی وویل سو، خو مراسم یې خورا ټینګ کنټرول سوي وه. کله چي د ایټالیا هغه نظامي الوتکه چي شاه پکښې سپور و، د کابل بم بېروونکي هوایي ډګر ته راورسېدل امنیت خورا سخت کړل سوی و چي یوازي یو څو ځانګړو قومي مشرانو شا ته د نژدې ورتګ اجازه لرل. امنیتي چارواکي هغه وخت د خورا مشکل سره مخامخ سول، چي کله قومي مشرانو د شاه د لاس مچولو له پاره کوښښ کاوه. دا مهال شاه ۸۷ کلن و، چي کله له الوتکي څخه را روان سو نو خورا کمزوری ښکارېده، چي کرزی ورسره کومک کاوه. د افغان ملي جامو پر ځای ده د توري نرمي څرمني کوټ اغوستی و. یعني هغه جامه چي اوس کرزی په مشهوره دئ لکه دقره قول خولۍ او اوږده زرغونه چپنه.

ظاهرشاه اوس په هغه ماڼۍ کي اوسېږي چي یو وخت ده پکښې واکمني کول، چي کورنۍ او دوستان یې پر راګرځېدلي دي*. په بن کنفرانس کي د افغانستان د حکومت له پاره ټوله وزیران ټاکل سوي وه، چي اوس یو فعاله اداره پر ځای و. کرزی وایي د موقتي اداري د مشر په توګه ما بیله غونډو او بحثونو څخه بل کوم جلا کار نه دئ کړی. ما به خورا ډېر د محلي خلکو سره لیدل. په دې ټولو کي زما ښه اصول همهغه و : کار له افغانستان له پاره ډېر ساده. دطالبانو تر نسکورېدلو وروسته په افغانستان کي خورا ډېر تغیرات راغلي دي، خو کرزی د هغه د کریډیټ اخیستلو څخه ډډه کوي. دی وایې دا تغیرات خپله افغانانو راوستل، ځکه چي دوی تغیر غوښت او دوی بالاخره د همدې کار د تر سره کولو له پاره آزاد وه.

---

* د کتاب دلیکلو پر مهال د افغانستان پخوانی شاه محمدظاهر ژوندی و.

﴿۸﴾

د نوي افغانستان جوړول

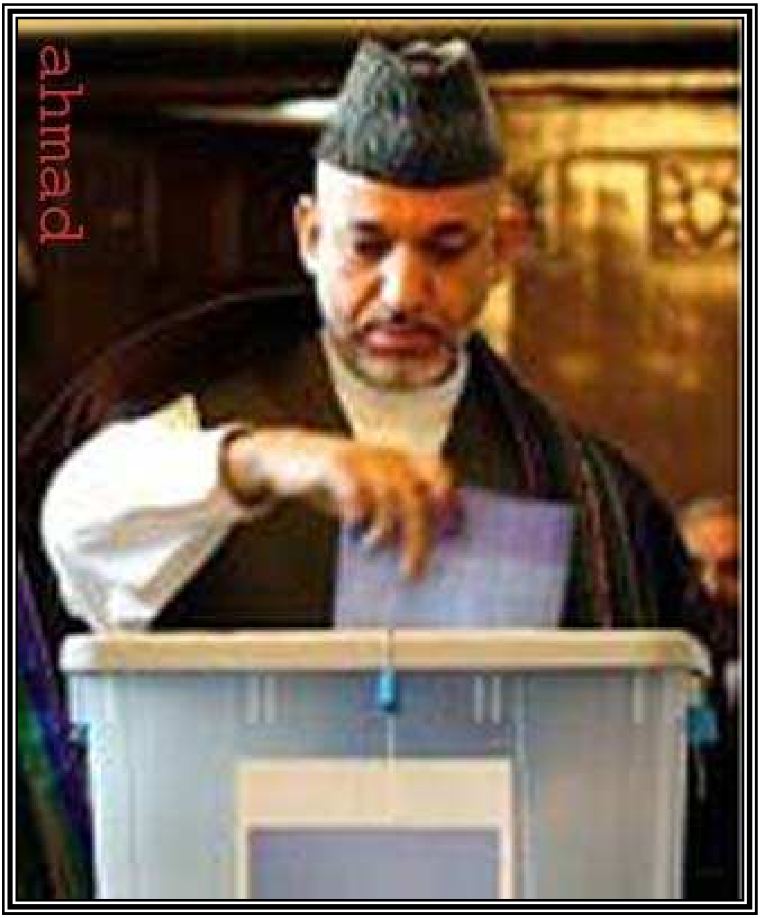

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د رايي ورکولو پر مهال

د بن غونډې دافغانستان دموقتي ادار ې پر وزیرانو چې په سر کې یې حامد کرزی و موافقه وکړه. همدې موافقې د هیواد له پاره یو دایمي حکومتي چوکاټ رامنځته کړ او په شپږو میاشتو کې دننه یې د بېړنۍ لویې جرګې جوړول وغوښتل. د بېړنۍ لویې جرګې وظیفه دا وه چې د دوو کالو له پاره د افغانستان د انتقالي ادارې مشر وټاکي. د یو آزاد کمېسیون یوویشت غړو چې مشهور اقتصاد پوهان، اداره چیان او مذهبي مشران وټاکل سول، چې د لویې جرګې چاري منظمي کړي. د جرګې تر سره کېدو څو میاشتي وړاندي په ټوله هیواد کي د ډلو تر منځ د استازو د ټاکلو له پاره غونډې تر سره سوې. دغه استازو د ولایت په سطحه غونډې تر سره کړې چې خپل نماینده ګان و لویې جرګې ته وټاکي چې البته دغه ټاکني ښکاره وې. کله چې د زرو استازو ټاکنه په همدې شان تر سره سوه پنځه سوه نور بیا د آزاد کمېسیون له خوا وټاکل سول.

کمېسیون خورا سخته لار په مخ کي لرل، په ځانګړې توګه چې کله

به يې غړو د انصاف په اړه د ټوټه سوي افغان ولس په سوونو شکايتونه اورېدل. داسي تورونه هم وه چي رايي رانيول سوي دي خو د کمېسيون له پاره دا ناممکن کار و، چي د پروسې څارنه وکړي، نو ځکه دوی پر محلي شوراوو تکيه وکړه چي محلي شخړي حل کړي تر جرګې پوري يوه دوامداره موضوع دا وه چي جرګه او که به ولسمشر کابينه ټاکي.

د پخواني پاچا پر رول هم بحثونه روان وه. کله چي شاه په اپريل کي بير ته افغانستان ته راوګرځېد ملاتړ يې زياتېده تر څو د دولت د مشر په توګه يې رول بير ته برقرار سي. له بحثونو څخه خورا اساسي شکلونه راووتل چي په هغو کي دا سناريو هم شامله وه، چي شاه ته دي د ملت د پلار لقب ور کړل سي، خو کومه رښتوني حکومتي واک دي نه لري او بله دا وه چي شاه دي د ولسمشر او دولت د مشر په توګه وټاکل سي، چي لومړی وزير به لري او هغه به د حکومت روزمره چاري پر مخ بيايي.

کله چي د لويي جرګې نېټه راورسېده، دا ښکاره سوه، چي د جرګې د غړو شمېر ۲۰۰۰ زرو ته رسېدلی په داسي حال کي چي ۱۵۰۰ سيټونه په نظر کي ورته نيول سوي وه. د لويي جرګې کمېسيون جرګه يوه ورځ وځنډول تر څو پرېکړه وکړي چي څوک بايد له جرګې څخه منع سي، چي په پای کي ۱٦۵۰ غړو ته په جرګه کي د ګډون له پاره اجازه ور کړل سوه.

نړيوالي ټولني د لويي جرګې په جوړولو او منظمولو کي خورا ډېر کومک وکړ. د جرمني حکومت يوه خورا لويه خېمه د کابل پوهنتون په انګړ کي د لويي جرګې د تر سره کولو له پاره ودرول. د کرزي په قول د افغانستان له پاره د ملګرو ملتونو خاص استازي لخدر ابراهيمي د جرګې په دايرولو، د مختلفو ډلو سره د خبرو کولو او هغوی ته د مشورې ور کولو سره خورا ستر خدمت تر سره کړ. کرزی وايي د افغان اصله امريکايي زلمي خليلزاد حضور چي د ولسمشر بوش مرستيال چي وروسته بيا په افغانستان کي د امريکا سفير سو رول هم خورا مهم و، ځکه هغه په ځايي ژبه پوهېده او د افغانانو په منځ کي د درناوي وړ و.

د خليلزاد حضور به ګټور و خو جنجالي هم و. دی افغانستان ته د جګړې په جريان کي راورسېد، او د شمالي ټلوالي سره يې د طالبانو په له

منځه وړلو کي د خورا نژدې سره کار وکړ. دی او کرزی نژدې ملګري دي او د کرزي سره يې د حکومت په جوړولو کي مرسته او مشورې ورکړي دي. ځينو غړو په جرګه کي هغه د اصلي ځواک په توګه ولید، چي د پردي تر شا به يې د امریکا د نفوذ څخه په ګټه اخیستنه به يې د کرزي ټاکل ډاډمنول. د افغانستان په داخلي چارو کي د خليلزاد د رول پر سر شخړو تر هغه روانه وه چي کله نوموړی دولسمشر بوش له خوا عراق ته د ۲۰۰۵ م کال د اپریل په میاشت کي د سفیر په توګه ولېږل سو.

د ۲۰۰۲ م کال د جون پر ۱۰ مه لويه جرګه په رسمي توګه پرانیستل سوه. شاه شورا ته یوه اطلاعیه ولېږل چي په هغه کي راغلي وه، چي دی په پخله د دولت د مشرتوب له پاره د کاندیدۍ څخه تېرېږي او ولسمشرۍ ته د حامد کرزي ملاتړ کوي. کرزي ولسمشرۍ ته د کاندید په توګه په جرګه کي سيټ نه درلود خو د انتقالي ادارې د مشر په توګه يې شورا ته وينا واورول.

کرزی وايي چي ما يې د پرانیستلو په مراسمو کي ګډون درلود او د ځو غړو سره مي وليدل چي تر هغه وروسته مي خپل ځان لیري ځني ساتی. د ولسمشرۍ چوکۍ له پاره خورا ډېر کاندیدان وه، چي په هغو کي د مسعوده جلال په نامه یوه ښځه هم وه، چي وروسته بیا د ښځو چارو وزیره سوه. پخواني ولسمشر رباني هم په کاندیدانو کي و چي د شورا په دوهمه ورځ د خپلي کاندیداتورۍ څخه تېر سو او د کرزي څخه يې خپل ملاتړ وښود، چي ويل يې دا کار يې د ملي يووالي په خاطر تر سره کړی دئ.

د جون پر ۱۳ مه استازو د ولسمشرۍ له پاره پټي رايي واچولې چي دا په لويه جرګه کي لومړی ځل و. ملګرو ملتونو رايي شمار کړې او اعلان يې وکړ چي له ۱۵۵۵ رايو څخه ۱۲۹۵ رايي کرزي وړي دي.

کرزي وويل چي اوس نو زه د انتقالي ادارې مشر وم. ما و استازو ته په خپله وينا کي وويل، چي دا څونه د وياړ ځای چي يو ځل بيا ټوله افغانان تر يوې خېمې لاندي سره راټول سوي دي. ما د سولي، ثبات او امنيت پر اړتيا خبري وکړې. ما تر دغې خېمې لاندي د افغانانو هغه ستر ارمان حيسوي چي د خپل هيواد ملکيت بير ته د افغانانو لاس ته ورسي.

د کرزي تر ټاکلو وروسته لويي جرګې د نوي اساسي قانون پر موضوعاتو باندې بحث پيل کړ. د بن په غونډه کې د افغانستان د اساسي قانون د مسودې د جوړولو له پاره يو ځانګړی کمېسيون ټاکل سوی و خو لويي جرګې پرېکړه وکړه چې د اساسي قانون د تصويب له پاره دې په اتلسو مياشتو کې بله جرګه راوبلل سي. د لويي جرګې ناسته يوه اوونۍ وغځېدل، چې خيمې دننه او د کابل په جادو کې خورا کشمکش روان و. څو واره داسې پېښه سوه چې ځينې خوابدې استازي به د اعتراض په توګه له خېمې څخه ووتل او ځينو نورو بيا چې ويل يې دلته بهرنۍ مداخله روانه ده يوه ورځ له جرګې څخه بايکاټ وکړ. د کابل په جادو کې د ايساف سر تېرو د احمدشاه مسعود د ورور ولي مسعود د وسله والو کسانو سره چې په برتانيه کې د افغانستان سفير دئ، برخورد وکړ، خو په ټوليزه توګه د ايساف عسکرو په مرکز کې ثبات ساتلی و. هغه ورځ چې فکر کېده جرګه به پای ته ورسېږي برتانوي تورن جنرال چې په افغانستان کې يې سوله ساتي ځواکونه ځای پر ځای کړل، په مډال ونازول سو او د استازو له خوا ورته د اوږده عمر او برياليتوب دعا وسوه.

د جرګې په اخره ورځ استازي د کابينې پر ټاکلو کومې موافقې ته ونه رسېدل، او منتخب ولسمشر کرزي استازو ته وويل چې د جرګې وخت پوره سوی دئ چې زه بايد خپله کابينه په خپله وټاکم.

همدې شي خورا ډېر اعتراضونه راوپارول، او کرزي د استازو څخه وغوښتل چې جرګه دوې ورځې نوره هم وغځوي. د جون پر ۱۹ مه کرزي خپله کابينه اعلان کړه، چې په هغه کې د مسعود د اردو پخوانی قوماندان جنرال قسيم فهيم د دفاع وزير په توګه او يو له خپلو دريو معاونينو څخه وټاکی. يو بل مرستيال ولسمشر حاجي عبدالقدير تر دې يوه مياشت څه کم په کابل کې ووژل سو.

تر بېړنۍ لويي جرګې وروسته کرزي او د ده کابينه د خورا سختې دندې سره مخامخ وه. چې بالاخره د کنډ او کپر افغانستان څخه يو نوی ملت جوړ کړي، چې په هغه کې د يوه فعاله حکومت جوړول هم راځي او په هيواد کې بې شمېره سيمه ييزي اونژادي ډلې سره متحدې کړي چې زياتې

يې لا تر اوسه پوره وسله وال وه.

کرزی وايي چې تر لويي جرګې وروسته د ائتلاف د ځواکونو امريکايي قوماندان په بېړنۍ توګه راغلی چې ويل يې زه ستا د امنيت په اړه خورا انديښمن يم. جنرال وويل هغه افغانان چې ستا پر شاوخوا راټول دي ښه روزنه نه لري او د دې جوګه نه دي چې د تروريزم د خوا تاسي ته د متوجه تهديدونو تر هوده ووتلای سي، او هغه مغلق امنيت ونيسي چې د يوه ولسمشر له پاره اړين وي او ده راته امريکايي امنيتي پلان تشريح کړ. کرزی وايي ما جنرال ته وويل چې زه به په دې اړه فکر وکړم او د خپلو افغانانو سره به دا مسئله شريکه کړم. وبه ګورو چې دوی په دې اړه څه نظر لري. دی ډېر حيران سو چې ټولو افغانانو د هيواد له هر ګوټ څخه د دې خورا په ورين تندي ملاتړ وکړ، چې ما به د همدې پلان په اړه خبري ورسره کولې. دوی کرزي ته وويل دا به ستا تر ټولو غوره کار وي چې تر سره يې کړې او څومره ژر چې امکان لري بايد ويې منې. دوی ده ته وويل چې امنيت يوازي په نفرو نه ساتل کېږي، بلکي پوهه، روزنه او تجهيزات خورا ورته مهم دي. ځکه نو زه ورسره موافق سوم او امريکايانو د امنيت په برابرولو کي خورا ستر خدمت تر سره کړ، بلکي دوی هغه افغان هم وروزل چي له دوی څخه مسئوليت واخلي. زه اوس يو ځل بيا افغان ساتونکي لرم چي خورا ښه روزلي او ښه تهجيز دي. امريکايي امنيتي ځواک چي دوه کاله د کرزي پر شاوخوا راټول و تر څنګ يې د افغان ولسمشري ګارډ هم وروزی، د کرزي امنيتي ساتونکو ټولو د امريکايي اردو په ځانګړو ځواکونو کي د کمانډو په توګه او يا په بحري سيلز کي دنده تر سره کړې وه. غښتلو او جګو امريکايانو چي د لمر عينکي به يې پر سترګو وې او خورا ډېري وسلې به ورسره وې چي کله به کرزی کوم ځای ته تلی هر چيري به دغه امنيتي کسان تر سترګو کېدل، چي همېشه به تر ده شاوخوا راچاپېر و. کله چي به کرزي د يوه ولايت مرکز ته د والي د ليدلو له پاره تلی نو په څرخکه کي به يې سفر کاوه چي د کښېناستلو سيمه به لا د وړاندي د امريکايانو له خوا ساتل سوې وه. که چيري به محلي مشرانو او يا دولتي چارواکو د ولسمشر د روغبړ له پاره ليکي جوړي کړي وې او کرزي به ورسره تېرېده

دوه امنيتي ساتونکي به يې اړخونو او دريم د اتوماتي وسلې سره د تيارسي په حالت کي د ليکي تر شا روان و.

د انتقالي اداري د مشر په توګه تر ټاکلو درې مياشتي وروسته د ۲۰۰۲ م کال د سپټمبر پر پنځمه نېټه په کندهار کي چي کله د ورور واده ته تللی و وژونکې حمله پر وسوه، خو دی ژوندی پاته سو. د خپل وطنوال د ليدلو له پاره خورا ډېر خلک راغونډ سوي وه، ځکه چي دا دده تر ټاکلو وروسته کندهار ته د ده لومړی سفر و. کله چي د ولسمشر کاروان په جادو کي د خلکو تر ګڼي ګوڼي کرار تېرېدی يو کس چي د افغان پوليسو يونيفورم يې اغوستی و د کرزي پر موټر يې ځلور ډزي وکړې، يوه مرمۍ د کرزي له سر څخه تېره سوه او د کندهار والي ګل اغا شېرزی يې په سر کي ژوبل کړ. د ده زخمونه شديد نه وه او د کرزي امريکايي ساتونکو پر هغه کس ډزي وکړې او ويې واژه. دغه کس عبدالرحمن نومېده چي يو مشکوک طالب و او تر يوه مياشت لږ موده وړاندي د کندهار د والي په شخصي امنيتي ځواک کي شامل سوی و.

تر دې دوه کاله وروسته د ولسمشرۍ د ټاکنو په هيواد کي د پراخ کمپاين پر مهال چي يو ځای ته په سفر و د ۲۰۰۴ م کال د اکتوبر په مياشت کي يې پر هيلکوپټر راکټي حمله وسوه.

خو د اوس له پاره ډېر څه په مخکي وه چي تر سره سي. کرزی وايي موږ بايد د اساسي قانون د لويي جرګې د دايرولو له پاره خورا سخت کار کړی وای. لومړی کار دا و چي د اساسي قانون د مسودې له پاره بايد کمېټې جوړې سي چي يوه د اساسي قانون مسوده جوړه کړي او هغه بله يې تر نظر تېره کړي. ما د ډېرو کسانو سره تر سلا مشورو وروسته د دغو کمېټو غړي وټاکل او د راتلونکي کال له پاره د دوی په وړاندي خورا ډېر کارونه پراته وه، چي تر سره يې کړي. د کمېټو غړو لومړی د عامو افغانانو نظر وغوښت. دوی کسان د افغانستان هري برخي ته ولېږل، چي د افغان ولس نظر معلوم کړي چي څه ډول حکومت غواړي. څو نظرونه وه چي په هغه کي د رياستي نظام، صدارتي نظام / پارلماني نظام او د شاهي نظام بيرته راتګ غوښتل سوی و، خو مطلق اکثريت د رياستي نظام غوښتونکی سو.

کرزي پخپله د مختلفو موضوعاتو په اړه د افغانانو د نظرياتو په راټولولو بوخت و. دی وايي تر دې وړاندي چي زه د افغانستان د انتقالي اداري د مشر په توګه وټاکل سم ما د هيواد د ټولو پرګنو سره غونډې وکړې او همداسي پسې جاري وې. په هغو ورځو کي لومړی شی چي خلکو غوښت هغه بې وسلې کول، بې وسلې کول او بې وسلې کول و. خلکو غوښتل چي د بې شمېره ملېشو او ټوپکسالارانو څخه وسلي راغونډې سي او په هيواد کي د تشدد د بيا راتلو خطر کم سي. افغانانو همدا شان په پوره توګه د قانون پر حاکميت ټينګار کاوه. تر دغو شيانو وروسته چي نور شيان خلکو کرزي ته ويلي وه هغه ښوونه او روزنه، روغتيايي اسانتياوي، سړکونه، اوبه، برېښنا او هغه ټوله شيان چي پر مختللي نړۍ ورڅخه برخمنه ده. تر دې وړاندي هم د افغانستان زېربنا پر مختللي نه وه خو اوس بيا بېخي د مرګ پر پوله ولاړ و. يوازي ٦ فيصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي او حتی نن هم په کابل کي هر ځای د جنراتورونو ږغونه اورېدل کېږي، ډېر داسي کلي سته چي په ژمي کي يې د واورو له کبله چي پر لوړو کوتلونو و سي د نورو سيمو سره يې اړيکي پرې کېږي. روغتيايي خدمتونه خو تر لويو ښارونو بهر بېخي پر نېست حساب و. د جنګونو په جريان کي په سلګونو ښوونځي نړېدلي وه. د کرزي مکتب حبيبيه لېسه چي په افغانستان کي تر ټولو لوی او غوره ښوونځی دئ په کنډواله بدل سوی و، خو د دې ټولو سره افغانان په دې پوهېدل چي که وسلې ټولې نه سي د پرمختللي ټولني له هيڅ ګټې څخه به برخمن نه سي.

ډي ډي آر يا د بې وسلې کولو پروګرام د ۲۰۰۳ م کال په فبروري کي د افغانستان د نوي پيل پروګرام لاندي د يو ان ډي پي په ملاتړ او د يوناما په همکاري پيل سو. د راتلونکو درو کلونو په جريان کي د ډي ډي آر د پروګرام تر چتر لاندي په زرونو ميله وسلې، د توپونو ټوټې، کلاشينکوفونه، ټانکونه، او نوري درنې او سپکي وسلې راغونډې سوې او د دفاع وزارت په واک کي ورکړل سوې. تر ۲۵۰ زيات مليشه ترخيض او تر ٦۳۰۰۰ ډېر پخواني جنګيالي بې وسلې سول. د ډي ډي آر پروګرام همدا شان د پخوانيو جنګياليو سره مرسته وکړه، چي د حرفوي زده کړو له لاري

او نورو وظيفو ته په استخدامولو سره بير ته خپل ملکي ژوند ته راوګرځي او يا بيا په افغانستان کي د نوي ملي اردو نظامي ژوند ته ور وګرځي.

کرزی وايې چي ترخيض سو افسرانو او سرتېرو ته د بيا استخدامولو له پاره ډېر شيان وه، چي په لسو کي نهو يې ملکي چاري انتخاب کړې لکه بزګري، حرفوي زده کړې او تجارت. دوي نور د جګړې څخه ناروغان او د جنګي الاتو د کارولو څخه ستړي او زاره تر کي و.

د ډي ډي آر پروګرام د ۱۴۱ ميليونو ډالرو په لګښت زياته برخه جاپان پرېکړه چي د روسانو په مقابل کي يې د مجاهدينو سره د تجهيزاتو مرسته کوله، په ځانګړې توګه د وسايطو او د ۲۰۰۲ م کال په جنوري کي د افغانستان د بيا رغوني په اړه د نړيوال کنفرانس کوربه و. په يقين سره چي د ټول افغانستان څخه وسلې ټولي نه سوې خو د درنو وسلو لوی اکثريت لکه ټانکونه او توپونه د ملېشو او ټوپکسالارانو د لاسونو څخه ووتل او و نوي حکومت ته وسپارل سول.

افغانستان يوازي دا نه چي د وسلو څخه ډک و، بلکي د نړۍ له نهو ماين ګذاري سوي هيوادونو څخه و، چي په سوونه زره انسان ضد، ټانک ضد اونور چاودېدونکي مواد يې په ډېرينه خاوره کي کرل سوي وه. د ماين پاکۍ هڅي د طالبانو د حکومت د نسکورولو راهيسي رواني دي، خولا هم په افغانستان کي تر ټولو لويه وژونکې وسيله ده چي هره مياشت تر سلو زيات افغانان وژني او يا يې ټپي کوي.

کله چي مسافرين د کابل و نړيوال هوايي ډګر ته راورسېږي د رن وې او ټکسي لارو پر دواړو غاړو د ماين پاکانو د ډېرو نښانونو په ليدلو حيرانېږي خو د کابل هوايي ډګر تقريباً د ماينونو څخه پاک سوی دئ.

کله چي خلکو وليدل چي د ډي ډي آر پروسه بريالۍ ده نو لومړيتوب بلي خوا ته وګرځېد داسي چي خلک به د ښووني او روغتيايي خدمتونو په اړه ډېر ږغېدل. کرزی وايي چي يو شی مي ډېر خوشحاله کوي هغه دا چي خلک د هر کلي او ولايت نه زما څخه د پوهنتون غوښتنه کوي. ما کوچنيان وليدل چي په خېمو کي يې زده کړې کولې او داسي ښوونځي چي دبمباريو له کبله به يې چتونه نړېدلي وه. تعليم د خلکو تر ټولو لوی ارمان و.

هندوستان چې حامد کرزي پکښې پوهنتون ولوست او انګليسي يې پکښې زده کړه. د حبيبيې ليسې د بيا رغوني له پاره يې بسپنه ورکړه، د ښووني ستره غوښتنه چې کرزی يې په خبرو کې يادونه وکړه ډېره ښکاره وه، ځکه شاګردان په مختلفو دورو کې ښوونځي ته تلل او راتلل چې په خپمو کې به يې زده کړې کولې او د ورانو ټولګيو د بيا رغوني کار به د دوی په شاوخوا کې روان و.

يوبل شی چې د کرزي څخه به د کلي مشرانو غوښت هغه ښځينه روغتيايي اسانتياوې وې. دی وايي چې ما احساس کړه چې ښه ښځينه روغتيايي اسانتياوې ډېرې مهمې دي، ځکه چې خلک يې خورا ډېره غوښتنه کوي. دا زما له پاره په دې معنا وه چې ټوله خلک د ښه ژوند ارمان لري. تر دې وروسته به دوی د سړک او برېښنا غوښتنه کوله چې د تجارت او سوداګرۍ له پاره ډېر اړينه ده.

دی وايي چې نن اول لمبر غوښتنه د برېښنا ده، چې د ده دا خبره د راډيو د يوه مخترع پروګرام چلوونکي لخوا عام ولس هم تايد کړه. په کابل کې يوې شخصي راډيو يوابتکاري پروګرام جوړ کړ چې په هغه کې به اورېدونکي په پروګرام کې برخه اخيستل چې خپل نظر ووايي. د همدې راډيو د ټليفون شمېره په راډيو کې خلکو ته اعلان سوه چې کله به اورېدونکو زنګ ورته راوواهه نو يوازې به جواب ورکوونکي ماشين بيپ بيپ کاوه چې نور هيڅ لارښوونه يې نه ورته کول، ځينو ټليفون کوونکو به همداسې ټليفون وکړ چې هيڅ به نه پوهېدل چې څه وکړي خو نورو به خپل پيغامونه پرېښوول او هغه څه به يې ويل چې په زړه کې به يې وه. دغه پيغامونه وروسته نشر سول چې وروسته ډېر خلک په وپوهېدل، د دغه غير رسمي او نامنظمو نظرياتو اورېدلو وروسته د راډيو مشر هغه پايلې ته ورسېد چې ولسشمر کرزی رسېدلی و. د افغانانو لومړني شکايتونه د برېښنا د نسته والي په اړه وه.

د برېښنا غوښتنه بېله شکه چې ډېره وه، خو د طالبانو تر واکمنۍ وروسته چې کله بازار ته برېښنايي توکي راوارد سول څو چنده يې نوره هم زياته کړل. هيواد اوس د موبايل ټليفون او برېښنا ليک له لارې د نړۍ سره

وصل سو، چې همېشني چارج ته يې اړتيا لرل. ځوان افغانان د کمپيوټر پر خوا ور مات سول، د کمپيوټر دوکانونه او کورسونه د کابل په شمول ښار ګوټو او کليو ته وغځېدل. افغانانو په خورا پرېمانه توګه د موسيقۍ د سي ډي ګانو د کاپي کولو غلاوي پيل کړې او په ډي وي ډي کي به يې امريکايي او هندي فلمونه کتل. د امريکايي هغو فلمونو غيرقانوني کاپي به په څو ورځو کي د کابل په دوکانونو کي تر لاسه کېده چي تازه به په امريکا کي ننداري ته وړاندي سوي وه او په کوچنۍ کېمره به په ډېره اسانۍ سره د تياتر د پردې څخه ريکارډ سوي وه. د دغو ډي وي ډيانو کتل داسي وه لکه سړی چي خپله په تياتر کي وي چي د فلم د لغړيانو، خبري، خندا او ټوخی به پکښې اورېدل کېدی. چي بالاخره به يې پرده هغه وخت بنده سول چي کله به يو ليدونکي او ليدونکي ولاړ سول، او پياده رو ته به ووتل. افغانانو همدا شان د ټلوېزيون له ليدلو سره مينه درلوده چي دا کار يې د سټلايټ ډيشونو له لاري کاوه او حتی په ليري پرتو سيمو کي به هم تر ستر ګو کېده.

کرزي وويل چي البته موږ د نوري برېښنا له پاره پلان جوړوو خو دا هر څه ډېر ژر نه سي تر سره کېدلای. اوس دا تر ټولو مهم شی دئ چي نړۍ بايد زموږ سره مرسته وکړي چي تر څو د برېښنا د توليد ظرفيت ډېر کړو.

د نوي افغانستان په دغه لومړيو مراحلو کي تر هغه ډېر ژر وروسته چي نړۍ د جګړې دغه بېروونکې هيواد ته بير ته راوګرځېدله افغانانو خورا ډېري هيلي او ارزوګاني لرلې، چي دا خورا لوړي وې. کرزي وايې چي ما په خپله داسي فکر کوي چي موږ به هيواد په څو کلونو کي ورغوو، چي البته زه پخپله د ډېرو افغانانو سره غلط وم، هيله بلکي فکر مو کړی و چي دا هر څه به ډېر چسپ ورغېږي. خو د ژر تر سره کولو هيله لا تر اوسه ژوندۍ ده ځکه چي افغانستان څو کاله له لاسه ورکړي دي دوی د هغه فاصلې په بير ته ډکولو کي خورا په بېړه کي دي او غواړي چي خپل ځانونه نوري نړۍ او په ځانګړې توګه د ګاونډيانو سره برابر کړي.

کله چي هيواد له کورنۍ جګړې له تياري څخه راووت او طالبانو ته واک ورسېد په لومړي سر کي پرمختګ خورا چټک و خو بير ته دغه پروسه ټکنی سوه، چي د هيواد حرکت همداسي پاته سو خو اوس ارزوګانو هم تغير

کړي و. خلکو لوړي تنخواوي غوښتې چي ښه کالي په رانيسي او کورونه په سم کړي. کرزی وايي چي کله به ما په لومړي سر کي د خلکو سره غونډې کولې خلکو به خراب کالي اغوستي وه او ستړيا او مشکلات به يې له ورايه له مخه ښکارېدل، نن دوی ډېري ښه جامې اغوندي اونظرونه يې مثبت سوي او د هيلو ډک دي. په افغانستان کي ژوند مثبت تغير کوي چي همدا تغير لا پسې روان دئ. کرزي دا خبره په ۲۰۰۵ کال کي وکړه کله چي د طالبانو په حملو کي زياتوالی راغلی، افغانان د پرمختګ د کراري ودي څخه خواشيني سول، په ځانګړې توګه د هغه ډول امنيت نه ورته برابرول چي دوی يې هيله لرل.

د اساسي قانون لويه جرګه د ۲۰۰۳ م کال په جنوري کي تر سره سوه، کرزی وايي چي هلته خورا سختي چنې ووهل سوې مګر پروفيسر مجددي چي د جرګې مشر وټاکل سو ټوله شيان ده د مختلفو خلکو د ګټو او د هغوی د نظرياتو سره په معامله کي د خورا حيرانوونکي طريقې څخه کار واخيست. د اساسي قانون مختلف شکلونه په نظر کي نيول سوي وه، چي بالاخره استازو رياستي نظام خوښ کړ چي البته دا د افغانانو هيله هم وه. دې کيسې شل ورځي په بر کي ونيولې چي بالاخره مسوده داسي حال ته راورسېده چي لوی مشکلات يې حل او د اضافي تغيراتو راوستلو تر پولي ورسېده. کله چي د نورو تغيراتو راوړلو نور څه نه وه پاته پروفيسور مجددي و هغه ته د رايي ورکولو اعلان وکړ. دا آزادي رايي وې چي ده يې د منلو له پاره د درېدلو وويل چي تقريباً ټوله غړي چي تر ۵۰۰ ډېر وه په تاييد يې ولاړ سول. کرزی وايي چي يوازي دوه درې کسان يې په تاييد ونه درېدل. چي دا خورا د حيرانئ وړ و، ځکه چي افغانستان اوس اساسي قانون درلود چي دا خورا ښه اساسي قانون و چي په نړۍ کي خورا ځانګړی او حکومت ته يې په خورا سمه توګه د رسېدلو چاره تنظيمول.

د دغه نوي اساسي قانون يوه ځانګړنه دا ده چي کرزی په وياړ چي ټولو ژبو ته پکښې مساوي حق ورکړل سوی دئ، چي اوس به کوچنيان کولای سي چي په خپله سيمه کي په خپله ژبه زده کړي وکړي.

ښځو ته په پارلمان کي ۲۵ فيصده سيټونه ورکړل سوي دي، خو عملاً

د هیواد په وړاندې پروت کار هم خورا مشکل او نامکمن کار دئ، چي ښځي دي په آزاده توګه دمحلي دفترونو له پاره کمپاین وچلوي. په نتیجه کي د پارلمان خـرڅ سـوي غـړي د ځواکمنـو پـه توګـه چـي پـه هغـو کـي قاچـاقبران، ټوپکسالاران د چوکیو د تر لاسه کولو له پاره هڅي کوي.

خو بیا هم ښځو ته قانون دا اجازه ورکړېده، چي په پارلمان کي چوکۍ ولـري او اساسـي قـانون هـم پـه دې اړخ کـي لـږ څـه مرسـته کـړې چـي پـه افغانستان کي د ښځو دغه دردمنه وضع لږ څه سمه کړي چي په روایتـي توګه یې حیثیت خورا ټیټ و، چي د جګړو په جریان او د طالبانو د واکمنۍ په جریان کي خو یې هیڅ نه درلود. د ښځو وضعیت مخ پر تغیر دئ خو دغه پروسه په اطرافو کي خورا ټکنۍ ده. د ۲۰۰۴ م کال په پرتله ما په ۲۰۰۵ م کال کي په کابل کي خورا لږ ښځي ولیدې چي بورقې به یې کړي وې او هر وخت به مي دوې درې ښځي لیدې چي بېله نارنه به سره ملګري او د نوي ښار په لوړو مارکېټونو کي به یې سودا کول. د ځوانانو نجونو ډلي به لیدل کېدې چي د کابل د مرکزي هوټل په هال کي به یې قهوه څښل، بانډار به یې کاوه او خندل به یې چي تر دوی څو مېزه ها خوا به بیا هلکانو په ناز او نخرو ورته کتل. خو د کابل په اطرافو کي د ښځو حقوق تقریباً له نېست سره برابر دي. کورنۍ تاوتریخوالي ډېر او په زوره ودول خورا عام دي. کم عمره نجوني د کورنیو د غریبۍ له کبله د پیسو په مقابل کي څلوېښت کلونو پنځوس کلونو خلکو ته ودېږي. د داسي پېښو راپور خورا لږ ورکول کېږي، خو بیا هم د بشر د حقوقو د خپلواک کمېسیون مشره سیما ثمر وایي چي د افغان ښځو د ځان وژني په سلګونو پېښي یې خپرلي دي. کمېسیون وایي چي په زوره ودول، د کم عمر نجونو ودول او پر بنو ورکول د ځان وژني تر ټولو لوی عاملونه دي چي اکثره دغه پېښي په مرګ پای ته رسېږي.

په افغانستان کي رسنیو ته په لاس رسي سره بېله شکه چي د ښځو په حقوقو کي به ښه والی راسي او د هغوی د اعتبار په اعاده کولو کي به مرسته وکړي خو سرعت یو تصوري ربط دئ چي دا به یو او دوه نسلونه په بر کي ونیسي چي د ښځو په وضعیت کي رښتونی پر مختګ راسي خو په دې شرط چي په هیواد کي امن او ثبات وي.

د اساسي قانون تر تصويب وروسته حکومت د ټاکنو له پاره په تياري بوخت سو. دوو ټاکنو ته ضرورت يو يو د ولسمشرۍ له پاره او هغه بل د پارلمان د غړو د ټاکلو له پاره چي دواړه بايد جلا تر سره سوي واى. په نړۍ کي داسي شکونه وه چي په افغانستان کي به آزادي ټاکني تر سره نه سي، داسي بېره وه چي طالب او القاعده ترهګر به خلک د انتخاباتو نوم ليکلو ته پرې نه ږدي او خلک به د رايو ورکولو څخه ېېروي. کرزی وايي چي زما خپل توقعات خورا لوړ وه، چي يو ځل بيا غلط ثابت سول، ما ويل چي که د شپېږو څخه تر اوو ميليونو افغانانو پوري نوم ليکنه وکړي دا به زموږ له پاره تر ټولو لوی شی وي او د ډيموکراسۍ له پاره به ستر ګام وي. خو په خورا ډېر لږ وخت کي د نوم ليکني پروسه ۱۰ ميليونو ته ورسېده چي دا يوازي د افغانستان د پولو دننه وه. خو کله چي په پاکستان او ايران کي مهاجرو نوم ليکنه وکړه دغه شمېره ۱۲ مليونو ته ورسېده. کرزی وايي چي افغانانو د انتخاباتو سره خورا مينه لرل او دې ته لېوال وه چي د خپل هيواد په راتلونکي کي برخه واخلي.

د ولسمشرۍ ټولټاکني لومړی د جولای پر پنځمه پلان سوي وې خو د ټاکنو د اماده ګۍ له پاره چي کوم اټکل سوې و هغه تر هغه ډېر ګران راوخوت. د رايو د کاغذونو له پاره ښه تياري ته اړتيا وه ځکه چي په هيواد کي د بې سوادۍ کچه خورا لوړه وه، او خورا ډېرو کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه کانديد کړي وه، په لومړي سر کي درويشت کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه نومولي وه چي شپږ يې تر انتخاباتو مخکي له خپلي کانديداتورۍ څخه لاس پر سر سول. د رايي پر هر کاغذ به د کانديد عکس، نوم او يوه خانه چي د ده او يا دې له پاره نښاني سي. دا چي زيات کانديدان مستقل وه او که به کوم رايه ورکوونکي د کوم کانديد نوم نه سو ويلای او عکس به يې نه پېژندی نو دا به يې زده کول چي کومه خانه نښاني کړي. تر انتخاباتو وړاندي ټولو رايه ورکوونکو ته کارډونه ورکړل سول او داسي آوازې هم وې چي ځينو رايه ورکوونکو څو کارډونه اخيستي دي. دا چي د دې مخنيوی وسي چي رايه ورکوونکي تر يوځل ډېر رايه ورنه کړي تر رايي ورکولو وروسته به يې ګوته په رنګ ورلړل داسي تورونه هم وه چي

دغه رنګ په خورا اساني سره پاکېږي.

د جولای ۵ وسپټمبر ته وځنډېدل خو چي بيا هم کارونه نه وه سم ټاکني يو ځل بيا د اکتوبر ۷ ته وځنډېدې.

کرزی وايي چي تر ټاکنو وړاندي ما د هيواد د هر ګوټ له خلکو سره وليدل، د ولايتونو څخه په ډلو ډلو مشران راتلل او که به هوا ښه وه نو په ارګ کي به مي له دوی سر د ارګ په باغ کي تر ونو لاندي کتل او هر څه چي به يې په زړه کي وه راته ويل به يې.

په ارګ کي دننه غونډي د کرزي د انتخاباتي کمپاين تر ټولو ښه او خوندي لار وه، چي په بهر کي د ده د وژلو بېره موجوده وه خو په ارګ کي غونډي هم يو ډېر زړه ور سياسي تاکتيک و، په اوونۍ کي څو ورځي چي کله به دی په کابل کي موجود و د ولايتونو څخه چي به کوم قومي مشران راوستل سوي وه له ده سره به په وار شلو او تر دې زياتو قومي مشرانو مخامخ ليدل. دغه قومي مشران به تر ساعتي ټاور لاندي څوځايه تلاښي کېدل او د ارګ مسجد ته نژدې به د لويو ونو تر سيوري لاندي راغونډېدل. ولسمشر کرزي به د ګلخانې ماڼۍ څخه راووت او هلته به يې له دوی سره وليدل او د دوی خبري، شکايتونه او ستايني به يې واورېدې. دغه مشران به د ارګ د ستر والي څخه اغېزمن کېدل او په حقيقت کي به يې يو په يو د هيواد له ولسمشر سره خبري کولې. خو کله چي به خپلو کليو ته وګرځېدل خلکو ته به يې ويل چي ما له ولسمشر سره وليدل او هغه داسي راته وويل.

کرزی وايي چي زما هغه غونډه په ياد ده چي د کابل و جنوب ته د پکتيا د ولايت د مشرانو سره مي لرل، يوه مشر حاجي عبدالرحمن ځدراڼ راته وويل چي موږ له دې کبله تا ته رايه نه درکوو چي ته پښتون يې. موږ تاسي ته د يوه افغان په توګه رايه درکوو، او ده زياته کړه چي رايه هم تا ته درکوو، ځکه چي موږ پوهېږو چي ته به له هزاره ګانو سره مرسته وکړې او که موږ په دې پوه سو چي ته د دوی ولسمشر نه يې نو موږ تاسي ته رايه در نه کړو.

په يوه بله غونډه کي د مزار شريف يوه افغان ازبک کرزي ته وويل چي ما پرېکړه کړې ده چي رايه به تاسي ته درکوم دا له دې کبله چي زه هم

ستاسي غوندي د پاکستان په کوټه کي مهاجر وم او ما هغه ځای ليدلی دئ چي تاسي به کار پکښې کاوه او هلته به ټول افغانان درتلل او غونډي به يې کولې او هلته هيڅ داسي غونډه نه ده تر سره سوې چي ما ته پکښې د ګډون بلنه نه ده راکړل سوې او له همدې کبله زه پر تاسو باور لرم.

کرزی وايي چي يو استازي له پامير څخه راغلی و دا سيمه په شمال کي واقع ده سفر کول ورته ډېر ګران دي او دا په خورا ډېرو کلونو کي د دوی لومړی ځل و، چي خپل مشکلات يې حکومت ته وويل.

ولسمشر ته په خبرو کي پته ولګېده چي دوی ته ملي يووالی خورا ډېر ارزښت لري. دوی داسي حکومت غوښت چي د ټولو پرګنو استازيتوب وکړي او دا شي په ځانګړې توګه په غير پښتنو کي خورا پياوړی و، چي څو پېړۍ پښتنو واکمني پر کړېده. خو زيات پښتانه ټولو افغانانو ته په مساوي توګه کتلو ته خورا زيات ارزښت ورکوي. کرزی وايي څه موده وړاندي له کندهار څخه يو مخور کس چي زموږ د کورنۍ دوست و دلته راغی او تر پنځلس ورځو تېرولو وروسته يې وويل چي زه بير ته کندهار ته ځم. ما ورته وويل چي زه کوم خدمت وکړم؟ ده وويل هيڅ نه زه مازي راغلم چي ستاسي احوال واخلم او تاسي هم شکر ښه ياست مګر زه يوه هيله لرم هغه دا چي افغانان ټوله ځورېدلي دي او تاسي به البته د هغه چا سره مرسته کوئ چي کومک ته اړتيا لري. مګر د افغانستان هندوان تر ټولو ډېر ځورېدلي دي خو په هره لار چي وي د دوی سره تر ټولو لومړی مرسته وکړه.

د ولسمشرۍ ټاکني د ۲۰۰۴ م کال د اکتوبر پر نهمه تر سره سوې خلکو چي د کومي بېري احساس کاوه غلط راوخوت او په خورا ډېر شمېر کي کسان د رايي اچولو له پاره راووتل او يوازي يو څو پېښي د ترهګرو له خوا تر سره سوې. د رايي اچوني مرکزونه د سهار پر شپږو او اوو بجو پرانيستل سوه او د مازديګر پر ۴ بجو وتړل سول. د ټاکنو په ورځ اعلان وسو چي څونه امکان ولري هغونه رايي اچوونکي بايد رايي واچوي، د رايي اچوني مرکزونه بايد د مازيګر تر شپږو بجو پوري پرانيستي وي. خو دا خبر د رايو ځينو مرکزونو ته ناوخته ورسېده، درې برخي راجستر سوو خلکو رايي واچولې او خلک په ډېره خوشحالۍ سره د ډيموکراتيکي پروسې له

پاره راووتل.

کرزی وايي چي وروسته مي د انتخاباتو په اړه خورا حيرانوونکي کيسې واورېدې. ځيني دغه کيسې په نړيوالو مطبوعاتو کي هم خپرې سوې چي افغانستان ته د ټاکنو د خبرونو له پاره راغلي وه. يو کس چي خپل عمر يې پنځوس کلن ښووه او پر مخ يې د اوښکو سېلاب را روان و وبي بي سي ته وويل داسي ښکاري لکه خوب چي وينم. پنځه ويشت کاله بې ځايه توب او د خپل کور څخه ليري ژوند مي ملا راماته کړه، خو نن داسي احساس کوم لکه چي بير ته زېږېدلی يم.

کرزی د انتخاباتو د ورځي بله کيسه داسي بيانوي: د فراه په ولايت کي يوه زړه ښځه د رايو اچولو مرکز ته راغله ويل چي دا د ځان او لور له پاره رايه اچوي. دې ته وويل سوه چي ته يوازي د خپل ځان له پاره رايه کارولای سې، خو د لور پر ځای يې نه سې کارولای. ښځي وويل چي ولي هغه خو زما لور ده زه غواړم د هغې پر ځای رايه واچوم. کارکوونکو ور ته وويل : بخښنه غواړو خو تاسي داسي نه سئ کولای. دا ښځه ولاړه او تر دوه درې ساعته وروسته بير ته راوګرځېده او خپله ځوانه لور يې د ځان سره په داسي حال کي راوستل چي يو ګړی مخکي يې اولاد زېږېدلی و، او هغې خپله رايه پخپله واچوله.

يوه بله کيسه له باميان څخه راغله چي هلته يوې سپين سري ښځي څلور ساعته په واوره کي پر پښو مزل کړی و تر څو د رايو اچولو مرکز ته ورسېده. کارکوونکو ورڅخه وپوښتل چي ولي دي دونه تکليف د رايو اچولو له پاره پر ځان تېر کړ؟ ولي رايه دونه ارزښت در ته لري؟ دې په جواب کي ور ته وويل زما ژوند خو هغسي تېر دئ خو زه غواړم د خپلو کوچنيانو له پاره او د دوی د بچيانو له پاره رايه ورکړم. د رايو اچولو په يوبل مرکز کي يوه ناوې چي د واده جوړه يې په غاړه وه له موټر څخه راکښته سوه او ويې ويل چي په خدای سوګند که رايه ورنه کړم نو خپل واده ته به په آرامو مغزو ولاړه نه سم. د کابل ورځپاڼي يوخبريال چي د مريم لېسې د رايو اچولو مرکز مخ ته شل دقيقې ولاړ و خبر ورکړ، چي زه دلته ډېري ښځي وينم چي د رايو اچولو د مرکز څخه د خوشحالی له کبله په اوښکو ډکي

ستر ګي راوزي. يوه اتيا کلنه ښځه چي په ستر ګو ړنده وه د خپل لمسي په مرسته د ملالۍ لېسې د رايو اچولو مرکز ته د سهار پر نهو بجو راورسېدل. دې يوه خبريال ته وويل چي تېره شپه مي يوه ستر ګه خوب هم نه دئ کړی. خپل لمسی مي د شپې له دې کبله راکښېنوی چي حتی ليدی مي هم نه، چي سهار سوی به وي د رايو اچول به راځخه پاته سوي وي. ټکسي ډرايور عبدالمتين وبي بي سي راډيو ته وويل دا يو داسي خوب دئ چي د تل له پاره به راسره وي. دا ټوله کيسې وې چي رايو اچوونکو ټوله خطر هېر کړی و او د رايو ورکولو له پاره راوتلي وه.

د کرزي تر ټولو لوی سيال د شمالي ټلوالي وتلی کس يونس قانوني و، چي پر ډېرو چوکيو يې کار کړی و او په لنډه مهاله اداره کي د کورنيو چارو د وزير په توګه پاته سوی و. کرزي بايد د ټولو رايو څخه پنځوس فيصده تر لاسه کړي وای تر څو د دوهم ځل له رايو لوېدلو څخه يې مخنيوی کړی وای. کله چي د نومبر پر دريمه د رايو پايلي اعلان سوې دی د افغانستان د لومړي ولسمشر په توګه په ۴، ۵۵ فيصده رايو وټاکل سو. دی وايي چي رايي د ټولو قومونو لخوا د هيواد په هره برخه کي وشمېرل سوې. په رايو کي د درغليو ناري پورته سوی، چي ملګرو ملتونو يې د يوه مستقل کمېسيون له لاري د پلټلو ژمنه وکړه، خو هيڅ داسي يو شی پيدا نه سو چي هغه دي دغه پايلي بې اعتباره کړي.

د ولسمشـری تـر ټـاکنو وروسـته سمدسـتي د پارلمـاني او ولايتـي شوراګانو د انتخاباتو له پاره اماده ګي نيول پيل سوه، چي د ۲۰۰۵ م کال د سپټمبر پر ۱ مه تر سره سوې. د ولسي جرګې د ۲۴۹ سيټونو له پاره ۲۷۰۷ کسانو ځانونه نومولي وه او ۳۰۲۵ د ولايتي شوراګانو له پاره. کرزی وايي چي ترهګرو د رايو اچولو پر ځينو مرکزونو حملې وکړې تر څو رايي ورکوونکي وبېروي، مګر افغانانو، کانديدانو او د هغوی ملاتړو او رايو اچوونکو تر هغه ځايه چي زه خبر يم د هيڅ وران کاري پېښي سره نه دي مخ سوي.

د افغانستان او حامد کرزي سفر (۲۰۰۱) کال راهيسي او بيا تر اوسه د خورا ډېرو پېښو ډک و، چي اکثره به دغه پېښي خورا بېروونکي وې. کرزی

وايي چې زه احساس کوم دا د افغانستان له پاره خورا د وياړ شېبې دي.
کرزی وايي زما په نظر چې د دغه ښو شېبو په تر لاسه کولو کې قومي مشرانو، جهادي رهبرانو، روحانيونو او هر چا مرسته کړې ده. موږ خپل هيواد بير ته تر ډېري ورانۍ وروسته تر لاسه کړ، سره له دې چې خورا لويي ستونزي او دسيسې يې په وړاندي لوېدلي وې. خو د هيواد تاريخ چې په ژوره توګه يې په ملت کې ريښې غځولي وې او هغه باغير ته خلک چې د خپل هيواد سره يې بې کچې مينه لرل دا ټولي هڅې شنډې کړې، کله چې موقع راورسېده ملت هم يو سو.
په دغه يووالي کې هغه وخت بير ته درز پيدا سو، چې د افغانستان د بيا رغوني پروسه خورا ټکنۍ پر مخ روانه وه، چې دې کار د کرزي او ډېرو نورو افغانانو هيلي په اوبو لاهو کړې. د افغانستان د بيا رغوني پروسه ځکه کراره وه چې يو خو دا هيواد ټوله وران سوی و او بل دغه ناکامه دولت دې ته اړتيا لرله چې تقريباً ټوله بايد له سره جوړ کړل سي. بل علت يې دا هم و، چې د جنګ په جريان کې يو نسل د جوړوني مهارتونه او ملکي تعليم يافته کسان يې له لاسه ورکړي وه. امنيت يوبل مشکل و. طالبان چې د ۲۰۰۱ م کال په پای کې له واکه ليري کړل سوي وه هغه وخت بير ته راپور ته سول کله چې متحده ايالاتو خپله توجه عراق ته واړوله. راپور ته سوو طالب ښوروښيانو ښوونځي ونړول. استادان او اداري کارکوونکي يې ووژل او د هغه خلکو ملاتړ يې بير ته تر لاسه کړ چې فکر يې کاوه د کابل اداره د دوی امنيت نه سي خوندي کولای. کرزی د نړيوالي ټولني د مرستو په اهميت چې تر اوسه يې د افغانستان سره کړي دي او کوي يې پوهېږي، او دا ورته معلومه ده چې د نوري نړۍ د مرستي او ژمنو پر ته دغه هيواد دغه سفر په يوازي سر په ثابته اوخوندي توګه نه سي تر سره کولای. ډېر څه تر لاسه سوي دي او ډېر نور شيان بايد تر سره سي.
افغانستان اوس يو انتخابي حکومت لري، کرزی وايي چې موږ اوس بير ته د ملتونو ټولني ته راوګرځېدو. افغانان يوځل بيا دنړۍ د بلنو په ليست کې چې په کنفرانسونو کې به يې برخه اخيستل او ويناوي به يې اورولې راغلی، دا د افغانانو له پاره د وياړ تر ټولو ښه نخښه ده چې دوی يوځل بيا په

نړيوالي ټولني کي ځای لري.

افغاني پاسپورټونه يو ځل بيا وېشل کېږي چي دا تر ټولو مهم شی او د دې څرګندونه کوي چي افغانان نور بې دولته خلک نه دي چي نوري نړۍ ته سفرونه نه سي کولای. د کابل نوی ښار د جادو پر خامه خواوو چي دغه سيمه هر واګون چلوونکي ته معلومه ده په درزنو خلک د پاسپورټ د تر لاسه کولو له پاره ولاړ وي. په دغو کسانو کي زيات يې ليک لوست نه سي کولای چي عرضه ليکونکو د جادو پر څنډو دوکانونه ورته پرانيستي دي. د سړک د غاړي عکس اخيستونکي په زړو بکسي کامرو باندي تصويرونه ور باسي.

کرزی وايي زه چي د نړۍ هر ګوټ ته سفر کوم په دې ډېر خوشحاله او وياړم چي د افغانستان بيرغ ما ته ښه راغلی وايي. د افغان حکومت يوه لاسته راوړنه دا وه چي کرزی په هغه ډېر فخر کوي هغه د زړو پيسو ټولول او په نوې سکه بدليدل دي. کله چي انتقالي حکومت منځ ته راغی ډېري کرنسۍ د چلېدو په حال کي وې. موږ فيصله وکړه چي دغه زاړه بانک نوټونه راټول کړو، چي ټوله اټلس ترېولينه وې او په نوې کرنسۍ مو بدلي کړې. دی وايي چي دا هر څه مو په درو مياشتو کي تر سره کړه او هغه زړې پيسې مو وسوځلې. کله چي نوي نوټونه چاپ سول لومړی سړی چي تر لاسه يې کړې په کابل کي و. کله چي هغه ته پيسې په لاس کي ورکړل سوې مچ يې کړې او ويې ويل چي دا زما پيسې دي. معنا دا چي دا د افغانانو پيسې دي. نوې پيسې د هيواد هري برخي ته په موټرو، الوتکو، خرو، اسانو او په غرونو کي پر پښو ورسول سوې. کرزی وايي چي يوه انه يې هم ورکه نه سوه.

د کرزي هغه ياد دي چي په خپل يوه سفر کي ورته يوه بزګر ويلي وه، دا داسي کيسه ده چي دی يې کوي نو ورسره خاندي، ځکه چي دا ده ته ښکاره کوي پر کوم څه چي دی باور لري هغه د افغانانو رښتينتوب او حقيقي طبيعت دئ. دی وايي چي زه بدخشان ته تللی وم او هلته د يوه زيارت سره تم سوم. د دغه زيارت ترڅنګ يوه کوچنۍ کوډل وه چي يو سړی پکښې مېوه خرڅول. دا د شاتو په شان د خوږو خټکيو وخت و، دغه

کس یو ختکی مات کړ ما ته یې یوه دړه راکړه ما هم وخوړل او مننه مي ترې وکړه. ما ورته وویل ښاغلې خدای دي ستا دوکان دونه در لوی کړي لکه افغانستان. ده په جواب کي وویل نه ښاغلې زه داسي نه غواړم. موږ باید د ټول افغانستان د آبادۍ او ښه والي له پاره دعا وکړو چي په هغه صورت کي به زما دوکان هم ښه وي.

﴿۹﴾

پرمختګ، ژمنه او مشکلات

په مخ کې پرته لار

د اې بي سي نيوز (ABC News) لخوا چې په ۲۰۰۵ م کال کې تر دې سرليک لاندې سروې تر سره سول چې ايا افغانستان به پر پر تو ستونزو بريالی سي پايلې يې په دې ډول وې : ۷۷ افغانانو فکر کاوه چې هيواد يې پر سم لورو روان دئ. ۷۱ فيصده خلک دا حکومت د طالبانو تر هغې خوښوي. ۸۷ فيصده خلک فکر کوي چې د امريکا په مشرې د طالبانو له واکه ليرې کول د افغانستان په ګټه دي او د لسو څخه نهه افغانان د اسامه په اړه بد نظر لري. لوی اکثريت په دې نظر دئ چې د ژوند په حالت کې ښه والی راغلی دئ. د نظر څرګندول تر پخوا ډېر آزاد دي او امنيت هم ښه سوی دئ.
چې دا تر ټولو ښه خبر دئ.

په همدې کال کې تر ټولو بد خبرونه دا وه، چې د افغانستان د ټوله نفوذ څخه يوازې ٦ فيصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي. د افغانستان سم نيمايي بالغ افراد بې سواده دي او افغانستان لا د نړۍ تر ټولو غريبو هيوادونو په ليکه کې دئ. د تېرو دوو کالو راهيسې د پولې د هغې غاړې څخه د پاکستان ميشت طالبانو او القاعده ښورښيانو په حملو، په کابل کې د ځانمرګو بريدونو په شمېر او د اپيمو په توليد کې زياتوالی راغلی دئ او په حکومت کې فساد خپلې لوړې کچې ته رسېدلی دئ، چې په کابل کې د حکومتي مامورينو ښايسته ودانۍ يې تر ټولو ښه بېلګه ده. تر هغه چې دغه وضعيت حاکم وي تر هغه وخته به افغانان پر خپل حکومت او د هيواد پر ښې راتلونکې اعتبار ونه کړي.

دا هغه مشکلات دي چې ولسمشر حامد کرزی ورسره مخامخ دئ.
دی په دې پوهېږي چې دا ټوله شيان په يوازې سر نه سي سمولای.

کرزی وايي د ۲۰۰۱ م کال راهيسې افغانستان ډېر پر مختګونه کړي خو موږ په مخ کې خورا اوږده لار لرو، چې وروسته دا دعوه وکړو چې موږ پر خپل ځان ويسا او خوندي يو. موږ ډېر مشکلات لرو، چې بايد حل يې کړو او ډېر خنډونه چې بايد له مخه يې ليرې کړو.

يو تر ټولو لوی مشکل مخدرات دي، د امريکا او برتانيې پنځه کلنې

ګڼې هڅې چې د تارياکو توليد له منځه يوسي او يا يې کم کړي په څر ګند ډول غير اغېزمني تمامي سوي دي. او افغانستان اوس په تخميني توګه د نړۍ د هيروئينو او اپيمو د ۸۵ څخه تر ۹۰ فيصده توليدوي. د سي بي سي (CBC) د ٦٠ دقيقو په راپور کي چي په ۲۰۰۵ م کال کي يې خپور کړ ويل سوي وه چي اپيم د افغانستان تر ټولو لوی نقد حاصل دي او د هيواد د کورنۍ کرهنې سم نيمايي توليد دئ.

ولسمشر کرزی د ترياکو پر کرنه خورا سخته نيوکه وکړه، خو افغان حکومت د دې توان او منابع نه لري چي د دغي پديدې سره جګړه وکړي. د افغان ملت ملي پاليسي هيڅ چيري د دې جوګه نه ده چي د قاچاقبرانو سره مبارزه وکړي، چي زيات يې اوس په پارلمان کي ناست دي. چي د همدې لاري لاسته راغلو پيسو باندي اوس د هيواد په سياسي تشکل کي ځای لري.

کرزی وايي د مخدره موادو مشکل اقتصاد ټکنی کوي. چاروا کي فاسدوي او ترهګرو ته مالي منابع برابروي. زه په دې باور لرم هغه ترهګر چي نړيوال تجارتي مرکز يې ونړاوه د مخدره موادو او نورو غير قانوني لارو څخه په لاس راغلو پيسو څخه يې استفاده کړې وه.

ډېر څارونکي دا اندېښنه لري چي افغانستان به د مخدره موادو په يو دولت بدل سي. داسي چي هر څه به يې د قاچاقبرانو له خوا اداره کېږي. لکه د کولمبيا د (Pablo Escobar) او (Cali) د کوکينو نېکمرغه شرکتونه چي هر څه د دوی په انحصار کي وه. کرزی وايي چي هغسي يو حالت به هيڅکله رانه سي خو دا يو جدي مشکل دئ او وي به، خو افغانان به يې د نړيوالي ټولني په مرسته او همکاري له منځه يوسي.

کوکنار په افغانستان کي د پېړيو راهيسي کرل کېږي. اپيم به همېشه د کوچنيو ډلو له خوا د اوښانو د کاروانو په واسطه د شرق څخه و غرب ته د افغانستان د وربښمو پر لار تېرېدل. د نونس سوه شپېتمو او اويايمو کلونو کي افغانستان د اروپا او امريکا د خوشحاله کلتور له پاره تر ټولو له دې کبله ښه ځای و چي هلته به اپيم او د هغوی اشتقاق سوې ښه يعني هيروئين په خورا کښته بيه تر لاسه کېدل. له همدې کبله د هيروئينو کمپنيو د

پاکستان په غیر علاقو یا قبایلي سیمو کي د اپیمو په تصفیه پیل وکړ، چي په غرب کي خورا ډېر غوښتونکي لري. خو کرونده ګر د همدې پیسو خورا لږه برخه تر لاسه کوي چي ډېري پیسي یې د تولیدونکو، قاچاقبرانو، منځګړو او پر چادو خرڅوونکو جېبونو ته لوېږي. دا چي د مخدره موادو د کرلو غوښتنه ډېره وه کوکنارو د افغانستان په نقدي محصولاتو کي لومړی ځای ونیوی او هیواد چي د انارو، انګورو او ختکیو له کبله مشهور و بازار له لاسه ورکړ. جګړو د هیواد د غلو محصول ته نور زیان واړوی. د مجاهدینو ځیني ډلي بالاخره د همدې مخدره موادو په پیسو چلېدلې. دا چي د هیواد اقتصاد په خورا بد حالت کي و ځینو افغان بزګرانو له دې کبله چي ژوندي پاته سي خپلي مځکي د کوکنارو په مزرع واړولې او ځینو ته خو د کوکنارو نه کرلو په صورت کي د قاچاقبرانو له خوا د فصلونو اړولو او حتی وژلو ګواښ سوی و.

کرزی په دې اړه داسي ځرګندوني لري چي وایي کله چي په ۱۹۷۹ م کال کي روسانو پر افغانستان یرغل وکړ ډېر افغانان مختلفو هیوادونو ته مهاجر سول. هغه خلک چي په افغانستان کي دننه د خپلو کورونو او فارمونو د ساتلو له پاره پاته سول د روسانو اومجاهدینو تر منځ جګړه کي د دوام داري بېري سره مخامخ وه. هیڅ افغان پر ته له دې بېري په خپل کور کي بېدیدای نه سوای چي سبا به د دوی کور روغ وي، فارم به یې په راکټونو او بمونو نه وي وران سوی. سبا به ډوډۍ وخوري او حتی چي سبا به ووینی که نه. افغانان د سبا له پاره په پلان جوړولو نه وه اړ بلکي د هغه ورځي هغه ساعت او هغه دقیقې چي دوی پکښې ژوند کاوه.

افغانان په خورا مایوسه حالت کي وه له همدې کبله نو د کرزي په قول چي (بهرنیو عناصرو) د دغه وضعیت څخه ګټه پورته کړه او د کوکنارو کرلو ته یې وده ورکړه. بزګران چي د پېړیو راهیسي یې ختکي، انار او انګور کرل او هغو چي غواوي او پسونه روزل د قاچاقبرانو له خوا وهڅول سول، چي خپل زاړه محصولات پرېږدي او په خپلو مځکو کي کوکنار وکري. په ډېرو ځایونو کي دغه بزګران د ټوپک په ځوکه دې ته اړ کړل سول خو زیات یې په نورو لارو هم رامات کړل سوي دي. د مخدره موادو قاچاقبرانو به بزګرانو

ته په لويه اندازه پيسې په پور ورکړې خو د هغه بير ته ادا ينه به يوازې د کوکنارو په کرلو کې ممکنه وه. کرزی د همداسې يوې کورنۍ يادونه کوي، چې د کندهار ولايت تر ټولو حاصل خېزه سيمه کې اوسېدل. چې په زوره دې ته اړ کړل سول چې خپل د انارو باغ له منځه يوسي. دی وايي دا چې نوره ټوله کورنۍ پاکستان ته مهاجره سوې وه او يو کس تر شا پاته و، چې مازې ژوندی پاته سي د انارو پر ځای کوکنار کرل. دا ډېر ګران او ځورونکی کار و، چې هغه دې په زړه پوري د انارو باغ له منځه يوسي، چې د ده په کورنۍ کې د څو کلونو راهيسي و، چې ډېر به دې نازوی او له مېوو څخه دې خوند اوګټه پورته کول. خو دغه کس په دې اړ و، چې همداسې وکړي. ډېر افغان بزګران په همدې شان وځورول سول، چې خپل باغونه او د خټکيو فارمونه يې وران کړل خو ځينو بيا دا کار ېبله کومې اقتصادي ګټو او ژوندي پاته کېدلو له بېرې وکړ.

وروسته طالبان راغلل، چې هر څه له بدوبتر سول. کرزی وايي چې تر دوی وړاندې په افغانستان کې د هيروئينو هيڅ کمپنۍ نه وه کله چې دولت ونړېدی قاچاقبران وپوهېدل چې اوس نو په هيواد کې دننه په خوندې توګه فعاليت کولای سي. تر دې وړاندې د هيروئينو دغه کمپنۍ په همسايه هيوادونو کې وې. البته دا د دې کبله نه چې بزګران دې د کوکنارو د کرلو له کبله شتمن سوي وي داسې نه ده، ځکه چې د غه زياته ګټه د اکمالولو کړۍ وړي خو بيا هم بزګران تر انارو ډېرې پيسې جوړوي، چې له همدې کبله کرزی د کوکنارو په وړاندې د سوځېدونکې مځکې پاليسي مخ ته بيايي. دی وايي چې بزګرانو ته بايد بدل معيشت برابر سي، تر څو دوی بير ته خپل رښتوني ژوند ته راوګرځي چې د افغانستان او نړۍ په پرمختګ کې برخه واخلي.

يوازې پنځه ويشت کلنه جګړه نه وه چې تر څنګ يې وچکالې هم چې په نونسوه نيويمو کلونو کې پيل او په يويشتمه پېړۍ کې لا روانه ده. همدې ګډ ترکيب په لويه پيمانه د افغانستان د اوبو لګولو زوړ سيستم زيانمن کړ چې څارويو او حاصلاتو ته يې زيان واړاوه او دې ته يې زمينه برابره کړه چې بزګران دې ډاډمن توکې وکري. په مليونونو پسونه او غوايان له منځه

ولاړل. دوی اکثره د لوږې او تندې له کبله مړه سول او یا په ارزانه بیه د مالکانو له خوا خرڅ سول ځکه چې نور یې نه سو کولای د دوی د اوبو او خوراک تر اوده ووزې. کرزی وایي چې زه یو داسي کوچي پېژنم چې هر څوک به دده سره تېرېدی نو وریان به یې ور کول ځکه چې هغوی دونه کمزوري سوي وه، چي ده مړولای نه سوای او هغوی نور د ژوند کولو نه وه. ده به خلکو ته ویل چې دا درسره بوزئ که یې مړولای سئ وې ساتئ که یې نه سئ نو حلال یې کړئ.

کرزي وایې یوبل شی په غرب کې د مخدره موادو لویه غوښتنه ده، چې دوی یې په اړه ډېر څه نه وایي. په مطبوعاتو کې لویه خالګاه د اکمال په برخه کې ده، چې راپور جوړوونکي یوازې په افغانستان کې د اپیمو د تولید د ډېرېدو خبر ورکوي چې دا مناسب او متوازن راپور نه دئ ځکه چې هغه اړخ یې له پامه غورځول سوی دئ چې په افغانستان او د هغه په ګاونډیو هیوادونو کې د تولید سوو هیروئینو هر ګرام په غرب کې د روږدو کسانو لخوا رانیول کېږي وروسته څکول او پېچکاري کېږي. خو کرزی نه غواړي چې د پړې ګوته بل چا ته ونیسي. دی وایي چې موږ نه سو کولای غرب ته ووایو چې د مخدره موادو مشکل له دې کبله رامنځته سوی دئ چې ستاسي خلک یې رانیسي. دا یوازې د غرب مشکل نه دئ چې مبارزه ورسره وکړي بلکې دا د ټولو هیوادونو وظیفه ده. موږ په نشه یي توکو ډېر اخته کسان لرو، اېران همدا مشکل لري، چې دا یوازې تر غرب پورې محدود نه دئ، ځکه چې دا د ټول بشریت مشکل دئ. برتانوي او امریکایي ځوان، په افغان کلیو کې نجلۍ او هلک ټوله یو شان دي، ټوله یو ډول ارزښت لري، دوی ټوله یو بشر دي، موږ ټوله باید په ګډه هڅه وکړو، چې دوی د دغه خطر څخه وژغورو. کرزی یو داسي موقف غوره کوي چې بس افغانستان باید د مخدره موادو دغه مشکل په خپله حل کړي ځکه چې افغانستان ته زیان رسوي، او له بله پلوه دا د اسلام، افغاني کلتور او اخلاقو خلاف کار دئ.

دی وایي چې افغانان په دې ډېر ښه پوهېږي چې کله زه دوی د مخدره موادو په وړاندې مبارزې ته رابولم دوی هم غبرګون ښوولی دئ. ننګرهار چې د کوکنارو د کرلو ډېر لوی ولایت و په خورا لویه پیمانه یې په تولیدولو

کي کموالي راوستی دئ. بدخشان، ارزګان اونور ولایتونه همداسي درواخله. دا چي افغانستان په کراره یوځل بیا پر خپلو پښو درېږي د یو ځه استقرار له کبله بزګران یو ځل بیا پر دې بریالي سوي دي چي ختکي، انګور او انار تر مارکېټ پوري ورسوي، او په ښه بیه یې وپلوري. کرزی وایي چي موږ د مخدره توکو په وړاندي مبارزه کي ښه پر مختګ وینو.

د ۲۰۰۵ م کال په پای کي د ملګرو ملتونو د سروې پر اساس د کوکنارو په کرنه کي ۲۱ فیصده زیاتوالی راغلی و او د امریکا د متحده ایالاتو د سروې له مخي ۴۸ فیصده خو په نیولو کي یې هم زیاتوالی راغی چي په ۲۰۰۴ م کال کي افغان امنیتي ځواکونو ۱۸۰۰۰ کیلو ګرامه اپیم، ۱۴۰۰ کیلو ګرامه هیروئین او ۸ د مخدره موادو لابراتوارونه ونیول او له منځه یې یووړل. خو سره له دې بیا یې هم په تولید کي زیاتوالی راځي.

ترهګري او توندلاریتوب د افغانستان له پاره یو بل مشکل دئ، چي دا د نړۍ د ډېرو هیوادونو ګډه وظیفه ده، کرزی وایي اسلامي هیوادونه باید د توندلاریتوب په وړاندي سخته مبارزه وکړي. د هغو په وړاندي چي مذهب د نورو د ځورولو له پاره کاروي او د هغه چا په وړاندي چي لومړني قربانیان یې اسلامي ټولني دي. دی وایي چي توندلاریتوب د غلطو پالیسیو او تنګ نظریو پایله ده، چي هغه وخت بیا سیاسي بڼه خپلوي چي حکومتونه د مذهب توندلاري بڼه د خپلو سیاسي اهدافو له پاره وکاروي. کرزی اخطار ورکوي چي د نړۍ په هیڅ ګوټ کي به هیڅوک پر ارامه پاتـه نه سي چي توندلاریتوب د راپورته کېدو په حال کي وي، او هغه ته په بل نظر ګوري. په هر فورم کي او د هري ټولني او مذهب په نامه توندلاریتوب د ټولي نړۍ له پاره خطر دئ او ټوله نړۍ د هغه سره د مبارزې مسئولیت لري.

دا چي افغانستان اوس د مخدره توکو، فساد او ترهګرۍ له مشکل سره لاس او ګرېوان دئ سبب یې دا دئ چي د طالبانو تر نسکورولو وروسته له دې هیواد سره لږ مرسته وسوه، د ډېرو ډالرو مرستي او وعدې ورسره وسوې خو هغه هیوادونه چي په ۲۰۰۱ م کال کي د افغانستان د ژغورلو له پاره راغله چي په سر کي یې امریکا دئ دلته یې د یوه فعاله حکومت په جوړولو کي غلطه محاسبه کړې وه. دا بس نه وه چي طالبان دي له واکه

ګوښه سي او د القاعدې ښوونيز مرکزونه دي له منځه يووړل سي. دا چې افغانستان د بيا ناکامۍ او د ټوپکسالارانو، تنګ نظرو او ترهګرو و لاسو ته د لوېدلو څخه وساتو غربي هيوادونه تر هغه وخته پوري له افغانستان سره مرسته وکړي چې نوی حکومت پر پښو ودرېږي. د ښه امنيت په صورت کي افغانان کولای سي چې د ملي سړ کونو د رغولو سيستم، ملي بريښنا او محلي او ساحوي د اوبو لګولو سيستم ته توجه وکړي. د ښه امنيت په صورت کي به ښوونځي د هلکانو او نجونو له پاره پرانيستي وي چې په همدې سره به د يوه نسل د افغان عالمانو تشه ډکه سي. د ښه امنيت په صورت کي به وزارتونه او د حکومت قضايي سيستم فعاله وي لکه څنګه چې بايد وي او په داسي حال کي به ممکن وي چې واک د ټوپکسالارانو او قاچاقبرانو څخه واخيستل سي او يو قانوني ادارې ته وسپارل سي.

کله چې افغانستان د طالبانو څخه ازاد سو، اسامه بن لادن او د هغه عرب (د ځينو راپورونو له مخي چيچينيايان) جنګيالي د جلال آباد په شرق کي د توري بوړې غرونو سمڅو ته پر شا سول داسي ښکاري لکه چې متحده ايالاتو ستر ګي د توپ څخه واړولې، ولسمشر بوش په خپلو خبرو کي دا شعار ګرځولی و، چې دی به اسامه مړ يا ژوندی عدالت ته راولي، خو د امريکايي ځواکونو هغه کوچنۍ ډلي ته چې اسامه يې په غرونو کي تعقيبوی سر تېري ورنه کړل سول، چې پاکستان ته د ده د تښتېدلو لار بنده کړي. چې له همدې کبله د نړۍ لومړی لمبر ترهګر او د القاعده سازمان مشر وتښتېد. دا چې القاعده ماته سوې وه او نژدې و، چې له منځه يووړل سي بيا دغه ترهګري ډلي ته موقع ورکړل سوه، چې سره راټوله او خپل ځان سره منظم کړي.

تر هغه وروسته د بوش ادارې عراق ته د جګړې له پاره تياری پيل کړ. چې په ۲۰۰٦ م کال بوش د يوې خبري غونډې په جريان کي دې ته اړ کړل سو چې ومني دې د ۱۱/ ۹ له پېښې سره هيڅ تړاو نه درلود.له همدې کبله پر افغانستان د بسپني نل ليکه وچه کړل سوه او نظامي ځواک يې ورڅخه ليري کړ، چې له امله يې د افغانستان د نوي ژوند هيله په نا اميدي بدله سوه. توجه تر دې حده ورسېدل چې ولسمشر بوش په دې کي پاته

راغی چي د ۲۰۰۳ م کال په بودجه کي دافغانستان ته بسپنه ځانګړې کړي چي وروسته بیا د امریکا کانګرس دغه کار وکړ.

د امریکا د دفاع پخواني وزیر ډونالډ رمسفلډ هغه وړاندیز رد سو چي افغانستان ته اضافي عسکر ولېږي، حتی د ۲۰۰۱ م کال په هغه وخت کي هم چي د افغانستان توري بوړي ته په اسامه او د القاعدې په مورال بایللو سر تېرو پسې عسکر ولېږي. خو امریکا په مځکه کي پر بې باوره ټوپکسالارانو باندي تکیه وکړه او امریکایي الوتکو به په دوام داره توګه له هوا څخه بمباری کولې. خو پینتاګون له دې څخه انکار وکړ چي هلته مځکني پوځونه ولېږي، تر څو پاکستان ته د اسامه د تېښتي لار بنده کړي چي له کبله یې اسامه په اسانۍ سره تر پولي واوښت چیري چي هلته ده ته د یو اتل په سترګه کتل کېږي. هلته یې پر سوونو کسانو اغېزه وکړه او په خپله ترهګري شبکې کي یې استخدام کړل.

د ترهګرۍ ضد جګړې په پیل کي د پاکستان ولسمشر پرویز مشرف د امریکا سره د ترهګرو په له منځه وړلو کي د پوره همکارۍ ژمنه وکړه. د هغه راهیسي پاکستاني حکومت د طالبانو او القاعدې په له منځه وړلو کي یوازي نمایشي جګړه کړې ده سره له دې چي د ولسمشر کرزي د اعتراض او د امریکا له فشار سره هم مخامخ سوي دي. کله چي پاکستان خپل ځواکونه قبایلي سیمو ته د عملیاتو له پاره ولېږي نو پر ضد یې د تشدده ډکي مظاهرې وسي او پر مشرف فشار راوړي چي د اسلامي توندلارو سره موافقه وکړه او پوځ له هغه ځای څخه راوباسه، تر څو اسلامي توندلاري پر آرامه وي. البته دوی د پاکستان خوا ته خورا ښه آرام ژوند لري، خو امریکایي او افغان نظامي قوماندانان شکایت کوي چي تر تېرون وروسته په افغانستان کي د طالب او القاعده سازمان جنګیالیو په حملو کي ډېروالی راغلی دئ، ځکه چي دوی په آزاده توګه پر پوله تګ راتګ کوي. د طالبانو پخواني ویاند د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کي چي کله افغانستان ته را اوښت ونیول سو. او ده افغان ادارې ته وویل چي د طالبانو مشر ملا عمر د کوټې په سرحدي ښار کي په ازاده توګه ژوند کوي، دا هغه ځای دئ چي یو وخت کرزی پکښې اوسېدی. کار یې پکښې کوی او په ۱۹۹۹ م کال کي یې پلار د

طالبانو لخوا پکښې ووژل سو.

په افغانستان کې د طالبانو او القاعده شبکې نفوذ په تدريجي توګه مخ پر ډېرېدو دي او دوی په ډېره پيمانه د عراقي شورشيانو تاکتيکونه کاروي چې په هغوی کې ځانمرګي بريدونه، چاودېدونکي مواد او د سړک د غاړې بمونه د ناټو، امريکا او افغان امنيتي ځواکونو په وړاندې استعمالوي.

د ۲۰۰۷ م کال په پيل کې څلېرويشت زره امريکايي سرتېري په افغانستان کې وه، چې د هغو څخه يې يوولس زرو د ناټو د ګډ ملتي ځواکونو په چوکاټ کې کار کاوه چې هغوی هم يو دېرش زرو ته رسېدل. نظامي قوماندانان او سياستوال د بوش اداره دې ته راکاږي چې افغانستان ته نور سرتېري ولېږي. سناتور جان کيري چې په ۲۰۰۴ م کال کې يې بوش ته د ولسمشرۍ ټاکنې بايلودې بوش له دې کبله ملامت کړ چې په افغانستان کې د زړه نا زړه پاليسۍ پر مخ بيايي او پر ده يې ږغ وکړ چې هلته نور پنځه زره سرتېري ولېږي. امريکايي قوماندانانو هم د نورو اضافي عسکرو غوښتنه کړېده.

د دفاع نوي وزير رابرټ ګېټس چې کله د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کې د افغانستان څخه ليدنه وکړه په دې راضي سو چې د بوش له ادارې څخه غوښتنه وکړي چې هلته نور سرتېري ولېږي، خو په عين حال کې بوش په عراق کې (نظامي څپې (Surge)) پلان کړ، چې هلته به سرتېري زياتوي. چې په هغه کې بايد ځيني پوځيان له افغانستان څخه استول سوي وای، چې دې هيواد لا په نور بد حالت کې پرېښود. په همدې مهال کې د ناټو ځيني هيوادونه په دې کې پاته راغله چې په ګډ مليتيزه ځواکونو کې خپلې ژمني پوره کړي. افغانستان يو ځل بيا د خورا ضرورت په وخت کې د مرستو څخه محروم دئ.

پر ولسمشر کرزي باندي له دې کبله انتقادونه کېږي، چې په دې کې پاته راغلی دئ، چې خپل هيواد مخ ته او په چټکه توګه د خودکفايې پر لار بوزي. پر ده باندي له دې کبله هم تورونه لګېږي، چې د کوکنارو د کښت په مخنيوي کې بريالی نه دئ. ټوپکسالاران يې په ټوله هيواد کې ايله کړي او ملي اداره د فساده ډکه ده. مګر دغه ناروغي به تر هغه وخته پوري پاته وي

چي کله مرکزي حکومت او ولايتي ادارې ددې جوګه سي چي افغان قانون په ټوله هيواد کي نافض کړي ځکه چي په افغانستان کي تر جګړې وروسته واک له منځه تللي و. خو دا کار يوه نسل او يا تر دې ډېر وخت ته اړتيا لري، چي افغانستان ته بايد مرستي ورکول سي. د کرزي د بې ځواکه اقداماتو ملامتي بايد د ده پر نړيوالو ملګرو واچول سي، په ځانګړې توګه د بيارغوني په چارو کي چي د ده حکومت د دې جوګه نه دئ چي د هيواد لوی مشکلات دي حل کړي او بل شي په افغانستان کي د بوزکشی د ذهنيت حاکميت دئ.

لکه يو خان چي تر هغه وخته پوري به د بوزکشۍ لوبي راونه بولي چي په بري يې ډاډمن نه سي. کرزی به هم هيڅکله پر هغه لار ولاړ نه سي چي وروسته د ده ځواک ته زيان ورسوي. ده ځيني ډېر با جرئته او بريالي اقدامات کړي دي د بېلګي په توګه کله چي لويه جرګه په شخړه کي راګيره سوه ده کابينه اعلان کړه. اوقوي کسان يې له خپلو سيمو څخه ليري او مرکز ته يې راوستل. لکه اسعميل خان له هرات او دوستم له مزار څخه چي اوس دوی دواړه په کابل کي دي تر څو د دوی له نفوذ څخه په سمه توګه د حکومت په راتلونکو اهدافو کي کار واخيستل سي.

هيڅا تر اوسه داسي تور نه دئ لګولی چي کرزی شخصاً په فساد ککړ دئ او نه يې تر اوسه ستر ګي پر پټې کړي دي. څه چي بايد دی وکړي هغه دا چي د خپل ټول شخصي او اخلاقي نفوذ څخه کار واخلي چي کابينه او پارلمان دې ته چمتو کړي چي په حکومت کي ريفورم راولي او په فساد اخته چارواکي له مخي ليري کړي چي دا لېږ ناڅرګنده او مشکل ته د رسېدلو اوږده لار ده.

د ده په پراخو سفرونو کي چيري چي لا ده ته د يو اتل په سترګه کتل کېږي، د کرزي پيغام هغه يو شان دئ : زموږ سره مرسته وکړئ چي دا به مو په اصل کي له ځان سره کومک وي. ده په ۲۰۰۵ م کال کي د بوسټن پوهنتون فارغينو ته په وينا کي وويل چي : (همېشه بايد د ملي ګټو سوال درسره وي) او همېشه مو بايد پرېکړي بشريت ته د خدمت په رڼا کي وي. ده متحده ايالات او نور ځواکمن هيوادونه له دې کبله ملامت کړل چي

افغانستان يې د نونس سوه نوي په کلونو کي ترهګرو ته پرېښود او افغانان له ځورونې څخه خلاصول چي د دوی مسئوليت و ستر ګي پر پټې کړي او حتی پر خپلو ملي ګټو تر هغه چي د ۱۱/ ۹ پيښه وسوه او دوی يې متوجه کړل. د بوسټن په پوهنتون کي د نيکرسن په ځای کي د ده د خبرو په تايد دوه واره پنځه ويشت زره کسان په تودو چکچکو ودرېدل.

ولسمشر کرزی په دې باور دئ، چي افغانستان خورا ښه اينده لري خو دی و دغه راتلونکي ته د نړيوالي ټولني د مداخلې په اهميت هم پوهېږي. د ۱۱/ ۹ پېښي تر پنځه کاله زياته موده کي افغانستان بيا هم د نړۍ د غريبو هيوادونو څخه دئ.

کرزی وايي چي وګورئ د ۲۰۰۱ م کال څخه ځونه ليري راغلي يو. پنځه سوه ښوونځي مو جوړ کړي او تر درې زره زيات مو رغولي دي. په سلګونو مايله سړک مو جوړ کړی او که مو کار همداسي روان وي نو ۲۰۰۸ م کال ته به تر دوه زره مايله ډېر سړک جوړ سوي وي.

خو هيواد تقريباً تر ۱۱ زره مايله زيات نوي سړکونو ته اړتيا لري او د ښووني او روزني وزارت اټکل کوي دا چي ټولو افغانانو ته ښه ښوونه برابره سي نو تر اوه زره زياتو نوو ښوونځيو ته اړتيا ده.

کرزی وايي چي موږ بايد ټوله هيواد ته برېښنا برابره کړو، ځکه چي بېله برېښنا سرمايه ګذاري امکان نه لري، په همدې شان روغتيايي اسانتياوي بايد برابري سي. زموږ د زراعتي توکو په محصولاتو کي بايد ډېروالی راسي او نړۍ يې بايد راڅخه رانيسي. دی وايي افغانان د سخت کار سره خورا ډېره مينه لري او نوره نړۍ بايد د افغانانو سره په څنګ کي ودرېږي، تر څو بالاخره ملت د خپلو ارزښتونو په رڼا کي پر پښو ودرېږي.

يو غريب او کمزوري دولت په توګه افغانستان د نړيوالي ټولني منځګړيتوب ته ضرورت لري تر څو د ګاونډيانو سره يې مثبت اړيکي رامځنته کړي. کرزی دا احساس کوي چي هيواد يې د ترانزيټي لاري په توګه يو ځل بيا ښه رول لوبولای سي لکه د پېړيو په اوږدو کي چي يې لوبولی و. د مرکزي اسيا څخه د تيلو نل ليکه چي د افغانستان او پاکستان څخه تېرېږي او تر هندي سمندر پوري غځېږي چي خورا ډېر بحث پر سوی دئ

به یو مثال وي. خو اوس چې د افغانستان او پاکستان اړیکې خورا ترینګلې دي او په پراخه توګه د پاکستان څخه د طالبانو او القاعده د غړو را اوښتل چې تل د متحده ایالاتو د غندنې سره مخ سوي دي په داسې یو وضعیت کې نو د داسې یوې پروژې تر سره کېدل ممکن نه برېښي.

افغانستان ډېره مرسته تر لاسه کوي، په بلیونونو ډالر افغانستان ته د بیارغونې او امنیت له پاره ورتوی سول. ولسمشر بوش د ۲۰۰۷ م کال په پلان کې اعلان وکړ، چې د افغانستان د بیا رغونې له پاره به مرسته ډېروي او همدا شان د سر تېرو په شمېر کې به زیاتوالی راولي. نور غربي هیوادونه د جاپان او چین په شمول همداسې در واخله. کرزی په روکه توګه وایي چې زه به ډېر خوښ سم چې د اسلامي هیوادونو ډېره مرسته ووینم چې البته اوس دوې په خپله د دغه مشکل سره په کراره کراره مخامخ کېږي.

په افغانستان کې د سرمایه ګذارۍ له پاره په خصوصي سکتور کې ځای سته. په ۲۰۰۵ م کال کې په کابل کې یو عصري هوټل پر انیستل سو، چې مارکیټ، د کافي څښلو ځای په افغانستان کې لومړی برقي ځینې یې لرلې، چې کابلیانو به په خورا خندا سره پورته او کښته پکښې کېدل. د اغا خان بنیاد یو پنځه ستوریز هوټل جوړ کړ او همدا شان یې د تاریخي ځایونو د بیا رغونې له پاره څو پروژو ته بسپنه ورکړل. یو شمېر تعلیم یافته افغانان چې د جګړې په جریان کې امریکا، اروپا او استرالیا ته تللي وه، بیر ته هیواد ته راوګرځېدل. ځینو یې په حکومت کې پوستونه اشغال کړل او ځینو بیا شخصي تجارتونه پیل کړل، لکه د راډیو او ټلوېزیون مرکزونه، د موبایل ټلیفون شرکتونه او د بیا رغونې کمپنۍ.

د افغانستان د بیا رغونې بریالۍ نمونه د کابل د لرغونتون بیا رغونه ده چې د مرکزي او جنوبي آسیا د زرګونو کلونو تاریخي خزانې پکښې خوندي وې. دا چې لرغوني او د تجارت لویه لار د افغانستان څخه تېرېږي نو له کبله یې همېشه د چنګېزخان ،لوی سکندر او نورو د لښکرو لخوا اشغال سوي دي. له همدې ځایه به کلتورونه تېرېدل چې خورا لرغوني مختلفي تاریخي خزانې به یې تر شا پرېښودلې. د کابل په لرغونتون کې اوس رومي سیکې، هندي عاج بودایي آثار او تر اسلامي پېر وړاندي مجسمو خزانې خوندي وې

خو د کورنۍ جګړې په جریان کې ورته سخت زیان ورسېد، چې په دوامداره توګه به یې آثار لوټېدل. خو کله چې طالبان واک ته ورسېدل دوی د موزیم د لوټمارۍ مخه ونیول خو د غیر اسلامي هنرونو ننداره یې منع کړه. دوی هغه مجسمې او نور هنرونه یې مات کړل چې ژوندي موجودات به یې انځورول چې په هغه کې یو تعداد د لرګي څخه جوړ د انسانانو او حیواناتو لویې مجسمې وې، چې له کافرستان څخه په لاس راغلي و. د لرګي څخه جوړ په دغو مجسمو کې ځیني یې تر دوه متره جګې وې چې د کافرانو جدي او حیواني خدایان وو. د دوی سیمه د افغانستان شمالي شرق غرونو کې وه او دا د هیواد یوازینۍ سیمه وه چې اوسېدونکي یې یاغي او غیر مسلمانان و. دا د دې هیواد یوازینۍ سیمه وه چې باید رعیت سوي او وګړي یې مسلمانان سوي وای چې په اتلس سوه نوییمو کلونو کې همدا کار تر سره سو او د ولایت نوم یې نورستان سو چې معنی یې د (رڼا ملکه) ده.

د طالبانو تر واکمنۍ وروسته د موزیم کارکوونکي په خورا احتیاط اخته وه تر څو ځیني اثار بیر ته ترمیم کړي چې اوس یې یو څو ننداري ته ایښوول سوي وه، په نونس سوه اتیایمو کلونو کې د موزیم د کارکوونکو لخوا ډېر شیان یوې او بلې خوا ته سره پټ کړي وه، چې ځني د باختري دورې آثار په ملي زېرمتون کې ساتل سوي وه. د کابل موزیم دوباره پرانیستل سو او په خورا ښکلې بڼه رغول سوی چې د بیا رغوني کار یې لا دوام لري.

د ملي ارشیف ودانۍ بیر ته رغول سوې او په زرګونو دوسیې او اسناد یې و مجموعې ته وراضافه سوي دي. امنیتي ځواک مؤظف سوی دئ چې کلتوري او تاریخي ځایونه د بیا تالان څخه وژغوري چې په هغه کې د بامیان د بودا د مجسمو ځایونه هم شامل دي، چې د طالبانو تر وخت پوري ولاړ او وروسته بیا هغوی په ۲۰۰۱ م کال کې د خاورو سره برابر کړل.

په افغانستان کې د ۲۰۰۱ م کال راهیسي د لوړو زده کړو په موسسو کې زده کوونکي ډېر سوي دي چې شمېر یې څلوېښت زرو ته رسېږي، چې ۲۰ فیصده یې نجوني دي.

کرزی وایي چې موږ د پرمختګ په حال کې یو، چې باید هیڅکله

بیر ته شا ته راونه ګرځو، دی وایي کله چې نړۍ نن د افغانستان په اړه فکر کوي او په هغه علتونو پسې ګرځي چې ولي باید هلته منابع په کار واچوي نو دې ته اړ تیا نه لري چې لیري وګوري یوازي دي د ۱۱/ ۹ پیښي ور په یاد کړي. اوه زما خدایه ! دغه ښایسته ټاورونه د اور خوراک سول او خلک یې د اتیایم یا نیویم منزل څخه راوغورځېدل.

کرزی وایي نړۍ افغانستان ته د هغه لوی خطر د له منځه وړلو له پاره راغله چې په افغانستان کي له دې کبله راپیدا سوی و، چې ملت له پښو غورځول سوی و. ترهګرو او نورو بهرنیو عناصرو دغه هیواد یرغمل کړی او چلوی یې. په ستر ګو خو داسي ښکارېدل چې هر څه د افغانانو له خوا تر سره کېږي، خو په حقیقت کي افغانانو دا هیواد نه اداره کاوه. د هیواد ټوله تاسیسات د ترهګرو په خدمت کي وه چې هر وخت یې بېله کومه مشکله استفاده ځني کولای سول. افغانستان هوایي ډګرونه، الوتکي، ټیکنالوژي، ماشینري او د ښه نظامي سابقې کارپوهان لرل چې د هیواد دا ټول جوړښت د ترهګرو لاس ته ورغلی و.

کرزی وایي مګر نوري نړۍ افغانستان هېر کړی و، دوی فکر کاوه چې هلته هر څه روان وي تر دوی پوري به ور ونه رسېږي. دا و چې د نیویارک او واشنګټن پیښي رامنځته سوې. هر هغه هیواد چې اوس د افغانستان د پرېښودلو په لټه کي دئ او تر هغه وړاندي چې هیواد پر خپلو پښو نه وي درېدلی خپل ځان په خپله وساتي خپله ډوډۍ ولري، او د هغو بدو خلکو سره جګړه وکړي، چې هر وخت د بیر ته راتلو هڅه کوي، شاید بیا د ۱۱/ ۹ د پیښو سره مخامخ سي. موږ نه سو کولای د هغسي یوه افغانستان بیه ور کړو لکه دمخه چې مو ورکړل. موږ باید دغه خطر له پامه ونه غورځوو. افغانستان باید د نړۍ د سولي او ثبات او پر افغانانو د رحم په توګه ورغول سي چې دا پخپله یو ښه دلیل دئ.

وروستی خبري

کله چې د ۲۰۰۷ م کال په پیل کې د امریکا په کانګریس کې ډیموکراتانو اکثریت تر لاسه کړ تقریبا د افغانستان څخه هر راوتونکی خبر تکان ورکوونکی و. پر ایتلافي او افغان ځواکونو باندې د طالبانو او القاعدې لخوا حملې زیاتې سوې وې او په ۲۰۰۶م کال کې چې د پاکستان او ښورښیانو تر منځ چې کوم تړون له دې کبله وسو چې تر پولې د ښورښیانو اوښتل کم کړي په اصل کې دوی ته لا ښه زمینه برابره کړه، چې په خورا بیخاره به له سرحده پوري وتل. کله چې پاکستان د افغانستان او پاکستان پر پوله په قبایلي سیمو کې دنظامي عملیاتو څخه ځان وژغوري ښورښیانو دا یوه موقع وبلل چې بیله د پاکستان له بېرې یې په افغانستان کې خپلو حملو ته زور ورکړ.

دا چې د پرویز مشرف حکومت د ښورښیانو په مقابل کې په اقدام کولو کې سوړ او بې میله ښکاري نو سړي ته دا شک ورپیداکیږي چې په اصل کې دغه تړون ښورښیانو ته په افغانستان کې د خپلو وژونکو فعالیتونو له پاره یو جواز په لاسه ورکول دې. هم مهاله کوکنارو د خپل وخت ریکارډ ټینګ کړ او د مخدره موادو د پیسو له لارې په افغان حکومت کې فساد د ساري ناروغې په شان خپرېږي. د امریکا او نورو ایتلافي ځواکونه لخوا پر غلطه رهبري سوې بمونه او د غلطو استخباراتي معلوماتو پر اساس پر کلیو هجوم وروړل د ملکي خلکو مرګ ژوبله زیاتوي چې دا د غربي هیوادونو په وړاندې د عامو خلکو کرکه راپاروي او د یاغیانو سره مرسته کولو ته یې هڅوي. د ۲۰۰۷ م کال ځینو پیښو د نونسوه اتیایمو کلونو له حوادثو سره ورته والي درلود چې پاکستان میشتو مجاهدینو به د روسي یرغلګر ځواک په مقابل کې جګړه کول. اوس امریکایي او ناټو ځواکونو ته ډیرو افغانانو د اشغالګرو قواو په ستر ګه کتل چې د افغانانو پر خاوره هیڅ داسي یوه ځواک ته ښه راغلی نه دئ ویل سوی.

د کانګریس د غړو په منځ کې ورځ په ورځ دا پوهاوي زیاتېږي چې امریکا د دواړو جګړو د بایللو په درشل کې ده او د بوش اداري هیواد د ۹\۱۱ تر پیښو وروسته د افغانستان او عراق په شحړه اخته کړ. افغانستان ته د نورو مرستو د ورکړې بړغونه را اوچت سول ځکه چې ددې سمې جګړې ګټل ممکن دي او حتې په کانګریس کې ډیمکراتانو او جمهوري خواهانو ویل چې د عراق څخه دې د سر تیرو د را ایستلو له پاره مهال ویش وټاکل سي ځکه چې د هغه جنګ د ګټلو څر ک خورا لږ ښکاري.

د ۲۰۰۶م کال د ډسمبر پر ۱۳ د نیویارک ټایمز د Op-ed column کې titled (یوه جګړه اوس هم ګټل کیداي سي) تر سر لیک لاندې د ستراتیژیکو او نړیوالو مطالعاتو له مرکز څخه Anthony Cordesman پر امریکا او د ناټو پر غړو هیوادونو بږغ کړی و چې افغانستان ته نظامي او اقتصادي مرستې ډیرې کړي. ده غرب ته اخطار ورکړي و چې پر کابل توجه زیاته کړي په خاصه توګه د ښه حکومتداري په برخه کې چې د دې چارې د نسته والي له کبله د دښمنو ډلو د پیاوړتیا او نقوذ له پاره ډېرې خالیګاوي موجودي دي.

د ۲۰۰۷ م کال په مارچ کې ژورنالیست Rory Stewart په ټایمز کې په یوه کالم کې نړیواله ټولنه له دې کبله ملامته کړې وه چې د افغانستان د کلتور او ارزښتونو سره اشنایي نه لري او کوښښ کوي چې غربي ډیموکراسي او مدني ټولنه پر افغانستان وتپې. ستیورت استدال کړی و، چې ډیرې پیسې افغانستان ته د فساد او مخدره موادو پر ضد مبارزې په لار کې مصرف سوې چې زموږ پر عملیاتو (میشن) یې هیڅ مثبته اغیزه نه ده کړې او د نورو غربي هیوادنو د مرستې پرواګرامونه و محلي کلتور ته د خطر په ستر ګه کتل کېږي، چې همدې شي د افغانانو کر که راپارولې ده. شاید غربي هیوادنونه په خپل هدف کې پاک وي او هدف یې د افغانستان سره مرسته کول وي خو تر ټولو مهمه دا ده چې په دغه غربي پیسو باندې کوم هدف تر لاسه سي هلته د کلتور او ارزښتنونو پیژندنه وسي. هغه څو ک چې افغانان ډېر ښه پېژني وایي چې افغانان د هغو

مرستو چې دوی ته ورکول کېږي قدرداني کوي خو دا د دې مخالفت کوي چې که چیري دوی غربي ارزښتونه ومني نو هر څه به د دوی له پاره سم سي.

په داسي وضعیت کي نو هر څه یوه معما ښکاري. غربي هیوادونه فکر کوي چې دوی د یو داسي ټولني ملاتړ نه سي کولای چې هلته نارینه خپلي ښځي په بورقه کي ساتي، چیري چې د کوکنارو کرنه د نړۍ د مخدره موادو مشکل تغذیه کوي، چیري چې یو غیري انتخابي ټوپکسالار واک چلوي او چیري چې مذهبي قانون د غیر مذهبي مخه نیسي. افغانان استدلال کوي چې دا د دوی خپل شخصي کارونه دي. د کوم علت له مخې چې دوی کوکنار کري هغه ګټه ده نه دا چې دوی پدې باور دي چې کوکنار ښه شی دي. په هغه غربي هیوادونو کي چې دوی ته وایي کوکنار مه کرئ د هیروئینو غوښتنه خورا ډیره ده نه په افغانستان کي که څه هم د تخمیني راپورونو پر اساس چې یو ملیون افغانان په نشه یي موادو اخته دي. که چیري دوی د اپیمو غوښتنه لږ کړي افغانان به یي هم لږ کري. د افغانانو د ژوند او کلتور اړخ غربي هیوادونو ته د منلو وړ نه دئ او دا خورا مغلقه مسئله کرځیدلې چې د بازاري ځواکونو په واسطه یي حلول ناشوني کار دئ. دغه اړخ کېداي سي او (کیداي هم نه سي) چې په مرور د زمان تغیر وکړي خو په افغانستان کي د غربي نړۍ په پر تله وخت خورا ورو درومي.

راډیکال اسلام د افغانانو د ژوند کلتور نه و، تر هغه چې بهرنیو یرغلګرو شوروي اتحاد هڅه وکړه چې خپلو راډیکالو ته تغیر ورکړي. تر هغه وخت پوري افغانستان یو رښتوني او د زغمه ډک مسلمان هیواد و، چې په نونسوه شپیته او د نونسوه اویا په لومړیو کي یي غربي سیلانیان شاهدان دي. د روسانو د اشغال په وخت کي ملیونونو افغانانو خپل هیواد پرېښود او دا توندلاري وه چې د جهاد له پاره یې په لوړ اواز نارې وهلي او همدې شي د غربي هیوادونو په ځانګړې توګه امریکا مرستې راجلب کړې. د سړې جګړې ذهنیت د هیڅ داسي موقع مخنیوی نه سو کولای چې شوروي اتحاد بیله مخامخ جګړې څخه په بهرني هیواد کي را ایسار کړي. د توندلاریتوب تر ټولو شریر او موقع پېژوندونکی ګلبدین حکمتیار و، چې په نتیجه کي یې د امریکایي مرستو تر ټولو لویه برخه تر لاسه کول او د پاکستان

استخباراتي اداري ISI چې د امریکا د لاسپوڅي او پیسه ویشونکي اداري په توګه یې کار کاوه د ده پوره درناوی کوي. موږ باید دا هېر نه کړو چې یو وخت امریکا دغه اسلامي توندلاري ترییه، تجهیز او بسپنه ورکول چې نن یې د له منځه وړولو هڅې کوي.

۹\۱۱ تر پېښو وروسته د بوش اداري ډېر لوي چانسونه د لاسه ورکړل. تر ټولو څرګند یې د اسامه په وژلو او نیولو کې پاته راتلل دي چې د ۹\۱۱ د پېښې پلان جوړونکی دئ. پر افغانستان د حملې په وخت کې چې د ده د القاعده سازمان د رهبري په نیولو کې چې ټوله بې زړه سوي، ماته سوي او د ښنو غورځیدلي وه چې ټوله باید د شرقي افغانستان په غرونو کې له منځه تللې وای هلته د پاکستان پولي ته نژدې د لاري بندولو له پاره د پوځونو په استولو کې پاته راغلل چې همدې شي اسامه او د ده ډلې ته موقع برابره کړه چې پاکستان ته وتښتي. دې تېښتې اسامه په یو اتل بدل کړ او مرسته یې ورسره وکړه چې د خلکو کومکونه راجلب، نوي کسان استخدام او دا تروریستي سازمان تر پخوا لا ډېر ښه سره منظم کړي. د لارو د بندولو له پاره د مځکنیو پوځونو د لېږلو پریکړه د دفاع پخواني وزیر ډونالډ رمسفلډ ته راجع کېږي داسې چې دا د ترهګرۍ په وړاندي د بوش د اداري تر ټولو لویه تېروتنه وه. دې د نړۍ تر ټولو لوي ترهګر ته اجازه ورکړه، چې بیر ته لوبې ته راسي.

کله چې امریکا د طالبانو پر رژیم حمله وکړه اسامه او القاعده پټ سول ځکه چې په حمله کې تقریباً هیڅ ځمکنیو ځواکونو ګډون نه درلود. د طالبانو چاره د شمال ټلوالي او د امریکایي او برتانوي کماندو په لار ښوونه او د هوایي ځواک په مرسته وسول. په ټوله افغانستان کې د طالبانو د پخواني مرکز څخه نیولې په شرق کې تر هراته، له شماله تر کابله او نور په هر ځاي کې چې د طالبانو حکومت نسکورېدی یو هوس یې درلود. په دې ټوله راضي وه چې د طالبانو دغه زیږ او ناپوه حکومت دي د دوی د غرب ملګرو سره چې دغه ناکامه هیواد ته د ویني په سرطان اوښتی دئ له منځه یوړول سي.

حامد کرزی فکر کوي چې دی د غرب تر اغېزې لاندې د بون په غونډه کې د موقتي اداري د مشر په توګه ټاکل سوی دئ او له هغه پراخ

ملاتړ څخه خوند اخلي چي د ۲۰۰۴ م کال په ملي ټاکنو کي افغانانو د لومړي ځل له پاره د خپل مشر د ټاکلو له پاره په ډېري خوشحالۍ سره رايي واچولي. نوي ښوونځي د نجونو او هلکانو څخه په خورا شوق سره ډکي سوي او خوشباوري يو هر چيري خپل وزرونه غوړولي و. کله چي طالبان نسکور سول غربي يو بي کنټروله ځواک د ټاکنو سره هيواد ته ننوت چي ور پسې يې حکومتي ادارو، انجوګانو او شخصي د امنيتي کمپنيو هيواد پر سر سره واخيست چي افغانانو ته به يې ويل د يو مکمل ملت له پاره بايد څه تر سره سي. د غربي نظاميانو وظيفه چي ښورښ له منځه وړل و، يو څه د دوی دناپوهۍ او يو څه د افغانان کلتور او عنعناتو ته نه درناوي دا مسئله نوره هم پېچلې کړل. افغانانو بير ته په مقاومت لاس پوري کړ او د غرب ضد ښورښيانو چي د خلکو په زړونو کي يې ځای د لاسه ورکړی و بير ته تر لاسه کړ.

د افغانستان د بنسټونو جوړونه او رغونه تقريباً په هغه اوايلو کي د بې کاره بيروکراټيک او بي اغېزې او د فساد له ډک حکومت له کبله د خنډ سره مخامخ سوه. حتی په کابل کي چي بې ساري ودانۍ جوړي سوي او نفوس هم خورا ډير سوي دئ حکومت په دې بريالی نه سو، چي خلکو ته برېښنا او نور اساسي خدمتونه برابر کړي. مرکز د پيسو ډک و خو بيا هم ملکي کارکوونکو او ښوونکو ته معاش نه رسېدی. د افغانستان د ملي اردو او ملي پوليسو روزنه د تجهيزاتو د نسته والي او د فاسدو قوماندانانو له کبله چي ټولي پيسې به يې په خپلو جيبونو کي اچولې وځنډېد. په سوونو مليونه ډالر افغانستان ته راغله خو تر اوسه لا د هيواد د اقتصادي پياوړتيا تر ټولو ښه نښه د کابل په خامه جادو کي د لوکسو موټرانو کرځېدل، د فاسدو حکومتي چارواکو لوړي لوړي ودانۍ او ښايسته او د خيال رستورانتونه وه چي مړو غربيانو به را وارد سوي الکول پکښې څښل او ډوډي پکښې خوړل.

بيا هم پرمختګونه سوي دي ځکه چي ډېر افغانان سولي او ثبات ته خورا ډير لېوال دي او د پرمختګ په کارونو کي ونډي اخيستلو ته ډېره تلوسه لري. نجوني مکتبونو ته ځي ځکه چي ډېر افغانان د نجوني زده کړي غواړي او ډېرو استادانو او اداري کارکوونکو د ښوونځيو په فعال ساتلو سره

خپل ژوند د هغه دوامدار تهدید له کبله چې دوی ته د توندلارو له خوا متوجه و په خطر کې اچولی و. د اطرافو ډېر ښوونځي وران او ښوونکي او اداري کار کوونکي یې د طالب ښورښیان له خوا ووژل سول. ملکي کار کوونکو د تنخوا نه تر لاسه کولو له کبله غوغا جوړه کړې وه. د ښاروالۍ کار کوونکو چې باید د کثافاتو غرونه یې له منځه وړي وای د نوو خلکو په راستنېدلو سره د سونامي سره مخامخ سول. ترافیک پولیسو په کابل کې په کابل کې د نظم راوستلو خوشې هڅې کولې او افغاني سرتېري به د ښورښیانو سره په جګړه کې وژل کېدل.

د حامد کرزي هغه هڅې چې د ښه حکومتدارۍ له پاره یې کولې د کورنیو شخړو او فساد له کبله له خنډ سره مخامخ سوې. په ۲۰۰۱م کال کې د طالبانو چټکه ماته چې په ټوله هیواد کې د خوشحالۍ سبب سوه، چې ور سره سمدستي دا سوال ور سره راپورته سو چې په افغانستان کې د ائتلافي ځواکونو یو داسي ځواک ته اړتیا سته چې په افغانستان کې سوله وساتي. د ائتلافي ځواکونو د هوایي ځواک په ملاتړ شمالي ټلوالي ډېر ژر پر دې بریالي سول چې طالبان له ښو وغورځوي. دغه ټلواله د تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده چې په څرګند ډول یې د جنوب د پښتنو د خواهر کلي ونه سو. د عبدالحق د وړاندیز له مخې چې باید په جنوب کې هم د ټوپکسالارانو یوه ټلواله رامنځ ته سوې وای او دې به د طالبانو په بیا راپورته کولو کې تر ائتلافي ځواکونو ډېره اغېزه لرلای چې اوس یې غربي ځواکونه لري.

حامد کرزي په خپل وخت کې دغسې یو ایتلاف جوړوی او طالبان هم خورا غلي وه تر څو چې دوي بالاخره په هغه ویرجنه ورځ په ترینکوټ کې تسلیم سول. که د پښتنو دغه ناخبره ائتلاف تقویه سوی وای او ائتلافي ځواکونو یې د هوا څخه ملاتړ کولای دا به د هیواد له پاره تر ټولو ښه امنیتي ځواک وای. دا هغه طریقې دي چې افغانستان خپل ځان د تاریخ په اوږدو کې په ساتلی دئ. افغانستان هیڅکله هم په یوي قوي او ملي اردو سره نه دئ ساتل سوی او د قومي حکومتونو اتحاد د محلي او ساحوي حکومتونو په چلولو کې خورا اغېزمن دئ لکه څنګه چې د کرزي پلار کارونه د یوه قومي مشر په توګه تر سره کول. د افغانانو مطلق اکثریت د طالبانو د رژیم څخه

ښه خاطره نه لرل خو که د طالبانو تر نسکورېدلو وروسته د افغانانو سره مرسته سوې وای کېدای سول چې دوی په خپله د طالبانو د بیر ته راتګ مخه نیولې وای.

ددې ټولو سره افغانستان یو ځل بیا د بهرنیو سر تېرو له خوا اشغال سو او د ۲۰۰۷ مال په پیل کې هلته د نورو سر تېرو جوپې ور رواني وې. د جنوب د ائتلاف موقع د ۲۰۰۱م کال په اخیر کې د همېشه له پاره له منځه ولاړه. دا شاید د غربي ځواکونو پر ځاي تر ټولو ښه چاره وای چې د هیڅ سره هم بلد نه و. مګر د دغو غربي ځواکونو قومانده او کنټرول داسي یو شی دئ چي اوس هم کېدای سي چي خبري پر وسي او یو تغیر راولي چي په څه ډول د افغانانو سره متقابل عمل وکړي.

د ۲۰۰۵م کال د مي ۵ ولسمشر کرزي سپیني ماڼۍ ته ولاړ، چي هلته یې په خپل هیواد کې پر بهرنیو ځواکونو د ډېر کنټرول غوښتنه وکړه ولسمشر بوش نه یوازي دغه غوښتنه رد کړل بلکې په خلکو کې یې د ولسمشر کرزي سپکاوی وکړ. کرزي په دې اړه په عامه خبري نه دي کړي او نه زما سره په شخصي توګه خو ولسمشر ته نژدې افغانانو ماته وویل چې دی دې کار ډېر په غوسه کړی و. شاید کرزي په رسمي او عامه توګه پر خپلو غوښتنو ډېر ټینګار کړی وي خو ولسمشر بوش باید له ده څخه د خلکو په وړاندې خپل ملاتړ څرګند کړی وای. اوس ولسمشر کرزی د ناټو او امریکایي قواوو د وژونکو اشتباهاتو له کبله خورا ځورېږي او غندل کېږي او له بله پلوه د هغوی په اداره کولو کې هم بېوسه دئ. که چیري کرزی او دده لوړ پوړي مشاورین پر دغو ځواکونو ډېره اغېزه ولري نو په ډاډ سره ویلای سو چي مثبت تغیر به راسي. له بله اړخه به کرزی دافغانانو په سترګو کې د اعتبار خاوند سي. د بلي خوا به د ناټو او امریکایي ځواکونو له خوا چي کوم تاکتیک په کار اچول سوی دئ په تضمین سره به د ورانې، ملکي وګړو ته د مرګ ژوبلي او د افغانانو سره د راشي درشي په چارو کې د کلتوري حساسیتونو د پېښو په مخنیوي کې مرسته وکړي.

په افغانستان کې د سولي له پاره هیلي ژوندۍ دي او خوشبختي مخ پر ډېرېدو ده، ځکه چي ډېر افغانان ورته لېوال دي. خو د افغانستان

راتلونکی شکل باید یوازې د افغانانو لخوا د دوی د خپل مهال وېش له مخې او د دوی په خپلو طریقو باندې وټاکل سي. څونه چې غرب پر افغانانو د خپلو نظریاتو د تپلو کوښښ کوي هغونه د افغانانو د مقاومت سره مخامخ کېږي. لکه څرنګه چې مخکې وویل سول چې افغانان د بهرنۍ نړۍ د مرستې مننه کوي خو هیڅکله مداخله نه مني. غرب باید افغانانو ته بېلچه په لاس ورکړي خو دا باید ورته ونه وایي چې کوم ځای وکیندي. دوی ته ښتې په لاس ورکړي خو باید ورته ونه وایي چې څه په جوړ کړي. افغانان خورا غښتلي، ځانګړي او په زړه پوري خلک دي. دوی خورا دوستانه او میلمه پال خلک دي خو یوازې میلمنو ته نه اشغالګرو ته. دوی محافظه کار دي خو توندلاري نه دي. توندلاریتوب د افغانانو په خاوره کې د امریکا او نورو هیوادونو د غلطو پالیسیو نتیجه ده چې افغانان یې د خپلو هدفونو له پاره وکارول. یو وخت ټولې نړۍ د افغانو احترام کاوه. په افغانستان کې به مثبت تغیرات راسي خو په کراره که چیرې موږ د ژر تغیر راوستلو هڅه وکړو نو پایلې به یې راته په زړه پوري نه وي.